ทานธรรม

สมภพ วังวิทยา

ทานธรรม
สมภพ วังวิทยา

ทานธรรม

สมภพ วังวิทยา

คำนำ

ในวาระที่ **"พี่ดม"** **(อุดม วังวิทยา)** จะมีอายุครบ 5 รอบในวันที่ 9 สิงหาคม 2535 ผู้เขียนคิดที่จะสร้างอะไรสักอย่างมอบให้ เพื่อเป็นที่ระลึกในวันอันเป็นมงคลนี้ และเพื่อแสดงถึงความเคารพที่มีต่อ **"พี่ดม"** ตลอดมาอย่างไม่เสื่อมคลาย สิ่งที่จะมอบให้นั้น หากเป็นสิ่งของ ซึ่งแม้จะมีรูปลักษณ์งาม หรือมีค่าสูงส่งสักเพียงใด ก็ย่อมจะเป็นเพียงสิ่งสมมติทางรูปธรรม อันจะต้องเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ไม่มีสิ่งใดเปรียบได้กับธรรมะ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นสัจจะอยู่ชั่วนิรันดร์กาล หนังสือ **"ทานธรรม"** อันเป็นผลมาจากแรงใจ แรงกาย แรงแห่งความรักและศรัทธาของผู้เขียน พี่น้อง และ หลาน ๆ จึงบังเกิดขึ้น

ความบกพร่อง อันพึงมีในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนกราบขออภัย แต่คุณค่าและความดีใด ๆ เท่าที่มีอยู่ ขอมอบให้เป็นของขวัญวันเกิดแด่ **"พี่ดม"** ขอจงเป็นแรงบุญกุศล ให้ **"พี่ดม"** มีชีวิตที่สุขสงบ ปราศจากสิ่งเบียดเบียนทั้งปวง ให้เจริญพร้อมด้วย สติ สมาธิ ปัญญา และ อายุ เพื่อมุ่งสู่ **"โพธิญาณ"** ในอนาคตกาลด้วยเทอญ

สมภพ วังวิทยา

แด่ "พี่ดม"

"พี่ดม" เหมือนร่มไม้-ธารเย็น
ของผู้เดือดร้อนได้พึ่งพิง

เกี๊ยก

แด่ "อาดม"

ตลอดเวลา 6 ทศวรรษที่ผ่านมา **"อาดม"** ดำรงชีวิตด้วยความเป็นผู้มีคุณธรรมประจำใจอย่างสูง แม้ว่า **"อาดม"** จะไม่ได้อยู่ในเพศบรรพชิต แต่พฤติกรรมทั้งหลายที่ประจักษ์แก่สายตาของหลาน ๆ ท่านเปรียบประดุจ **"พระ"** ของพวกเราทุกคน ความมีเมตตาอารี และ ความเอื้อเฟื้อเจือจุนต่อคนทั้งหลาย เป็นสิ่งที่ทำให้ **"อาดม"** เป็นที่รัก และเคารพ ไม่ใช่แต่เฉพาะพวกเราและวงศ์ญาติเท่านั้น หากเป็นไปในความรู้สึกของผู้ที่รู้จักมักคุ้นกับ **"อาดม"** อย่างแท้จริงอีกด้วย

ขออำนาจกุศลผลของคุณความดีที่ **"อาดม"** ได้ทำมาตลอดชีวิต รวมทั้งกำลังใจของพวกเราที่ร่วมกันอวยพร จงดลบันดาลให้ **"อาดม"** มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุขทั้งกายและใจ มีชีวิตที่ยืนยาว เป็นมิ่งขวัญ ร่มโพธิ์ร่มไทรของพวกหลาน ๆ ต่อไปชั่วกาลนาน

วิไลลักษณ์ รุ่งเรืองชูสกุล
ทัศนีย์ เวชสาร
ประเสริฐ สุริยะ
พิชัย สุริยะ
อารีย์ สุริยะ
รุ่งโรจน์ สุริยะ

แด่ "น้าดม"

"น้าดม" ในความคิดคำนึงของพวกเรา

คือ ผู้ที่มาเติมความรู้สึกที่ขาดหายไป

ของการเป็นคนที่สมบูรณ์ให้เต็ม

เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและคุณภาพ

สมศักดิ์ วังวิทยา

จิราพร วังวิทยา

สุภาพรรณ์ วังวิทยา

แด่ "อาดม"

"ถ้าไม่มีน้ำ ต้นไม้ไม่ชุ่มชื้น
ถ้าไม่มี "อาดม" วันนี้คงไม่มี"

วีระ วังวิทยา

นฤมล วังวิทยา

ศุภิสรา วังวิทยา

กานต์ชนิต วังวิทยา

สารบาญ

ความพอใจ	1	ชาติหน้าขอเกิดเป็นพ่อ	53
หลงผิด	2	หน้าที่	54
โลภ	4	สอพลอ	55
หลง	๖	ของที่ระลึก	58
วิบากกรรมของเศรษฐี	7	พระโพธิสัตว์	60
อานันทเศรษฐี	9	ยิ่งกว่าความสุภาพ	65
เศรษฐียาจก	13	ปลูกมะม่วง	66
โตเทยยพราหมณ์	16	ความเจ็บปวด	68
พิฬาลปทกเศรษฐี	28	ช่วยจริง	76
โกสิยเศรษฐี	32	เราชนะแล้ว	78
ยอดประหยัด	39	อภัย	82
ความกรุณาที่เหี้ยมโหด	41	สงบเย็น	91
ยกเว้น	43	โจรกลับใจ	92
ใครควรขอบคุณใคร	45	ตัวข้าเป็นอะไร	94
บุญทอดกฐิน	47	เจ้าของชีวิต	95
บริจาค	49	ยินดีรับโทษ	103
ทรนง	51	สละชีวิต	104

หัวอกแม่	106	สุเมธบัณฑิต	222
นกน้อยผู้ดับใจ	107	ติดรส	226
สุมนมาลาการ	111	พระพุทธเจ้าห้ามทาน?	229
ปลดปล่อย	116	มืด–สว่าง	230
พระนางธัมมาทินนา	119	สักแต่ว่าให้	232
สั่งสมบุญ	124	พระที่ควรบูชา	234
แม่พริ้งผู้ใจบุญ	126	ขาดสติ	236
หมอชีวก	133	วิธีทำบุญ	240
นางวิสาขา	137	ทานเลื่อนชั้นจิต	245
อนาถบิณฑิกเศรษฐี	166	เลือกทาน	248
พระอินทร์ก็ทำบุญ	178	สังฆทาน	251
น้ำใจ	183	เมตตา	256
อานุภาพการบริจาค	185	การเจริญเมตตา	259
ผ้ากัมพล	194	เหนือเมตตา	263
ปล่อยปลา	203	ยอดทาน	265
ปล่อยเต่า	205	ชีวิตที่สร้างชีวิต	267
ฝึกจิต	208	โปรดสุภัททปริพาชก	273
หลวงปู่พรหม จิรปุญโญ	218	นิพพาน	276

ชายคนหนึ่ง เดินไปเจอเซียนในระหว่างทาง เซียนท่านนั้นเคยเป็นเพื่อนเก่าของเขา

เซียนเห็นชีวิตความเป็นอยู่ของเพื่อนลำบาก จึงชี้ไปยังอิฐก้อนหนึ่งที่วางอยู่ริมทาง เสกให้เป็นอิฐทอง แล้วส่งมอบให้

เขายังไม่พอใจ เซียนจึงชี้ไปยังสิงโตหินตัวหนึ่ง เสกให้เป็นสิงโตทอง แล้วมอบให้อีก

แต่เขาก็ยังรู้สึกน้อยไป เซียนจึงถามว่า

“ทำยังไงจึงจะเป็นที่พอใจเพื่อนล่ะ ?”

ชายผู้นั้นพูดอ้อมแอ้มว่า

“ข้าพเจ้าอยากได้นิ้วชี้ของท่าน”

ไม่ยินดีในสิ่งที่ตนได้
ไม่พอใจในสิ่งที่ตนมี
เป็นคนอาภัพที่สุดในโลก

ที่จังหวัดนนทบุรี มีพี่น้องสองคน พ่อแม่ตายหมด ทิ้งสวนทุเรียนไว้ให้เป็นมรดก ทั้งสองช่วยกันทำมาหากินพี่ชายดูแลสวน ส่วนน้องชายออกไปทำงานนอกบ้าน

น้องชายเคารพนับถือพระสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) มาก เขาอาราธนาพกติดตัวไปด้วยเป็นประจำ

อยู่ต่อมา พี่ชายแต่งงาน แรก ๆ พี่สะใภ้ก็ดี แต่ต่อมาไม่นาน เกิดความโลภอยากจะได้สมบัติส่วนของน้องด้วย จึงยุให้สามีฆ่าน้องชายเสีย สามีไม่ยอมทำตาม แต่เมื่อภรรยาพูดบ่อย ๆ เข้า สามีก็ใจอ่อน

เมื่อน้องชายเลิกงาน จะกลับบ้านโดยเดินผ่านเข้ามาทางสวนในตอนหัวค่ำทุก ๆ วัน พี่ชายรู้เวลา ก็ไปรอดักยิง รอจนดึกก็ไม่เห็นน้องชายกลับมา

จึงกลับเข้าบ้าน เห็นน้องชายอยู่ที่บ้านแล้ว ถามน้องว่าเดินมาทางไหน น้องก็บอกว่าเดินมาตามทางที่เคยเดินอยู่ทุกวันนั่นแหละ

วันรุ่งขึ้นเวลาเดิม พี่ชายก็ออกไปดักอยู่อีกแต่ไม่พบ เมื่อกลับมาถึงบ้าน ก็เห็นน้องอยู่ที่บ้านแล้วเช่นวันก่อน นึกเอะใจว่าน้องรอดสายตาตนเข้ามาได้อย่างไร จึงถามน้องว่า ในช่วงเวลาที่เดินเข้าสวนมานั้น น้องเห็นพระเดินมาไหม น้องชายบอกว่าไม่เห็น ในเวลานั้นก็มีแต่ตัวเขาคนเดียวที่เดินมา

พี่ชายรู้สึกละอายใจที่คิดจะฆ่าน้องแท้ ๆ ของตน ด้วยหลงเชื่อภรรยาชั่ว นึกในใจว่านี่ถ้าหากน้องไม่มีพระคุ้มครองจนทำให้ตนมองเห็นน้องเป็นพระไป น้องก็จะต้องถูกยิงตายแล้วและตนก็จะต้องถูกประหารชีวิต หรือไม่ก็ติดตะราง ทรัพย์สมบัติทั้งหมดภรรยาก็จะได้ไปคนเดียว คิดได้ดังนี้จึงสารภาพผิดกับน้องและขอให้น้องยกโทษให้ แล้วไล่ภรรยาออกจากบ้านไป.

"ไม่มีภัยพิบัติใดร้ายเท่ากับความโลภ"

ยายหวางต้มเหล้าจากผลไม้ชนิดหนึ่งขาย มีเต้าซื่อรูปหนึ่งมาฉันเป็นประจำ แต่ไม่เคยจ่ายเงินเลย วันหนึ่งเต้าซื่อพูดขึ้นว่า

"โยมต้มเหล้าให้อาตมาฉันมานานแล้ว แต่อาตมาไม่เคยตอบแทนบุญคุณเลย อาตมาขอขุดบ่อให้โยมเป็นการทดแทนคุณก็แล้วกัน"

เต้าซื่อลงมือขุด บ่อลึกพอสมควร น้ำค่อย ๆ ไหลเอ่อขึ้นมาเปี่ยมขอบบ่อ ส่งกลิ่นเหมือนเหล้าหอมหวานยิ่งนัก ขุดเสร็จเต้าซื่อก็จากไป

ยายหวางเลิกต้มเหล้า แต่ตักเอาน้ำในบ่อมาขายแทนซึ่งมีรสอร่อยและกลิ่นหอมยิ่งกว่าเหล้าที่เคยต้มเสียอีก

สามปีผ่านไป ยายหวางก็ร่ำรวยเป็นเศรษฐี

วันหนึ่ง เต้าซื่อมาปรากฏขึ้นที่หน้าร้านอย่างไม่คาดคิด แล้วถามยายหวางว่า

"เหล้าในบ่อเป็นอย่างไรบ้าง? รสดีไหม?"

"รสดีมาก เสียอย่างเดียวไม่มีตะกอนส่าเหลือไว้ให้เลี้ยงหมูได้เลย"

เต้าสือได้ฟังแล้วก็ยิ้ม แล้วเขียนกลอนไว้บทหนึ่งบนกำแพงมีความว่า

"สวรรค์นั้นใครใครว่าใหญ่ยิ่ง
ก็ยังไม่ใหญ่จริงเหมือนดั่งว่า
ความโลภสิมากล้นคณนา
แม้หามามากมายยังไม่พอ"

เขียนจบเต้าสือก็เดินจากไป ตั้งแต่บัดนั้น น้ำในบ่อก็จางกลิ่นเหล้า และค่อย ๆ แห้งเหือดไปในที่สุด.

คนสันโดษ ถึงยากจนก็มีความสุข
คนโลภ แม้รวยก็มีแต่ความทุกข์

"จีน"

มีแม่ชีรูปหนึ่ง ได้สร้างพระพุทธรูปสำหรับบูชาโดยปิดทองไว้อย่างสวยงาม แม่ชีหลงใหลในพระพุทธรูปนี้มาก ไม่ว่าจะไปแห่งหนตำบลใด เธอจะต้องนำพระพุทธรูปติดตัวไปด้วยเสมอ

กาลล่วงมาหลายปี เธอได้มาพำนักอยู่ในโบสถ์แห่งหนึ่ง ซึ่งมีพระพุทธรูปตั้งเรียงรายอยู่บนที่บูชาเป็นจำนวนมาก แต่ละองค์ก็มีแท่นเล็ก ๆ สำหรับรองรับอยู่โดยเฉพาะ แม่ชีจึงนำพระพุทธรูปของเธอขึ้นไปวางบนแท่นหนึ่งในที่บูชานั้น

ในเวลาที่เธอจะทำการบูชา ได้มีปัญหาเกิดขึ้น กล่าวคือ เธอต้องการให้ควันธูปที่เธอจุดสำหรับบูชา ได้เฉพาะพระพุทธรูปของเธอเท่านั้น

ฉะนั้นเธอจึงคิดทำกรวยต่อเป็นท่อเล็ก ๆ ให้ควันธูปขึ้นตรงไปที่เฉพาะพระพักตร์ของพระพุทธรูป

ด้วยเหตุนั้นเองจึงทำให้พระนาสิกของพระพุทธรูปของเธอดำเพราะถูกควันรม กลายเป็นพระพุทธรูปที่น่าเกลียดไป.

วิบากกรรมของเศรษฐี

มีเศรษฐีคนหนึ่งเป็นคนขี้เหนียวมาก ชั่วชีวิตของแกไม่เคยทำบุญให้ทานเลย เมื่อแกตายลงได้ไปเกิดใหม่เป็นคนขอทาน

มีเศรษฐีอีกคนหนึ่ง เป็นคนใจบุญสุนทาน ทำบุญให้ทานเป็นประจำ วันหนึ่งเศรษฐีใจบุญอยากจะทำบุญใหญ่ จึงบอกบ่าวไพร่ไปประกาศให้คนมารับทาน คนขอรับทานมากันมากมาย เพื่อความเป็นระเบียบเศรษฐีบอกให้คนเหล่านั้นเข้าแถวจะได้สะดวกในการจ่ายแจก

ในวันนั้น เศรษฐีขี้เหนียวที่ตายแล้วกลับชาติมาเกิดเป็นคนขอทานก็มายืนรอรับทานกับเขาด้วย แต่ยืนอยู่ที่ปลายแถว เศรษฐีใจบุญเริ่มแจกทานตั้งแต่หัวแถว แจกไปเรื่อย ๆ แต่บังเอิญเหลือเกิน พอจะถึงคนสุดท้าย ของที่จัดเตรียมไว้ได้หมดลงพอดี เศรษฐีขอทานจึงไม่ได้รับทานในวันนั้น

ต่อมาวันรุ่งขึ้น เศรษฐีใจบุญแจกทานใหม่ แต่คราวนี้ท่านเริ่มแจกตั้งแต่ปลายแถวก่อน เพื่อจะได้ให้คนที่ไม่ได้รับ

ทานเมื่อวันวานนี้ได้รับ แต่เหตุการณ์กลับไม่เป็นเช่นนั้น เศรษฐีขอทานเกรงว่าตนจะไม่ได้รับทานเหมือนอย่างเมื่อวาน จึงรีบไปแต่เช้ามืด ไปยืนอยู่ที่หัวแถวก่อนใครทั้งหมด เศรษฐีใจบุญแจกทานไป แจกไป ๆ ทีละคน ๆ แต่ก็ให้บังเอิญอีก พอก่อนที่จะถึงเศรษฐีขอทานที่ยืนอยู่หัวแถวของก็หมด เศรษฐีขอทานจึงไม่ได้รับทานอีก

ต่อมาในวันที่สาม เศรษฐีขอทานเปลี่ยนที่ยืนใหม่ ไปยืนอยู่ตรงกลางแถว คิดว่าคราวนี้ต้องไม่พลาดแน่นอน เศรษฐีใจบุญใช้วิธีแจกทานใหม่ ให้บ่าวไพร่แจกทานพร้อมกันทั้งสองทาง คือทั้งที่หัวแถวและปลายแถว ให้เดินมาบรรจบกันตรงกลางเพื่อเป็นการแก้ตัวที่แจกไม่ครบเมื่อสองวันก่อน อย่างไรก็ดีเมื่อบ่าวไพร่แจกมาถึงคนที่อยู่ตรงกลางคือเศรษฐีขอทาน ของก็หมดอีกเช่นเคย เป็นอันว่าการแจกทานนั้นทั้งสามวันและทั้งสามวิธีเศรษฐีขอทานไม่มีโอกาสได้รับทานเลย.

ยานิ กโรติ ปุริโส ตานิ อตฺตนิ ปสฺสติ

คนทำกรรมใดไว้ ย่อมเห็นกรรมนั้นในตนเอง

(โพธิสัตว์) จุลลนันติยชาดก 27/80

อานันทเศรษฐี

ในกรุงสาวัตถี มีเศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อ **อานันทะ** มีสมบัติประมาณ 80 โกฏิ แต่เป็นคนตระหนี่มาก เขาให้พวกญาติและบุตรประชุมกันทุกครึ่งเดือน แล้วโอวาทเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สิน คือสอนให้เป็นคนตระหนี่ โดยเฉพาะบุตรชายของเขานั้นเขาสอนวันละ 3 เวลาว่า

"อย่าคิดว่าเงิน 80 โกฏินี้มาก ไม่ควรให้ทรัพย์แก่ใคร แต่ควรทำทรัพย์ใหม่ให้เกิดขึ้นเป็นประจำ ทรัพย์เป็นอันมากย่อมสิ้นไปทีละน้อย

พึงเห็นตัวอย่างความสิ้นไปทีละน้อยแห่งยาหยอดตา

พึงเห็นตัวอย่างการพอกพูนขึ้นแห่งจอมปลวกเพราะการสั่งสมของตัวปลวก

ผู้ปกครองเรือนพึงเป็นอย่างนี้ คือ

กลัวความสิ้นเปลือง

และหมั่นเก็บเล็กผสมน้อย"

เขาได้ฝังขุมทรัพย์ใหญ่ไว้ 5 แห่ง แต่ไม่บอกให้ใครทราบ แม้แต่บุตรของตน ชื่อ **มูลศิริ**

เศรษฐีอานันทะ มีชีวิตอยู่อย่างเศร้าหมองเพราะความตระหนี่

เขาตายไปเกิดในท้องของหญิงจัณฑาลคนหนึ่งในจำพวกจัณฑาลพันตระกูล ในหมู่บ้านจัณฑาล ใกล้นครสาวัตถี

มูลศิริ ได้ดำรงตำแหน่งเศรษฐีต่อมา

ตั้งแต่ อานันทเศรษฐีถือปฏิสนธิในท้องของมารดาของเขา หญิงจัณฑาลผู้มารดามีแต่ความทุกข์ยากลำบาก หากินฝืดเคือง ค่าจ้างที่เคยได้มาก ก็ได้น้อย หรือไม่ได้เลย นอกจากนี้ยังนำความทุกข์ยากมาสู่ตระกูลจัณฑาลทั้งปวงอีกด้วย เหมือนไฟเริ่มต้นจากจุดหนึ่ง ลามไหม้ไปทั่วบริเวณที่มีเชื้อ

มารดาของเขาถูกไล่ออกจากพวก เพราะใคร ๆ ลงความเห็นว่าบุตรในท้องของนางเป็น กาฬกัณณี จำเดิมแต่นางมีท้อง ความลำบากฝืดเคืองก็เกิดขึ้นในหมู่จัณฑาล

เมื่อนางคลอดบุตร นางเห็นบุตรแล้วอยากจะร้องไห้สัก 50 ปี เพราะบุตรของนางพิกลพิการสารพัดอย่าง มือ เท้า หู จมูก ปาก นัยน์ตา พิการไปหมดเหมือนปีศาจคลุกฝุ่น น่าเกลียดเหลือเกิน แต่นางก็ไม่ละทิ้งบุตร ทั้งนี้เพราะความรักตามธรรมชาติอันมารดามีต่อบุตร ความเยื่อใยมีกำลังแรงกล้า

นางเลี้ยงบุตรด้วยความฝืดเคือง วันใดที่พาบุตรไปทำ-งานด้วย วันนั้นจะไม่ได้อะไรเลย ส่วนวันใดทิ้งบุตรไว้ที่บ้าน วันนั้นจะได้อาหารพอเลื้องปากเลี้ยงท้องเพียงพอดำรงชีวิตอยู่ได้เท่านั้น

เมื่อลูกโตพอหากินเองได้บ้างแล้ว นางจึงได้วางภาชนะกระเบื้องไว้บนมือ แล้วกล่าวว่า

"ลูกเอ๋ย ! พ่อแม่ได้รับความลำบากนักแล้วเพราะเจ้า บัดนี้ พ่อแม่ไม่สามารถเลี้ยงดูเจ้าได้อีกต่อไป และเจ้าก็มีวัยพอหากินเองได้บ้างแล้ว เจ้าจงถือภาชนะกระเบื้องนี้ไปหากินเองเถิด ในนครนี้อาหารและเสื้อผ้าที่เขาจัดไว้เพื่อคนกำพร้าและคนพิการพอมีอยู่เจ้าจงไปยังที่อย่างนั้น"

เด็กนั้น เที่ยวไปในที่ต่าง ๆ จนกระทั่งถึงบ้านเดิมของตน จึงระลึกชาติได้ จำทุกสิ่งทุกอย่างได้ รีบเข้าไปสู่เรือนขณะที่คนเฝ้าประตูเผลอ แต่พอถึงประตูชั้นที่ 4 บุตรของมูลสิริเห็นเข้า ตกใจกลัวพากันร้องไห้ คนใช้จึงช่วยกันโบยตี แล้วไล่ออกจากบ้านให้ไปอยู่ที่กองขยะ

พระศาสดา มีพระอานนท์เป็นปัจฉาสมณะ (พระผู้น้อย-ที่เดินตามหลังพระผู้ใหญ่) เสด็จออกบิณฑบาตถึงกองขยะนั้น

แล้ว ทอดพระเนตรดูพระอานนท์อย่างมีนัย พระเถระจึงทูลถาม พระศาสดาตรัสเล่าเรื่องเกี่ยวกับอานันทเศรษฐีให้ทราบ พระอานนท์จึงเชิญมูลสิริเศรษฐีมา ขณะนั้นมหาชนประชุมกันเป็นอันมาก

พระสุคตเจ้าตรัสถามมูลสิริว่า รู้จักเด็กคนนั้นหรือไม่ เขาทูลว่า ไม่รู้จัก พระตถาคตจึงตรัสว่า

นั่นคืออานันทเศรษฐีบิดาของท่าน

มูลสิริเศรษฐีไม่เชื่อ พระผู้มีพระภาคจึงให้เด็กนั้นบอกขุมทรัพย์ทั้ง 5 ขุมที่เขาฝังซ่อนไว้

เขาบอกได้ถูกต้องหมด จนมูลสิริเศรษฐีเชื่อและได้ถึงพระศาสดาเป็นสรณะตั้งแต่วันนั้นมา.

มจฺเฉรํ ททโต มลํ

ความตระหนี่เป็นมลทินของผู้ให้

(พุทธ) **ธรรมบท 25/39**

เศรษฐียากจน

เศรษฐีคนหนึ่งในเมืองสาวัตถี มีทรัพย์มากแต่ไม่มีบุตร เมื่อเศรษฐีนั้นสิ้นชีวิตลง ทรัพย์สมบัติจึงตกเป็นของหลวง พระเจ้าปเสนทิโกศลให้ขนทรัพย์นั้นอยู่ถึง 6 วัน แล้วเสด็จไปเฝ้าพระศาสดาทูลเรื่องทั้งปวงให้ทรงทราบและทูลเพิ่มเติมว่า

"พระเจ้าข้า ทราบว่าเศรษฐีนั้น เมื่อบุคคลนำอาหารอันมีรสเลิศเข้าไป ก็ทุบตีคนเหล่านั้น พลางว่ามนุษย์ต้องกินอาหารรสเลิศอย่างนี้เทียวหรือ พวกเจ้าเยาะเย้ยเราหรืออย่างไร ดังนี้แล้ว ไล่ให้พวกนั้นหนีไป แล้วบริโภคข้าวปลายเกรียนกับน้ำผักดอง (ปลายข้าวขนาดเล็กต้มและน้ำผักดองซด-ตาม) พลางกล่าวว่านี่คือโภชนะสำหรับมนุษย์

แม้เมื่อบุคคลนำเครื่องอุปโภค เป็นต้นว่า เสื้อผ้าและยานพาหนะชนิดดี เขาจะทุบตีขับไล่คนเหล่านั้นพร้อมกับกล่าวว่า มนุษย์จะต้องใช้ของดีอย่างนี้เทียวหรือแล้วก็ใช้แต่ร่มที่ขาดหรือเก่า รองเท้าที่คร่ำคร่าหรือเกวียนหักเป็นอาทิ"

พระศาสดาทรงเล่าบุพกรรมของเศรษฐีให้พระราชาทรงสดับว่า

"ในอดีตกาล เศรษฐีนั้น ต้อนรับพระปัจเจกพุทธเจ้าพระนามว่า **ตครสิขี** เขาบอกภรรยาให้เอาของใส่บาตรท่านแล้วออกจากบ้านไป

ภรรยาดีใจที่นาน ๆ จะได้ทำบุญสักครั้งหนึ่งจึงจัดแจงโภชนะ (อาหาร) อันประณีตบรรจุให้เต็มบาตรของพระปัจเจก-พุทธเจ้า

เศรษฐีกลับมา เห็นอาหารอันประณีตในบาตรของพระปัจเจกพุทธเจ้า เกิดเสียดายว่า

อาหารอย่างนี้ ให้แก่คนที่ไม่ทำอะไร ไม่มีประโยชน์ ให้แก่ทาสกรรมกรเสียดีกว่า อาหารของเราฉิบหายเสียแล้ว"

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

"มหาบพิตร ! อานิสงฆ์ที่เศรษฐีได้ถวายบิณฑบาตแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าในครั้งนั้น อำนวยผลให้เศรษฐีเกิดในสุคติ-โลกสวรรค์ 7 ครั้ง แต่เพราะเหตุที่ให้แล้วเกิดความเสียดายในภายหลัง จิตของเศรษฐีนั้นจึงไม่น้อมไปเพื่อบริโภคใช้สอยสมบัติอันโอฬาร พอใจแต่การใช้ของเลว ๆ"

พระราชากราบทูลว่า.

"เป็นกรรมหนักของเศรษฐีนั้นจริง ๆ พระเจ้าข้าที่มีทรัพย์ก็มิได้บริโภคใช้สอย

อนึ่งเมื่อพระพุทธเจ้าเช่นพระองค์ประทับอยู่แม้ ณ ที่ใกล้ แต่เศรษฐีนั้นมิได้ทำบุญกรรมเลยแม้แต่น้อย"

พระทศพลตรัสว่า

"จริงอย่างนั้นมหาบพิตร บุคคลผู้ทรามปัญญาได้โภคะแล้ว ย่อมไม่แสวงหาความดี ไม่แสวงหานิพ-พาน

"ตัณหาที่อาศัยโภคะ ก็สามารถฆ่าคนเหล่านั้นได้"

หนนฺติ โภคา ทุมฺเมธํ โน จ ปารคเวสิโน

โภคตณฺหาย ทุมฺเมโธ หนฺติ อญฺเญว อตฺตนํ

โภคะทั้งหลายย่อมฆ่าคนชั่ว แต่ไม่ฆ่าคนแสวงหาฝั่ง

คนมีปัญญาชั่วย่อมฆ่าตนเองเหมือนฆ่าผู้อื่น

เพราะความทะยานอยากในโภคะ

"ธรรมบท"

โตเทยยพราหมณ์

สมัยหนึ่งสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ เมืองสาวัตถี มีพราหมณ์เฒ่าผู้หนึ่งนามว่า โตเทยยพราหมณ์ เป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล มีบุตรชายชื่อ

สุภมาณพ

โตเทยยพราหมณ์เป็นผู้มีฐานะร่ำรวยมีทรัพย์สมบัติถึง 87 โกฏิ แต่นิสัยโตพราหมณ์กลับเป็นคนตระหนี่มาก ไม่เคยคิดจะบริจาคทานหรือให้เงินทองสิ่งของแก่ผู้ใด ด้วยกลัวว่าจะทำให้ทรัพย์สมบัติของตนต้องลดลง

โตเทยยพราหมณ์นั้นถึงอยู่ใกล้พระพุทธเจ้าก็ไม่เคยถวายสิ่งใด แม้ข้าวต้มสักกระบวยข้าวสวยสักทัพพีก็ไม่เคยใส่บาตร

วันหนึ่งโตเทยยพราหมณ์ป่วย เป็นลมอย่างแรงถึงแก่กรรมโดยมิได้สั่งเสียแต่ประการใด สุภมาณพผู้เป็นบุตรโศกเศร้าถึงบิดาเป็นที่สุด เมื่อค่อยคลายโศกลงแล้วจึงจัดการเผาศพบิดาอย่างดี

ต่อมาไม่นานนัก สุนัขในบ้านของสุภมาณพก็ออกลูกมาเพียงตัวเดียวเป็นเพศผู้ มีลักษณะสวยงามน่าเอ็นดูมาแต่เล็กๆ ทั้งยังฉลาดเฉลียวฟังภาษามนุษย์เข้าใจ สุภมาณพรักมันมากถึงกับจัดให้คนคอยดูแล อาบน้ำ ให้อาหารอย่างดี ทำที่นอนให้อยู่อย่างสบาย

ในเวลาจวนใกล้รุ่งวันหนึ่ง เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรวจดูโลก ทรงเห็นอุปนิสัยของสุภมาณพด้วยพระญาณของพระองค์ จึงเสด็จออกบิณฑบาตยังระแวกบ้านนั้น เมื่อพระองค์เสด็จผ่านบ้านสุภมาณพ พอสุนัขตัวนั้นเห็นพระองค์ก็เห่ากรรโชกเสียงดัง

พระพุทธองค์ทรงหยุดประทับยืน ณ ที่นั้น แล้วตรัสว่า

"ดูก่อนโตเทยยพราหมณ์ เมื่อเธอยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ประกอบการกุศลสิ่งใดไว้ในศาสนาของเรา บัดนี้เธอต้องมาเกิดเป็นเดรัจฉานแล้วยังมาเห่าเราอีกหรือ เธอจะต้องไปสู่อเวจี"

เมื่อได้ยินพระพุทธดำรัสดังนั้น สุนัขก็คิดว่าพระสมณโคดมรู้จักเราแล้ว ก็บังเกิดความเสียใจอย่างแรงเดินคอตกไปนอนซุกอยู่ในกองขี้เถ้า ไม่ยอมขึ้นมานอนบนที่นอนอย่างเคย พอสุภมาณพพบเข้าจึงไม่พอใจเรียกคนรับใช้มาสอบถามว่า ใครอุ้มสุนัขลงจากที่นอน บรรดาคนใช้ทั้งหลายต่างพากันปฏิเสธ

จากนั้นจึงเล่าเหตุการณ์ที่สุนัขเห่าพระบรมศาสดา แล้วพระองค์ทรงตรัสถ้อยคำเหล่านั้นแก่สุนัขให้สุภมาณพทราบทุกประการ

สุภมาณพโกรธจัด เปรยขึ้นว่า

"บิดาเราไปเกิดในพรหมโลกแล้ว แต่พระสมณโคดมเหยียดหยามบิดาว่าเป็นสุนัข พระสมณโคดมพูดจาไม่ระวังปาก ดีละพระสมณโคดม เรากับท่านจะได้เห็นกันในคราวนี้"

ดวงจิตของสุภมาณพขณะนั้นเต็มไปด้วยพลังพยาบาท หวังจะยกโทษติเตียนพระผู้มีพระภาคเจ้าว่ากล่าวคำเท็จ จึงรีบไปสู่วิหารที่พระพุทธองค์ประทับอยู่

เมื่อสุภมาณพเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เฉพาะพระพักตร์แล้ว จึงทูลถามเรื่องที่พระองค์ตรัสแก่สุนัขนั้น

สมเด็จพระผู้มีพระภาคตรัสตอบแล้ว มีพุทธประสงค์จะไม่ให้สุภมาณพโต้เถียง จึงตรัสถามขึ้นว่า

"ดูก่อนสุภมาณพ ! ทรัพย์ที่บิดาไม่ได้บอกแก่ท่านก่อนที่จะตายจากท่านมีอยู่หรือไม่ ?"

"มี คือ ดอกไม้ทองคำราคาแสนหนึ่ง รองเท้าทองคำราคาแสนหนึ่ง ถาดทองคำราคาแสนหนึ่ง และกหาปณะอีกแสนหนึ่ง"

เมื่อสิ้นคำตอบของสุภมาณพ พระพุทธองค์ตรัสถามขึ้นว่า

"แล้วท่านประสงค์จะได้ทรัพย์สมบัติเหล่านั้นหรือไม่?"

"ต้องการ"

พระองค์จึงรับสั่งต่อไปว่า

"ท่านจงกลับไป แล้วให้สุนัขนั้นกินอาหารดี ๆ เมื่ออิ่มแล้ว ให้อุ้มขึ้นไปนอน รอให้สุนัขนอนจนอิ่ม เมื่อตื่นแล้วจงพูดกับสุนัขตัวนั้นด้วยคำอันไพเราะว่า

พ่อจ๋า พ่อฝังทรัพย์ที่เหลือไว้ ณ ที่ใด พ่อจงนำลูกไปที่นั่นเถิด

สุนัขตัวนั้นจักบอกที่ฝังทรัพย์นั้นแก่ท่าน ท่านจึงจะรู้ว่า สุนัขนั้นเป็นบิดาของท่านกลับมาเกิดใหม่"

สุภมาณพได้ฟังพุทธวาจาโดยตลอด พลางรำพึงในใจว่า จะเป็นจริงได้หรือไฉนหนอ แล้วคิดทบทวนต่อไปอีกว่า หากเป็นจริงเราก็จะได้ทรัพย์สมบัติที่ยังหาไม่พบนั้น

หากมิเป็นจริง เราก็สามารถจับมุสาวาทของพระสมณโคดมได้ในครั้งนี้

เมื่อดำริในใจดังนี้แล้ว จึงกลับไปดำเนินการตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ทุกประการ

คนรับใช้คอยเฝ้าดูสุนัขอยู่จนกระทั่งสุนัขตื่นนอน จึงไปแจ้งให้เจ้านายตนทราบ สุภมาณพรีบไปหาสุนัขนั้นทันที เมื่อไปถึงก็นั่งคุกเข่าลง เอามือลูบหลังสุนัขด้วยความรักและสงสารพลางพูดว่า

"พ่อจ๋า ! พ่อฝังทรัพย์สมบัติที่เหลือไว้ ณ ที่ใด พ่อจงนำลูกไปที่นั่นเถิด"

สุนัขเมื่อได้ยินก็รู้ว่า บัดนี้สุภมาณพรู้แล้วว่าตนคือใคร จึงร้องงี้ด งี้ด พลางน้ำตาไหลพราก แล้วออกวิ่งบ้างเดินบ้างนำสุภมาณพไปสู่ที่ฝังทรัพย์สมบัติทันที

ครั้นถึงชายป่าเปลี่ยวแห่งหนึ่ง มีพุ่มไม้ปกคลุมเป็นซุ้มเชิง สุนัขหยุดยืนใช้จมูกก้มดม ดมสองสามครั้งแล้วใช้เท้าหน้าตะกุยดินตรงนั้นกระจายออก สุภมาณพก้มลงจับสุนัขอุ้มไว้พร้อมกับสั่งคนรับใช้ให้ลงมือขุดดินตรงนั้นทันที ขุดลึกลงไปประมาณสองศอกเศษ เสียงจอบกระทบกับแผ่นโลหะดังเคร้ง เมื่อคุ้ยดินออกดูก็พบว่ามีหีบเหล็กอยู่ใบหนึ่งฝังอยู่

สุภมาณพจึงสั่งให้นำหีบเหล็กนั้นขึ้นมา แล้วเปิดออก สีเหลืองสุกอร่ามฉายขึ้นมาปรากฏแก่สายตาทุกคนในที่นั้น ภายในหีบบรรจุไว้ซึ่งดอกไม้ทองคำ รองเท้าทองคำ ถาดทองคำและกหาปณะอีกจำนวนมาก

"ใช่แล้ว ! นี่แหละคือทรัพย์สมบัติของพ่อ"

สุภมาณพอุทานออกมาด้วยความดีใจยิ่ง เขารีบวางสุนัขลง ตรงเข้าไปหยิบสมบัติเหล่านั้นขึ้นมาพิจารณาด้วยความยินดี พลางรำพึงในใจว่า

"สถานฝังทรัพย์สมบัติของพ่อปกปิดซ่อนเร้นยิ่งนักยังมิอาจปิดบังพระพุทธเจ้าได้ พระองค์เป็นสัพพัญญูแท้"

สุนัขเมื่อเห็นสุภมาณพ ได้พบทรัพย์สมบัติทั้งหมดแล้ว น้ำตาไหล ร้องงึด งึด แล้วล้มลงขาดใจตายตรงนั้นเอง

สุภมาณพเห็นสุนัขขาดใจตาย ก็ได้แต่เศร้าเสียใจ น้ำ-ตาไหลอาบแก้ม สงสารบิดาของตนที่ต้องไปรับใช้กรรมที่ทำไว้ สุดที่ตนจะช่วยได้

เมื่อจัดการฝังศพสุนัขแล้ว สุภมาณพและบริวารก็นำทรัพย์สมบัติเหล่านั้นเดินทางกลับ

หลังจากเป็นที่ประจักษ์แจ้งในความตรัสรู้ของพระสัม-มาสัมพุทธเจ้าแล้ว สุภมาณพหวนคิดถึงบิดาที่มิได้ประกอบการ-กุศลไว้ จึงต้องเกิดเป็นสุนัขเพราะพะวงห่วงใยในทรัพย์สมบัติ และที่สุดต้องตกนรก ก็เริ่มเห็นถึงบุญบาปว่ามีอยู่จริง

เกิดความปรารถนาใคร่ที่จะได้รู้ในข้อความที่ยังไม่รู้ จึงตัดสินใจไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ายังที่ประทับ

ครั้นถึงจึงเข้าไปกราบถวายบังคมด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ถวายเครื่องสักการะบูชา แล้วจึงนั่ง ณ ที่ควร จากนั้นได้ทูลถามขึ้น

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดมานี้ย่อมปรากฏว่า

บางคนอายุสั้น บางคนอายุยืน

บางคนโรคมาก บางคนโรคน้อย

บางคนรูปร่างหน้าตาผิวพรรณไม่สวยไม่งาม

บางคนหน้าตาผิวพรรณสวยงาม

บางคนมีอำนาจน้อย บางคนมีอำนาจมาก

บางคนเกิดในสกุลต่ำ บางคนเกิดในสกุลสูง

บางคนโง่เขลาเบาปัญญา

บางคนมีปัญญาเฉลียวฉลาด

อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ผู้ที่เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ปรากฏความเลวและความประณีตเช่นนั้นพระเจ้าข้า ?"

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า

"ดูก่อนมาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็น

ทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มี-
กรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์โลกให้เลวและประ-
ณีตได้"

สุภมาณพยังไม่กระจ่างแจ้งในพุทธวาจาที่ตรัสตอบ จึงทูลถามอีกว่า

"ข้าพระองค์ไม่เข้าใจเนื้อความโดยกระจ่าง ขอพระองค์ผู้เจริญได้โปรดแสดงธรรมชี้แจงรายละเอียดในเนื้อความนั้นแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด พระพุทธเจ้า"

"ดูก่อนมาณพ ถ้าอย่างนั้นท่านจงฟัง จงตั้งใจให้ดี เราจะกล่าวต่อไป

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงเริ่มชี้แจงรายละเอียดในเนื้อความนั้นเป็นลำดับไป

"ดูก่อนมาณพ บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม ปกติเป็นผู้มักฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เหี้ยมโหดหมกมุ่นแต่ในการประหัตประหาร ไม่มีความเมตตากรุณา เมื่อตายไปจะต้องเกิดเป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉานเพราะกรรมที่ทำนั้น แต่หากตายไปไม่ถึงกับตกนรกหรือเป็นเปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉานแล้ว ได้มาเกิดเป็นมนุษย์อีก ก็จะเป็นคนมีอายุสั้น

ส่วนคนที่ปกติไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีความเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลในสรรพสัตว์และภูต เมื่อตายไปแล้วย่อมไปเกิดในสวรรค์เพราะกรรมนั้น แต่หากไม่ได้ไปเกิดในสวรรค์กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีอายุยืน

บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงก็ตามชอบเบียดเบียนคนและสัตว์ทั้งหลายให้ได้รับความเดือดร้อนอยู่เป็นปกติ เมื่อตายแล้วย่อมไปเกิดเป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉาน เพราะกรรมนั้น แต่หากตายไปไม่ถึงกับตกนรกหรือเป็นเปรต อสุรกายหรือสัตว์เดรัจฉานแล้ว ได้มาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีโรคมาก

ส่วนคนที่ปกติไม่เบียดเบียนคนและสัตว์ทั้งหลาย เมื่อตายแล้วย่อมไปบังเกิดในสวรรค์เพราะกรรมนั้น แต่หากไม่ได้เกิดในสวรรค์ กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก ก็จะเป็นคนมีโรคน้อย

บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม ปกติเป็นคนมักโกรธง่าย มากด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่าเล็กน้อยก็ขัดใจโกรธเคืองพยาบาทมาดร้าย เมื่อตายแล้ว หากกรรมนั้นไม่ถึงกับตกนรก เป็นเปรต อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉานแล้วได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณทราม ไม่สวยงาม

ส่วนคนที่ปกติไม่มักโกรธ ไม่มากด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่ามากก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธเคือง ไม่พยาบาทมาตร้าย เมื่อตายลงหากไม่ได้เกิดในสวรรค์ กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณสวยงาม

บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม ปกติมักอิจฉาริษยาผู้อื่น ไม่อยากเห็นใครดีกว่าตน เมื่อตายแล้ว หากกรรมนั้นไม่ถึงกับต้องตกนรก เป็นเปรต อสุรกายหรือสัตว์เดรัจฉานแล้ว ได้มาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีอำนาจน้อย

ส่วนคนที่ปกติไม่อิจฉาริษยาใคร เห็นผู้อื่นได้ดีพลอยปิติยินดีด้วย เมื่อตายแล้ว หากไม่ได้เกิดในสวรรค์กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีอำนาจมาก

บุคคลใดไม่ว่าหญิงหรือชายก็ตาม ไม่ชอบบริจาคทานแก่สมณพราหมณ์ เมื่อตายไปหากไม่ถึงกับตกนรก เป็นเปรต อสุรกายหรือสัตว์เดรัจฉานแล้ว ได้มาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนยากจน

ส่วนคนที่ชอบบริจาคทานแก่สมณพราหมณ์ เมื่อตายแล้วได้มาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเป็นคนมีทรัพย์มาก

บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็ตามเป็นคนกระด้าง เย่อหยิ่ง ไม่กราบไหว้เคารพนบนอบ ไม่มีสัมมาคารวะต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ สมณพราหมณ์ ผู้เฒ่าผู้ใหญ่ที่ควรเคารพ เมื่อตายไปแล้วหากไม่ถึงกับตกนรก เป็นเปรต อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉานแล้ว กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก จะไปเกิดในสกุลต่ำ

ส่วนคนที่ปกติ เป็นคนเคารพนบนอบ รู้จักกราบไหว้ มีสัมมาคารวะต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ สมณพราหมณ์ ผู้เฒ่าผู้ใหญ่ที่ควรเคารพ เมื่อตายแล้วได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะไปเกิดในสกุลสูง

บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม ไม่สนใจเข้าหาสมณพราหมณ์ ไม่เล่าเรียนศึกษาธรรม ไม่เรียนรู้ว่าสิ่งใดดีหรือชั่ว อะไรที่ควรจะทำและไม่ควรทำ เมื่อตายไปหากไม่ถึงกับตกนรก เป็นเปรต อสุรกายหรือสัตว์เดรัจฉานแล้ว ได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกจะเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา

ส่วนคนที่สนใจศึกษาเรียนรู้ธรรม หมั่นเข้าหาสมณพราหมณ์ ผู้รู้ หรือไต่ถามเล่าเรียน จนรู้ผิดชอบชั่วดีและละชั่วประพฤติดี เมื่อตายลงย่อมไปเกิดในสวรรค์ หากไม่ได้เกิดในสวรรค์กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีปัญญาเฉลียวฉลาด”

เมื่อจบพระธรรมเทศนา สุภมาณพก็มีปัญญาแจ่มแจ้งเข้าใจในเนื้อความนั้นโดยตลอด เกิดความปีติเลื่อมใสในพระบรมพุทโธวาทยิ่งนัก จึงเปล่งอุทานวาจาว่า

"พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ
สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ"

ปฏิญาณตนเป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิตตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไป.

สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสาย
สิ่งทั้งหลายไม่ควรเข้าไปยึดมั่นถือมั่น

(พุทธ) จูฬตัณหาสังขยสูตร 12/378

พิฆาลปทกเศรษฐี

สมัยหนึ่ง ชาวเมืองสาวัตถี ชวนกันถวายทานแด่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุข เมื่อเสวยเสร็จแล้วพระ-ศาสดาทรงอนุโมทนาความว่า

"บุคคลบางคน ให้ทานด้วยตน แต่ไม่ชักชวนผู้อื่นคนนั้นไปเกิดในที่ใด ย่อมได้รับโภคสมบัติ แต่ไม่ได้บริวารสมบัติ

บางคน ไม่ให้ทานด้วยตน แต่ชักชวนผู้อื่น คนนั้นไปเกิดในที่ใด ย่อมไม่ได้โภคสมบัติ แต่ได้บริวารสมบัติ

บางคน ไม่ให้ทานด้วยตน ไม่ชักชวนผู้อื่น คนนั้นไปเกิดในที่ใดย่อมไม่ได้ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ

บางคน ให้ทานด้วยตน และชักชวนผู้อื่น คนนั้นไปเกิดในที่ใด ย่อมได้ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ"

ครั้งนั้น มีบัณฑิตคนหนึ่งฟังอนุโมทนาแล้ว คิดว่าเรื่องนี้น่าอัศจรรย์แท้ เราควรทำกรรมอันจักอำนวยสมบัติทั้งสอง คือโภคสมบัติและบริวารสมบัติ ดังนี้แล้ว กราบทูลพระศาสดาขออาราธนาภิกษุสงฆ์ทั้งหมดมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ให้รับภัตตาหารของตนในวันรุ่งขึ้น

เมื่อพระตถาคตทรงรับแล้ว เขาเข้าไปในหมู่บ้าน ประกาศให้คนทั้งหลายทราบว่า ได้นิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธ-เจ้าทรงเป็นประมุขเสวยภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ท่านผู้ใดศรัทธาถวายเท่าใดและวัตถุเช่นใด มีข้าวสาร น้ำมัน น้ำผึ้ง เป็นต้น ก็ขอให้บริจาคตามกำลังทรัพย์และกำลังศรัทธา พวกเราจะรวบ-รวมของเหล่านั้นเข้าด้วยกัน หุงต้มในที่เดียวกัน แล้วถวายทาน

ที่นั้นมีเศรษฐีคนหนึ่ง เห็นว่าบัณฑิตนั้นมาถึงบ้านของตน ไม่ชอบใจว่า เจ้าคนนี้ไม่นิมนต์พระให้พอควรแก่กำลังของตน ต้องมาเที่ยวขอชาวบ้านทั้งหมดอีก ดังนั้นแล้ว ให้ของไปอย่างขัดไม่ได้ ให้อย่างละนิดละหน่อยคือ เมื่อจะให้ข้าวสาร ก็เอานิ้วสามนิ้วหยิบให้หน่อยหนึ่ง เมื่อจะให้ถั่ว ก็ทำอย่างนั้นเหมือนกัน คนทั้งหลายเห็นแล้วพากันตั้งชื่อว่า "**พิฬาลปทกะ**" แปลว่ามีเท้าเหมือนแมวคือเบามาก เมื่อจะให้เภสัช มีเนยใสและน้ำอ้อยเป็นต้น ก็เอียงขวดให้ติดปากหม้อ ให้หยดลงเพียง 2–3 หยด เท่านั้น

อุบาสกรวมเอาวัตถุต่าง ๆ ที่คนอื่นให้ไว้ที่แห่งเดียวกัน คือ รวบรวมไว้ แต่แยกของที่เศรษฐีให้ไว้ต่างหาก

เศรษฐีเห็นอาการของบุรุษนั้นแล้วคิดว่า ทำไมหนอเจ้าคนนี้ จึงแยกของ ๆ เราไว้แผนกหนึ่งต่างหาก จึงให้คนใช้คนหนึ่งตามไปดู ว่าเขาเอาของนั้นไปทำอย่างไร

บุรุษผู้เป็นบัณฑิต เอาของเศรษฐีผสมลงในภาชนะทุก ๆ ภาชนะในของที่เหมือนกันพร้อมกล่าวว่า

"ขอผลอันยิ่งใหญ่จงมีแก่เศรษฐี"

คนใช้ได้เห็นอาการนั้นแล้ว นำไปบอกแก่เศรษฐี

ในวันรุ่งขึ้น เศรษฐีเหน็บกฤชติดไปด้วย ตั้งใจว่า ถ้าชายคนนั้นกล่าวโทษตน ก็จะฆ่าบุรุษนั้นเสีย เขาไปยืนอยู่ในโรงครัว

เมื่อถึงเวลาถวายอาหารสงฆ์ บุรุษผู้เป็นบัณฑิตได้ประกาศขึ้นว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ข้าพระองค์ชักชวนมหาชนถวายทานในครั้งนี้ ได้รับการร่วมมือจากคนเป็นอันมาก แต่ละคนได้ให้ของมากน้อยบ้างตามกำลังของตน ขอผลอันไพศาลจงมีแก่คนเหล่านั้นด้วยเถิด

เศรษฐีได้ยินคำนั้นแล้วคิดว่า เรามาที่นี่ด้วยความตั้งใจว่าฆ่าบุรุษนี้ หากเอ่ยชื่อว่าเศรษฐีชื่อโน้นหยิบข้าวสารเป็น-

ต้นด้วยนิ้วแล้วให้ แต่บุรุษนี้เอาไทยธรรมต่าง ๆ มารวมกัน แล้วขอให้ผลอันไพศาลจงมีแก่ผู้บริจาคทุกคน ไม่เลือกว่าให้มากหรือน้อย หากเราไม่ให้คนอย่างนี้อดโทษ อาชญาแห่งเทพเจ้าก็จะตกลงบนศีรษะของเรา"

เศรษฐีหมอบลงแทบเท้าของอุบาสกนั้น พลางกล่าวว่า

"นาย ! ขอจงอดโทษแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด"

"อะไรกันนี่" บัณฑิตถาม

เศรษฐีเล่าเรื่องทั้งปวงให้ฟัง

พระศาสดาทรงทราบเรื่องนั้นจากเศรษฐีแล้วตรัสว่า

"ไม่ควรดูหมิ่นว่าบุญน้อย บัณฑิตทำบุญบ่อยๆ แม้ครั้งละนิดครั้งละหน่อย ย่อมเต็มไปด้วยบุญ"

ยสฺส ปติโต สุมโน วิปากํ ปฏิเสวติ
ปฏิกจฺเจว ตํ กยิรา ยํ ชญฺญา หิตมตฺตโน
บุคคลรู้กรรมใด ว่าเป็นประโยชน์แก่ตน
ควรรีบลงมือกระทำกรรมนั้นทันที

(เทวดา) เขมสูตร 15/83

โกสิยเศรษฐี อยู่ที่นิคมสักกระ ไม่ไกลจากกรุง-ราชคฤห์นัก เขามีทรัพย์มาก แต่ตระหนี่เหลือเกิน ไม่เคยให้แม้แต่น้ำมันสักหยดเดียวแก่ใคร และไม่ค่อยบริโภคเอง ทรัพย์ของเขาไม่อำนวยประโยชน์แก่ตนเอง บุตรภรรยา และแก่ใครๆ เลย

วันหนึ่งเศรษฐีกลับจากเฝ้าพระราชา เห็นคนบ้านนอกคนหนึ่งกำลังกินขนมเบื้องอยู่ นึกอยากกินบ้าง

เมื่อมาถึงบ้าน ก็ไม่กล้าบอกภรรยา เพราะกลัวว่า เมื่อภรรยาทำขนมเบื้อง คนเป็นอันมากในเรือนรู้เข้าก็จะขอกินด้วย จะหมดเปลืองมาก จึงอดกลั้นความอยากไว้ แต่ความอยากก็มิได้หมดไป

เมื่อหลายวันเข้า ก็ผอมลง ๆ หมดกำลัง เข้าห้องนอนคิดถึงแต่ขนมเบื้อง แม้ทุกข์อย่างนี้แล้ว ก็ไม่ยอมบอกภรรยาหรือบุตรเพราะกลัวเสียทรัพย์

ภรรยาเข้าไปถามว่า

"ป่วยเป็นอะไรหรือ ?"

"ไม่ได้เป็นอะไร"

"คนที่บ้าน เช่น บุตร คนใช้ เป็นต้นทำความไม่พอใจให้หรือ"

"ไม่"

"ท่านอยากกินอะไรหรือ ?"

เขาอยากบอกว่า อยากกินขนมเบื้อง แต่กลัวเสียทรัพย์ จึงทำเฉยเสีย

เมื่อภรรยาอ้อนวอนถามหนักเข้า จึงบอกว่า

"ฉันอยากกินขนมเบื้อง"

ภรรยาหัวเราะ เห็นเป็นเรื่องขบขันที่เศรษฐีมีทรัพย์ถึง 80 โกฏิ (800 ล้าน) แต่ต้องป่วยเพราะอยากกินขนมเบื้อง ซึ่งคนจน ๆ ก็กินได้

"เท่านั้นเองหรือ ?" ภรรยาถาม

"ก็เท่านั้น"

"ทำไมคุณไม่บอกฉัน เอาเถอะฉันจะทำขนมเบื้องให้พอแจกคนทั้งนิคมเลย"

เศรษฐีทะลึ่งพรวดขึ้นนั่งด้วยความตกใจ และกล่าวว่า

"ไร้สาระ เรื่องอะไรจะต้องไปเลี้ยงเขา เขาทำงานเพื่อตัวเขาเอง ก็ต้องกินของตนเอง"

"ถ้ากระนั้น ฉันจะทำให้พอแจกคนในตรอกนี้"

"อย่าเลยแม่คุณ ใคร ๆ รวมทั้งฉันด้วยรู้แล้วว่าเธอรวย มีทรัพย์มาก"

"ถ้าอย่างนั้นขอทำให้พอกินกันทั้งบ้าน"

"ฉันรู้มานานแล้วว่า เธออัธยาศัยกว้างขวางนัก" เศรษฐีประชด

"ถ้าอย่างนั้นขอทำให้พอแก่ลูกเมีย"

"โอย อย่าเชียว พวกลูก ๆ ไม่จำเป็นต้องกินขนมเบื้องหรอก"

"ถ้าอย่างนั้น จะทอดให้พอแก่เรา 2 คน"

เศรษฐีนิ่งไปครู่หนึ่ง ในที่สุดกล่าวว่า

"เธอกินขนมเบื้องเป็นด้วยหรือ"

ภรรยาหัวเราะพลางกล่าวว่า

"ถ้าอย่างนั้น จะทอดให้พอคุณรับประทานคนเดียว"

"เออ อย่างนั้นซิ แต่เธอจะทอดที่ไหนล่ะ"

"ก็ห้องครัวของเราซี ทอดในห้องครัวซิ"

"ไม่ได้ ทอดที่นั้นเดี๋ยวคนอื่นรู้เข้าก็จะต้องอยากกินด้วย ไม่ดี เอาอย่างนี้ดีกว่า เธอเลือกข้าวสารหัก ๆ อย่าเอาข้าว

สารดี เตา นม เนยใส น้ำผึ้ง น้ำอ้อย อย่างละนิด อย่างละหน่อย ไปบนชั้นที่ 7 แล้วทอดที่นั่น ฉันจะนั่งกินคนเดียว"

ภรรยาให้ทาสีถือเอาเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำขนมเบื้องขึ้นไปบนชั้นที่ 7 เศรษฐีตามขึ้นไปปิดประตูใส่ลิ่มตั้งแต่ประตูแรกเรื่อยขึ้นไป ภรรยาของเขาเริ่มติดไฟทอดขนมเบื้อง

วันนั้นพระศาสดาทรงตรวจดูอุปนิสัยของเวไนยสัตว์เวลาใกล้รุ่ง ทรงเห็นอุปนิสัยแห่งโสดาปัตติผลของเศรษฐีและภรรยา จึงตรัสเรียกพระมหาโมคคัลลานะมาแต่เช้า แล้วให้พระโมคคัลลานะไปชักจูงเศรษฐีโกสิยะที่สักกรนิคม พระองค์และพระ 500 จะคอยเสวยขนมเบื้องอยู่ที่วัดเชตวัน

พระมหาโมคคัลลานะไปที่นั่นด้วยฤทธิ์ ไปยืนอยู่ที่หน้าต่างชั้น 7 ของเศรษฐี

โกสิยะเหลือบมาเห็นก็ตกใจ พึมพำว่า

"เราอุตส่าห์ขึ้นมาทอดขนมถึงชั้นที่ 7 ก็เพราะกลัวบุคคลประเภทนี้ แล้วก็หลีกไม่พ้น" แล้วจึงพูดออกไปว่า

"สมณะ ! ท่านอยู่ทำไมในอากาศนอกหน้าต่าง แม้จะจงกรมกลับไปมาอยู่ในอากาศก็จะไม่ได้อะไร"

พระเถระจงกรมไปมาอยู่ในอากาศ เศรษฐีกล่าวอีกว่า

"ท่านจงกรมจะได้อะไร ต่อให้นั่งสมาธิบัลลังก์บนอากาศก็จะไม่ได้อะไร"

พระเถระนั่งสมาธิบัลลังก์

เศรษฐีกล่าวว่า

"แม้บังหวนควัน (ทำให้ควันตลบขึ้น) ก็จะไม่ได้อะไร"

พระเถระบังหวนควัน ปราสาททั้งหลังมืดมิดไปหมด

เศรษฐีตกใจกลัว ไม่กล้ากล่าวว่า

"แม้ท่านให้ไฟลุกขึ้น ก็จะไม่ได้อะไร"

เพราะกลัวไฟไหม้ปราสาท คิดว่า สมณะนี้คงทำจริงไม่ได้อะไรคงไม่ไปแน่ เราควรให้สักหน่อยหนึ่งดังนี้แล้วกล่าวกับภรรยาว่า

"เธอจงทอดขนมชิ้นเล็ก ๆ ให้เขาสักชิ้นหนึ่งเถอะ"

ภรรยาหยอดแป้งลงในกะทะนิดเดียว แต่ขนมกลับกลายเป็นชิ้นใหญ่ พองขึ้นเต็มถาด

เศรษฐีเห็นแล้วคิดว่า คงจะหยิบแป้งมากไปจึงตักแป้งด้วยมุมทัพพีเองทีเดียว ขนมกลับใหญ่กว่าชิ้นก่อนอีก เขาเกิดความเบื่อหน่าย จึงให้ภรรยาหยิบขนมสักชิ้นหนึ่งในกระเช้าให้พระเถระไป

เมื่อภรรยาหยิบ ปรากฏว่าขนมในกระเช้าติดกันหมด แยกไม่ออก นางจึงบอกสามี คราวนี้สองสามีภรรยาก็ช่วยกันดึงขนมจนเหงื่อท่วมตัวก็ไม่ออก

ความหิวหายไป เขากล่าวกับภรรยาว่า เขาหมดความหิวแล้ว มอบให้สมณะไปเถิด

นางฉวยกระเช้าได้ ก็นำไปถวายพระเถระ

พระโมคคัลลานะ แสดงธรรม มีการพรรณนาถึงคุณพระรัตนตรัยและอานิสงส์แห่งทานเป็นต้น ให้ฟังอย่างแจ่มแจ้งเหมือนบุคคลมองเห็นดวงจันทร์ในท้องฟ้า

เศรษฐีและภรรยาเลื่อมใส นิมนต์ท่านฉันอาหารบนบัลลังก์ของตน แต่พระเถระกล่าวว่า บัดนี้พระศาสดาและภิกษุ 500 รูปรอเสวยอยู่ที่เชตวนาราม เมืองสาวัตถี หากท่านเศรษฐีต้องการเฝ้าพระศาสดา ก็ให้ภรรยาถือขนมไปเถิด จะนำไปเฝ้าพระศาสดา

"ท่านผู้เจริญ ! ระยะทางไกลอย่างนี้จะไปให้ทันเวลาได้อย่างไร ?"

"ข้อนั้นเป็นหน้าที่ของอาตมภาพ"

พระเถระตอบ แล้วท่านก็นำเศรษฐีและภรรยาไปด้วย

ฤทธิ์ของตน เสมือนหนึ่งว่า เศรษฐีลงจากปราสาทแล้วถึงวัดเชตวัน

ขนมเพียงกระเช้าเดียว เลี้ยงพระถึง 500 เศษก็ไม่หมด ให้คนวัดกินอีกก็ไม่หมด พระศาสดาสั่งให้ทิ้งขนมที่เหลือที่ใกล้ซุ้มประตูวัดเชตวันนั่นเอง สถานที่ตรงนั้นเรียกกันต่อมาว่า "เงื้อมขนมเบื้อง"

พระศาสดาทรงตรัสอนุโมทนา ให้เศรษฐีและภรรยาดำรงอยู่ในโสดาบัตติผลแล้ว หลังจากนั้นเศรษฐีได้สละทรัพย์เป็นอันมากออกจำแนกแจกทาน บำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์ **ทำทรัพย์อันไม่มีสาระให้มีสาระ.**

ยถาปิ ภมโร ปุปฺผํ วณฺณคนฺธํ อเหฐยํ

ปาเลติ รสมาทาย เอวํ คาเม มุนี จเร

เหมือนอย่างว่า ภมรไม่ทำดอก สี และกลิ่นของดอกไม้ให้เสียหายชอกช้ำ

เชยแต่เกสรแล้วบินไปฉันใด

มุนี คือ ผู้รู้ ผู้สงบ เที่ยวไปในบ้านไม่กระทบศรัทธาและโภคะของเขาฉันนั้น

"ธรรมบท"

สมัยนั้นพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระเจ้าอุเทนกับมเหสีประทับอยู่ในพระราชอุทยานพร้อมด้วยบริวาร พระมเหสีได้ปลีกพระองค์เข้าไปหาพระอานนท์ เมื่อฟังธรรมแล้ว จึงถวายผ้าห่ม 500 ผืน

พระเจ้าอุเทนทรงทราบ ติเตียนว่าพระโลภมาก คิดจะตั้งร้านขายผ้าหรืออย่างไร จึงเสด็จไปหาพระอานนท์ ตรัสถามว่า

"ผ้าตั้ง 500 ผืน ท่านจะเอาไปทำอะไร ?"

"อาตมาจะแจกจ่ายให้พระที่มีจีวรเก่าคร่ำคร่า"

"แล้วจีวรเก่าคร่ำคร่าเหล่านั้นล่ะ ท่านจะทำอย่างไรต่อไป ?"

"อาตมาจะทำผ้าดาดเพดาน"

"แล้วผ้าดาดเพดานเก่าล่ะ ท่านจะเอาไปทำอะไร ?"

"อาตมาจะใช้ทำผ้าปูฟูก"

"แล้วผ้าปูฟูกเก่าล่ะ ท่านจะเอาไอทำอะไร"

"อาตมาจะใช้ทำเป็นผ้าเช็ดเท้า"

"แล้วผ้าเช็ดเท้าเก่าล่ะ ท่านจะเอาไปทำอะไร ?"

“อาตมาจะใช้ทำเป็นผ้าเช็ดฝุ่น”

“แล้วผ้าเช็ดฝุ่นเก่าล่ะ ท่านจะเอาไปทำอะไร ?”

“อาตมาจะใช้ขยำกับโคลน แล้วใช้ฉาบทาฝากุฎิมหาบพิตร”

ผลสุดท้าย พระเจ้าอุเทนเกิดความเลื่อมใส น้อมถวายผ้าอีก 500 ผืน.

ราชา น สาธุ อนิสมฺมการี

เป็นผู้นำคน ทำอะไรไม่พิจารณาก็ไม่ดี

(โพธิสัตว์) รถลัฏฐิชาดก 27/146

ความกรุณาที่โหดเหี้ยม

เม่งจื้อ กล่าวกับพระเจ้าชี่ซวนอ๊วงวันหนึ่งว่า

"ได้ข่าวว่า วันหนึ่งพระองค์ทอดพระเนตรเห็นคนจูงวัวตัวหนึ่งผ่านไป ตรัสถามเขาว่า จะจูงวัวไปไหน เขากราบทูลว่า จูงไปฆ่าเอาเลือดทาระฆังที่หล่อใหม่เป็นการเซ่นไหว้ตามประเพณี พระองค์ตรัสให้เขาปล่อยวัวตัวนั้น เพราะไม่อาจทนดูวัวที่ไร้ความผิดต้องถูกฆ่า ครั้นคนจูงวัวกราบทูลว่าถ้าเช่นนั้นจะให้เลิกประเพณีฆ่าวัวเซ่นระฆังที่หล่อใหม่หรือ พระองค์ตรัสว่า จะล้มเลิกได้อย่างไรจงเอาแพะตัวหนึ่งแทนก็แล้วกัน

ข้าพเจ้าอยากทราบว่า เรื่องที่เขาเล่าให้ฟังนี้เป็นจริงหรือไม่"

"เป็นความจริง" พระเจ้าชี่ซวนอ๊วงตรัสตอบ เม่งจื้อจึงว่า

"พระองค์ทำอย่างนี้ ประชาชนทั่วไปเขาคงเข้าใจว่าพระองค์ทรงหวงแหนวัวซึ่งมีราคามากกว่าแพะจึงให้เอาแพะไปฆ่าแทน"

"หามิได้ เราเห็นว่าวัวมันสั่นเทากลัวตาย สายตาวิงวอนขอชีวิต เราจึงได้สั่งให้ปล่อยมันต่างหาก"

"อย่างนั้นแสดงว่า พระองค์ทรงกรุณาต่อสัตว์ที่ตกทุกข์ได้ยาก"

"มิผิด"

"แต่ไฉนพระองค์รับสั่งให้เอาแพะตัวหนึ่งไปฆ่าแทน"

"เพราะแพะมิได้อยู่ต่อหน้าเรา ความรู้สึกที่เรามีต่อแพะจึงมิเหมือนที่มีต่อวัว"

เม่งจื๊อถามว่า

"การที่พระองค์ทอดพระเนตรเห็นวัว มิได้ทอดพระเนตรเห็นแพะเป็นธรรมดาอยู่เอง ที่จะต้องกรุณาต่อวัวมากกว่าแพะ

แต่ในขณะที่พระองค์สงสารวัว พระองค์ก็ประทานความโหดร้ายต่อแพะ เช่นนี้มิเป็นว่า

ความกรุณาของพระองค์ ก็คือความโหดเหี้ยมนั่นเอง หรือ"

จงใช้ความเมตตา ด้วยความเมตตา

"กังฟู"

ชายชาวนาคนหนึ่ง ภรรยาถึงแก่กรรมลง เขามีความโศกเศร้าคิดถึงภรรยามาก เพื่อเป็นการสนองตอบความรักที่เคยมีต่อกันมา เขาได้นิมนต์พระภิกษุมาสวดมนต์ให้ภรรยา หลังจากพระภิกษุได้สวดมนต์จบลงแล้ว เขาได้ถามพระว่า

"ท่านคิดว่าภรรยาของกระผมจะได้รับส่วนบุญจากการสวดนี้ไหม"

"ไม่เพียงภรรยาของท่านเท่านั้นที่จะได้รับส่วนบุญนี้ แม้แต่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ก็ย่อมมีส่วนได้รับผลบุญนี้ด้วย" พระภิกษุตอบ

"ถ้าเช่นนั้น" ชายชาวนาแย้ง

"ภรรยาของกระผมก็คงได้รับผลบุญไม่สมกับที่ควรจะได้ เพราะคนอื่นมาแย่งไปเสียหมด ใช่ไหมครับ"

พระภิกษุพยายามอธิบายต่อไปให้ชายชาวนาได้เข้าใจว่า เป็นพุทธประสงค์ที่จะแผ่เมตตาโดยให้ผลบุญนั้นตกไปถึงสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยไม่เลือกหน้า เมื่อจบแล้วชายชาวนาก็กล่าวขึ้นว่า

"กระผมคิดว่าเป็นคำสอนที่ดีอยู่ แต่จะกรุณายกเว้นสักข้อได้หรือไม่ คือว่า

กระผมมีเพื่อนบ้านอยู่คนหนึ่ง มันหยาบคายและเอาเปรียบกระผม ถ้าท่านจะกรุณายกเว้น อย่าเอาเจ้าหมอนี่เข้าไว้ในหมู่สัตว์ทั้งหลายนั้นได้ก็จะดี"

"ขึ้นชื่อว่า ตัวกู–ของกู ถ้ายังมีแก่ผู้ใดแล้ว

แม้พระอาทิตย์จะฉายแสงแรงกล้าลงไปสู่ผู้นั้นสักปานใดก็ตาม

เขาก็ยังมีมุมมืดที่เหลืออยู่เสมอ"

ใครควรขอบคุณใคร

ซึ่ซึ่ชิว เป็นอาจารย์อยู่ในสำนักเอ็นกากู รู้สึกอึดอัดที่ห้องเรียนของท่านคับแคบ ทำให้นักศึกษาที่มาเรียนต้องนั่งเรียนกันอย่างยัดเยียด ความทราบไปถึง **อูเมซุ ซึ่บิ** ซึ่งเป็นพ่อค้าที่มั่งคั่งคนหนึ่งของเมืองเอโดะ เขาเกิดศรัทธาที่จะบริจาคทรัพย์เป็นจำนวน 500 เหรียญทองเพื่อขยายห้องเรียนของท่านอาจารย์ซึ่ซึ่ชิว และเขาได้นำเงินจำนวนนี้ไปมอบให้แก่ท่านอาจารย์ด้วยตนเอง

อาจารย์ซึ่ซึ่ชิว ได้พูดกับเขาว่า

"ตกลงฉันจะรับเงินไว้"

แล้วอูเมซุ ก็มอบถุงเหรียญทองให้แก่ท่านอาจารย์พร้อมกับความรู้สึกไม่ค่อยชอบอาการของท่านอาจารย์ซึ่ซึ่ชิวเลย เพราะเขาคิดว่า เงินที่เขาบริจาคครั้งนี้มาก เมื่อเทียบความจริงที่ว่าเพียง 3 เหรียญทองเท่านั้นก็สามารถเลี้ยงชีวิตคน ๆ หนึ่งได้ตลอดปีอย่างสบาย ฉะนั้นท่านอาจารย์ควรจะขอบใจเขาเป็นอย่างมากที่เขาบริจาคให้ถึง 500 เหรียญทอง

ดังนั้น เขาจึงแกล้งย้ำเพื่อให้อาจารย์รู้สึกตัวว่า

"ถุงในนี้ มีถึง 500 เหรียญเชียวนะอาจารย์"

ท่านอาจารย์ก็ตอบอย่างหน้าตาเฉยว่า

"ก็ท่านบอกฉันเมื่อกี้หนหนึ่งแล้วนี่นา"

คำตอบอย่างเรียบ ๆ ที่ออกจากปากอาจารย์เช่นนั้น ยิ่งทำให้พ่อค้าหน้าเจื่อนนั่งนิ่งกันไปทั้งคู่ นานเท่าไรไม่รู้ได้ พ่อ-ค้าเลยตัดสินใจเป็นครั้งที่สองกล่าวเรียบเคียงให้หลวงพ่อให้พรและโมทนา เอ่ยว่า

"หลวงพ่อครับ กระผมแม้จะเป็นคนค้าขายใหญ่โตอย่างไรก็ตาม เงิน 500 เหรียญทองนี้ก็มากโขอยู่นะครับท่านอาจารย์"

ท่านอาจารย์ถามว่า

"ท่านต้องการให้ฉันขอบคุณใช่ไหม"

พ่อค้าตอบด้วยความยินดีทันทีว่า

"ครับหน่อยหนึ่งก็ยังดี"

ท่านอาจารย์กลับพูดด้วยเสียงค่อนข้างดังว่า

"มันเรื่องอะไรกันล่ะ คนให้ต่างหากที่ควรจะขอบคุณฉัน"

อาจารย์ปาน เป็นพระชาวโคราชเป็นนักเทศน์มีชื่อ คราวหนึ่ง เขานิมนต์ไปเทศปุจฉาวิสัชนาสองธรรมาสน์ พระผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ถาม ถามว่า

"ทำบุญทอดกฐินอย่างไร จึงจะได้บุญเต็มที่"

อาจารย์ปานตอบเป็นสำเนียงชาวโคราชว่า

"มันจิยากอะไรเหล่า ก็ทำเหมือนไปขี้สิ"

ว่าแล้วก็หัวเราะลงลูกคอเอิ๊ก ๆ เล่นเอาผู้ฟังมองหน้ากันล่อกแล่ก

แล้วอาจารย์ปานจึงอธิบายว่า

"การไป **'ทุ่ง'** ก่อนอื่นต้องดูทำเลให้ดีก่อน อย่าได้ **'ทุ่ง'** สุ่มสี่สุ่มห้า เดี๋ยวหนามหรือตอไม้ทิ่มตำก้น หรือคนอาจเดินผ่านมาเจอเข้า พอ **'ทุ่ง'** เสร็จแล้ว ก็ให้รีบหนีไปเสีย อย่าได้หันไปมอง หมาจิกินก็ช่างมัน แดดจิเผาแห้งแหงแก๋ก็ช่างมัน

การทอดกฐินก็เหมือนกัน ก่อนอื่นผู้ทอดจะต้องดูทำเล คือเลือกวัดที่จะทอดเสียก่อน ให้เหมาะแก่กำลังศรัทธา กำลัง

ทรัพย์ของตน พอทอดเสร็จแล้ว อย่าไปสนใจว่า ใครจะครองผ้ากฐินของตน จะทำให้เกิดความลำเอียงคือพอใจ หรือไม่พอใจทำให้เจตนาของการทำบุญเสีย

พระปาราชิกครองก็ช่างมัน พระสังฆาทิเสสครองก็ช่างมัน ทอดแล้วก็มาเสีย อย่าไปสนใจดู เดี๋ยวมันจิเหม็น"

Be forgetul of favors given

Bc mindful of favors received.

จงลืมสิ่งที่ให้ แต่จงใฝ่ใจในสิ่งที่รับ

"จีน"

บริจาค

คราวหนึ่งเศรษฐีคนหนึ่ง ฝากเสื้อผ้าและอาหารมาให้เคซึ่งเป็นหลานของขงจื๊อ พร้อมกับสั่งมาว่า

"เมื่อข้าพเจ้าบริจาคสิ่งใด ข้าพเจ้าก็จะให้สิ่งนั้นเหมือนกับโยนทิ้งลงท้องร่อง"

ความมุ่งหมายของเศรษฐีก็คือ จะให้เคเห็นว่า ให้ด้วยความเต็มใจ ไม่เสียดายของ ขอให้เครับของนั้นด้วยความสบายใจ

คนที่นำของไปให้ นำของกลับมา รายงานว่าเคครูหนุ่มไม่ยอมรับ

"เขาให้เหตุผลอย่างไร ที่เขาไม่ยอมรับ"

เศรษฐีถาม

"ไม่เห็นพูดอะไรนี่ครับ บอกแต่เพียงว่าเอากลับไปเถอะ"

เศรษฐีจึงไปถามครูหนุ่มว่า

"ข้าพเจ้าให้ของ ด้วยความปรารถนาจะอนุเคราะห์ผู้ที่ทำประโยชน์แก่สังคม มิได้หวังผลตอบแทนใด ๆ ทำไมจึงปฏิเสธความหวังดีของข้าพเจ้าเสีย"

"ท่านให้ของแก่คนอื่นเหมือนดังว่าโยนของเสียทิ้งลงในท้องร่อง แม้ข้าพเจ้าจะจน แต่ก็มิได้คิดว่าร่างกายของข้าพเจ้าเป็นร่องให้ท่านหรือใคร ๆ ทิ้งของเสีย"

อย่าคิดถึงแต่ "สิ่งที่จะให้" จะเกิดความรู้สึกเปรียบเทียบกับผู้อื่น

แต่จงดู "ความรู้สึกที่มีต่อการให้" อันปรากฏแก่จิต เถิด จะไม่มีเวลามาเปรียบเทียบกับผู้ใดหรือสิ่งใด และเป็นการให้ที่แท้จริง

"วรธัมม์"

ชายคนหนึ่งเดินร้องขายเทียนไข แถวสำนักกังฟู

ชาย : เทียนไข เทียนไข เทียนไข ผมมีเทียนไขมาขาย ผมทำเอง

เคน : เรามีแล้วครับดีกว่าด้วย เราจะให้อาหารคุณได้ไหมครับ ดูท่าคุณหิว

ชาย : ผมทานอาหารอย่างดีเหมือนทุกวัน ผมไม่ต้องการอาหารของท่าน

แล้วชายคนนั้นก็เดินผ่านไปด้วยท่าทางอ่อนระโหย ส่วนเคนเปรยกับอาจารย์ว่า

เคน : อาจารย์ครับ ! ผู้ชายคนนั้นเดือดร้อนเพราะต้องการอาหาร

อาจารย์ : เขาไม่ได้บอกว่า เขาทานอย่างดีดอกหรือ ?

เคน : เขาไม่ได้พูดความจริงครับ เขาอ่อนแอเพราะความหิว

อาจารย์ : บางทีเพื่อเกียรติของเขา ก็มีค่ามากกว่าที่จะหิวอาหารกระมัง

เคน : เขายากจน เขาควรจะยอมรับ แต่เขาก็หยิ่งเกินไป

อาจารย์ : **ความหยิ่งเป็นมงกุฏอันเดียวที่เขายังเหลืออยู่ ไม่ได้ช่วยเขาโดยการให้การเคารพ แล้วจึงให้อาหารแก่เขาหรอกหรือ ?**

นยํ นยติ เมธาวี

คนฉลาดย่อมแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำ

(โพธิสัตว์) อกิตติชาดก 27/837

ชาติหน้าขอเกิดเป็นพ่อ

ยาจกผู้หนึ่ง เร่ไปขอทานบ้านเศรษฐี เศรษฐีสงสาร จึงควักเงินให้ไป ยาจกรับเงินแล้ว ยกมือท่วมหัวพลางอธิษฐานว่า

"เจ้าพ่อคุ้น...ชาติหน้าขอให้ข้าได้เกิดมาเป็นพ่อของท่านเศรษฐี"

เศรษฐีโกรธจัด ตวาดเสียงใส่ยาจกว่า

"หน็อยแน่ะ เอ็งบังอาจคิดอยากจะเป็นพ่อข้าเชียวรึ"

ยาจกตัวสั่นงันงก รีบชี้แจงให้เศรษฐีฟังว่า

"ซึ่งข้าพเจ้าอธิษฐานขอเกิดมาเป็นพ่อท่านนั้นก็หวังจะได้มีโอกาสเลี้ยงดูทดแทนพระคุณท่านบ้าง

เพราะหากข้าพเจ้าอธิษฐาน ขอเกิดมาเป็นข้ารับใช้ท่านตลอดไปนั้น ท่านก็ต้องให้ทานข้าพเจ้าอย่างนี้ ไม่มีที่สิ้นสุดมิใช่หรือ"

นายพลไอเซนเฮาเออร์ อดีตประธานาธิบดีสหรัฐ สมัยเมื่อยังเป็นพันโท ตอนนั้น อเมริกากำลังจะมอบคืนเกาะฟิลิปปินส์ รัฐบาลได้มีคำสั่งให้ท่านไปช่วยจัดแผนการทหารเพื่อป้องกันตนเอง ท่านได้ทำงานบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดี

ท่านประธานาธิบดีเกอสัน แห่งฟิลิปปินส์ มีความพอใจมาก จึงได้มอบเงิน 100,000 เหรียญ เพื่อเป็นการตอบแทน

พันโทไอเซนเฮาเออร์ ได้กล่าวกับท่านประธานาธิบดี-เกอสันว่า

"ในการมาทำงานครั้งนี้ เงินเดือนข้าพเจ้าก็ได้รับ เบี้ยเลี้ยงข้าพเจ้าก็ได้รับ และงานที่ทำก็เป็นงานที่ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายมา มิใช่เป็นงานพิเศษของข้าพเจ้าคิดดำเนินเองแต่อย่างใด ด้วยเหตุดังกล่าว

ข้าพเจ้าขอแสดงความเสียใจเป็นอย่างยิ่งที่ไม่สามารถตอบสนองความเอื้ออารีย์ของท่านประธานาธิบดีได้"

วันหนึ่งท่านเจ้าเจิ้งแห่งแคว้นฉีจัดงานเลี้ยง

หลังจากดื่มกันเป็นที่สำราญแล้ว ก็ให้มีการแข่งขันยิงธนู ขึ้น ท่านเจ้าเจิ้งน้าวสายแล้วปล่อยลูกศรออกไป แต่พลาดเป้า แม้กระนั้น ข้าราชบริพารต่าง ๆ ก็ตบมือแซ่ซร้อยสรรเสริญเอิกเกริก เจ้าแห่งฉีโยนคันธนูทิ้ง หน้าเผือดลง พลางถอนใจใหญ่

ขณะนั้นอำมาตย์ **เสี่ยนซาง** เดินเข้ามาพอดี ท่านเจ้าเจิ้งจึงร้องเรียก แล้วกล่าวว่า

"ข้าคิดถึงย่านจือเหลือเกิน เขาตายไป 17 ปีแล้ว และนับแต่นั้นมา ไม่มีใครกล้าชี้ข้อผิดพลาดของข้าอีก วันนี้ข้ายิงธนูพลาดเป้า แต่ขุนนางทั้งหลายก็ยังแซ่ซร้องสรรเสริญ"

เสี่ยนซางตอบว่า

"ข้าเคยได้ยินคำกล่าวว่า ผู้ทรงอำนาจทำสิ่งใด บริวารจะพากันทำตาม ไม่ว่าท่านเจ้าชอบสวมใส่อาภรณ์ใด บริวารล้วนชมชอบอาภรณ์นั้น ไม่ว่าท่านชอบบริโภคสิ่งใด บริวารล้วนชมชอบบริโภคสิ่งนั้น

ท่านเจ้าไม่เคยได้ยินเรื่องตัวหนอนชนิดหนึ่งหรือ เมื่อมันกินสิ่งที่เป็นสีเหลืองเข้าไป ตัวมันก็จะกลายเป็นสีเหลือง เมื่อมันกินสิ่งที่เป็นสีครามเข้าไป ตัวมันก็จะกลายเป็นสีคราม

ท่านเจ้าเป็นบุคคลที่ไม่ชอบให้บุคคลอื่นชี้ข้อผิดพลาดของตน ดังนี้แล้วใครเล่าจะกล้าชี้ข้อผิดพลาดของท่านเจ้า"

เมื่อได้สดับดังนั้น ท่านเจ้าเจิงก้องขึ้นว่า

"ดีแท้ ๆ วันนี้ข้าเป็นนักเรียน ท่านเป็นครู"

ไม่นานหลังจากนั้น เสียนซางก็กลับไปอยู่ ณ บ้านเดิม

ต่อมาชาวประมงจับปลาได้เป็นอันมาก ก็นำมามอบเป็นบรรณาการแก่ท่านเจ้าเจิง

ท่านเจ้าให้ขันทีคุมเกวียนบรรทุกปลาเหล่านั้นหลายเล่มนำไปให้แก่เสียนซาง

เมื่อเสียนซางเห็นขบวนเกวียนบรรทุกปลามากมายหน้าบ้าน จึงออกมากล่าวแก่ขันทีนั้นว่า

"โปรดนำกลับไปคืนท่านเจ้า แล้วฝากบอกความด้วยว่า เมื่อยามจ้อยังมีชีวิตอยู่ และชี้ข้อผิดพลาดของเจ้าครองแคว้นนั้น เขามิได้เห็นแก่ลาภยศ แต่เขาปรารถนาจะช่วยให้ผู้เป็นนายปกครองบ้านเมืองดีขึ้น

บัดนี้ข้าราชบริพารมีแต่ประจบสอพลอ แม้ยิงธนูผิดเป้ายังแซ่ซร้องสรรเสริญ นั่นก็เพราะหวังลาภยศ

หากข้ารับบรรณาการนี้ไว้ ข้าก็ไม่ต่างอะไรกับพวกสอพลอเหล่านั้น"

อตฺตานญฺจ ตถา กยิรา ยถญฺญมนุสาสติ

สอนผู้อื่นอย่างไร ควรทำตนอย่างนั้น

(พุทธ) ธรรมบท 25/31

พล.ต.ต ศรีศักดิ์ ธรรมรักษา อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เป็นคนที่พ่อค้าประชาชนรักมาก

เมื่อถึงวาระที่จะต้องย้ายไปประจำจังหวัดอื่น มีพ่อค้าประชาชนร่วมใจกัน ซื้อทองคำหลายเส้นหนักหลายบาท มามอบให้เป็นของขวัญในวันเลี้ยงส่ง พร้อมทั้งกล่าวสดุดีคุณงามความดีของท่านมากมาย แล้วเชิญให้ท่านขึ้นไปรับ

ท่านลุกขึ้นเดินไปเพื่อรับมอบ แต่ก่อนที่จะรับท่านได้กล่าวตอบว่า

"ท่านพี่น้องชาวน่านที่เคารพรักทุกท่าน ผมขอขอบคุณที่ท่านได้จัดงานเลี้ยงส่ง และมอบของที่ระลึกให้แก่ผม ผมย้ายมาอยู่ที่นี่นาน สนุกสนานกับงาน และอยู่กับท่านทั้งหลายอย่างมีความสุข ผมจึงรักเมืองน่านนี้มาก แม้ว่าตัวผมจะต้องจากไป แต่ใจผมก็ยังอยู่และเพื่อให้ท่านทั้งหลายได้ระลึกถึงผมเสมือนผมมิได้จากไป ผมก็ใคร่ขอเรียนเชิญท่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่าน มารับของที่ระลึกที่ท่านทั้งหลายกำลังจะมอบ

ให้ และขอได้โปรดนำของที่ระลึกเหล่านี้ไปเปลี่ยนเป็นเงิน เพื่อนำไปบำรุงโรงพยาบาลต่อไปด้วย”

อปฺปิจฺฉสฺส อนุปฺปนฺนา เจว กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ
อุปฺปนฺนา จ กุสลา ธมฺมา ปริหายนฺติ
เมื่อบุคคลมักน้อย กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น
และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ก็ย่อมจะเสื่อมไป

(พุทธ) เอกนิบาต 20/11

หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ฉบับประจำวันที่ 25 กรกฎาคม 2534 ลงข่าวหญิงผู้มีจิตใจสูงส่งท่านหนึ่งความว่า...

เมื่อปลายเดือนมิถุนายน 2534 ที่ผ่านมา ในขณะที่นางแดงหรือนางสงบ กาญจนพาณิชย์ แม่ค้ากุ้งสดในตลาดสุขาภิบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กำลังนั่งปอกเปลือกกุ้งอยู่ในตลาด นางได้เห็นเด็กหนุ่มสามคนลงจากรถเก๋งซึ่งขับไปจอดที่ข้างตู้โทรศัพท์สาธารณะเมื่อเวลาประมาณสามทุ่มเศษ มีชายคนหนึ่งในสามได้หิ้วกระเป๋าเดินเข้าไปในตู้โทรศัพท์สาธารณะนั้น แล้วเอากระเป๋าวางไว้บนแท่นเครื่องโทรศัพท์

หลังจากที่ได้พูดโทรศัพท์กันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกคนก็รีบเดินออกจากตู้โทรศัพท์ โดยลืมกระเป๋าวางไว้ นางจึงรีบลุกขึ้นวิ่งออกไปตะโกนเรียก แต่เรียกไม่ทันเพราะคนทั้งสามนั้นได้รีบเดินกลับไปขึ้นรถและสตาร์ตรถขับออกไปอย่างรวดเร็ว

เมื่อรถเก๋งสีเขียวของชายทั้งสามขับหายลับไปแล้ว นาง

จึงหยุดแกะเปลือกกุ้ง และคอยเฝ้ามองดูตู้โทรศัพท์สาธารณะนั้นไว้อย่างไม่ยอมละสายตา ด้วยคิดว่าอีกสักพักเจ้าของกระเป๋าใบ-นั้นคงจะนึกได้และขับรถมาเอาของเขากลับคืนไป นางจับตาเฝ้าอยู่นานพอสมควรก็ไม่เห็นรถเก๋งคันสีเขียวนั้นขับกลับมาเอากระ-เป๋าของเขาไป

นางจึงได้เข้าไปหยิบกระเป๋าใบดังกล่าวออกมาเปิดดูได้พบเอกสารจำนวนมาก พร้อมกับเงินอีก 4 มัดใหญ่ ๆ นางจึงรีบปิดกระเป๋าด้วยความตกใจ เพราะเกิดมานางก็ยังไม่เคยเห็นเงินจำนวนมากขนาดนั้น และนางก็ไม่ทราบว่ามันเป็นเงินมากน้อยเท่าใด เมื่อรู้ว่าตนเองได้ครอบครองเงินจำนวนมาก และยังไม่ใช่เงินของตนอีกด้วยทำให้นางหวาดเกรงว่า หากมีคนรู้เบาะแสอาจจะมาแย่งชิงเงินทั้งหมดนี้ไปจากนางแน่ ๆ จึงเดินไปหยิบเข่งขยะมาตั้งทับกระเป๋าเงิน พร้อมกับเอากะละมังกุ้งของนางไปวางซ้อนทับไว้อีกชั้นหนึ่ง

สักครู่นางก็นึกได้อีกว่า หากเก็บเงินไว้อย่างนั้น ในตอนเช้าพนักงานเก็บขยะ จะต้องมาเก็บขยะในเข่ง นางจึงเปลี่ยนที่ทับเงินอีกครั้งหนึ่ง โดยเอาลังใส่กุ้งเก่า ๆ ไปตั้งทับไว้แทน

นับตั้งแต่ที่นางรู้ว่ากระเป๋าดังกล่าวมีเงินบรรจุไว้มากมายอย่างนั้น นางก็ไม่มีความสุขเลย จิตใจไม่เป็นปกติ จะนั่งเฝ้าอยู่ต่อไปเช่นนั้นก็เกรงว่าจะมีคนอื่นรู้เห็น จึงต้องนำกระเป๋าใบนั้นกลับบ้าน และได้ขุดหลุมฝังไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่ข้างบ้าน

เช้าวันรุ่งขึ้น ในขณะที่นางไปนั่งขายกุ้งในตลาดตามปกติ แต่ก็นั่งด้วยใจที่ไม่เป็นสุข ด้วยหวาดเกรงว่าจะมีคนไปพบเห็นเงินดังกล่าว แล้วมาขโมยเอาไปจากที่นางซ่อนไว้ ทำให้นางต้องตัดสินใจหยุดขายกุ้งสด แล้วคอยนั่งรถไปดูเงินที่ซ่อนไว้เป็นระยะ ๆ พร้อมกันนั้นนางก็ได้เข้าไปบนศาลพระภูมิเจ้าที่ขอให้เจ้าของเงินรีบกลับมารับเงินคืนไปเร็ว ๆ แล้วนางจะจุดประทัดถวายเป็นการแก้บนสองกล่อง

หลังจากที่นางบนต่อพระภูมิเจ้าที่ได้ไม่นานก็ปรากฏว่าเจ้าของเงินได้ขับรถกลับมาในตอนสายของวันเดียวกัน นางจึงเฝ้าดูอาการของชายทั้งสามอยู่ครู่หนึ่งและได้เห็นคนทั้งสามร้องไห้อยู่ที่ข้างตู้โทรศัพท์สาธารณะที่พวกเขาได้ลืมวางกระเป๋าทิ้งไว้ นางจึงเดินไปบอกให้รู้ว่าตนได้เก็บเอาไว้ให้แล้ว จากนั้นจึงจัดการขุดเอากระเป๋าที่ฝังซ่อนไว้ขึ้นมาคืนให้เจ้าของโดยดี

พอได้เงินคืนครบถ้วนแล้ว คนเหล่านั้นก็แจ้งให้นางทราบว่า เงินสดในกระเป๋านั้นมีจำนวนถึงสามล้านห้าแสนบาท กับมีเช็คเงินสดอีกจำนวนสิบล้านบาท เจ้าของเงินจึงหยิบเงินมามอบให้นางเป็นรางวัลแห่งความดีของนางหนึ่งล้านบาท แต่นางไม่ยอมรับ เด็กหนุ่มทั้งสามจึงถอดสร้อยคอและสร้อยข้อมือทองคำที่สวมกันอยู่ออกให้จนหมดเกลี้ยงตัวทุกคน นางก็ไม่ยอมรับอีก แถมยังไล่ให้คนทั้งสามรีบกลับบ้านโดยเร็วเพราะรู้ว่าพ่อแม่ของเด็กหนุ่มเหล่านั้นคงจะเฝ้ารอคอยลูก ๆ ของตนกลับมาด้วยทุกข์อย่างใหญ่หลวง

เด็กหนุ่มเมื่อไม่สามารถตอบแทนบุญคุณได้ ก็ได้แต่ขอบคุณและลากลับ ก่อนกลับได้จดชื่อและที่อยู่ไว้ให้อย่างละเอียดแล้วสั่งว่า หากเดือดร้อน เจ็บไข้ หรือนางต้องการความช่วยเหลือก็ขอให้นางรีบบอกไปทันที พวกตนจะรีบกลับมาตอบสนองเพื่อทดแทนบุญคุณที่นางได้ทำไว้แก่พวกตนอย่างใหญ่หลวงยิ่ง

นางรับชื่อและที่อยู่นั้นไว้ พอชายทั้งสามพ้นบ้านไปนางก็นำกระดาษแผ่นนั้นไปแช่น้ำให้เปื่อย แล้วขยำทำลายเสียทั้งสิ้น เพื่อไม่ต้องการให้ลูก ๆ ของนางทราบที่อยู่ของบุคคลทั้งสาม เนื่องด้วยเกรงไปว่าอาจจะมีลูกของตนบางคนติดตามไปขอเงิน

จากเขามาใช้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง นางกล่าวว่า

"ไม่ชอบให้ลูกไปขอเงินจากใคร ๆ ถึงแม้เราจะมีรายได้น้อย ก็ต้องรู้จักประหยัด ใช้ให้เพียงพอกับรายได้ของเรา และต้องการให้ลูก ๆ รู้จักหาเงินเลี้ยงชีพด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเองอย่างสุจริตและถูกต้อง"

สนฺตุฏฺฐี ปรมํ ธนํ

ความพอใจเป็นยอดทรัพย์

(พุทธ) ธรรมบท 25/35

ยิ่งกว่าความสุภาพ

คืนวันนั้นฝนตกอากาศหนาวเย็นเหลือเกิน ขณะที่ฉันกำลังยืนคอยรถประจำทางอยู่คนเดียว รถเมล์คันหนึ่งก็มาจอดตรงป้าย มีหญิงชราค่อย ๆ ตะเกียกตะกายลงมาและเดินตรงมาที่ดิฉันยืนอยู่อย่างเชื่องช้า

"แม่หนู ! รถประจำทางคันต่อไปจะมาถึงเมื่อไหร่จ๊ะ ?"

"อ้าว !? ก็ยายเพิ่งลงจากรถสายนั้นเมื่อกี้นี้เองนี่คะ"

"เอ้อ..คือ..คือบนรถคันเมื่อกี้นี้ มีชายหนุ่มพิการคนหนึ่งขึ้นมา แต่ไม่มีใครลุกให้เขานั่งเลย ยายรู้ว่าถ้าคนแก่ ๆ อย่างยายลุกให้เขานั่ง เขาคงจะอายแน่ ยายเลยทำเป็นว่าจะลงเสียที่นี่ พอยายกดกริ่งบอกให้รถจอดเขาก็เดินมานั่งตรงที่ยายโดยมิได้อึดอัดใจ แต่ส่วนยายก็...เอ้อ...**รถประจำทางมันมีเสมอมิใช่หรือแม่หนู**"

มีชายชราคนหนึ่ง พร้อมด้วยจอบคู่ชีวิต กำลังขุดหลุมกลางแดดร้อนระอุ

ขณะที่ชายชรากำลังปาดเหงื่อที่ไหลเข้าตา ก็ได้ยินเสียงถามอยู่เบื้องหลังว่า

"ขุดหลุมทำอะไร ท่านผู้เฒ่า ?"

"ปลูกมะม่วง หลานชาย"

"เวลาเที่ยงอย่างนี้ แดดออกร้อนจ้า ทำไมไม่รอเอาไว้เมื่อแดดร่มลมตกเล่า จะได้ไม่ร้อน ?"

"ไม่ดีหรอกหลานชาย ตาแก่มากแล้ว ขึ้นมัวผลัดวันประกันพรุ่ง ประเดี๋ยวจะไม่ได้ปลูก"

"ทำไมล่ะ ?"

"คนแก่มันเหมือนไม้ใกล้ฝั่ง มันจะโค่นล้มเมื่อไรเราก็ไม่รู้ ดังนั้นเมื่อรู้สึกตัวว่าจะทำอะไรได้ขณะใด ก็ต้องรีบทำเลย ไม่ควรปล่อยเวลาให้มันล่วงไปโดยปราศจากประโยชน์"

"ผู้เฒ่าอายุเท่าไหร่แล้ว ?"

"80 แล้วหลานชาย"

"แล้วมะม่วงที่จะปลูก กี่ปีจึงจะได้กินผล ?"

"5 หรือ 6 ปี"

"ผู้เฒ่าคิดว่าอายุจะยืนไปจนถึงเวลานั้นหรือ"

"ไม่แน่ อาจจะอยู่ถึง หรือไม่ถึงก็ได้"

"เมื่อไม่แน่ จะปลูกมะม่วงไว้ทำไมกันเล่า"

"การปลูกต้นไม้ไว้กินผลนั้นเป็นการสร้างประโยชน์ ประโยชน์ที่เราสร้างไว้นั้น อย่าคิดว่าเพื่อตนเองเท่านั้น จะต้องคิดสร้างไว้เพื่อคนอื่นด้วย อย่างตาปลูกมะม่วงนี้ไว้ ถ้าหากว่าอายุยืนไปถึง 5 หรือ 6 ปี เราก็จะได้กินผลมัน แต่ถ้าจะต้องตายเสียก่อน คนที่เกิดมาทีหลังก็จะได้กินมะม่วงที่เราปลูกไว้

การที่มนุษย์เราเกิดมามีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็เพราะพ่อแม่หรือบรรพชนท่านทำไว้ ถ้าท่านไม่ทำไว้ เราจะเอาที่ไหนอยู่ ที่เรามีที่อยู่ก็เพราะคนที่เกิดก่อนทำประโยชน์ไว้

อย่างตานี้ ถ้าไม่ปลูกมะม่วงไว้ อีก 5 หรือ 6 ปี ก็ไม่มีมะม่วงกิน คนรุ่นหลังก็ไม่ได้กิน รวมความว่าไม่มีใครได้กินสักคน ตาคิดอย่างนี้จึงปลูกมะม่วงไว้"

ความเจ็บปวด

ถนนในหมู่บ้านเงียบเชียบและเปลี่ยว มีเพียงเงาร่างหนึ่งทอดยาวออกไปไกล ด้วยแสงสีทองจากดวงอาทิตย์ เงาร่างนั้นเคลื่อนไปอย่างสม่ำเสมอ ไม่ช้าไม่เร็ว รักษาระดับเดิมไว้โดยตลอด เงานั้นยาวเรียวทาบกับพื้นถนนจนดูเก้งก้าง ในยามเช้าที่เงียบงันเช่นนี้ ดูเหมือนจะมีเพียงเงาลึกลับนั้นเท่านั้น ที่เป็นสิ่งมีชีวิตเพียงสิ่งเดียวในหมู่บ้าน

เจ้าของเงาเป็นบุรุษวัยไม่เกินสี่สิบปี สวมเสื้อผ้าสีดำกว้างใหญ่ขาดกะรุ่งกะริ่ง แต่ผู้สวมก็เอาใจใส่ซักฟอกจนแลดูสะอาด ที่เอวมีเชือกปอรัดอยู่อย่างหลวม ๆ ปล่อยชายยาวละพื้นเท้าสวมรองเท้าฟางแบบชาวบ้านนอกทั่วไป สองมือประคองชามใบใหญ่ไว้ที่หว่างอก จากสารรูปที่ดูซอมซ่อและแปลกประหลาด แต่ใบหน้าของชายผู้นี้กลับผ่องใสอย่างยิ่ง รูปหน้ากลมมนผิวแดงระเรื่อคล้ายใบหน้าของทารก ดวงตาดำขลับมีประกายลึกและนิ่งแน่แล้วดวงตาคู่นี้คือดวงตาของเด็กน้อย **รโยกัน** ในครั้งอดีต

วันคืนผ่านไป นานมากจนแทบไม่มีใครอาจจดจำ ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนไป เด็กน้อยกลายเป็นผู้ใหญ่ หนุ่มสาวก็แก่เฒ่า ผู้ชราก็พากันล่วงลับไปทีละคนสองคน ในหมู่บ้านเด็ก ๆ มากขึ้น พ่อของรโยกันตายไปเมื่อหลายปีก่อน คงเหลือแต่พี่ชายที่ตั้งบ้านเรือนอยู่กับภรรยาและลูก ๆ

ทุก ๆ วันในตอนเช้ารโยกันจะลงจากภูเขาเข้ามาในหมู่บ้านมือถือชามใบใหญ่ เดินตามถนนเพื่อขอรับทานอาหารที่มีผู้ให้ แต่โดยแท้จริงแล้ว ในหมู่บ้านแห่งนี้ไม่มีใครที่จะให้อาหารแก่รโยกัน นอกจากพี่ชายของเขาเท่านั้น

รโยกัน ยังคงเดินต่อไปอย่างสม่ำเสมอ ดวงตาก้มต่ำมองพื้นด้วยอาการสำรวม เดินไป เดินไป ไม่สนใจต่อสิ่งใด ในชีวิตของเขาไม่เหลืออะไรอีกนอกจากการเดิน ชีวิตทั้งหมดของเขาคือการเดิน หนึ่งก้าว สองก้าว สามก้าว...ประหลาดจริงหนอมหัศจรรย์จริงหนอ ที่เขาสามารถก้าวเดินอยู่บนผืนพิภพ ห้าก้าวหกก้าว...ทางเดินที่ไม่มีที่สิ้นสุดอยู่ในตัวของเขาแล้ว

ยายแก่คนหนึ่ง เลื่อนฉากประตูแง้มออกแอบดูรโยกันจ้องมองจนกระทั่งเขาเดินลับโค้งหายไป แล้วแกก็หันกลับมากล่าวว่า

"นี่ตาเฒ่า เจ้ารโยกันคนโง่นั่นลงมาจากภูเขาอีกแล้ว"

"ก็เห็นลงมาทุกวัน แปลกอะไรหรือ"

ตาเฒ่าพูดอย่างรำคาญ

"ทำไมจะไม่แปลก เจ้าคนอุบาทว์นี่ไม่เคยพูดจากับใคร ไม่สนใจอะไรกับใคร หมกตัวอยู่ในถ้ำบนภูเขาเหมือนภูตผีที่เฝ้าทรัพย์ คนอัปมงคลผู้นี้ไม่เห็นมีอะไรดีนอกจากสร้างความหวาดกลัวให้แก่ผู้คน แกไม่รู้หรือชาวบ้านที่ไหน ๆ ก็บอกว่าเจ้ารโยกันเป็นคนผีสิงทั้งนั้น"

ยายกระแทกเสียงอย่างดุดัน

"ตั้งแต่พ่อของรโยกันตายลงเมื่อหลายปีก่อนดูเหมือนไม่มีใครจะให้ความรักแก่เขาเลย นอกจากพี่ชายคนเดียวของเขาเท่านั้น ทำไมนะชาวบ้านจึงพากันแช่งด่าพากันเกลียดชังเด็กคนนี้นัก" ตาเฒ่าถอนใจ

"มันเป็นคนผีสิง" ยายแก่ขึ้นเสียง

รโยกันเดินมาถึงหัวมุมถนน เด็กชายหญิงเล็ก ๆ สองคนนั่งเล่นอยู่ที่หน้าบ้าน พอเด็กชายแลเห็นเข้าก็สะกิดเด็กหญิงเบา ๆ

"มาอีกแล้วน้องชารุนา มาอีกแล้ว เห็นจะต้องเอาให้เข็ดหลาบ"

พอรโยกันเดินลับหลังไป เด็กชายก็คว้าก้อนหินขึ้นมากำไว้แน่น ขณะเดียวกับที่ชารุนาดึงมือไว้

"อย่าเลยพี่ชารากุ อย่าทำเลย" ชากุนาเอ่ยวิงวอน

ชารากุสะบัดมือจากน้องสาวจนหลุด วิ่งตามไป พอทันก็ขว้างก้อนหินใส่กลางหลังรโยกันสุดแรง ขณะเดียวกับที่ชารุนาเริ่มร้องไห้

รโยกันคงเดินต่อไปเบื้องหน้า เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ในมือถือชามไม้ เดินไปคล้ายดังชีวิตของเขาคือการเดินทางเท่า-นั้น

ซารากุยังคงเก็บก้อนหินขึ้นปาใส่เขาอีกสองครั้ง แต่ทุกสิ่งทุกอย่างก็ยังเหมือนเดิม คนที่ไม่มีความรู้สึก

ชารุนาหยุดร้องไห้แล้ว รโยกันยืนถือชามข้าวที่พี่ชายให้เดินออกไปจากหมู่บ้าน ไปนั่งอยู่บนก้อนหินริมธารน้ำที่ตนได้เคยมานั่งเมื่อหลายสิบปีก่อน

เช้าวันรุ่งขึ้น รโยกันยังคงถือชามใบใหญ่เดินเข้ามาในหมู่บ้านอีกตามเคย ซารากุจูงมือน้องสาวสะกดรอยตามไปห่าง ๆ

วันนี้พี่ชายของรโยกันไม่อยู่บ้าน ชามไม้ใบใหญ่ของเขาจึงว่างเปล่า รโยกันเดินออกจากหมู่บ้านพร้อมด้วยชามว่าง

ใต้ต้นบ๊วย มีผู้เดินทางสี่ห้าคนกำลังกินอาหารเช้าอยู่ รโยกันเดินตรงเข้าไป คนหนึ่งในพวกนั้นเหลือบเห็นเข้า ก็รู้ได้ว่า กำลังจะมีผู้มาขอแบ่งปันอาหารแล้ว จึงรีบร้องบอกขึ้นว่า

"เรามีอาหารแต่เพียงพอกินเท่านั้น เจ้าไปขอทานที่อื่นเถอะ เราไม่มีพอให้เจ้าหรอก"

ขณะพูด ก็ยกตะเกียบในชามขึ้นสบัดไปมาข้าวกระจุกหนึ่งหลุดจากตะเกียบไปติดที่ต้นบ๊วย สายตาของรโยกันจ้องไปที่ข้าวกระจุกนั้นเป็นเชิงขอ ชายอีกคนหัวเราะกล่าวอนุญาต

"อ๋อ ถ้าจะเอาข้าวที่ติดอยู่ที่ต้นไม้นั่นก็พอจะได้ แต่ถ้าจะเอาในชามของเราคงไม่ได้ อยากได้ก็แกะเอาไปซิ"

รโยกันเดินไปที่ต้นบ๊วย มือซ้ายประคองชามใบใหญ่ขึ้นอย่างบรรจง นิ้วมือขวาปาดไปที่เมล็ดข้าวอย่างว่องไว ข้าวหกเจ็ดเมล็ดร่วงลงในชามที่รองรับอยู่ เสร็จแล้วก็หันมาโค้งคำนับผู้เดินทางกลุ่มนั้น แล้วก็เดินผละไป

เมื่อไปถึงก้อนหินริมธาร ก็นั่งลงบนก้อนหินก้อนเดิมที่มานั่งทุกเช้า พอนั่งลงน้ำในลำธารก็ไหวกระเพื่อม ปลาตัวใหญ่

โผล่ขึ้นมาลอยตัวอยู่บนผิวน้ำ ข้าวในชามมีอยู่เจ็ดเมล็ด รโยกันใช้ตะเกียบกันออกมาสี่เมล็ด คีบข้าวขึ้นมาเมล็ดหนึ่งโยนลงไปให้ปลาใหญ่ตัวนั้น มันรีบว่ายมารับอย่างว่องไว ในทันใด ก็มีเสียงดังมาจากเบื้องหลัง

"ข้าวเจ็ดเมล็ด ถึงกินก็คงไม่อิ่ม ท่านอย่าได้ไปแบ่งให้ปลาเลย"

ซารากุซึ่งจูงซารุนาตามมาอดไม่ไหวกล่าวขึ้นเบื้องหลัง

รโยกันเหลียวไปมอง แล้วกล่าวขึ้นอย่างยิ้มแย้ม

"เด็กน้อย เธอก็มาด้วย"

"ท่านไม่น่าให้ข้าวแก่ปลา" ซารากุรบเร้า

"มันเป็นเพื่อนของฉันนะ" รโยกันตอบ

"ถ้าอย่างนั้นแบ่งให้หนึ่งเมล็ด"

ซารากุออกความเห็น

"แต่ตัวมันใหญ่ มันคงต้องการอาหารมาก"

รโยกันหัวเราะ ว่าพลางก็คีบข้าวอีกสามเมล็ดที่เหลือลงให้ปลากิน

"ท่านเป็นเพื่อนแท้" ซารุนาเอ่ยสอดขึ้น และหันไปกล่าวกับซารากุ

"พี่ไม่เข้าใจอะไร ปลาตัวใหญ่ และรโยกันเป็นเพื่อนแท้"

ซารุนาทำหน้าดุกับพี่ชาย สั่นศีรษะน้อย ๆ จนผมอันยาวสลวยดุจไหมของเธอสะบัดพริ้วไปมา

รโยกันกินข้าวอีกสามเมล็ดที่เหลือ แล้วนำชามลงไปล้างในลำธาร พอเดินขึ้นมาที่เดิมก็เห็นซารากุยืนทำหน้าเจื่อน ๆ อยู่

"ท่านคงไม่โกรธ"

"โกรธอะไร"

"โกรธที่เราเอาก้อนหินปาท่าน"

"ถ้าความโกรธเหมือนเปลวไฟ ความโกรธของฉันก็เหมือนหิมะที่จับแข็งจนเย็นยิ่งแล้ว"

"แต่ท่านคงจะเจ็บ"

"เจ็บอะไร"

"เจ็บที่โดนก้อนหินปา"

"หนูน้อยเอ๋ย" ระโยกันยกมือลูบศีรษะซารากุ

"ความเจ็บปวด ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้ทำร้ายเท่านั้น มิได้เกิดแก่ผู้ถูกทำร้าย

ทุกคราที่เธอเอาก้อนหินปาฉัน ฉันรู้สึกถึงความเจ็บปวดของเธอ ความเจ็บปวดอย่างยิ่ง ฉันรู้สึกสงสารและปรารถนาให้เธอหายเจ็บ อยากปลอบโยนเธอแต่เธอเคยให้โอกาสฉันบ้างไหมเล่า"

ซารากุน้ำตาคลอนิ่งเงียบไป

การเสียสละความสุขของตนเอง เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น
เป็นการให้ทานอันยิ่งใหญ่

"ตอลสตอย"

ช่วยจริง

วีรกรรมอันห้าวหาญของสามีภรรยา คู่หนึ่งเป็นที่ร่ำลือมากในแอฟริกาใต้เมื่อไม่นานมานี้

เดอะ สตาร์ เดลี่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับหนึ่ง รายงานข่าวว่า

แม็กต้า และ **เฮนนี่ โบดา** นับว่าเป็นสองสามี-ภรรยาที่หูไวที่สุด หลังจากทั้งสองรับประทานอาหารเย็นแล้วก็นั่งผึ่งอารมณ์อยู่ริมเฉลียงในบ้าน พลันได้ยินเสียงผะแผ่วแว่วมาจากสนามหญ้า ฟังคลับคล้ายเสียงของลูกหมาที่กำลังแหกปากตะโกนอยู่

สิ่งที่แปลกคือ เสียงนั้นกลับกลายเป็นเสียงแว่ว ๆ ทั้ง ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ

ทั้งสองลงไปสำรวจตรงมุมสนามหญ้าหน้าบ้านก็พบความจริงว่า...เสียงนั้นเป็นเสียงของลูกหมาแน่ แต่มันคงร้องออกมาจากในท้องของเจ้างูหลามตัวหนึ่งที่นอนตัวกลม ยิ้มเผล่กลิ้งไปไหนไม่รอดอยู่ตรงนั้น... เพราะมันฟาดลูกหมาเข้าไปเป็น ๆ ทั้งตัวอยู่หมาด ๆ

ทั้งสองสามีภรรยาจึงช่วยกันสงเคราะห์ชีวิตเจ้าลูกหมานั้นด้วยการตั้งหน้าตั้งตาจับรีดเอาลูกหมาออกมาจากกระเพาะเจ้าหลามปากอยู่ไม่สุขนั้นจนสำเร็จ

หลังจากเจ้าหลามขยอกเหยื่อออกมาอย่างไม่เต็มใจเท่าไรนัก แม็กด้าและเฮนนี่ก็ช่วยกันปฐมพยาบาลเจ้าลูกหมาวัยแค่อาทิตย์เดียวจนฟื้น รอดตายไป

แล้วงูหลามเล่า จะทำยังไง ?

สิ่งที่ทั้งสองทำก็คือ จัดการปลอบใจค่าที่ทำท้องเจ้าหลามมันแห้งลงไปถนัดใจ แสดงว่าหิวมาก ด้วยการหาเนื้อในครัวมายัดเข้าปากแทนที่ แล้วจับมันใส่ไว้ในห้องน้ำ ให้มันนอนสบายเสียคืนหนึ่งโดยไม่คิดค่าเช่า

จากนั้นตอนเช้าตรู่ ทั้งสองก็ช่วยกันจับหัวจับหางยัดเข้ากระสอบพาขึ้นรถ ขับออกจากบ้าน แล้วปล่อยมันไปล่าอะไรตามประสา (ไม่ใช่ลูกหมา) ในป่าใหญ่

ยสฺส สพฺพมโหรตฺตึ อหึสาย รโต มโน

เมตฺตโส สพฺพภูเตสุ เวรนฺตสฺส น เกนจิ

ผู้มีจิตยินดีในความไม่เบียดเบียนทั้งวันและคืน

และเป็นผู้มีเมตตา ย่อมไม่มีเวรกับใคร ๆ

(พุทธ) **มณิภัททสูตร 15/289**

ในเมืองสาวัตถี มีพราหมณ์และพราหมณีที่ยากจนอยู่ครอบครัวหนึ่ง สองสามีภรรยามีผ้านุ่งคนละผืน แต่มีผ้าห่มผืนเดียว ต้องผลัดกันใช้เมื่อมีธุระต้องไปข้างนอก ไปพร้อมกันสองคนไม่ได้เพราะไม่มีผ้าห่ม

วันหนึ่ง มีการโฆษณาให้คนไปฟังธรรมของพระพุทธเจ้าที่เชตวนาราม สองสามีภรรยาจึงหันเข้าปรึกษาหารือกันว่า ใครจะไปกลางคืน ตกลงกันว่า ให้พราหมณี (ภรรยา) ไปตอนกลางวันเพราะเป็นผู้หญิง

พราหมณ์ผู้สามีไปฟังธรรมตอนกลางคืน ฟังไป ๆ เกิดซาบซึ้งในรสพระธรรม เลื่อมใสแรงกล้ามีปีติปราโมทย์มากต้องการจะบูชาพระศาสนาด้วยผ้าห่มของตนแต่นึกเป็นห่วงไปถึงพราหมณีว่า ถ้าถวายพระพุทธเจ้าเสียนางจะไม่มีผ้าห่มเมื่อจำเป็นต้องออกไปข้างนอก ศรัทธาจิต (ความคิดในการที่จะถวายผ้าแด่พระพุทธเจ้า) และมัจเฉรจิต (ความคิดหน่วงเหนี่ยวไว้ไม่ให้ถวาย) ของเขาผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะอยู่เช่นนี้จนตลอดเวลาปฐมยามและมัชฌิมยาม

พอถึงปัจฉิมยาม (ประมาณตี 2 ล่วงแล้ว) เขาคิดว่า ถ้าปล่อยให้มัจเฉรจิตครอบงำอยู่อย่างนี้ คงไม่พ้นอบาย 4 (ภูมิของสัตว์ที่มีแต่ความยากลำบาก มี นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน)เป็นแน่แท้ จึงพยายามข่มความตระหนี่ แล้วนำผ้าห่มไปวางไว้แทบพระยุคลบาทแห่งพระศาสดา พร้อมกับเปล่งเสียงสามครั้งว่า

"เราชนะแล้ว เราชนะแล้ว เราชนะแล้ว"

พระราชาปเสนทิโกศลประทับทรงธรรมอยู่ที่นั่นด้วย ทรงสดับเสียงนั้น ให้ราชบุรุษไปถามว่า พราหมณ์นั้นชนะอะไร

เมื่อทรงทราบเรื่องโดยละเอียดแล้ว ทรงเห็นว่า พราหมณ์ทำสิ่งที่ทำได้ยาก จึงพระราชทานผ้าสาฎก (ผ้าห่ม) ให้คู่หนึ่ง

พราหมณ์ได้ถวายผ้าสาฎกคู่นั้นแด่พระศาสดาเสียอีก

พระราชาจึงพระราชทานให้ 2 คู่ 4 คู่ 8 คู่ และ 16 คู่ โดยลำดับ

พราหมณ์ได้ถวายผ้าเหล่านั้นทั้งหมดแด่พระศาสดา

พระราชาพระราชทานให้อีก 32 คู่

คราวนี้พราหมณ์ได้เก็บไว้ 2 คู่ เพื่อตนคู่หนึ่ง เพื่อภรรยาคู่หนึ่ง ที่รับไว้ 2 คู่ก็เพื่อป้องกันคำติเตียนจากผู้อื่นว่าหยิ่ง จองหอง พระราชามีพระมหากรุณาพระราชทานผ้าเป็นอันมาก แต่มิรับไว้ใช้สอยเลยแม้แต่ผืนเดียว

พระราชาทรงพอพระทัยในจริยาของพราหมณ์จึงรับสั่งให้ราชบุรุษไปนำผ้ากัมพล (ผ้าขนสัตว์อย่างดี) 2 ผืนจากพระราชวังมาพระราชทานให้อีก

พราหมณ์คิดว่า ผ้านั้นดีเกินไป ไม่เหมาะสมแก่ตน จึงนำผ้านั้นไปทำเพดานไว้ในพระคันธกุฎีของพระศาสดาผืนหนึ่ง อีกผืนหนึ่งทำเพดานไว้ที่บ้านของตนในห้องที่นิมนต์พระสงฆ์มาฉันเป็นประจำ

เย็นวันนั้น พระราชาปเสนทิโกศลเสด็จไปเฝ้าพระศาสดา ทอดพระเนตรเห็นผ้ากัมพลนั้น ทูลถามว่า ใครนำมาบูชา พระศาสดาตรัสตอบว่า พราหมณ์เอกสาฎก พระราชาทรงเลื่อมใสว่า พราหมณ์ได้เลื่อมใสในบุคคลที่พระองค์ทรงเลื่อมใสเหมือนกัน จึงพระราชทานสิ่งของและบุคคลให้อีกมาก คือ ช้าง 4 เชือก ม้า 4 ตัว กหาปนะ (เงินตรา) 4 พัน หญิง 4 คนและบ้านให้เก็บส่วยได้ 4 ตำบล

การที่พราหมณ์ตัดสินใจเด็ดเดี่ยว ถวายผ้าผืนเดียวของตนแด่พระศาสดามีผลมากถึงปานนี้

ภิกษุสาวกของพระผู้มีพระภาคทราบเรื่องนี้แล้ว สนทนากันในธรรมศาลาว่า

"พราหมณ์เอกสาฎกถวายทานในเนื้อนาอันดี ให้ผลมากในวันนี้ น่าอัศจรรย์แท้"

พระศาสดาเสด็จมายังธรรมศาลา ทรงทราบเรื่องที่ภิกษุทั้งหลายสนทนากันแล้ว จึงตรัสว่า

"ภิกษุทั้งหลาย ถ้าพราหมณ์ถวายผ้าสาฎกตั้งแต่ปฐมยาม เขาจะได้ของอย่างละ 16

ถ้าถวายในมัชฌิมยาม จะได้ของอย่างละ 8

แต่นี่เขาถวายตอนใกล้รุ่ง จึงได้ของอย่างละ 4 ไม่ควรให้กุศลจิตเสื่อมไปเสียไป

เมื่อบุคคลทำกุศลช้า เมื่อกุศลนั้นจะให้สมบัติย่อมให้ช้าเหมือนกัน

จึงควรรีบทำกุศลกรรมในขณะที่กุศลจิตเกิดนั่นเอง"

เสียงกลองวัดหนองปลิง ดังรัวถี่ จังหวะเร่งร้อนนัก ทุกคนได้ยินรู้ได้ทันทีว่า นั่นเป็นสัญญาณบอกเหตุร้าย ดังนั้นเพียงสิ้นเสียงกลองไม่นาน ลานวัดหนองปลิงจึงเกลื่อนหล่นไปด้วยฝูงชน

พระภิกษุสูงอายุรูปหนึ่ง ยืนอยู่บนชานกุฏิ มีสีหน้าตื่นตกใจจนเห็นได้ชัด ตะโกนโต้ตอบกับชาวบ้านที่ซักถามหาเหตุด้วยเสียงและปากคอสั่นราวกับเป็นไข้

"ฉันพึ่งกลับมาเดี๋ยวนี้ และไปไม่นานนี่นามันคงเอาไปได้ไม่ไกลหรอก"

"อะไรกันครับ ?" เสียงอีกคนหนึ่งตะโกนแทรกเข้ามา

"ขโมยจ้ะ ขโมยมันมางัดกุฏิเอาพระไปหมด"

"พระอะไร ?"

"พระพุทธรูปเชียงแสน สุโขทัย สององค์" พระตอบ

เสียงซักเสียงตอบดังแซ่ดไปหมด ทำให้รู้ว่าพระพุทธรูปเก่า อายุร่วมพันปีที่สวยงามมีค่ามาก เป็นสมบัติของวัดและของ

คนหนองปลิง หายไปในขณะพระสงฆ์ทั้งวัด ซึ่งมีเพียง 3 รูป ไปกิจนิมนต์บ้านแถวใกล้ ๆ นั้น

พระสองคนเขาได้เคยกราบไหว้บูชากันมากาลนานด้วยความเลื่อมใส และเชื่อมั่นในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ และมีผู้หมายปองคิดจะครอบครองกันมากราย มาขอเช่าซื้อในราคาสูงยั่วให้อยากได้เงินก็มี ที่ใช้อำนาจหน้าที่เลียบเคียงเข้ามาข่มขู่ก็มี แต่อาศัยอดีตกำนันนาค อ่อนคำ เป็นผู้รู้จักผ่อนปรน ทำให้รอดพ้นความโลภของคนเห็นแก่ตัวมาได้ด้วยดี

ขณะนั้น ความหวังทุกหัวใจก็หันทิศทางมายังพ่อนาคอดีตกำนันวัย 70 เหมือนทุก ๆ คราวที่ประสบปัญหาหนักทั้งในเรื่องบุคคลและส่วนรวม เขาได้ยินพ่อนาคพูดด้วยเสียงเศร้า ๆ ว่า

"อย่าเอะอะไปเลย ลูกเอ๊ย ! จะพาให้เสียเวลา เรายังมีหวัง พระท่านยืนยันว่าของเพิ่งหายไปชั่วครู่ อย่างมันจะพาไปได้ ก็คงไม่พ้นบริเวณหนองปลิงหรอกช่วยกันติดตามเร็วเถอะ ย้ายแยกกันไปซุ่มสังเกต ตามช่องทางที่จะออกนอกเขตบ้านเราทุก ๆ แห่ง ไปเถอะอย่าชักช้าเสียเวลาเลย"

ทุกคนยอมรับความเห็นนี้ ไม่มีใครเห็นแก่เหน็ดเหนื่อยยอมสละกิจส่วนตัว โดยเฉพาะชายฉกรรจ์จัดเตรียมอาวุธ จัด

แบ่งกลุ่มกัน ออกสะกัดในช่องทางทุกทาง คราวกินคราวนอนก็ผลัดเวรกัน เคร่งครัดราวกะทหารของพระเจ้าจักรพรรดิ

เป็นไปอยู่ชั่ว 4 คืน 3 วัน พวกผู้หญิง เด็กและคนชราก็รอคอยฟังข่าวอยู่ที่บ้าน บรรยากาศระหว่างนี้ ทำให้บ้านหนองปลิงเงียบ วังเวงไปทั้งบาง และแล้วในตอนเช้าของวันที่ 4 เสียงกลองวัดหนองปลิงก็ดังขึ้นอีกครั้ง เมื่อทุก ๆ คนไปวัด ก็ได้เห็นพ่อนาคของเขายืนเด่นอยู่บนชานกุฏิ

"ลูกเอ๊ย !" พ่อนาคประยาศขึ้นด้วยเสียงแจ่มใส หน้าสดชื่น

"พ่อเข้าใจว่าพระของเรายังไม่สูญ เมื่อคืนนี้พ่อฝันว่ามีคนมาหาพ่อพาไปบอกที่ซ่อนพระ พ่อเดินไปกับเขาในป่าจำได้ราง ๆ ว่า พอพ้นป่าก็ถึงชายบึง เขาชี้บอกว่าพระจมน้ำอยู่ริมบึง ใกล้ต้นจิกสองต้น พ่อตื่นขึ้นมาจึงมั่นใจว่า เทวดาคงมาเข้าฝัน บอกตำแหน่งซ่อนพระให้ วันนี้เราช่วยกันไปค้นตามชายบึงหลังวัดเรานี่แหละ"

หลายคนมองพ่อนาคอย่างแคลงใจ แต่ส่วนมากทำตามคำแนะนำ เป็นเหตุให้คนทั้งกลุ่มพากันบ่ายหน้าไปสู่บึงใหญ่ ซึ่งไม่ห่างจากตัววัดมากนัก รวมทั้งคนที่ไม่แน่ใจนักด้วย กอพง

ชายบึงถูกรื้อค้นอย่างละเอียด โดยเฉพาะตอนที่มีต้นจิก ตอนนั้นสะอาดเตียนไปทีเดียว เวลาล่วงไปจนสาย ก็ไม่มีวี่แววว่าจะพบพระ พ่อนาคเองก็ไม่ยอมอยู่นิ่ง ออกเรี่ยวออกแรงค้นกับเขาทั้ง ๆ ที่สังขารก็ชราภาพอย่างนั้น

ยิ่งดวงตะวันสูงขึ้น เสียงสนทนาปราศรัยวิพากษ์วิจารณ์ออกความคิดเห็นก็หายไป เหลือแต่เสียงฉุดกระชากสวะและพงหญ้า บุกลุยโคลน และแล้ว ในบรรยากาศอันตรึงเครียดด้วยความเหนื่อยอ่อนและหิวโหยนั่นเอง ก็ได้ยินเสียงคนหนึ่งตะโกนสุดเสียง ราวจะถูกทำร้าย ทุกคนสะดุ้งเฮือก

"พ่ออยู่นี่ ! พ่ออยู่นี่ ! พ่ออยู่นี่ !"

เหมือนเขาจะพูดอยู่เท่านั้น

"อะไรวะ" อีกคนตะคอกถาม

"พระได้แล้ว ได้แล้ว อยู่นี่ พ่อ !" เขาย้ำบอกด้วยเสียงตื่นเต้นร้อนรน

พอทุกคนรู้แน่ว่าอะไรเป็นอะไร ต่างก็วิ่งบุกโคลนไปสู่จุดนั้น ต่อมา พระพุทธรูปสององค์ก็ถูกนำขึ้นมาวางเรียงกันบนพื้นหญ้า ต่างพากันอุทานด้วยเสียงและสีหน้าชื่นชมยินดี บางคนถึงกับก้มลงกราบทั้ง ๆ ที่โคลนยังเต็มตัว

"นิมนต์พระกลับวัดเถอะลูกเอ๊ย !" พ่อนาคร้องบอกด้วยเสียงแจ่มใส

กลองวัดหนองปลิงรับงานหนักอีก ถูกระดมตีอยู่เป็นเวลานาน และผู้ตีก็ตีอย่างร่าเริง มีลีลาจังหวะแปลก ๆ ชวนให้ขบขัน ทำให้ลานวัดหนองปลิงแน่นด้วยผู้คนอีกวาระหนึ่ง ต่างแสดงออกด้วยความเลื่อมใส และห่วงใยต่าง ๆ นา ๆ ตามถนัด บางคนกราบแล้วกราบอีก อุทานว่า

"บุญที่หลวงพ่อยังได้กลับมาให้ได้กราบไหว้บูชา"

หลายคนด่าขโมย สาปแช่งให้มันตกนรกไม่รู้จักผุดจักเกิด ที่เอาหลวงพ่อไปจมน้ำตั้ง 4 วัน 4 คืน บางคนก็ยังประกาศบอกความอาฆาต ไม่หายขุ่นเคือง ตอนนี้พ่อนาคต้องพูดอีกครั้งว่า

"พ่อเป็นสุขจริง ลูกหลายเอ๊ย ที่ได้เห็นลูกหลานมีความสุขร่าเริงยินดีที่ได้พระกลับมา เพราะความสามัคคี พร้อมเพรียงของพวกเราแท้ ๆ ทำให้เทวดาอารักษ์เล็งเห็นและไม่ทอดทิ้ง ช่วยปกป้องรักษามิ่งขวัญของพวกเราไว้ได้ เราจะได้กราบไหว้บูชาของเราต่อไป เรากราบไหว้บูชารักษาท่าน ท่านก็จะคุ้มครองรักษาเรา

แต่พ่อสังเกตเห็นว่า ยังมีอีกหลายคน ที่ยังไม่หายโกรธแค้น ยังเก็บมาผูกพยาบาท คิดจะสอนให้ขโมยมันเจ็บตัวเสียบ้าง พ่อว่าเราควรจะยุติกันได้แล้ว ของเราก็ได้คืนมาแล้ว ให้อภัยต่อเขาเถอะ เชื่อว่าขณะนี้ผู้นั้นคงได้สำนึก อย่าไปซ้ำเติมเขาอีกให้เป็นบาปเป็นเวรต่อไปเลย

เวรย่อมระงับด้วยการให้อภัย

เรื่องของเราต่อไป ก็คือจงช่วยกันรักษาพระพุทธรูป 4 องค์นี้ไว้ ให้อยู่เป็นสมบัติของชาวหนองปลิงชั่วลูกชั่วหลาน ใคร ๆ อย่าได้เห็นแก่ตัวเช่นมันผู้นั้นอีก อย่าทำตัวเป็นคนใจบาป ขายได้กระทั่งพระ ขโมยได้กระทั่งของวัด มันเป็นบาปหนัก

แต่ครั้งนี้เราลืมเขาเสียเถอะ อย่าไปโกรธไปพยาบาทเขาเลย ต้องคิดว่า เขาก็เหมือนพวกเรา เมื่อยากจนลงไปแล้ว มันก็ไม่คิดกลัวบาป หาทางแก้จนในทางทุจริต แต่เราก็อย่าให้เหมือนเขา อย่าทำบาปเพื่อแก้จน ยังมีทางดี ๆ อีกมากที่จะทำได้

ส่วนคนที่เขาพลาดพลั้งไป เราก็อย่าซ้ำ ให้อภัยเขา ถ้าพระพุทธเจ้ายังอยู่ ก็คงตรัสห้ามไม่ให้เราแก้แค้นความชั่ว

ของคนด้วยเวรพยาบาท ช่วยกันดับเวรดับภัยด้วยอโหสิกรรม เถิดลูกเอ๊ย ! หลานเอ๊ย ! ความชั่วของเขาก็ทำให้เขาเร่าร้อนอยู่มากแล้ว เราอย่ายอมบาปซ้ำเติมเขาเลย”

ด้วยลีลาที่อ่อนโยน แต่แหบเครือเจือด้วยความรู้สึกที่กล่าวออกมา ทำให้มีบางคนร้องไห้ มันเป็นการร้องไห้ที่เกิดจากความรู้สึก ซึ่งไม่เหมือนกับทุกครั้งที่เขาเคยร้อง ไม่ใช่เสียใจ แต่จะว่าดีใจ มันก็ยิ่งกว่าดีใจ มันซึมในอกชวนสะอื้นอย่างบอกไม่ถูก แม้แต่คนที่ใจแข็ง ไม่ยอมให้ใครเห็นน้ำตา แต่ในหัวอกของเขา มันปกปิดไม่ได้มันมีน้ำตาขังอยู่ แต่รู้ได้เฉพาะตัว

เหตุการณ์ครั้งนี้ ทำให้ชาวบ้านหวงแหนระวังรักษาพระพุทธรูปสี่องค์นั้นขึ้นอีกมาก และทำให้ชาวบ้านหนองปลิงกำแพงเพชร นครชุม และที่ใกล้เคียง ที่เคยรู้จักพ่อนาคมาก่อน ลงความเห็นว่า พ่อนาคกลายเป็นผู้วิเศษติดต่อกับเทวดาได้อย่างอัศจรรย์ เพิ่มศรัทธาและความเคารพนับถือต่อพ่อนาคมากขึ้น

เมื่อเกิดปัญหาที่สุดวิสัยมนุษย์จะแก้ไข เขาก็ไม่เที่ยวบนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อเจ้าแม่ที่แลไม่เห็นตัวอีก เหมือนก่อน ๆ เพราะเจ้าพ่อของเขาที่เห็นตัว พูดจาด้วยได้ ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกันได้นั้น มีอยู่แล้ว คือ

พ่อนาค บ้านหนองปลิงของพวกเขาเอง

เวลาล่วงเลยมาถึงวาระที่ใกล้จะมีเทศกาลประจำปีกลางเดือน 5 พ่อนาคได้ล่องมากรุงเทพ ฯ เพื่อเยี่ยมลูกหลานในที่ต่าง ๆ แล้วก็เลยมาเยี่ยมเคารพหลวงตาและคิดจะอาราธนาไปแสดงธรรมในงานด้วย

หลวงตาก็เลยได้รับรู้เรื่องราวอันน่าอัศจรรย์เรื่องนี้ บางขณะก็เคลิ้มไปว่า อดีตกำนันนาค อ่อนคำ ประธานบริษัทป่าไม้กำแพงเพชร และทายกวัดหนองปลิงฝันเป็นเทวดาไปจริง ๆ ตอนหนึ่งท่านถามกำนันนาคว่า

"เจริญพร ! ขออภัยคุณโยมเถอะ ที่ว่าฝันน่ะโยมฝันจริงหรือ ?"

"ข้อนี้ ผมเห็นจะบาปขอรับ ไม่ค่อยสบายใจเหมือนกัน ความจริงมีอยู่อย่างนี้ครับ ในคืนที่สามนับแต่วันเกิดเหตุราว ๆ ตีสอง ผมตื่นนอน เพราะได้ยินคนมากระซิบเรียกเบา ๆ ที่หลังเรือน บังเอิญคนในบ้านไม่มีใครตื่น ผมจึงหลบลงจากเรือนไปพบเขา เขาผู้นี้จะมาบอกที่ซ่อนพระให้ เพราะได้พบกับขโมย ขณะนี้ขโมยสำนึกตัวได้คิดแล้วอยากจะเอามาคืนให้แต่เกรงจะถูกรุมซ้อม เพราะคนหนุ่มบางคนประกาศความ

อาฆาตไว้น่ากลัวเหลือเกิน จะลอบมาคืนเงียบ ๆ อย่างนี้ก็ไม่มีทาง เพราะทุกหนทุกแห่งมีสายตาชาวบ้านซอกแซกสังเกตไปหมด โดยเฉพาะคนที่มีประวัติมือไวใจเร็ว ก็ถูกสะกดรอยไม่ว่าจะไปเหนือมาใต้ รวมทั้งเจ้าคนขโมยนี้ด้วย เขาจึงได้รับคำขอร้องจากเจ้าคนขโมยที่มันร้องห่มร้องไห้อ้อนวอนให้เขามาติดต่อกับผมว่าผมจะรับได้ไหมว่า จะไม่เป็นอันตรายจากชาวบ้านและกฎหมาย

อารามดีใจที่จะได้พระคืน ผมก็รับประกันทั้ง ๆ ที่มองไม่เห็นทางที่จะไม่ให้เรื่องลุกลามเป็นเวรเป็นกรรมกันต่อไปแล้วก็คิดได้ ต้องออกอุบายดังที่ได้ทำไปแล้วนั่นแหละครับ

ความจริงไม่ได้ผันแผ่นอะไรหร็อก"

To forgive your enemies is a

charming way of revenge.

การให้อภัยศัตรู เป็นการแก้แค้นที่ดีที่สุด

ครั้งหนึ่ง พระเทวทัตจะไปเข้าเฝ้าพระเจ้าอชาติศัตรู แต่ห้ามไม่ให้เข้าพระราชวัง เมื่อมาพบกับนางอุบลวรรณาเถรี ซึ่งมีปัญญาเทียบได้กับ พระโมคคัลลานะ เดินทางออกจากวังมา พอดี พระเทวทัตกำลังโกรธจึงเข้าทำร้ายนางอุบลวรรณาเถรีจนได้รับบาดเจ็บสาหัส

นางอุบลวรรณาเถรีเดินกลับกุฏิด้วยความเจ็บปวด นางภิกษุณีรูปอื่น ๆ เข้ามาปลอบโยน นางก็ไม่ได้แสดงอาการเจ็บ-ปวดหรือเคียดแค้นพระเทวทัตเลย แต่นางได้กล่าวกับภิกษุณีเหล่านั้นว่า

"น้องสาว ! ชีวิตมนุษย์พยากรณ์ไม่ได้ ทุกสิ่งไม่เที่ยงแท้และไม่มีตัวตน มีแต่โลกแห่งพระโพธิญาณเท่านั้น ที่สงบและศานติ เธอทั้งหลายจงเร่งฝึกฝนตนเองเถิด"

จากนั้น นางอุบลวรรณาเถรีก็ได้นิพพานไปอย่างสงบ.

Forgive others but yourself never.

จงอภัยผู้อื่น แต่อย่าอภัยตนเอง

เย็นวันหนึ่ง ในขณะที่อาจารย์ชิจิริ โกชุน กำลังนั่งสวดมนต์อยู่ในที่พัก ได้มีโจรคนหนึ่งถือมีดอีกคมกริบย่องเข้ามาเพื่อที่จะขโมยของและทำร้ายท่าน ท่านอาจารน์ชิจิริได้กล่าวขึ้นว่า

"พ่อคุณ ขอที่เถอะอย่ารบกวนฉัน เงินอยู่ในลิ้นชักนั้นแน่ะ"

ว่าแล้วอาจารย์ก็สวดมนต์ของท่านต่อไป

หลังจากนั้นสักเล็กน้อย ท่านก็หยุดสวดมนต์และกล่าวขึ้นอีกว่า

"นี่เธอ ! อย่าเอาไปหมดนะ เหลือไว้ให้ฉันเสียภาษีพรุ่งนี้บ้าง"

โจรนั้นรวบรวมเงินได้เกือบหมด ก็เตรียมตัวจะออกจากที่พัก ท่านอาจารย์ชิจิริได้กล่าวขึ้นว่า

"นี่เธอ ! รู้จักขอบใจคนที่เขาให้ของเสียบ้างซี"

โจรนั้นก็กล่าวขอบใจท่าน แล้วรีบผละไป

สองสามวันต่อมา โจรคนนั้นถูกเจ้าหน้าที่จับได้ และสารภาพว่า ได้ทำการโจรกรรมในสำนักของท่านอาจารย์ชิจิริจริง ท่านอาจารย์ชิจิริจึงถูกเชิญไปให้การในฐานะเป็นพยาน ท่านให้การว่า

"ชายคนนี้ไม่ใช่ขโมยดอก เพราะว่าเมื่อเวลาฉันให้เงินเขา เขายังกล่าวขอบคุณฉันเลย"

หลังจากที่โจรคนนั้นพ้นโทษแล้ว ก็ตรงไปหาท่านอาจารย์ชิจิริ และกราบขอเข้าเป็นศิษย์ของท่าน.

โย พาโล มญฺญตี พาลฺยํ ปณฺฑิโต วาปิ เตน โส
ผู้ใดเป็นพาล แต่รู้ตัวว่าเป็นพาล ยังนับว่าเป็นบัณฑิต
(พุทธ) ธรรมบท 25/20

ตัวข้าเป็นอะไร

ศิษย์คนหนึ่งกราบเรียนถามอาจารย์ของตนว่า

"อาจารย์ครับ ทำไมอาจารย์ถึงให้ข้าวให้ผ้าห่มแก่คนทำชั่ว"

"ทำไมล่ะ" อาจารย์ย้อนถาม

"เมื่อเขาได้อาหารและผ้าห่ม เขาก็จะทำชั่วต่อไปน่ะ-ซิครับอาจารย์"

"ถ้าเจ้าเห็นว่าเขาเป็นคนชั่ว เมื่อเขาเดินออกไป ธรณีจะสูบเขาไหม"

"ไม่ครับอาจารย์"

"พระอาทิตย์จะแผดเผาจนเขาลุกไหม้ไหม"

"ไม่ครับอาจารย์"

"และเมื่อเขากระหายจะดื่มน้ำ น้ำในแม่น้ำจะขุ่นเป็นโคลนตมไหม"

"ก็ไม่เป็นอีกแหละครับอาจารย์"

อาจารย์จึงกล่าวสรุปว่า

"เมื่อธรรมชาติ ยังไม่ลงโทษเขา แล้วตัวข้าเป็นอะไร"

เจ้าของชีวิต

วันหนึ่ง ณ พระราชอุทยานแห่งกรุงกบิลพัสดุ์ สิทธัตถะราชกุมารทรงสำราญพระอิริยาบถอยู่เป็นเอกเทศ ห่างจากพี่เลี้ยงและนางสนมทั้งหลาย ใกล้สวนกุหลาบที่กำลังผลิดอกออกช่อเบ่งบานรับฤดูกาล เป็นเวลาใกล้ค่ำ บรรดาหมู่สกุณาพากันโผบินกลับรังนอน

ฝูงหงส์ฝูงหนึ่ง กำลังบินข้ามพระราชอุทยาน ไปทางทิศเหนือเพื่อไปสู่รัง ณ ใจกลางแห่งหิมวันตประเทศ เทือกภูเขาหิมาลัย นกบินไปส่งเสียงอันไพเราะสลับกันไปแสดงความชื่นชมว่า มันได้ใกล้รังนอนเข้ามาแล้ว

มันบินไปพร้อมกับความทรงจำ พร้อมกับอาหารส่วนหนึ่งที่นำไปฝากลูกน้อยอันรอคอยอยู่ ณ รังนอน

ครั้นแล้ว เสียงกระซิบแห่งหมู่สกุณาน้อยใหญ่ก็กลายเป็นเสียงแห่งความตระหนกตกใจ และเงียบลงในบัดดล

หงส์น้อยตัวหนึ่งถลาลงด้วยปีกอ่อนห้อยร่องแร่งท่ามกลางสวนกุหลาบนั้น มันแฉลบถลาลงด้วยอาการหมดเรี่ยวแรง กางปีกพุ่งดิ่งสู่พื้นด้วยความหวาดกลัว

ตัวสั่นด้วยความตระหนกตกใจ

มันถูกลูกศรซึ่งเทวทัตพระญาติแห่งสิทธัตถะราชกุมาร โก่งธนูยิงไปด้วยความรวดเร็วดังจักรผัน ปีกอันบริสุทธิ์ของนกน้อยห้อย ขนอ่อนอันนุ่มนวลอาบชุ่มไปด้วยเลือด

สิทธัตถะบุกดงหนามกุหลาบเข้าไปยังจุดที่นกตก โน้มพระวรกายก้มลงเก็บขนมากอดไว้ในพระอุระ ทรงพระดำเนินออกจากดงกุหลาบด้วยพระอาการระมัดระวัง เลือกหาที่ประทับนั่งขัดสมาธิเพื่อที่จะปลอบนกน้อยมิให้หวาดกลัว

ค่อยประคองจัดปีกให้เรียบ ทรงลูบคลำด้วยพระหัตถ์อันเบาและอ่อนนุ่มประดุจฟองน้ำอันเป็นทิพย์ ซึ่งเนรมิตขึ้นด้วยอำนาจแห่งเทพบนสรวงสวรรค์

ขณะที่พระหัตถ์เบื้องซ้ายทรงประคองนกอยู่นั้น ทรงถอนลูกศรอันคมกริบด้วยพระหัตถ์เบื้องขวา แล้วทรงพอกแผลด้วยใบไม้ที่ทรงบดละเอียดคลุกเคล้าด้วยน้ำผึ้ง

ทรงกำลูกศรแรงเกินไป เป็นเหตุให้ปลายลูกศรกระทบพระหัตถ์เล็กน้อย

ทรงรู้สึกเจ็บปวด

"ถูกกระทบเพียงนิด เรายังเจ็บปวดถึงปานนี้ เจ้านกน้อยเอย เจ้าถูกกระแทก ลูกศรที่มทะลุหนังผ่านเนื้อไปถึงกระ-ดูก เจ้าจะเจ็บปวดขนาดไหน"

ทรงกอดนกน้อยกระชับแน่นขึ้นอีกด้วยความสงสารเป็นที่สุด

"นายของข้าพเจ้ายิงนกฝูงนั้นตัวหนึ่งตกลงมาที่สวนกุหลาบนี้ พระองค์พอจะเห็นนกนั้นบ้างหรือไม่พระเจ้าข้า"

มีเสียงทูลถาม พร้อมกับร่างที่ปรากฏ ณ เบื้องปฤษฎางค์

"เราเห็นแล้ว และบัดนี้นกนั้นอยู่ในมือของเราแล้ว"

"นายของข้าพเจ้าขอให้พระองค์โปรดส่งนกนั้นคืนไปพระองค์จะคืนให้ได้หรือหาไม่"

"หากนกนี้ตาย การที่จะส่งคืนไปให้แก่ผู้พิฆาตก็ควรอยู่ เนื่องจากเขาต้องการนกที่หาชีวิตไม่แล้ว

แต่นกหงส์นี้ยังมีชีวิตอยู่ เพียงแต่ปีกหักเท่านั้น เราไม่อาจคืนให้ได้"

"นกป่าจะเป็นหรือตายก็ตาม ก็ต้องให้แก่ผู้ที่ยิงมัน"

พระเทวทัตเจ้าของลูกศรอันคมกริบนั้นมาถึงและสอดขึ้น

"บนเวหานั้น ไม่มีผู้ใดเป็นเอกสิทธิ์แต่อย่างใด ผู้ที่ยิงนกตกจากเวหา จึงควรเป็นเจ้าของแห่งนกนั้น"

เทวทัตอธิบายกฎหมายว่าด้วยสิทธิตามธรรมนูญปกครองราชอาณาจักรจบลงแล้ว จึงบอกเป็นเชิงบังคับว่า

"จงส่งนกที่จะเป็นอาหารมาให้แก่เราเถิด"

ราชกุมารทรงประคองนกแนบพระปรางค์ ตอบแก่เทวทัตอย่างเด็ดขาดว่า

"เราบอกว่าไม่ได้ นกนี้เป็นของเรา มิใช่เฉพาะเหตุเรามีสิทธิ์ในชีวิตของนกเท่านั้น แต่มันเป็นสิ่งแรกในบรรดาสิ่งทั้งหลายอันเหลือคณานับซึ่งจะเป็นของเรา โดยอำนาจแห่งเมตตาธรรม

ขณะนี้เรารู้แล้วว่า มีเครื่องดลใจให้เราต้องสั่งสอนความเมตตาให้แก่มนุษย์ทั้งหลาย

เรารู้แล้วว่า มีสิ่งหนึ่งที่ทำให้เราต้องเป็นผู้อธิบายความมืดมนอนธการแห่งโลก ให้มวลมนุษย์รู้ และพากันสลัดทิ้งเสีย ซึ่งจะมีผลทำให้อำนาจแห่งความทุกข์อันชั่วร้าย ความทุกข์อันเกิดจากการประหัตประหารกันลดน้อยลง สิ่งนั้น คือนกที่กำลังเจ็บปวดอยู่นี้

ไปกันเถิด นำเรื่องที่เกิดขึ้น ไปสู่ผู้รู้หลักกฎหมาย แล้วเราจะรอฟังคำตัดสินของผู้รู้เหล่านั้น"

ณ ที่ประชุมของสภาอัครมหามนตรีในวันรุ่งขึ้น เมื่อเจ้าฟ้าแห่งศากยวงศ์เสด็จเข้าที่ประชุม ประทับนั่ง ณ ที่ประทับแห่งตนแล้ว ได้เสนอญัตติต่อสภาเป็นการด่วน ขอนำปัญหา สิทธิในนกเข้าสู่การพิจารณาเป็นอันดับแรก

ที่ประชุม มีความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์

แต่เมื่อได้มีการอภิปรายกันในแง่กฎหมายตามหลักแห่งมนูสารศาสตร์ ก็ไม่อาจตกลงกันได้

ฝ่ายหนึ่ง เห็นว่านกควรจะเป็นของผู้ยิง

อีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่า นกควรจะเป็นของผู้ช่วยชีวิต

ทฤษฎีต่าง ๆ ได้ถูกนำมาเป็นข้ออ้าง โดยสมาชิกแห่งสภาอัครมหามนตรี คนแล้วคนเล่า

"เห็นท่าจะไม่ดีเสียแล้ว" เทวทัตกระซิบบอกสิทธัตถะผู้พระญาติในฐานะโจทย์

"ไม่ดีอย่างไร" สิทธัตถะถาม

"กรณีพิพาทของเราสองคน จักเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกในพระญาติผู้ใหญ่ ท่านยังเห็นว่าเป็นความดีอีกหรือ" เทวทัตว่า

"ข้อนั้นเป็นธรรมดาของการโต้เถียงด้วยเหตุผล และเมื่อแต่ละฝ่ายยอมรับความจริงอันเป็นสัจจะสักเวลาหนึ่ง ปัญหาจะลุล่วงไปได้" สิทธัตถะอธิบายความ

ขณะที่ทั้งโจทย์และจำเลยกำลังทำความเข้าใจกันอยู่นั้น ปรากฏว่ามีฤาษีตนหนึ่งปรากฏกายขึ้น ขอเข้าร่วมประชุมด้วย โดยแม้นายทวารบาลก็ไม่อาจยับยั้งการปรากฏกายแห่งฤาษีนั้นได้

ฤาษีนั้น ไม่มีใครรู้จักมาก่อน

แต่เมื่อเป็นนักพรตผู้ทรงศีล ก็ย่อมเป็นที่นับถือแห่งสมาคมโดยทั่วกัน

"ดูก่อนมหาบพิตร !" ฤาษีเริ่มธรรมกถาอันเป็นสุนทรียกถาแห่งนักพรตสมัยโบราณ

"อาตมาจักขอเข้าร่วมแสดงความเห็นต่อปัญหาที่เกิดขึ้น จักเป็นที่ขัดข้องหรือหาไม่ ?"

สมาชิกระดับเจ้าแห่งสภาอัครมหามนตรีของศากยวงศ์ต่างมีอาการตะลึงพรึงเพริดชั่วขณะ เนื่องจากไม่รู้มาก่อนว่าผู้ทรงคุณธรรมมาสถิต ณ ที่นั้นเมื่อใด และด้วยการอนุญาต และเชื้อเชิญของผู้ใด

แต่นักพรตรูปนั้น มีอาการบริสุทธิ์ ทอดสายตาลงอยู่เป็นนิตย์ สำเนียงที่เปล่งออกเป็นสุนทรียกถา เป็นลักษณะแห่งนักพรตที่แสวงหากันมานานแล้ว โดยอาการอันคารวะ

พระเจ้าสุทโทธนะ จึงมีพระราชดำรัสอนุญาตให้ฤาษีแสดงธรรมิกถา อันจะนำไปสู่การยุติแห่งคดี

"ดูก่อนมหาบพิตร ! ถ้าหากว่าที่ประชุมนี้เห็นว่าชีวิตเป็นของมีค่า ไม่ว่าจะเป็นชีวิตแห่งแต่ละพระ-องค์ หรือชีวิตของตระกูลศากยะและโกลิยะอันเป็นพระญาติกันทั้งหมดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นชีวิตของสรรพสัตว์ก็ตาม ผู้ช่วยชีวิตก็ต้องมีสิทธิเป็นเจ้าของเหนือสิ่งที่มีชีวิตนั้น

ความข้อนี้ บพิตรทั้งหลายทรงมีความเห็นเป็นประ-การใด ขอถวายพระพร ?"

"ใช่แล้วท่านสมณะผู้ทรงคุณธรรม ผู้ช่วยชีวิตย่อมมีสิทธิเหนือชีวิต" ประธานสภาอัครมหามนตรีทรงมีพระราชดำ-รัสแก่ผู้ทรงศีล

"ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส มหาบพิตรทั้ง-หลาย เมื่อเป็นเช่นนั้น **ผู้ที่พยายามฆ่าสิ่งที่มีชีวิต ผู้**

พิฆาตสิ่งที่มีชีวิต จึงเป็นผู้นำความเป็นมลทินให้แก่ชีวิต เป็นผู้ล้างผลาญ

ผู้ปกป้องชีวิต และผู้ปกป้องอันตรายแห่งชีวิต โดยไม่จำเป็นต้องพิฆาตฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จึงเป็กผู้ผดุงชีวิตเป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นผู้สร้างสรรค์

จงให้นกแก่ผู้ช่วยชีวิตนกนั้นเถิด มหาบพิตร"

สมาชิกแห่งสภาอัครมนตรีต่างแสดงความคารวะในฤาษีโดยพร้อมเพรียงกัน ยอมรับสุนทรียกถานั้นแล้วมอบกรรมสิทธิ์แห่งนกนั้นให้แก่สิทธัตถะ

แม้เทวทัตเอง ก็ยอมรับคำพิพากษานั้นโดยดุษฎี.

น ปณฺฑิตา อตฺตสุขสฺส เหตุ
ปาปานิ กมฺมานิ สมาจรนฺติ

คนดีย่อมไม่ทำชั่ว เพราะเห็นแก่ความสุขส่วนตัว

(โพธิสัตว์) ภูริปัญหาชาดก 27/285

เมโยเอะ โชนิน ท่านเป็นพระเซ็น

วันหนึ่ง พวกกบฏที่กรุงโตเกียวหนีภัยมาซ่อนตัวอยู่ที่วัดของท่าน นายทหารสืบทราบว่า ท่านได้เอื้อเฟื้อแก่พวกกบฏ จึงคุมตัวท่านไปแก้คดี

ท่านแก้ว่า

"ไม่ว่าใครจะเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายกบฏ บรรพชิตเราก็ต้องให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อตามหน้าที่ของมนุษย์ ที่พึงปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่ยอมรับรู้ต่อการผิดถูกทางการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น และหากว่าโทษจะพึงมีจากการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่คับแค้นด้วยอาหารและที่พักแล้ว อาตมาขอรับโทษนั้นแต่เพียงผู้เดียว"

อาปทาสุ ถาโม เวทิตพฺโพ
กำลังใจจะรู้กันได้เมื่อยามมีอันตราย

(พุทธ) ปฏิสัลลานสูตร 25/150

เจ้ามหานามะ กษัตริย์วงศ์ศากยะและเป็นพระญาติของพระพุทธเจ้า มีศรัทธาแก่กล้าในคำสอนของพระพุทธเจ้ามาก และเป็นสาวกที่จงรักภักดีต่อพระพุทธเจ้าเป็นที่สุด

ในเวลานั้น พระเจ้าวิฑูฑภะแห่งแคว้นโกศลทรงปราบปรามชนเผ่าศากยะได้สำเร็จ เจ้ามหานามะได้ไปเฝ้าพระเจ้าวิฑูฑภะเพื่อขอชีวิตประชาชนของพระองค์ แต่พระเจ้าวิฑูฑภะไม่ทรงยินยอม เจ้ามหานามะจึงยื่นข้อเสนอว่า พระองค์จะขอดำลงไปอยู่ก้นสระ ตราบใดที่พระองค์ยังดำอยู่ใต้น้ำ ก็ขอให้พระเจ้าวิฑูฑภะปล่อยเชลยศึกชาวศากยะที่ถูกคุมขังเหล่านั้นให้วิ่งหนีไปให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้

พระเจ้าวิฑูฑภะตกลงรับข้อเสนอนั้น เพราะทรงดำริว่าอย่างไรเสีย เจ้ามหานามะคงจะกลั้นใจอยู่ในน้ำได้ไม่ได้นาน

พอประตูวังเปิดออกเท่านั้น เจ้ามหานามะก็ดำลงไปในน้ำ พร้อม ๆ กับที่ประชาชนชาวศากยะก็พากันรีบวิ่งหนีออกจาก

ที่คุมขังไป แต่จนแล้วจนรอดมหานามะก็ยังไม่โผล่ขึ้นจากน้ำเสียที เพราะยอมเสียสละชีวิตของพระองค์เองเพื่อช่วยชีวิตประชาชน โดยใช้วิธีผูกพระเกศาเข้ากับรากต้นอ้อ สิ้นพระชนม์อยู่ใต้น้ำนั่นเอง.

โย จ เมตฺเตน จิตฺเตน สพฺพปาณานุกมฺปติ
พหุํ หิ โส ปสวติ ปุญฺญํ ตาทิสโก นโร
ผู้ใดมีจิตเมตตา อนุเคราะห์แก่สัตว์ทั้งปวง
ผู้นั้นย่อมประสบแต่บุญเป็นอันมาก

(เถระ) วารณเถรคาถา 26/302

หัวอกแม่

มีมารดาคนหนึ่ง ได้รับข่าวการจับกุมวัยรุ่นเสเพลผู้กระทำการฆาตกรรมบุตรของเธออย่างเลือดเย็น เธอได้กล่าวกับผู้ที่นำข่าวมาบอกเธอว่า

"ดิฉันเข้าใจความทุกข์ของแม่ที่ต้องสูญเสียลูกชายได้ดีกว่าคนอื่น ๆ

ขอให้ดิฉันทุกข์เพียงลำพังก็พอแล้ว

ดิฉันใคร่ขอวิงวอนท่านได้โปรดช่วยขอร้องผู้มีอำนาจอย่าได้ลงโทษเด็กคนนั้นให้รุนแรงเกินไปเลย

เพื่อเห็นแก่แม่ของเขา"

น ปรํ นาปิ อตฺตานํ วิหึสติ สมาหิโต

ผู้มีจิตตั้งมั่นย่อมไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น

(โพธิสัตว์) สีลวีมังสชาดก 24/144

นกน้อยผู้ดับไฟ

ณ ใจกลางป่าใหญ่ มีต้นไม้ยักษ์ต้นหนึ่งแผ่กิ่งก้านสาขาปกคลุมออกไปเป็นบริเวณกว้าง คะเนจากความใหญ่โตของมัน คงมีอายุไม่ต่ำกว่าพันปี

บนยอดสุดของควงไม้นั้น มีนกสีขาวตัวหนึ่งอาศัยอยู่ ขนของมันขาวบริสุทธิ์

ทุก ๆ วัน เมื่อดวงอาทิตย์ขึ้น แสงอาทิตย์จะปลุกนกสีขาวให้ตื่นขึ้นมาเฝ้ามองความงามของดวงอาทิตย์ยามรุ่งอรุณ พร้อมกับฟังเสียงร้องของลูกนกและนกจำนวนมาก ซึ่งทำรังอยู่บนต้น-ไม้

นกสีขาวชอบชมพระอาทิตย์ และชอบฟังเสียงร้องจุ๋ย ๆ เจี๊ยบ ๆ ของบรรดานก โดยเฉพาะเสียงของลูกนกเล็ก ๆ ที่คุยกับพ่อแม่ของมันอย่างสงบและมีความสุข แต่แปลกที่มันไม่เคยร้องและไม่เคยมีนกตัวใดได้ยินเสียงร้องของมันเลย

ทุก ๆ เช้านกสีขาวจะบินออกจากที่อยู่อาศัยออกไปท่องเที่ยวหาอาหารไกล ๆ ปีกทั้งคู่อันแข็งแรงพามันไปทุกหนทุก

แห่ง ถลาร่อนไปในฟากฟ้าที่ไร้ขอบเขต ดูเป็นอิสระและโดดเดี่ยว

บางครั้งมันก็เรียนรู้ที่จะล้อเล่นกับกระแสลมด้วยการบินขึ้นไปสูงแล้วหุบปีกทิ้งตัวลงมา แหวกผ่าอากาศประดุจเหยี่ยวโฉบเหยื่อ ปล่อยให้อากาศธาตุรับน้ำหนักของตัวมันไว้

บางครั้งก็ส่ายปีกกางแพนหางพริ้วประดุจระบำกลางอากาศ

มันชอบความเย็นของสายลม และรู้สึกถึงความอ่อนโยนของแสงอาทิตย์อันอบอุ่น

มันชอบธรรมชาติ ป่าเขาและทุ่งกว้าง

มันชอบมองดูสัตว์ต่าง ๆ บนพื้นดินในขณะที่เที่ยวออกหากินตามระยะทางที่เงาปีกของมันได้เคลื่อนผ่านไป

นกสีขาวจะท่องเที่ยวอยู่อย่างนั้น และจะกลับมานอนก็ต่อเมื่อจวนจะพลบ

วันหนึ่ง นกสีขาวบินเล่นอยู่เพลินจนมืด ขณะที่บินกลับรัง มันสังเกตเห็นท้องฟ้าเบื้องหน้าส่องประกายสีแดงฉานอยู่ในความมืด

"อะไรกันนั่น ! ?" ไฟป่า

มันรีบบินกลับอย่างรวดเร็ว ทุกอย่างชุลมุนวุ่นวาย สัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ต่างลนลานหนีไฟแตกกระเจิงไปทุกสารทิศ ไฟได้ลามไหม้เข้ามาจนเกือบจะถึงต้นไม้ยักษ์อันเป็นที่อยู่ของมันแล้ว ความร้อนของไฟทำให้นกต่างบินหนีหมด คงมีแต่ลูกนกที่ยังบินไม่ได้เท่านั้นพากันร้องเสียงระงมด้วยความกลัว พ่อแม่นกต่างบินวนเวียนอยู่รอบ ๆ เปลวไฟด้วยความห่วงใยลูก ไฟได้ลามมาจนถึงกิ่งไม้ด้านหนึ่ง และลำต้นข้างล่างเริ่มติดไฟลุกไหม้แล้ว ลูกนับพัน ๆ ตัวยิ่งร้องเสียงดังขึ้น

นกสีขาวรีบบินไปยังหนองน้ำที่อยู่ใกล้ ๆ จุ่มปีกอันแข็งแรงทั้งสองลงไปซึมซับเอาหยาดน้ำอุ้มเข้าไว้ในปีก แล้วรีบบินมาเหนือต้นไม้ยักษ์ สลัดน้ำเข้าใส่เปลวไฟอย่างรวดเร็ว หยดน้ำสองสามหยดเมื่อถูกอัคคีอันร้อนแรงก็ระเหยกลายเป็นไอในพริบตา มันยังไม่ละความพยายามบินกลับไปยังหนองน้ำอีก ซับน้ำไว้ในปีก บินกลับมาสลัดลงในไฟเที่ยวที่สอง เที่ยวที่สาม ครั้งแล้วครั้งเล่า

ไฟโหมลามยิ่งขึ้น ลูกนกร้องดังขึ้น นกสีขาวยิ่งเป็นห่วงลูกนกมากขึ้น มันบินกลับไปยังหนองน้ำอีก ซับน้ำกลับมาสลัดลงใส่ไฟน้ำก็ระเหยในพริบตาเช่นเดิม นกสีขาวเริ่มหมดแรง ขน

สีขาวที่เคยฟูงามมอมแมมเปียกน้ำจนลีบเล็ก ปีกอันอ่อนล้าไม่อาจพยุงกายไว้ในอากาศได้ ไฟไหม้โหมกระพือยิ่งขึ้น ลูกนกกรีดร้องสุดเสียง

พลังอำนาจอันประหลาดเร้นได้แผ่ซ่านทั่วสรรพางกายของนกสีขาว มันเป็นพลังแห่งความรัก นกสีขาวขยับปีกบินขึ้นสูงสูงขึ้นไป สูงขึ้นไป ด้วยดวงตาอันสงบกายตั้งมั่นคง

"นกน้อย ๆ รออีกสักนิด ไม่ต้องกลัว ฉันจะช่วยพวกเธอ ไม่ต้องกลัว ฉันจะดับไฟป่า ฉันจะดับไฟป่าด้วยร่างของฉันนี่แหละ"

ทันใดนั้นเอง มันหุบปีกทิ้งตัวลงสู่กองไฟ รวดเร็วจนมองไม่เห็น เห็นเพียงเส้นสีขาว กรีดวาบโค้งลงมาจากท้องฟ้าเข้าสู่กองไฟ เงาร่างสีขาวนั้นเมื่อเข้าใกล้ไฟยิ่งสะท้อนประกายจรัสจ้าจนบาดตา

ความมหัศจรรย์ได้บังเกิดขึ้นแล้ว ฟ้าคำรามลั่น สายฟ้าฟาดเปรี้ยงลงมา ฝนเทลงมาอย่างลืมหูลืมตาไม่ขึ้น ฝนแต่ละหยดที่ดับไฟป่าคือชีวิตและเลือดเนื้อของนกสีขาว นกสีขาวได้เรียนรู้แล้ว มันเรียนรู้ที่จะรัก และเรียนรู้ที่จะเสียสละสิ่งที่มันมีอยู่ทั้งหมด **เพื่อความรัก.**

นายสุมนมาลาการ

นายสุมน เป็นช่างทำดอกไม้ เขานำดอกมะลิวันละ 8 ทะนานไปบำรุงพระเจ้าพิมพิสารแต่เช้าตรู่ทุกวัน และได้รับพระราชทานทรัพย์วันละ 8 กหาปณะ

วันหนึ่ง ขณะที่เขานำดอกไม้ไปสู่พระนคร ได้เห็นพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระนครเหมือนกัน พระองค์มีภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่แวดล้อม ทรงเปล่งฉัพพรรณรังสี เสด็จด้วยพระพุทธานุภาพและพระพุทธลีลาอันใหญ่ยิ่ง

การเปล่งฉัพพรรณรังสีของพระศาสดานั้น มีเป็นครั้งคราว บางคราวพระองค์เสด็จไปเหมือนภิกษุธรรมดารูปหนึ่ง

วันนั้น มีพระพุทธประสงค์จะไปโปรดนายสุมนมาลาการ จึงทรงเปล่งรัศมีไป

นายสุมนมาลาการได้เห็นอัตภาพของพระผู้มีพระภาคประหนึ่งรัตนะอันมีค่า มีจิตเลื่อมใสอย่างยิ่ง จึงตัดสินใจยอมสละชีวิตเอาดอกไม้ที่จะนำไปถวายพระราชานั้นบูชาพระศาสดา ด้วยความรู้สึกอันมั่นคงว่า

"พระราชา เมื่อไม่ได้รับดอกไม้ จะพึงฆ่าเรา หรือเนรเทศเราเสียก็ตาม เราจักบูชาพระศาสดาด้วยดอกไม้นี้"

ดอกไม้ที่นายมาลาการโยนขึ้นบูชานั้น ได้แวดล้อมพระศาสดาไป มิได้ตกลงสู่พื้นดิน มหาชนชาวนครราชคฤห์เห็นเป็นอัศจรรย์ จึงเที่ยวติดตามแซ่ซ้องสาธุการส่งเสียงไชโยโห่ร้องด้วยปีติปราโมทย์ ที่ได้เห็นเหตุอันอัศจรรย์เช่นนั้น และตามเสด็จไปทุกแห่ง พระศาสดาเสด็จไปตามถนนต่าง ๆ ในนครเพื่อทรงประกาศคุณของนายมาลาการ

เมื่อนายสุมนมาลาการตามเสด็จไปได้หน่อยหนึ่งก็กลับบ้าน ภรรยาถามถึงดอกไม้สำหรับถวายพระราชา เขาบอกว่าได้บูชาพระศาสดาเสียแล้ว ภรรยาด่าเขามากว่าเป็นคนโง่ ไม่รู้จักที่ตาย ธรรมดาพระราชาเป็นผู้โหดร้าย กริ้วแล้วอาจให้ประหารหรือตัดมือตัดเท้าเสียก็ได้

นางรีบพาบุตรไปเฝ้าพระราชา กราบทูลเรื่องทั้งปวงให้ทรงทราบและทูลว่า กรรมใดอันนายสุมนทำแล้ว ขอให้เป็นของนายสุมนคนเดียว นางได้หย่ากับเขาแล้ว

พระราชาพิมพิสารนั้น ทรงเป็นโสดาบันเลื่อมใสในคุณแห่งพระรัตนตรัยมิได้คลอนแคลน ทรงสดับคำของนาง ทรงดำริว่า หญิงนี้เป็นอันธพาล ไม่เลื่อมใสในคุณแห่งพระศาสดาเห็นปานนี้ แต่ทรงแสร้งมีพระราชดำรัสว่า ที่นางหย่ากับเขาเสียได้นั้นดีแล้ว

และแล้วพระราชาก็รีบเสด็จไปเฝ้าพระศาสดา ทรงร่วมขบวนตามเสด็จพระศาสดาไปตามถนนต่าง ๆ ด้วย

พระผู้มีพระภาคเสด็จมายังพระลานหลวง พระราชาทรงรับบาตร อัญเชิญให้เสด็จเข้าสู่พระนิเวศน์ แต่พระทศพลทรงแสดงพระอาการว่าจะประทับ ณ พระลานหลวงนั่นเอง พระราชาจึงรับสั่งให้ทำประรำขึ้นในขณะนั้น

การที่พระตถาคตเจ้าประทับ ณ พระลานหลวงก็เพื่อทรงประกาศคุณของนายมาลาการให้ปรากฏแก่มหาชนที่ประชุมกัน ท่านกล่าวว่าพระพุทธเจ้าย่อมทรงเปิดเผยคุณของผู้มีคุณโดยสิ้นเชิงไม่ทรงปิดบัง ส่วนปุถุชนทั่วไป เมื่อจะกล่าวคุณของผู้อื่นมักจะออมเสีย คือไม่กล่าวหรือแสดงทั้งหมด ทั้งนี้เพราะความริษยาในคุณของผู้อื่น

ดอกไม้ที่นายมาลาการโยนขึ้นบูชา ยังคงแวดล้อมพระ-องค์อยู่ นี่เป็นด้วยพุทธานุภาพ มหาชนประชุมกันมากมายล้นพระลานหลวง

เมื่อเสร็จภัตตกิจแล้ว พระศาสดาทรงอนุโมทนา แล้วเสด็จกลับสู่เวฬุวันวิหาร พระราชาตามส่งเสด็จพอควร แล้วรีบเสด็จกลับ

เมื่อพระศาสดาเสด็จเข้าสู่พระคันธกุฎี ดอกไม้ทั้งหมดก็ตกลงกองอยู่หน้าพระคันธกุฎีนั้นเอง

พระราชารับสั่งให้นายสุมนมาลาการเข้าเฝ้าแล้วรับสั่งถามเหตุผล ในการเอาดอกไม้บูชาพระศาสดาทรงทราบความคิดและการตัดสินใจยอมสละชีวิตของเขาแล้ว ทรงปราโมทย์โปรด-ปราน ตรัสว่า

"เจ้าเป็นมหาบุรุษ"

แล้วพระราชทานของเป็นอันมากอย่างละ ๘ แก่เขาคือช้าง ๘ ม้า ๘ ทาส ๘ ทาสี ๘ เครื่องประดับชุดใหญ่ ๘ ชุด กหา-ปณะ ๘ พัน หญิง ๘ นาง ล้วนนำมาจากราชสกุลประดับด้วยอลัง-การทั้งปวง และพระราชทานบ้านส่วย ๘ ตำบล

พระอานนท์เถระทูลถามพระศาสดาว่า ผลแห่งกรรมของของนายสุมนมาลาการจะเป็นอย่างไร พระทศพล ตรัสว่า

"อานนท์ ! เธออย่าคิดว่า กรรมดีอันนายสุมนมาลาการกระทำแล้วจะเป็นของเล็กน้อย นายมาลาการสละชีวิตเพื่อเรา จิตของเขาเลื่อมใสในเราอย่างนี้แล้วจะไม่ไปสู่ทุคติถึงแสนกัปป์ เขาจักดำรงอยู่ในเทวดาและมนุษย์ตลอดแสนกัปป์ นี่เป็นผลแห่งการบูชานั้น ภายหลังเขาจักได้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้านามว่า สุมนะ"

ตอนเย็นภิกษุทั้งหลายสนทนากันในธรรมสภาถึงเรื่องนายมาลาการ พระศาสดาเสด็จมาแล้วตรัสว่า

"บุคคลทำกรรมใดแล้ว ไม่มีความเดือดร้อนในภายหลัง มีแต่ปีติโสมนัสเมื่อระลึกถึง กรรมนั้นอันบุคคลควรทำแท้"

อตฺตนา กุรุเต ลกฺขึ อลกฺขึ กุรุตฺตฺตนา
น หิ ลกฺขึ อลกฺขึ วา อญฺโญ อญฺญสฺส การโก
คนย่อมทำความดีและความชั่วด้วยตนเอง
คนอื่นจะทำความดีหรือชั่วให้ไม่ได้เลย

(โพธิสัตว์) สิริกาฬกัณณิชาดก 27/192

ครั้งหนึ่ง เมื่อพระพุทธองค์เสด็จตามทางในป่าลึก พระองค์ได้ทรงพบเนื้อตัวหนึ่ง ติดบ่วงของนายพรานดิ้นกระวนกระวายอยู่ พระองค์ได้เสด็จตรงไปแก้บ่วงปล่อยสัตว์นั้นให้หลุดรอดไปในทันที แล้วประทับนั่งอยู่ ณ โคนไม้แห่งหนึ่งใกล้ ๆ ที่นั้นเอง

ในระหว่างนั้น พรานได้มาที่บ่วงของตนเหลือบตาดูด้วยความชำนาญเพียงแวบเดียว ก็รู้ได้ทันทีว่าเนื้อติดบ่วงแล้ว แต่มีคนมาแก้ปล่อยมันไป เมื่อเขาเหลียวดูรอบ ๆ เพื่อหาตัวบุคคลที่ทำเช่นนั้น ก็พบกับนักบวชครองผ้าเหลืององค์หนึ่งนั่งอยู่ที่โคนต้นไม้ใกล้ ๆ เขาทราบได้ทันทีว่า ต้องเป็นบุคคลผู้นเองที่ทำให้เขาต้องสูญเสียเนื้อที่เขาควรจะได้ไปตัวหนึ่ง เขาบ่นด้วยความโกรธว่า

"มากเกินไปเสียแล้ว พวกนักบุญเหล่านี้ เล่นสกปรกไปเสียทุกแห่ง เที่ยวทำลายผลประโยชน์ของคนอื่นเพื่อบุญกุศลของตนอย่างไม่เข้าเรื่อง"

กล่าวดังนั้นแล้ว เขาได้ยกคันศรขึ้นด้วยความแค้น หยิบลูกศรขึ้นเกี่ยวสาย แล้วเล็งตรงไปยังพระพุทธองค์ ซึ่งขณะนั้นกำลังประทับนั่งสงบนิ่งอยู่ พลางพูดว่า

"อย่างนี้แล้ว ไม่ต้องเสียลูกดอกมาก"

แล้วเขาก็ลงมือยิงทันที

แต่...ในขณะที่เขาเล็งลูกศรตรงไปยังสมณะผู้นั่งสงบนิ่งอยู่อย่างประหลาดนั้น ปรากฏว่ามือของเขาสั่น ดังนั้นลูกศรที่เขายิงออกไปจึงพลาดที่หมาย

ตั้งแต่เป็นพรานมา ในชีวิตของเขาไม่เคยยิงอะไรผิดในระยะใกล้เช่นนี้ เขาโกรธตัวเองหนัก ขึ้นหยิบลูกศรมาอีกดอกหนึ่ง แล้วยิงไปใหม่ ก็พลาดอีก

เขายิ่งประหลาดใจในความแม่นยำของเขามาสูญสิ้นไปอย่างกระทันหันเช่นนี้ได้อย่างไร แต่ก็ได้ฝืนยิงอีกดอกหนึ่งเป็นดอกสุดท้าย ซึ่งก็พลาดที่หมายอีกเช่นเดียวกัน

ในขณะนั้น ความรู้สึกซึ่งยิ่งกว่าความกลัวได้เกิดขึ้นในใจของเขา จนคันศรและลูกศรหล่นจากมือ เขาได้หมอบคลานไปสู่ที่พระพุทธองค์ประทับ แล้วทูลถามว่า

"พระองค์เป็นใคร"

พระพุทธองค์ได้ตรัสตอบและอธิบายให้เขาได้ ทราบถึงความชั่วในการทำลายชีวิต ซึ่งเป็นการยากที่จะทำให้กลับคืนมาอยู่ในสภาพเดิม

พรานผู้นั้นได้ฟังแล้ว มีความจับใจในถ้อยคำและกิริยาอาการสงบเยือกเย็นของพระองค์ ถึงกับได้ให้สัญญากับพระองค์ว่า นับแต่วันนี้ไป เขาจะไม่ทำลายชีวิตสัตว์ใด ๆ อีกเลย และจะขอเลี้ยงชีวิตอยู่ด้วยการกระทำที่ไม่เบียดเบียนสัตว์ ๆ ตลอดชีวิต.

ครหาว เสยฺโย วิญฺญูหิ ยญฺเจ พาลปฺปสํสนา
วิญญูชนตำหนิ ดีกว่าคนพาลสรรเสริญ

(เถระ) โคทัตตเถรคาถา 26/359

พระนางธัมมทินนา

ในอดีตกาล พระโอรสของพระเจ้ากรุงพาราณสี ได้บนไว้กับรุกขเทวดาที่ต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งว่า หากตนได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อจากพระราชบิดา ก็จะจับกษัตริย์ 101 พระองค์และพระมเหสี 101 พระองค์ มาทำพลีด้วยเลือดในลำพระศอของกษัตริย์และเทวีเหล่านั้น เป็นเทวตาพลี

เมื่อพระราชบิดาสวรรคตแล้ว พระราชกุมารนั้นได้ขึ้นครองราชย์จริง ๆ พระองค์จึงเสด็จออกพร้อมด้วยกองทัพอันเกรียงไกร ทำสงครามจับกษัตริย์ใน 101 พระนครและมเหสีของกษัตริย์เหล่านั้น เว้นพระนางธัมมทินนาผู้ทรงครรภ์แก่ไว้ พระนางเป็นพระมเหสีของพระเจ้าอุคคเสน มีพระราชอำนาจน้อยกว่าพระราชาทั้งปวงในชมพูทวีป

เมื่อจับได้แล้ว พระเจ้ากรุงพาราณสีมีพระประสงค์ จะให้ฆ่ากษัตริย์เหล่านั้นด้วยวิธีให้ดื่มน้ำผสมยาพิษ ให้คนทั้งหลายจัดแจงทำความสะอาดโคนต้นไทรอยู่

เทวดาผู้สถิตย์อยู่ ณ ต้นไทรนั้นเห็นเหตุการณ์ดังนั้นแล้ว คิดว่าพระราชานี้คิดว่างานสำเร็จด้วยอานุภาพของเรา แต่

ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ หากเป็นเพราะบุญของพระองค์เอง ถ้าพระองค์สำเร็จโทษกษัตริย์เหล่านี้แล้วจะมีบาปมาก โคนต้นไม้ของเราก็จะไม่สะอาด เราจะห้ามพระราชานี้ได้หรือไม่หนอ พิจารณาเห็นว่าห้ามไม่ได้ จึงไปหาเทวดาผู้มีศักดิ์ใหญ่อื่น ๆ ปรึกษาว่าจะห้ามพระราชาอย่างไร ไม่มีใครสามารถให้ความเห็นได้ จึงไปเฝ้าท้าวสักกะเทวราช หัวหน้าเทพชั้นดาวดึงส์

ท้าวสักกะแนะนำว่า ให้เทวดาตนนั้นนุ่งผ้าแดงออกจากต้นไม้ เมื่อพระราชาทอดพระเนตรเห็นจักอ้อนวอนให้กลับ เพื่อรับพลีกรรมของเขา พึงกล่าวกับกษัตริย์นั้นว่า

"ท่านบนเราไว้ว่า จักนำพระราชาและมเหสี 101 พระนครมาทำพลี แต่บัดนี้พระองค์มิได้นำพระนางธัมมทินนามเหสีของพระเจ้าอุคคเสนมา ข้าพเจ้าไม่ขอรับพลีกรรมของพระองค์ผู้พูดเท็จ"

เมื่อท่านกล่าวเช่นนี้ พระราชาจักนำพระนางธัมมทินนามา พระนางจักช่วยปลดปล่อยกษัตริย์เหล่านั้น

รุกขเทวดาได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของท้าวสักกะเทวราช

พระนางธัมมทินนาเทวีมาถึงขัตติยสมาคมก็ถวายบังคม เฉพาะพระสวามีของพระนางเพียงพระองค์เดียว ทั้ง ๆ ที่พระเจ้าอุคคเสนนั้นเป็นพระราชาพระองค์น้อย ประทับนั่งสุดท้ายปลายแถวเหล่ากษัตริย์อื่น ๆ

พระราชาพาราณสีกริ้ว ตรัสกับพระเทวีว่า

"เราเป็นใหญ่กว่าพระราชาทั้งปวง ทำไมจึงไม่ไหว้ ไปไหว้กษัตริย์ซึ่งเป็นผู้น้อยกว่าพระราชาทั้งปวง"

"หม่อมฉันไม่ไหว้พระองค์ เพราะไม่มีความเกี่ยวข้องอะไรกับหม่อมฉัน ส่วนพระเจ้าอุคคเสนเป็นพระสวามีที่ให้ความเป็นใหญ่แก่หม่อมฉัน หม่อมฉันจึงไหว้"

"จริงทีเดียวพระเทวีผู้เจริญ พระนางตรัสชอบแล้ว"

เทวดายืนอยู่ได้กล่าวอนุโมทนา แล้วบูชาพระเทวีด้วยดอกไม้กำมือหนึ่ง

"ท่านไม่ไหว้เราก็ช่างเถอะ แต่ทำไม ท่านจึงไม่ไหว้เทวดาของเรา ผู้ให้สิริ ให้ความเป็นพระราชาแก่เรา?"

"ที่พระองค์ทรงได้ราชสมบัติและจับพระราชาทั้งหลายได้ ก็เพราะอานุภาพและบุญของพระองค์ หาใช่เพราะเทวดาช่วยไม่"

"จริงอย่างนั้นพระเทวี ที่พระนางตรัสนั้นเป็นความจริง"

แล้วเทวดาก็บูชาด้วยดอกไม้กำหนึ่ง

"หากเทวดามีฤทธิ์ช่วยจับพระราชา 101 พระองค์ได้จริงแล้ว เหตุไฉนบัดนี้ต้นไม้ใหญ่นี้ถูกไฟไหม้อยู่ด้านซ้าย เทวดาจึงช่วยดับไฟนั้นไม่ได้"

"จริงอย่างนั้นพระเทวี ที่พระนางตรัสนั้นเป็นความจริง"

เทวดาอนุโมทนาอีก

พระเทวียืนตรัสอยู่ ทั้งทรงกันแสงทั้งทรงพระสรวล

พระราชาพาราณสีตรัสถามว่า

"เป็นบ้าไปหรือ จึงมีกิริยาอย่างนั้น ?"

พระนางทูลว่า

"มิได้บ้าเลย แต่หม่อมฉันร้องไห้ เพราะสงสารพระองค์ว่า จะต้องตกนรกหมกไหม้สักเท่าใดในเมื่อฆ่าพระราชาถึง 101 พระองค์พร้อมด้วยพระเทวี

มีอยู่ชาติหนึ่ง หม่อมฉันเคยฆ่าแพะตัวหนึ่งเพียงเพื่อทำอาหารมารับแขกเพื่อนของสามี เพราะกรรมนั้น หม่อมฉันตกนรกหมกไหม้นานแสนนาน เพราะเศษแห่งกรรมนั้นหม่อมฉันต้องถูกตัดศีรษะเป็นเอนกชาติเท่าจำนวนขนแพะ หม่อมฉันระลึกถึงทุกข์ใหญ่ของพระองค์เช่นนี้จึงร้องไห้

ส่วนที่หม่อมฉันหัวเราะนั้น ก็ด้วยยินดีว่า จะได้พ้นทุกข์นั้นแล้ว"

"จริงอย่างนั้นพระเทวี ที่พระนางตรัสเป็นความจริง"

เทวดาได้อนุโมทนาอีก

พราราชาแห่งพาราณสีทรงใคร่ครวญแล้ว ทรงสลดพระทัย จึงให้ปล่อยพระราชาและพระเทวีทั้งหมด

ถวายบังคมแด่พระราชาผู้อาวุโสกว่า

ประคองอัญชลีแก่พระราชาที่หนุ่มกว่า

ให้พระราชาเหล่านั้นอดโทษ แล้วส่งเสด็จสู่นครของตน ๆ

ธมฺเม จิโต โก มรณสฺส ภาเย

ผู้ตั้งอยู่ในธรรม ใครเล่าจะกลัวความตาย

(โพธิสัตว์) มหาสุตโสมชาดก 28/118

สมัยหนึ่ง พระศาสดาประทับอยู่ที่เชตวนารามเมือง สาวัตถีทรงปรารภพราหมณ์คนหนึ่งว่า

วันหนึ่ง พราหมณ์นั้นออกจากบ้านแต่เช้าตรู่ยืนดูภิกษุห่มจีวรในที่ห่มจีวร ตรงนั้นเป็นที่พื้นหญ้า ภิกษุรูปหนึ่งห่มจีวรอยู่ ชายจีวรเกลือกกลั้วด้วยหญ้าที่เปียกน้ำค้าง พราหมณ์เห็นดังนั้นจึงคิดว่า เราควรจะถางหญ้าออกทำเป็นลานกลม

ต่อมา พราหมณ์เห็นจีวรของภิกษุรูปหนึ่งเกลือกกลั้วฝุ่น จึงคิดว่า เราควรเกลี่ยทรายลงในที่นี้ แล้วขนทรายมาเกลี่ยลง

ต่อมาอีกวันหนึ่ง ก่อนอาหารเช้า แดดร้อนจัด พราหมณ์เห็นเหงื่อไหลออกจากกายภิกษุรูปหนึ่ง ผู้กำลังห่มจีวรอยู่ จึงคิดว่า เราควรสร้างมณฑป (ที่พักชั่วคราว) ในที่นี้ แล้วจึงให้ช่างสร้างมณฑป

รุ่งขึ้นอีกวัน มีฝนตกพรำแต่เช้าตรู่ พราหมณ์เห็นพระภิกษุห่มจีวรเปียก จึงคิดว่า เราควรสร้างศาลาในที่นี้

เมื่อสร้างศาลาแล้ว จึงคิดจะฉลองศาลา ได้ไปนิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ถวายทานแล้ว เมื่อเสร็จภัตตกิจ รับบาตรพระศาสดาเพื่อให้พระองค์อนุโมทนา กราบทูลเรื่องทั้งปวงให้พระพุทธองค์ทรงทราบ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

"พราหมณ์ ! ธรรมดาบัณฑิตย่อมสร้างกุศลคราวละน้อยทุกขณะ ย่อมสามารถกำจัดมลทินของตนได้"

อนุปุพฺเพน เมธาวี โถกํ โถกํ ขเณ ขเณ
กมฺมาโร รชตสฺเสว นิทฺธเม มลมตฺตโน

ผู้มีปัญญาพึงขจัดมลทินของตนทีละน้อย ๆ ทุก ๆ ขณะโดยลำดับ เหมือนช่างทองกำจัดมลทินของทองฉะนั้น

"ธรรมบท"

แม่พริ้งผู้ใจบุญ

เช้าวันหนึ่ง แม่พริ้งใส่บาตรเสร็จแล้ว นั่งกรวดน้ำที่ริมสะพานข้างต้นเข็มหน้าบ้าน ได้ยินเสียงเรือกระทบบันไดท่าน้ำจึงหันไปดู เห็นคนผูกเรืออยู่ที่ท่าน้ำ ยังไม่รู้ว่าเป็นใคร จนกระทั่งคนนั้นเดินตามสะพานจะขึ้นบนบ้านก็จำได้ว่า ครูใหญ่โรงเรียนวัดบนนั่นเอง จึงร้องเชิญให้ขึ้นบ้านถามถึงธุระที่มา ครู-ใหญ่จึงเล่าถึงความประสงค์ว่า

"จะขอเชิญแม่พริ้งไปในงานทำบุญโรงเรียนในวันอาทิตย์ที่จะถึงนี้ โดยจะจัดพิธีแจกใบประกาศณียบัตรแก่นัก-เรียนผู้สอบไล่จบชั้นประถมปีที่ 4 ของโรงเรียนและถือโอกาสทำบุญเลี้ยงพระด้วย"

แม่พริ้งไล่เลียงทวนถามวันกำหนดจนจำได้แม่นก็รับคำว่าจะไปร่วมงานตามที่มาเชิญ

พอถึงวันงาน แม่พริ้งไปที่โรงเรียนวัดบนเวลาจวนเพลมีของคาวหวานไปร่วมทำบุญเลี้ยงพระด้วย พอเรือแม่พริ้งจอดหน้าวัดเท่านั้น ทั้งครูทั้งเด็กก็มาต้อนรับช่วยยกข้าวของหลายคน

แล้วเชิญให้แม่พริ้งขึ้นไปบนโรงเรียนซึ่งกำลังเลี้ยงพระอยู่ มีผู้คนซึ่งเป็นพ่อแม่ของเด็กมาร่วมในงานด้วยจำนวนมาก อาหารเลี้ยงพระต่างคนต่างติดมือมาแบบข้าวหม้อแกงหม้อเรียงรายอยู่ล้นหลาม แม่พริ้งกราบพระเสร็จเหลือบดูพระสงฆ์ซึ่งกำลังสวดถวายพรพระ ท่านสมภารวัดข้างบ้านก็ได้รับนิมนต์มาในงานนี้ด้วย

ครูใหญ่เข้ามาคารวะและให้เด็กเอาน้ำร้อน กระโถนมารับรอง แม่พริ้งสังเกตกิริยาท่าทางของเด็ก ๆ ทั้งเด็กโต เด็กเล็กดูมีความอ่อนน้อมต่อแม่พริ้งเป็นอย่างดี ดวงตาที่บริสุทธิ์ของเด็กๆ เหล่านั้นมองแม่พริ้งคล้ายเป็นแม่พระ เพราะเชื่อมอ่อนละมุนละไม พระสวดถวายพรพระจบ พวกครู ๆ ก็ช่วยกันยกอาหารถวายจนเรียบร้อย เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ ก่อนอนุโมทนา ครูใหญ่เข้ามากระซิบว่า

"ขอเชิญแม่พริ้งไปนั่งเก้าอี้ที่จัดไว้กลางห้องเพื่อแจกใบประกาศนียบัตรแก่นักเรียน จะได้เป็นศิริมงคลแก่ผู้รับต่อไป"

แม่พริ้งตกใจ ตอบปฏิเสธว่าให้ครู ๆ จัดกันเองก็แล้วกัน อย่าให้ตนต้องทำอะไรเลยเพราะไม่เคยและไม่รู้เรื่อง ครูใหญ่ไม่ยอม ว่าได้ตกลงกันไว้แล้วที่จะให้แม่พริ้งเป็นผู้มอบใบ

ประกาศนียบัตรแก่พวกเด็ก ๆ เพราะเป็นผู้ออกเงินสร้างโรงเรียนหลังนี้ ถือว่าเป็นผู้ที่มีเกียรติสำคัญเป็นพิเศษ แม่พริ้งจึงจำใจลุกจากที่ไปนั่งบนเก้าอี้ซึ่งเขาจัดไว้ให้

ครูน้อยจัดเด็กที่จะเข้ามารับใบประกาศนียบัตรเป็นแถวเบื้องหน้าของแม่พริ้ง เมื่อเรียบร้อย ครูใหญ่อ่านชื่อเรียกเด็กเข้ามารับใบประกาศนียบัตรจากแม่พริ้งทีละคน โดยลำดับ พระสงฆ์สวดชยันโตพร้อมกัน เด็กที่เข้ามารับต่างคารวะและมองดูแม่พริ้งด้วยดวงตาชื่นชม แม่พริ้งเองก็มือสั่นพลอยดีใจไปกะเด็กพวกนั้นด้วย

เมื่อแจกจนครบแล้ว เด็กนักเรียนคนหนึ่งซึ่งเป็นหัวหน้าของเด็กทั้งหลายผู้รับประกาศนียบัตรวันนั้น ก็ออกมายืนหน้าแถวหยิบกระดาษซึ่งพับไว้เรียบร้อยออกจากกระเป๋าเสื้อ อ่านดัง ๆ อย่างซื่อ ๆ ด้วยเสียงแจ่มใสเป็นใจความว่า

"เรียนคุณแม่พริ้งที่เคารพอย่างสูง พวกกระผมซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนประชาบาลวัดบน ได้อาศัยโรงเรียนซึ่งคุณแม่บริจาคทรัพย์ก่อสร้างให้เป็นสถานที่เล่าเรียน โรงเรียนหลังนี้คุ้มครองให้ความสุขพวกกระผม โดย บังแดด บังฝน กำบังลม ทุกอย่างสะดวกต่อการศึกษาทั้งครูผู้สอนและนักเรียน

ผู้เรียน นับว่าเป็นพระคุณแก่พวกกระผมอย่างเหลือล้น อันกระผมทั้งหลาย จะขอจดจำจารึกพระคุณของคุณแม่ไว้ไม่ลืมเลือน บัดนี้ กระผมสำเร็จการศึกษาโดยเรียนจบตามหลักสูตรของโรงเรียนแล้ว จะขอลาคุณแม่เพื่อดำเนินชีวิตของกระผมต่อไป โดยกระผมขอขอบพระคุณ คุณแม่ซึ่งกรุณาแจกใบประกาศนียบัตรให้แก่พวกกระผมด้วยตนเอง อันเป็นสิริมงคลอย่างยิ่ง”

แม่พร้งน้ำตาร่วงด้วยความตื่นตันใจ เพราะกิริยาของผู้พยายามสำรวมระวัง อ่านหนังสือด้วยเสียงแจ่มใสชัดเจนก้องหูกระทบใจให้แม่พร้งซาบซึ้งสุดจักพรรณนาถ้อยคำที่กล่าวว่า **“คุณแม่”** เป็นคำใหม่ทำให้แม่พร้งชื่นใจอย่างเหลือแสน ถึงกับยกผ้าเช็ดหน้าออกมาซับน้ำตาที่ไหลหลั่งด้วยความตื้นตันอยู่ ณ ที่นั่นเอง

เสร็จจากเรื่องรับประกาศนียบัตรของนักเรียนแล้ว มีการถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนาแล้วลงจากโรงเรียนไป ครูใหญ่เชิญแม่พร้งรับประทานอาหาร มีผู้มาร่วมรับประทานวงเดียวกับแม่พร้งหลายคน ทั้งของคาวของหวานอีกมากมายสารพัด เพราะเด็ก ๆ ที่เอาของมาจากบ้านแต่ละคนก็อยากให้แม่พร้งรับ

ประทานของ ๆ ตน แม้จะไม่รับประทาน เพียงแต่ยื่นมือออกมารับตามที่ส่งมาให้ ก็แสดงความดีใจจนปรากฏในใบหน้าของเด็ก ๆ เหล่านั้น แม่พริ้งกลืนอะไรไม่ลง เพราะคอตีบตันไปหมด เคยทำบุญมาหลายอย่างแล้ว ไม่ชื่นใจเหมือนวันนี้เลย โดยที่เห็นเด็ก ๆ ซึ่งยังไม่ค่อยจะรู้ความ แต่แสดงกตัญญูรู้คุณ และกตเวทีตอบแทนคุณแก่ตนอย่างดีเลิศ ทำให้รักว่าเด็ก ๆ โรงเรียนนี้คล้ายเป็นลูกหลานของตนเอง พอรับประทานอาหารเสร็จ ครูใหญ่เอ่ยสนทนาขึ้นว่า

"สงสารเด็กที่เรียนจบไปแล้วบางคน เพราะพ่อแม่ยากจนไม่มีกำลังส่งเสียให้เรียนต่อได้ ทั้ง ๆ ที่เด็กคนนั้นอยากเรียนต่อ และมีสติปัญญาสามารถจะเรียนได้ดีต่อไป"

แม่พริ้งชักสนใจจึงถามว่า เด็กอย่างนี้มีสักกี่คน ครูใหญ่ตอบว่า

"เด็กคนที่ยืนอ่านขอบคุณแม่พริ้งนั้นชื่อทอง เป็นเด็กเรียนหนังสือเก่งมาก สอบได้ที่ 1 ทุกปี แต่พ่อแม่ยากจนไม่มีทุนจะส่งให้เรียนมัธยมต่อไป เด็กคนนี้ถ้าได้ผู้อุปถัมภ์ดี ๆ จะไปได้ไกล"

แม่พริ้งจึงถามถึงค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่จะเรียนต่อโรงเรียนที่เด็กจะไปเรียน ตลอดจนที่พักอาศัย ครูใหญ่ได้ประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้ทราบและว่าควรจะส่งไปเรียนที่โรงเรียนในจังหวัด แล้วให้เด็กอาศัยอยู่กับพระตามวัดได้ แม่พริ้งตัดสินใจรับอุปการะเด็กคนนั้นทันที โดยรับจะออกเงินค่าใช้จ่ายให้ แต่เรื่องอื่น ๆ ขอมอบให้ครูใหญ่ช่วยจัดการ

ครูใหญ่แสดงความยินดีจนปรากฏนอกหน้าและขอตัวหายไปครู่หนึ่ง กลับมาพร้อมกับเด็กทอง และมีคนมาอีก 2 คน เป็นชายคนหนึ่งหญิงคนหนึ่ง เด็กทองถือพานใส่ดอกไม้ธูปเทียนมาด้วย เมื่อมาถึงก็นั่งลงคุกเข่า กราบแม่พริ้งแล้วยกพานส่งให้ ชายหญิง 2 คนที่มาด้วยนั้นร้องไห้แล้วผู้ชายจึงพูดกับแม่พริ้งว่า

"ฉันยกให้เป็นลูกของแม่ เด็กคนนี้เขาเกิดมาเป็นลูกของฉันก็จริง แต่ฉันไม่มีวาสนาจะส่งเสียให้เขาได้ดีต่อไปได้ แม่ช่วยอุปถัมภ์เขาต่อไปด้วยเถิด ฉันยกให้เด็ดขาด"

พูดจบก็ยกมือขึ้นเช็ดน้ำตาอย่างไม่อาย หญิงผู้เป็นแม่ของเด็กนั้นร้องไห้จนสะอื้นเพราะความดีใจ และกล่าวกะแม่พริ้งอย่างกระท่อนกระแท่นว่า

"เขาอยากเรียนต่อจ้ะแม่ แต่ฉันมันจนเหลือเกิน แม่เอาไปปั้นเอาก็แล้วกัน"

พูดแล้วยกมือลูบศีรษะลูกของตนกล่าวกะลูกว่า

"คราวนี้เอ็งได้เรียนต่อแล้วลูก ตั้งใจเรียนแล้วอย่าลืมพระคุณของคุณแม่แกนะลูก"

เด็กน้อยพลอยร้องไห้ตามพ่อแม่ไปด้วย ครูใหญ่และครูน้อยรวมทั้งชายหญิงซึ่งนั่งอยู่ด้วยต่างข่มใจเพราะรู้สึกสงสารและดีใจกับเด็กทองทุกคน แม่พริ้งเองก็พูดอะไรไม่ออก เพราะรู้ตัวว่า ถ้าต้องพูดอะไรออกมา ตัวเองก็จะต้องร้องไห้กับเขาด้วยเป็นแน่ นิ่งเงียบอยู่ครู่หนึ่ง จึงพูดกะพ่อแม่ของเด็กนั้นว่า

"เอาเถอะจ้ะ ถ้าเต็มใจยกให้ ฉันก็จะส่งเสียตามกำลังต่อไป ถ้าเขามีบุญคงได้เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ภายหน้า เรื่องเงินทองจะใช้จ่ายไม่เป็นไร ฉันจะติดต่อกับครูใหญ่นี่เอง ไม่ต้องเป็นทุกข์หรอก ฉันเข้าใจว่าพอจะส่งให้เด็กคนนี้เรียนได้โดยไม่ลำบากนัก"

"การใช้จ่ายเงินปีละมาก ๆ เงินที่ใช้ไปไม่เคยเหลือ แต่ถ้าบริจาคเพื่อการกุศล เงินจะเหลืออยู่ในใจตลอดไป คิดเมื่อใดก็สุขใจเมื่อนั้น."

หมอชีวก

ชีวก เป็นชื่อหมอใหญ่ผู้เชี่ยวชาญในการรักษา และมีชื่อเสียงมากในครั้งพุทธกาล เป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระเจ้าพิมพิสาร และพระเจ้าพิมพิสารได้ถวายให้เป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้าด้วย เรียกชื่อเต็มว่า **ชีวกโกมารภัจจ์**

หมอชีวก เกิดที่เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ เป็นบุตรของนางคณิกา (หญิงงามเมือง) ชื่อว่า **สาลวดี** แต่ไม่รู้จักมารดาบิดาของตน เพราะเมื่อนางสาลวดีมีครรภ์เกรงค่าตัวจะตกจึงเก็บตัวอยู่ ครั้นคลอดแล้วก็ให้คนรับใช้เอาทารกไปทิ้งกองขยะ แต่พอเมื่อถึงเวลาเช้าตรู่ **เจ้าชายอภัย** โอรสองค์หนึ่งของพระเจ้าพิมพิสารจะไปเข้าเฝ้า เสด็จผ่านไปเห็นการุมล้อมทารกอยู่ เมื่อทรงทราบว่าเป็นทารกที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงได้โปรดให้นำไปให้นางนมเลี้ยงไว้ในวัง ในขณะที่ทรงทราบว่าเป็นทารก เจ้าชายอภัยได้ตรัสถามว่า เด็กยังมีชีวิตอยู่ (หรือยังเป็นอยู่) หรือไม่ และทรงได้รับคำตอบว่ายังมีชีวิตอยู่ (ชีวติ = ยังเป็นอยู่หรือยังมีชีวิตอยู่) ทารกนั้นจึงได้ชื่อว่า **ชีวก** (ผู้ยังเป็น) และ เพราะเหตุที่

เป็นผู้อันเจ้าชายเลี้ยง จึงได้มีสร้อยนามว่า **โกมารภัจจ์** (ผู้อันพระราชกุมารเลี้ยง)

ครั้นชีวกเจริญวัยขึ้น พอทราบว่าตนเป็นเด็กกำพร้า ก็คิดแสวงหาศิลปวิทยาไว้เลี้ยงตัว จึงได้เดินทางไปศึกษาวิชาแพทย์กับอาจารย์แพทย์ทิศาปาโมกข์ ที่เมืองตักสิลา ศึกษาอยู่ 7 ปี อยากทราบว่าเมื่อใดจะเรียนจบ อาจารย์ให้ถือเสียมไปตรวจดูทั่วบริเวณ 1 โยชน์รอบเมืองตักสิลา เพื่อหาสิ่งที่ไม่ใช่ตัวยา ชีวกหาไม่พบกลับมาบอกอาจารย์ อาจารย์ว่าสำเร็จการศึกษามีวิชาพอเลี้ยงชีพแล้ว และมอบเสบียงเดินทางให้เล็กน้อย

ชีวกเดินทางกลับยังพระนครราชคฤห์ เมื่อเสบียงหมดในระหว่างทาง ได้แวะหาเสบียงที่เมืองสาเกตโดยไปอาสารักษาภรรยาเศรษฐีเมืองนั้นซึ่งเป็นโรคปวดศีรษะมา 7 ปี ไม่มีใครรักษาหาย ภรรยาเศรษฐีหายโรคแล้ว ให้รางวัลมากมาย หมอชีวกได้เงินมา 16,000 กหาปณะ (1 กหาปณะ = 4 บาท) พร้อมด้วยทาสาทาสีและรถม้าเดินทางกลับถึงพระนครราชคฤห์ นำเงินและของรางวัลทั้งหมดไปถวายเจ้าชายอภัยเป็นค่าปฏิการคุณ (การตอบแทนคุณ) ที่ได้ทรงเลี้ยงตนมา เจ้าชายอภัยโปรดให้หมอชีวกเก็บรางวัลนั้นไว้เป็นของตนเอง ไม่ทรงรับเอา และโปรดให้หมอชีวกสร้างบ้านอยู่ในวังของพระองค์

ต่อมาไม่นาน เจ้าชายอภัยนำหมอชีวกไปรักษาโรคริดสีดวงงอกแด่พระเจ้าพิมพิสาร จอมชนแห่งมคธทรงหายประชวรแล้ว จะพระราชทานเครื่องประดับของสตรีชาววัง 500 นางให้เป็นรางวัล หมอชีวกไม่รับ ขอให้ทรงถือว่าเป็นหน้าที่ของตนเท่านั้น พระเจ้าพิมพิสารจึงโปรดให้หมอชีวกเป็นแพทย์ประจำพระองค์ ประจำฝ่ายในทั้งหมด และประจำพระภิกษุสงฆ์อันมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

หมอชีวกได้รักษาโรครายสำคัญ ๆ หลายครั้ง เช่น ผ่าตัดรักษาโรคในสมองของเศรษฐีเมืองราชคฤห์ ผ่าตัดเนื้องอกในลำไส้ของบุตรเศรษฐีเมืองพาราณสี รักษาโรคผอมเหลืองแด่พระเจ้าจัณฑปัชโชตแห่งกรุงอุชเชนีและถวายการรักษาแด่พระพุทธเจ้าในคราวที่พระบาทห้อพระโลหิตเนื่องจากก้อนศิลาที่พระเทวทัตกลิ้งลงจากภูเขา เพื่อหมายปลงพระชนม์ชีพ

หมอชีวกได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน และด้วยศรัทธาในพระพุทธเจ้า ปรารถนาจะไปเฝ้าวันละ 2-3 ครั้ง เห็นว่าเวฬุวัน (ป่าไผ่ สวนที่ประพาสพักผ่อนของพระเจ้าพิมพิสารอยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลจากนครราชคฤห์ เป็นที่ร่มรื่นสงบเงียบ มีทางไปมาสะดวก พระเจ้าพิมพิสารถวายเป็นสังฆาราม นับเป็น

วัดแรกในพระพุทธศาสนา) ไกลเกินไป จึงสร้างวัดถวายในอัมพวัน คือ สวนมะม่วงของตน เรียกกันว่า **ชีวกัมพวัน** (อัมพวันของหมอชีวก) เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูเริ่มน้อมพระทัยมาทางศาสนา หมอชีวกก็เป็นผู้แนะนำให้เสด็จไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ ชีวกัมพวันนี้

ด้วยเหตุที่หมอชีวกเป็นแพทย์ประจำคณะสงฆ์และเป็นผู้มีศรัทธาเอาใจใส่เกื้อกูลพระสงฆ์มาก จึงเป็นเหตุให้คนมาบวชเพื่ออาศัยวัดเป็นที่รักษาตัวจำนวนมาก จนหมอชีวกต้องทูลเสนอพระพุทธเจ้าให้ทรงบัญญัติข้อห้ามมิให้รับบวชคนเจ็บป่วยด้วยโรคบางชนิด นอกจากนั้นหมอชีวกได้กราบทูลเสนอให้ทรงอนุญาตที่จงกรมและเรือนไฟ เพื่อเป็นที่บริหารกายช่วยรักษาสุขภาพของภิกษุทั้งหลาย

หมอชีวกได้รับพระดำรัสยกย่องเป็น **เอตทัคคะ** (ผู้ยอดเยี่ยม) ในบรรดาอุบาสกผู้เลื่อมใสในบุคคล.

น หียติ สจฺจปรกฺกโม มุนิ

ผู้รู้ มีความบากบั่นและจริงจังจะไม่ตกต่ำ

(พุทธ) อธิปไตยสูตร 20/167

นางวิสาขา

นางวิสาขา ได้นามตามหลังชื่อว่า **มหาอุบาสิกา** เพราะได้มีอุปการะต่อพระศาสดาและพระสงฆ์สาวกมาก ไม่มีหญิงใดในสมัยพุทธกาลที่จะทำได้อย่างนาง นอกจากเป็นผู้อุปการะพระสงฆ์แล้ว ยังเป็นที่รักของชาวเมืองสาวัตถีและสาเกต เพราะมีอัธยาศัยงามและกว้างขวาง

วิสาขาเป็นบุตรีของธนัญชัยเศรษฐี และนางสุมนาเทวี เธอเป็นโสดาบันตั้งแต่อายุ 7 ขวบ คราวเมื่อพระศาสดาเสด็จภัททิยนคร ก่อนที่วิสาขาจะย้ายตามบิดามาอยู่ที่สาเกต

ในเมืองสาวัตถี มีตระกูลใหญ่อยู่ตระกูลหนึ่งของเศรษฐีชื่อ **มิคาระ** บุตรชายชื่อ **ปุณณวัฒนกุมาร** เมื่อกุมารพอจะมีภรรยาได้แล้ว บิดามารดาขอให้เขาเลือกหญิงที่ชอบใจ แล้วจะแต่งงานให้ แต่บุตรชายยังไม่ต้องการ

เมื่อเขาถูกบิดามารดารบเร้าอยู่เสมอ จึงบอกไปว่า หากได้หญิงที่ประกอบด้วยความงาม 5 อย่าง (เบญจกัลยาณี) ก็จะยอมแต่ง ถ้าหาไม่ได้ก็ไม่แต่ง

"อะไรคือความงาม 5 อย่าง" พ่อแม่ถาม

"ผมงาม ริมฝีปากงาม ฟันงาม ผิวงาม และ วัยงาม"

เมื่อบิดาถามถึงรายละเอียด ปุณณกุมารก็อธิบายว่า

"**ผมงาม** คือ ผมที่ยาวสลวยลงมาเหมือนหางนกยูง แล้วปลายกลับงอนขึ้นข้างบน

ริมฝีปากงาม คือ ริมฝีปากแดงสดเหมือนผลตำลึงสุก เรียบชิดสนิทดี

ฟันงาม คือ ฟันงาม ไม่ห่างกัน เป็นระเบียบ งามดุจระเบียบแห่งเพชร

ผิวงาม คือ หากดำ ก็ดำเหมือนบัวเขียว หากขาวก็ขาวอย่างดอกกรรณิการ์

วัยงาม คือ งามตามวัย งามทุกวัย เมื่ออยู่ในวัยเด็กก็งามอย่างเด็ก เมื่ออยู่ในวัยสาวก็งามอย่างหญิงสาว เมื่ออยู่ในวัยชรา ก็งามอย่างคนชรา

พ่อแม่ของปุณณวัฒนกุมารตามใจลูก เชิญพราหมณ์มาเลี้ยงอาหารแล้วถามว่า หญิงที่สมบูรณ์ด้วยลักษณะเบญจกัลยาณีมีอยู่หรือไม่ พวกพราหมณ์ตอบว่ามี จึงขอร้องให้พราหมณ์ 8 คนไปเที่ยวเสาะแสวงหาหญิงดังกล่าว กลับมาแล้วจะให้รางวัลอย่างงาม

ขณะที่พวกพราหมณ์ออกเดินทาง ก็ให้เงินเป็นจำนวน-มาก พร้อมทั้งพวงมาลัยทองคำราคาแสนหนึ่งสำหรับมอบให้หญิงผู้สมบูรณ์ด้วยลักษณะเบญจกัลยาณี

พวกพราหมณ์ท่องเที่ยวไปตามนครใหญ่ ๆ ก่อน เมื่อไม่พบจึงกลับมายังเมืองสาเกต พอมาถึงในวันมีงานนักขัตฤกษ์ประจำปี ในงานนั้นหญิงทุกคนที่เคยปิดหน้าก็เปิดผ้าคลุมหน้าไปสู่ท่าน้ำ จึงเรียกงานนี้ว่า **วิวฏนักขัตฤกษ์** คือ งานนักขัตฤกษ์เปิด

เมื่องานเช่นนี้มาถึง สตรีที่ไม่เคยออกจากเรือนก็ออกในวันนั้น เดินเป็นกลุ่ม ๆ ไปสู่ท่าน้ำเพื่ออาบน้ำ (ศักดิ์สิทธิ์)

ในวันอย่างนี้ อนุญาตให้ชายหนุ่มเอาพวงมาลัยที่เตรียมมาคล้องหญิงสาวที่ตนชอบและขอแต่งงานได้ หากทางฝ่ายหญิงพอใจก็รับพวงมาลัยไว้ แล้วถามถึงชาติตระกูลของชายหนุ่มเจ้าของพวงมาลัย ถ้าพอใจก็ให้ฝ่ายชายไปสู่ขอกับมารดาบิดา ดัง-นั้นในงานนี้ ชายหนุ่มผู้ดีมีสกุลจึงถือพวงมาลัยไปแอบอยู่ตามทางเพื่อมอบพวงมาลัยให้หญิงที่ตนชอบ

วันนั้น วิสาขาก็ออกจากบ้านไปสู่ท่าน้ำกับหญิงบริวาร ขณะนั้นเธอมีอายุ 16 ปี กำลังสาวสวย พวกพราหมณ์ที่แสวงหาหญิงเบญจกัลยาณีเข้าไปยืนอยู่ที่ศาลาริมน้ำ เมื่อวิสาขาเดินมา

จวนถึงศาลาเกิดฝนตก พวกหญิงบริวารกลัวเปียกจึงวิ่งเข้าศาลา ส่วนวิสาขาไม่ยอมวิ่ง คงเดินไปอย่างปกตินั่นเอง

พวกพราหมณ์พิจารณาดูหญิงอื่น ๆ ไม่เห็นลักษณะเบญจกัลยาณี แต่ขณะที่วิสาขาเข้าไปยังศาลา ผ้าและอาภรณ์เปียกโชก พวกพราหมณ์เห็นความงาม 4 อย่าง ของนางแล้วอยากจะเห็นฟันของนาง จึงแสร้งพูดว่า

"ธิดาของพวกเราเฉื่อยชาเกินไป เมื่อแต่งงานสามีคงจะไม่ได้กินอะไรเป็นแน่แท้ !"

"ท่านว่าใครคะ" วิสาขาถาม

"ว่าเธอนั่นแหละแม่หนู"

พราหมณ์ได้ยินเสียงอันไพเราะของนาง ประหนึ่งเสียงกังสดาล

"ทำไมจึงว่าฉัน"

พราหมณ์จึงอธิบายว่า

"หญิงบริวารของเธอ เมื่อฝนตก พากันวิ่งเข้าศาลาเพื่อมิให้เสื้อผ้าอาภรณ์เปียก เธอมิได้รีบเหมือนคนอื่น ๆ ปล่อยให้เสื้อผ้าอาภรณ์เปียกไปหมด"

วิสาขากล่าวว่า

"ท่านทั้งหลายอย่าว่าฉันอย่างนั้น เพราะฉันแข็งแรงกว่าหญิงบริวารมาก แต่ฉันไม่วิ่งก็เพราะมีเหตุผลบางอย่าง"

เมื่อพราหมณ์ถามว่ามีเหตุผลอะไร วิสาขาจึงกล่าวว่า

"ท่านทั้งหลาย ! เหตุผลประการที่หนึ่ง คือ ธรรมดาหญิงเมื่อวิ่งย่อมดูไม่งาม แต่เมื่อเดินไปตามปกติธรรมดาของตน นั่นแหละจึงแลดูงาม เพราะท่านกล่าวว่าคน 4 จำพวกวิ่งไม่งาม คือ

พระราชาผู้ประดับประดาด้วยเครื่องอาภรณ์ทั้งปวง เมื่อถกเขมนวิ่งไปในพระลานหลวงย่อมไม่งาม คนทั้งหลายย่อมติเตียนได้ว่า พระราชานี้วิ่งไปเหมือนสามัญชน

แม้ช้างมงคลของพระราชา ที่ประดับประดาด้วยคชาปรณ์แล้ว วิ่งไปย่อมดูไม่งาม แต่เมื่อค่อย ๆ เดินไปด้วยลีลาแห่งช้างย่อมดูสวยงาม

บรรพชิต เมื่อวิ่งย่อมไม่งาม คนทั้งหลายย่อมติเตียนว่า สมณะนี้วิ่งเหมือนคฤหัสถ์

อีกพวกหนึ่ง คือ หญิง เมื่อวิ่งไปย่อมได้รับคำติเตียนว่า ทำไมหญิงนี้จึงวิ่งเหมือนชาย

ส่วนเหตุผลประการที่ 2 คือ มารดาบิดาย่อมถนอมอวัยวะน้อยใหญ่ของธิดามาตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้เป็นผู้มีอวัยวะสมบูรณ์ หากสตรีวิ่งไป อาจเหยียบชายผ้านุ่งหรือลื่นหกล้มลง มือหรือเท้าหัก ก็จะต้องตกเป็นภาระของสกุลอีก ส่วนเสื้อผ้านั้นเมื่อเปียกแล้วก็แห้งได้

ข้าพเจ้ากำหนดเหตุ 2 ประการจึงไม่วิ่ง"

ขณะที่นางพูด พวกพราหมณ์คอยสังเกตฟันเห็นถึงความพร้อมด้วยลักษณะแห่งฟันของเบญจกัลยาณีแล้วจึงให้สาธุการแก่นางและกล่าวว่า

"สมบัติเช่นนี้ พวกเราไม่เคยเห็นเลย"

ทั้งนี้ได้มอบพวงมาลัยทองคำให้ วิสาขาสอบถามเรื่องต่าง ๆ ทราบโดยตลอดแล้วจึงส่งข่าวถึงมารดาบิดาให้นำรถมารับนางกลับบ้านพร้อมกับพวก พราหมณ์ทั้ง 8 คน

เศรษฐีผู้บิดาของวิสาขาถามถึงชื่อ สกุลและทรัพย์สมบัติของฝ่ายชาย ทราบว่ามีทรัพย์อยู่ 40 โกฏิ (๔๐๐ ล้าน) คิดว่าทรัพย์เท่านี้ เมื่อเทียบกับของตนแล้วก็เล็กน้อยเหลือเกิน เหมือนกับสตางค์เดียว แต่เศรษฐีมิได้คิดถึงเงินมากนัก เพราะมีมากอยู่แล้ว คิดเพียงว่า เมื่อบุตรจะได้แต่งงานมีผู้คุ้มครองรักษาก็พอแล้ว จึงต้อนรับพราหมณ์พวกนั้นด้วยความยินดี

วิสาขาแต่งงาน

การแต่งงานของนางวิสาขาเป็นเรื่อง มโหฬารยิ่ง ธนัญ-ชัยเศรษฐีให้นายช่างทำเครื่องประดับ **"มหาลดาปสาธน์"** เป็นชุดวิวาห์แห่งธิดา เครื่องประดับนี้แพรวพราวไปด้วยเพชร-นิลจินดามากหลาย ไม่มีผ้าด้าย ผ้าไหมหรือผ้าใด ๆ เจือปนเลย ที่ที่ควรจะใช้ผ้า เขาก็ใช้แผ่นเงินแทน ในเครื่องประดับนี้ต้องใช้เพชร 4 ทะนาน แก้วมุกดา 11 ทะนาน แก้วประพาฬ 20 ทะนาน แก้วมณี 33 ทะนาน

ลูกดุมทำด้วยทอง ห่วงทำด้วยเงิน เครื่องประดับนี้คลุมตั้งแต่ศีรษะจรดหลังเท้า บนศีรษะทำเป็นรูปนกยูงรำแพน ขนปีกทั้งสองข้างทำด้วยทองข้างละ 500 ขน จะงอยปากทำด้วยแก้วประพาฬ นัยน์ตาทำด้วยแก้วมณี ก้านขนทำด้วยเงิน นกยูงนั้นประดิษฐ์อยู่เหนือเศียร เหมือนนกยูงรำแพนอยู่บนยอดเขา เครื่องประดับนี้มีค่า 90 ล้านกหาปณะ ค่าจ้างทำหนึ่งแสนกหาปณะและทำอยู่ถึง 4 เดือน โดยนายช่างจำนวนร้อยจึงสำเร็จลง

คืนสุดท้ายที่นางวิสาขาจะจากตระกูลไปสู่ตระกูลสามีนั้น ธนัญชัยเศรษฐีผู้บิดาได้ให้โอวาสแก่นางเป็นที่ประทับใจและเป็นประโยชน์ในการครองเรือนยิ่งนัก

นางวิสาขาเข้าสู่พิธีอาวาหะวิวาหมงคลด้วยเกียรติอันยิ่งใหญ่ การต้อนรับทางกรุงสาวัตถีนั้นมโหฬารเหลือคณนา แต่บังเอิญตระกูลของปุณณวัฒนกุมารนั้นมิได้นับถือพระพุทธศาสนา แต่นับถือศาสนาของนิครนถนาฏบุตรหรือศาสนาเชน มักเชื้อเชิญนักบวชผู้ไม่นุ่งห่มอะไรมาเลี้ยงเสมอ นางวิสาขามีความละอายเป็นล้นพ้น จนไม่สามารถออกมากราบไหว้และเลี้ยงสมณะที่มิคารเศรษฐีบิดาแห่งสามีเลื่อมใสได้ จึงเป็นที่ตำหนิของบิดาสามียิ่งนัก

บริโภคของเก่า

มิคารเศรษฐีนั่งรับประทานข้าวมธุปายาส (ข้าวต้มผสมน้ำตาลเชื่อม) วิสาขาอยู่ปฏิบัติ ขณะนั้น พระภิกษุผู้ถือบิณฑบาตเป็นปกติรูปหนึ่งมายืนอยู่หน้าเรือน วิสาขาเห็นแล้วคิดว่ายังไม่ควรบอกพ่อผัวก่อน แต่จะทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้พ่อผัวเห็นพระ จึงเลี่ยงไปยืนอยู่เสียข้างหนึ่ง เศรษฐีเห็นพระแล้ว แกล้งทำเป็นไม่เห็น นั่งก้มหน้าบริโภคเฉย วิสาขาทราบอาการนั้น จึงบอกพระว่า

"นิมนต์โปรดข้างหน้าเถิด พ่อสามีของฉันกำลังบริโภคของเก่า"

เศรษฐีได้ฟังดังนั้นโกรธมาก แม้จะอดกลั้นได้คราวที่นางไม่เคารพชีเปลือย แต่คราวนี้อดทนไม่ไหว บอกคนใช้ให้ยกข้าวมธุปายาสออกไป พร้อมกับขับไล่ให้นางวิสาขาออกจากบ้าน เพราะนางกล้าด่าว่าเขา ว่ากินของไม่สะอาดในกาลมงคล

"คุณพ่อ ! ดิฉันจะไม่ยอมออกจากบ้านด้วยเหตุเพียงเท่านี้ คุณพ่อนำดิฉันมาเหมือนนำทาสีมาก็หามิได้ ดิฉันเป็นลูกของตระกูลที่ยังมีมารดาบิดา เมื่อดิฉันมา คุณพ่อของดิฉันให้พราหมณ์ 8 คนมาด้วย เพื่อคอยดูแลชำระโทษของดิฉันหากพึงมี เพราะฉะนั้น ขอให้เรียกพราหมณ์ทั้ง 8 คนมาชำระโทษก่อน"

เศรษฐีอนุโลมตาม เมื่อกุฎุมพีทั้ง 8 คนมาแล้ว เศรษฐีจึงเล่าเรื่องให้ฟัง กุฎุมพีถามวิสาขาว่า เป็นความจริงอย่างนั้นหรือไม่ วิสาขาตอบว่า

ฉันมิได้เจตนาว่า พ่อสามีบริโภคของไม่สะอาด แต่ฉันหมายความว่า พ่อสามีของฉันมั่งมีสุขอยู่ทุกวันนี้เพราะบุญเก่า มิต้องทำงานเหนื่อยแรง ก็มีกินมีใช้ ฉันจึงว่า ท่านบริโภคของเก่า ฉันหมายความอย่างนี้"

เศรษฐีกล่าวหาอีกว่า

"ถึงวิสาขาจะพ้นจากโทษอันนี้ก็จริง แต่ยังมีโทษอื่นอีกมาก คืนหนึ่งในมัชฌิมยาม นางวิสาขาและคนใช้หญิงชายหลายคนลงไปหลังเรือน ลงไปทำไม ?"

"นางลา แม่ม้าอาชาไนยตัวหนึ่งตกลูก ฉันจึงให้คนใช้ถือประทีปลงไปดู ช่วยเหลือมันเท่าที่พอจะช่วยเหลือได้ ฉันมีความผิดอย่างไรในเรื่องนี้ ?

เศรษฐีได้กล่าวโทษนางเกี่ยวกับโอวาท 10 ข้อที่บิดาของนางวิสาได้กล่าวสอนเธอในคืนหนึ่งก่อนส่งตัวมายังสกุลของสามีว่า

"การให้โอวาทแก่บุตรีเช่นนั้นไม่ควร เช่นข้อที่ว่า

ไฟในอย่านำออก

ก็เมื่อไฟที่บ้านของคนอื่นดับ เขามาขอไฟ เราจะใจแคบถึงกับไม่ยอมให้ไฟภายในเรือนของเราออกไปภายนอกหรือ

ส่วนไฟนอกอย่านำเข้า

ก็เหมือนกัน เมื่อไฟภายในเรือนของเราดับ เราก็ต้องขอไฟจากภายนอก

โอวาทของธนัญชัยบิดาของวิสาขาเป็นโอวาทที่ปิดบังซ่อนเร้น เราไม่สามารถเข้าใจความหมายได้ นี่เป็นความผิดของวิสาขาเหมือนกัน"

กฎุมพีขอให้วิสาขาอธิบายความหมายของโอวาททั้ง 10 ข้อนั้น

วิสาขาอธิบายตามลำดับดังนี้

“ข้อว่า **ไฟในอย่านำออก** นั้นหมายความว่า เมื่อเห็นโทษของพ่อสามี หรือสามีแล้ว อย่านำโทษนั้นไปกล่าวให้คนภายนอกรู้

ไฟนอกอย่านำเข้า หมายความว่า เมื่อคนบ้านใกล้เรือนเคียงพูดถึงความไม่ดีของพ่อสามี แม่สามีหรือสามีก็จงอย่านำคำเหล่านั้นมาพูดให้ท่านฟังอีก

เจ้าจงให้คนที่ควรให้ หมายความว่า ใครมายืมเงินหรือของใช้ไปแล้ว นำมาส่งคืนในเวลาอันควร ก็จงให้แก่บุคคลนั้น

จงอย่าให้คนที่ไม่ให้ หมายความว่า ใครมายืมเงินทองของใช้แล้วไม่ส่งคืน จงอย่าให้แก่บุคคลเช่นนั้นอีก

จงให้แก่บุคคลทั้งที่ให้และไม่ให้ หมายความว่า เมื่อญาติหรือมิตรยากจนมาพึ่งพาอาศัย หรือยืมเงินทองของใช้จงให้แก่คนเหล่านั้น เขาจะใช้คืนหรือไม่ใช้คืนก็ตาม

พึงนั่งให้เป็นสุข หมายความว่า ควรนั่งในที่อันเหมาะสมแก่ตน เช่นไม่นั่งขวางประตู เมื่อสามีหรือพ่อสามีนั่งอยู่ในที่ต่ำ ตนเองไม่ควรนั่งในที่สูง เป็นต้น

พึงบริโภคให้เป็นสุข หมายความว่า ไม่ควรบริโภคก่อนพ่อสามี แม่สามี หรือสามี ดูแลปรนนิบัติท่านให้บริโภคให้เป็นสุขก่อน แล้วตนจึงจะบริโภคภายหลัง

พึงนอนให้เป็นสุข หมายความว่า ไม่พึงนอนก่อนสามี พ่อสามีหรือแม่สามี พึงปฏิบัติท่านเหล่านั้นให้นอนเป็นสุขก่อน แล้วตนจึงนอนในภายหลัง

พึงบำเรอไฟ หมายความว่า พ่อสามี แม่สามีและสามีเป็นประหนึ่งกองไฟ เพราะสามารถให้ทั้งคุณและโทษ ให้คุณแก่ผู้ปฏิบัติชอบ ให้โทษแก่ผู้ปฏิบัติไม่ชอบ เพราะฉะนั้นพึงปฏิบัติบำเรอท่านเหล่านั้นโดยชอบ

พึงนอบน้อมเทวดาภายใน หมายความว่า พ่อสามี แม่สามีและสามี อันภรรยาหรือสะใภ้พึงเห็นเป็นเช่นเทวดา พึงปฏิบัติท่านเหล่านั้นโดยเคารพ พึงเคารพอ่อนน้อมต่อท่านเหล่านั้น"

เศรษฐีมิคาระฟังอธิบายโอวาท 10 ข้อ แล้ว ไม่อาจโต้เถียงอะไรได้ นั่งก้มหน้านิ่งอยู่ กฎุมพีจึงถามว่า

"ท่านเศรษฐียังมองเห็นโทษอะไร ๆ แห่งธิดาของเราอยู่อีกหรือไม่ ?"

"ไม่มีแล้ว" เศรษฐีตอบอย่างละอาย

"เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านจะขับไล่ธิดาของเราด้วยเหตุใด"

เมื่อเศรษฐียังนิ่งอยู่ วิสาขาจึงกล่าวว่า

"เมื่อบิดาแห่งสามีขับไล่ให้ออกจากบ้าน ฉันยังไม่ออกก็เพราะยังไม่ทราบว่า ฉันมีความผิดถูกประการใด แต่บัดนี้ได้รู้แน่นอนแล้วว่า ฉันไม่มีความผิด ฉันพร้อมที่จะกลับบ้านอย่างผู้บริสุทธิ์ ขอให้ท่านทั้งหลายช่วยจัดยานพาหนะไว้ให้พร้อม"

เศรษฐีเห็นเหตุการณ์เป็นดังนั้น จึงยึดลูกสะใภ้ไว้ ขอโทษนางที่กล่าวไปด้วยความไม่รู้

วิสาขาบอกว่ายกโทษให้บิดาได้ทุกอย่าง แต่เนื่องจากนางเจริญเติบโตมาในตระกูลอันเลื่อมใสพระพุทธศาสนาอย่างไม่คลอนแคลน มาอยู่ที่นี่ไม่ได้บำรุงพระสงฆ์เลย จึงไม่ปรารถนาจะอยู่ หากบิดาอยากให้อยู่ต่อไป ก็ขอให้อนุญาตให้บำรุงเลี้ยงพระสงฆ์ได้

พระธรรมเทศนา

หลังจากมิคารเศรษฐีไม่สามารถจะเอาผิดกับลูกสะใภ้ได้แล้ว ยังสำนึกในการกระทำที่ไม่เหมาะสมของตน จึงอนุญาตให้นางทำบุญกุศลตามต้องการ

นางวิสาขาได้ทูลอาราธนาพระผู้มีพระภาคเจ้าและพระภิกษุสาวกเพื่อเสวยภัตตาหารที่บ้านตน นางได้เชิญบิดาสามีมาร่วมพึ่งอนุโมทนาด้วย เศรษฐีไม่สู้จะเต็มใจนัก แต่ด้วยความเกรงใจลูกสะใภ้จึงมา

พระผู้มีพระภาคทรงทราบอุปนิสัย และความรู้สึกของเศรษฐีดีอยู่แล้ว จึงทรงหลั่งพระธรรมเทศนาอันประกอบด้วยเหตุผลแพรวพราวไปด้วยเทศนาโวหาร และอุทาหรณ์ พระองค์ตรัสว่า

"ข้าวเปลือก ทรัพย์ เงินทอง หรือของที่บุคคลหวงแหนอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งทาส กรรมกร คนใช้ และผู้อาศัยอื่น ๆ ทั้งหมดนี้บุคคลนำไปไม่ได้ ต้องทอดทิ้งไว้ทั้งหมด แต่สิ่งที่บุคคลทำด้วยกาย วาจา หรือด้วยใจนั้นแหละจะเป็นของเขา เป็นสิ่งที่ต้องนำไปเหมือนเงาตามตัว เพราะฉะนั้นผู้ฉลาดพึงสั่งสมกัลยาณธรรม อันจะนำติดตัวไปสู่สัมปรายภพ

ได้ เพราะบุญย่อมเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งปวง ทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า"

พระองค์ตรัสว่า ทรงเห็นด้วยกับคำกล่าวของบัณฑิตผู้หนึ่งว่า

"เมื่อไฟไหม้บ้าน ภาชนะเครื่องใช้อันใดที่เจ้าของนำออกไปได้ ของนั้นเป็นประโยชน์แก่เจ้าของ ที่นำออกไม่ได้ก็ถูกไฟไหม้วอดวายอยู่ ณ ที่นั้นเองฉันใด เมื่อโลกนี้ถูกไฟคือ ความแก่ ความตายไหม้อยู่ ก็ฉันนั้น

ผู้ฉลาด ย่อมนำของออกด้วยการให้ทาน ของที่บุคคลให้แล้ว ชื่อว่านำออกดีแล้ว มีความสุขเป็นผล ส่วนของที่ยังไม่ได้ให้ หาเป็นเช่นนั้นไม่ โจรอาจขโมยเสียบ้าง ไฟอาจจะไหม้เสียบ้าง อีกอย่างหนึ่งเมื่อความตายมาถึง บุคคลย่อมละทรัพย์ สมบัติ และแม้สรีระของตนไว้นำไปไม่ได้

ผู้มีปัญญา รู้ความจริงข้อนี้แล้ว พึงบริโภคใช้สอย พึงให้เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น เมื่อได้ให้ ได้บริโภคตามสมควรแล้วเป็นผู้ไม่ถูกติเตียน ย่อมเข้าสู่ฐานะอันประเสริฐ

ความตระหนี่ลาภ เป็นความโง่เขลาเหมือนชาวนาผู้ไม่ฉลาด ไม่ยอมหว่านพันธุ์ข้าวลงในนาเขาเก็บพันธุ์ข้าวปลูก

ไว้จนเน่าเสียไม่สามารถจะปลูกได้อีก ข้าวเปลือกที่หว่านลงแล้วหนึ่งเมล็ดย่อมได้ผลหนึ่งรวงฉันใด ทานที่บุคคลทำแล้วก็ฉันนั้น ย่อมมีผลมากผลไพศาล การเก็บทรัพย์สินไว้โดยมิใช้สอยให้เป็นประโยชน์ ทรัพย์นั้นจะมีคุณแก่ตนอย่างไร เหมือนผู้มีเครื่องประดับอันวิจิตรตระการตา แต่หาได้ประดับไม่ เครื่องประดับนั้นจะมีประโยชน์อะไร รังแต่จะก่อความหนักใจในการเก็บรักษา

นกมัยหกะชอบเที่ยวไปตามซอกเขาและที่ต่าง ๆ มาจับต้นเลียบที่มีผลสุกแล้วร้องว่า 'ของกู ของกู' ในขณะที่มันร้องอยู่นั้นเอง หมู่นกเหล่าอื่นบินมากินผลเลียบตามต้องการแล้วจากไป นกมัยหกะก็ยังคงร้องว่า 'ของกู ของกู' อยู่นั่นเอง ข้อนี้ฉันใด บุคคลบางคนในโลกนี้ก็ฉันนั้น รวบรวมสะสมทรัพย์ไว้มากมาย แต่ไม่สงเคราะห์ญาติตามที่ควร ทั้งนี้มิได้ไว้ใช้สอยเองให้ผาสุก มัวแต่เฝ้ารักษาและภูมิใจว่า 'ของเรามี ของเรามี' ดังนี้ เมื่อเขาประพฤติอยู่เช่นนี้ ทรัพย์สมบัติย่อมเสียหายไป ทรุดโทรมไปด้วยเหตุต่าง ๆ มากมาย เขาก็คงคร่ำครวญอยู่อย่างเดิมนั่นเองและต้องเสียใจในของที่เสียไปแล้ว เพราะฉนั้น ผู้ฉลาดหาทรัพย์ได้แล้ว พึงสงเคราะห์คนที่ควรสงเคราะห์ มีญาติเป็นต้น

ดูก่อนท่านทั้งหลาย ! ทรัพย์ของคนไม่ดีนั้น ไม่สู้อำนวยประโยชน์แก่ใคร เหมือนสระโบกขรณีอันตั้งอยู่ในที่ไม่มีมนุษย์ แม้จะใสสะอาดจืดสนิทเย็นดี มีท่าลงสะดวกน่ารื่นรมย์ แต่มหาชนก็หาได้ดื่มได้อาบหรือใช้สอยตามต้องการไม่ น้ำนั้นก็อยู่อย่างไร้ประโยชน์ ทรัพย์ของตระกูลตระหนี่ก็ฉันนั้น ไม่อำนวยประโยชน์สุขแก่ใคร ๆ รวมทั้งตัวเขาเองด้วย

ส่วนคนมีทรัพย์ บำรุงมารดาบิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ให้เป็นสุข บำรุงสมณพราหมณ์คณาจารย์ให้เป็นสุข เปรียบเหมือนสระโบกขรณีอันอยู่ไม่ไกลหมู่บ้านหรือนิคม มีท่าลงเรียบร้อยสะอาดเยือกเย็นน่ารื่นรมย์ มหาชนย่อมได้อาศัยนำไปอาบดื่มและใช้สอยตามต้องการ โภคะของคนดีย่อมเป็นดังนี้ หาหมดไปโดยเปล่าประโยชน์ไม่

ดูก่อนท่านทั้งหลาย ! นักกายกรรมผู้มีกำลังมาก หรือนักมวยปล้ำผู้ซึ่งมีพลังมหาศาล ก่อนที่จะได้กำลังมา เขาก็ต้องออกกำลังไปก่อน

การเสียสละนั้น คือการได้มาซึ่งผลอันเลิศในบั้นปลาย ผู้ไม่ยอมเสียสละอะไร ย่อมไม่ได้อะไร จงดูเถิดมนุษย์ทั้งหลายรดน้ำต้นไม้ที่โคน แต่ไม้นั้นย่อมให้ผลที่ปลาย

ท่านทั้งหลาย ! จงพิจารณาหาดูความจริงตามธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งเถิด แม่น้ำสายใดเป็นแม่น้ำตาย ไม่ไหลไม่ถ่ายเทไปสู่ที่อื่น หยุดนิ่ง ขังอยู่ที่เดียว แม่น้ำสายนั้นย่อมพลันตื้นเขินและสกปรกเน่าเหม็น เพราะสิ่งสกปรกมิได้ถ่ายเท นอกจากนี้บริเวณใกล้ ๆ แม่น้ำสายนั้นจะหาพืชพันธุ์ ธัญญาหารที่สวยสดก็หายาก

แต่แม่น้ำสายใด ไหลเอื่อยลงสู่ทะเล หรือแตกสาขาออกไปเรื่อย ๆ ไม่รู้จักหมดสิ้น คนทั้งหลายได้อาศัย อาบดื่มและใช้สอยตามปรารถนา มันจะใสสะอาดอยู่เสมอไม่มีวันเหม็นเน่าหรือสกปรก พืชพันธุ์ ธัญญาหาร ณ บริเวณใกล้เคียงก็เขียวสดสวยงาม

บุคคลผู้ตระหนี่ เมื่อได้ทรัพย์แล้ว ก็เก็บตุนไว้ไม่ถ่ายเทให้ผู้อื่นบ้าง ก็เหมือนแม่น้ำตาย ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใคร ๆ ส่วนผู้ไม่ตระหนี่ เป็นเหมือนน้ำที่ไหลเอื่อยอยู่เสมอกระแสก็ไม่ขาด ทั้งยังเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้น สาธุชนได้ทรัพย์แล้ว พึงบำเพ็ญตนเสมือนแม่น้ำไหลซึ่งใสสะอาด ไม่พึงเป็นเช่นแม่น้ำตาย

ยัญญสัมปทา หรือ ทาน จะมีผลมาก อานิสงส์ไพศาลถ้าประกอบด้วยองค์ 6 กล่าวคือ

1. ก่อนให้ ผู้ให้มีจิตผ่องใสชื่นบาน

2. เมื่อกำลังให้ จิตใจก็ผ่องใส

3. เมื่อให้แล้ว มีความยินดี ไม่เสียดาย

4. ผู้รับเป็นผู้ปราศจากราคะ หรือปฏิบัติเพื่อปราศจากราคะ

5. ผู้รับเป็นผู้ปราศจากโทสะ หรือปฏิบัติเพื่อปราศจากโทสะ

6. ผู้รับเป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือปฏิบัติเพื่อปราศจากโมหะ

ทานที่ประกอบด้วยองค์ 6 นี้แล เป็นการยากที่จะกำหนดผลแห่งบุญว่า มีประมาณเท่านั้นเท่านี้ อันที่จริงเป็นกองบุญใหญ่ที่นับไม่ได้ ไม่มีประมาณ เหลือที่จะกำหนด เหมือนน้ำในมหาสมุทร ย่อมกำหนดได้โดยยากว่ามีประมาณเท่านั้นเท่านี้

ดูก่อนท่านทั้งหลาย ! คราวหนึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลราชาแห่งแคว้นนี้เข้าไปหาตถาคตและถามว่า บุคคลควรจะให้ทานในที่ใด เราตอบว่า ควรให้ในที่ที่เลื่อมใส คือเลื่อมใสบุคคลใด คณะใด ก็ควรให้แก่บุคคลนั้น ในคณะนั้น

พระองค์ถามต่อไปว่า ให้ทานในที่ใดจึงจะมีผลมาก เราตถาคตตอบว่า ถ้าต้องการผลมาก ควรให้ในท่านผู้มีศีล การให้บุคคลผู้ทุศีล หามีผลมากอย่างนั้นไม่

สถานที่ทำบุญเปรียบเหมือนเนื้อนา เจตนาและไทยธรรมของทายกเปรียบเหมือนเมล็ดพืช ถ้าเนื้อนาบุญคือบุคคลผู้รับเป็นคนดีมีศีลธรรม และประกอบด้วยเมล็ดพืชคือเจตนาและไทยธรรมของทายกบริสุทธิ์ ทานนั้นย่อมมีผลมาก การหว่านข้าวลงในนาที่เต็มไปด้วยหญ้าแฝกและหญ้าคา ต้นข้าวย่อมขึ้นได้โดยยากฉันใด การทำบุญในคณะบุคคลผู้มีศีลน้อยมีธรรมน้อย ก็ย่อมได้ผลน้อยฉันนั้น ส่วนการทำบุญในคณะบุคคลซึ่งมีศีลมีธรรมดีงาม ย่อมจะมีผลมากเป็นภาวะอันตรงข้ามอยู่ดังนี้

เพราะฉะนั้น บุคคลไม่ควรประมาทว่า บุญหรือบาปเพียงเล็กน้อยจะไม่ให้ผล

หยาดน้ำ ไหลลงทีละหยดยังทำให้หม้อน้ำเต็มได้ การสั่งสมบุญหรือบาปแม้ทีละน้อยก็ฉันนั้น

ผู้สั่งสมบุญ ย่อมเปี่ยมล้นไปด้วยบุญ

ผู้สั่งสมบาป ย่อมเพียบแปร้ไปด้วยบาป"

พระธรรมเทศนา เป็นเสมือนจุดแสงสว่างให้โพลงขึ้นในดวงใจของเศรษฐี เขาคลานเข้ามากราบบังคมบาทแห่งพระศาสดาพร้อมด้วยกล่าวสรรเสริญว่า

"แจ่มแจ้งจริงพระเจ้าข้า ! แจ่มแจ้งจริง เหมือนทรงหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางให้แก่คนที่หลงทาง ส่องประทีปในที่มืดเพื่อให้ผู้มีนัยน์ตาได้มองเห็นรูป ข้าพระพุทธเจ้าขอถึงพระองค์ พร้อมด้วยพระธรรมและพระสงฆ์เป็นที่เคารพสักการะ เป็นแนวทางดำเนินชีวิตตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจวบสิ้นลมปราณ"

ตั้งแต่บัดนั้นมา มิคารเศรษฐีนับถือนางวิสาขาในสองฐานะ คือฐานะสะใภ้และฐานะ "มารดา" คนทั้งหลายจึงเรียกนางวิสาขาว่า **"มิคารมารดา"**

วิสาขาทูลอาราธนาพระศาสดาและนิมนต์ภิกษุสงฆ์ เพื่อเสวยและฉันอาหารที่เรือนของตนในวันรุ่งขึ้นอีก ครั้งนี้ได้สงเคราะห์ให้แม่สามีได้สำเร็จเป็นพระโสดาบันบุคคล

ตั้งแต่นั้นมา เรือนของเศรษฐีก็เปิดประตูต้อนรับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกอยู่ตลอดเวลา

มหาสมุทรย่อมไม่อิ่มด้วยน้ำ บัณฑิตและปราชญ์ย่อมไม่อิ่มด้วยคำสุภาษิต ผู้มีศรัทธาเชื่อกรรมและผลของกรรม ย่อมไม่อิ่มด้วยการทำบุญ

ตอบแทนคุณ

ด้วยอุปการคุณที่นางวิสาขาได้อนุเคราะห์แก่ตนมากมายถึงเพียงนี้ ท่านเศรษฐีจึงอยากจะให้บรรณาการอะไรสักอย่างหนึ่งเป็นปฏิการะ ตรองเห็นว่า เครื่องประดับมหาลดาปสาธน์ของวิสาขานั้นหนักนัก สวมใส่ไม่ได้ทุกโอกาส จึงปรารถนาทำเครื่องประดับเบา ๆ ให้ลูกสะใภ้ซึ่งสามารถสวมใส่ได้ทุกโอกาส ให้เรียกช่างทองมาให้ทำเครื่องประดับเบา ๆ ชื่อ **"ฆนมัฏฐกะ"** เป็นเครื่องประดับเรียบ ๆ ราคาไม่แพงนักเพียงหนึ่งแสนเท่านั้น

เมื่อเครื่องประดับเสร็จแล้ว เศรษฐีได้กราบทูลนิมนต์พระศาสดาและพระภิกษุสงฆ์มาเสวย ให้วิสาขาอาบน้ำด้วยน้ำหอม 16 หม้อแล้วมอบเครื่องประดับใหม่ให้ ให้ยืนถวายบังคมพระศาสดาอยู่ ณ ที่อันควรแก่ตน

นางวิสาขาเป็นสตรีที่เด่นอยู่ในวงสังคมของสาวัตถีและสาเกตไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืออวมงคล ชาวนครทั้งสองจะต้องเชิญนางวิสาขาไปเป็นประธานและบริโภคก่อนในงานนั้น ๆ

วันหนึ่งบริโภคอาหารที่รับเชิญแล้ว ในงานนั้นนางต้องแต่งเครื่องมหาลดาปสาธน์ไปด้วย จากนั้นก็เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังธรรม แต่เห็นว่าจะแต่งเครื่องประดับเช่นนี้เข้าเฝ้าพระศาสดาเป็นการไม่สมควรจึงเปลื้องเครื่องประดับให้คนรับใช้ถือไว้ แล้วเข้าเฝ้าพระศาสดาด้วยเครื่องประดับลำลอง "ฆนมัฏฐกะ" ที่พ่อสามีทำให้

เมื่อสดับธรรมพอสมควรแล้ว ก็ถวายบังคมลา แล้วไปเที่ยวเดินเยี่ยมภิกษุสงฆ์กับสหายคนหนึ่งชื่อ **สุปปิยา** เพื่อพระรูปใดต้องการอะไรจะได้ถวาย

เมื่อเยี่ยมพระเสร็จแล้ว ออกมาถึงประตูวัดเชตวัน จึงถามหาเครื่องประดับมหาลดาปสาธน์ แต่ปรากฏว่าหญิงคนใช้ลืมไว้ที่วิหาร

เมื่อคนรับใช้จะมาเอาเครื่องประดับ วิสาขาสั่งว่า ถ้าพระคุณเจ้าอานนท์เก็บไว้ก็ไม่ต้องรับคืนมา ฉันขอบริจาคเครื่องประดับนั้นถวายประผู้เป็นเจ้านั้นเลย ที่นางพูดเช่นนี้ก็เพราะนางทราบเป็นอย่างดีว่า พระอานนท์เถระนั้นคอยเก็บสิ่งของที่อุบาสกอุบาสิกาลืมไว้มิให้สูญหายจนกว่าเจ้าของจะมาขอรับคืน

หญิงรับใช้ของนางวิสาขามารับเครื่องประดับมหาลดาปสาธน์ ทราบว่าพระอานนท์เก็บไว้ นางจึงกราบเรียนท่านว่า นายหญิงมิให้รับคืนสิ่งของที่ท่านจับต้องแล้ว แต่พระอานนท์ไม่ยอมเก็บรักษาไว้ เพราะเห็นว่าเป็นเครื่องประดับของสตรี และมีราคาแพงมาก จึงมอบคืนมา หญิงรับใช้จำใจรับ ไม่กล้าขัดพระประสงค์ของพระอานนท์

สร้างปุพพาราม

เมื่อหญิงรับใช้รับคืนเครื่องประดับมาแล้ว ก็เดินร้องไห้กลับมา นางวิสาขาถามถึงสาเหตุของการร้องไห้ นางจึงตอบว่า

"ข้าเสียใจที่รักษาของแม่นายไว้ไม่ได้ และไม่สามารถจะให้พระอานนท์เก็บของไว้ตามคำสั่งของแม่นาย แม่นายจะลงโทษข้าประการใด ข้ายอมรับผิดทุกประการ เครื่องประดับนี้มีค่ายิ่งกว่าชีวิต ครอบครัว และญาติของข้าทั้งหมดรวมกัน" ว่าแล้วนางก็ร้องไห้สะอึกสะอื้นกลิ้งเกลือกอยู่แทบเท้านางวิสาขา

นางวิสาขายืนสงบนิ่ง กระแสความรู้สึกของนางไหลเวียนเหมือนสายน้ำในวังวน นางคิดถึงชีวิตของทาส

อนิจจา ! ชีวิตทาสช่างลำบากและกังวลเสียนี่กระไร ใกล้ชิดเกินไปก็หาว่าประจบสอพลอ เหินห่างไปหน่อยก็หาว่า

ทอดทิ้งธุระของนาย พูดเสียงค่อย เขาก็ว่าไม่เต็มใจตอบ พูดเสียงดังไปหน่อย ก็หาว่ากระโชกโฮกฮาก ใครเล่าจะรับใช้นายได้อย่างสมบูรณ์

ส่วนนายนั้น ส่วนมากมักจะใช้ทาสไม่เป็นเวลา ใช้วาจาหว่านล้อมให้ทาสหวังลม ๆ แล้ง ๆ เหนียวบำเหน็จ ทำความผิดน้อยเป็นความผิดมาก ความดีความชอบไม่ค่อยจะได้พูดถึง และแล้วนางวิสาขาก็กล่าวว่า

"สุสิมา ! ลุกขึ้นเถิด อย่าคร่ำครวญนักเลยเรามิได้ถือเป็นความผิดประการใด เครื่องประดับมีค่าก็จริง แต่หามีค่าเท่าชีวิตเธอไม่ เมื่อหายหรือเสียเพราะเหตุใด เราก็ทำใหม่ได้แต่ชีวิตของเธอเสียไปจะทำใหม่ได้ที่ไหน อนึ่งเธอเป็นที่รักที่ไว้ใจของเรา เธอเป็นผู้ทำงานดี ซื่อตรงต่อหน้าและลับหลังมีความจงรักภักดีนายของตนไม่เสื่อมคลาย ด้วยเหตุนี้จึงได้อยู่รับใช้ใกล้ชิดเรา ความดีของเธอนั้นมีอยู่มาก ความพลั้งเผลอบกพร่องเพียงเท่านี้จะลบล้างความดีของเธอได้ไฉน"

เมื่อนางวิสาขากล่าวจบ หญิงรับใช้ยังคร่ำครวญหนักขึ้นเธอกอดเท้าทั้งสองของนาย และใช้ใบหน้าคลอเคลียอยู่ด้วยความรักและกตัญญู และเมื่อนางวิสาขาดึงมือนางให้ลุกขึ้น นางก็ยิ้ม

11

ทั้งน้ำตา มองดูนายตนต้องแววตาที่เหมือนเบิ่ดลิ้นชักหัวใจให้เห็นได้หมดสิ้น ประดุจแววตาแห่งสัตว์เลี้ยง

คืนนั้นนางวิสาขามหาอุบาสิกา ใช้ความคิดอย่าหนักว่าจะทำอย่างไรกับเครื่องประดับมหาลดาปสาธน์นั้น เรื่องนำมาใช้อีกนางไม่สามารถทำได้ จะเก็บไว้เฉยก็ดูจะเสียประโยชน์ไป นางจึงตัดสินใจว่า วันรุ่งขึ้นจะลองบอกขาย ถ้าได้ทรัพย์จำนวนมากตามราคาอันเหมาะสม ก็จะนำมาทำบุญทำกุศลตามต้องการ แต่ปรากฏว่าในเมืองสาวัตถีไม่มีใครสามารถซื้อได้ นางจึงตกลงใจซื้อของตนเองด้วยราคา 9 โกฏิหรือ 90 ล้าน แล้วนำเงินทั้งหมดไปสร้างอารามใหม่ ชื่อว่า **ปุพพาราม** เพราะอยู่ทางทิศตะวันออกแห่งพระนครสาวัตถี การสร้างปุพพารามเสียค่าใช้จ่ายทั้งหมด 27 โกฏิ คือ ซื้อที่ดิน 9 โกฏิ สร้างกุฏิ วิหาร 9 โกฏิ และจ่ายในการฉลองอีก 9 โกฏิ

วัดปุพพารามนี้ มีกุฏิหลังหนึ่งสร้างเป็นปราสาทสองชั้น เพื่อเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและเป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ นางวิสาขาอาราธนาพระมหาโมคคัลลานะ ให้เป็นผู้อำนวยการสร้าง พระโมคคัลลานะออกแบบสร้างได้วิจิตรพิศดารมาก ไม่ซ้ำแบบใคร ประกอบด้วยห้องทั้งหมด 1,000 ห้อง ชั้นล่าง 500

ห้อง ชั้นบน 500 ห้อง ยอดปราสาททำด้วยทองคำและทองสัมฤทธิ์ จึงเรียกว่า **โลหปราสาท** แปลว่าปราสาททำด้วยโลหะ ใช้เวลาสร้าง 9 เดือน

เมื่อสร้างเสร็จ พระพุทธเจ้าประทับอยู่ชั้นบนพร้อมด้วยเหล่าพระสงฆ์สาวกผู้ใหญ่ ส่วนพระหนุ่มบวชใหม่อาศัยอยู่ชั้นล่าง พอแดดร่มลมตก พระหนุ่ม ๆ ก็คุยกันอย่างสนุกสนานทั้งเรื่องโลกีย์และเรื่องธรรม เสียงคุยเฮฮาดังลั่น พระพุทธเจ้าทรงสังเวชจึงรีบสั่งให้พระมหาโมคคัลลานะไปหาทางระงับ พระมหาโมคคัลลานะจึงเข้าฌานแสดงฤทธิ์ ดังพระบาลีในเถรคาถาในพระสุตตันตปิฎกตอนหนึ่งว่า

มิคารมาตุ ปาสาทัง ปาทังคุฏเฐนะ กัมปยิ

แปลว่า พระโมคคัลลานะยังปราสาทที่นางวิสาขาสร้างให้หวั่นไหวด้วย **ปาทังคุฐ**

ปาทังคุฐ มาจากบาลีคำว่า **ปาทังคุฏฐ** แปลว่า **นิ้วหัวแม่เท้า** ใช้เป็นราชาศัพท์ว่า **พระปาทังคุฐ**

บรรดาพระหนุ่ม ๆ ซึ่งกำลังส่งเสียงคุยสนุกเฮฮาอย่างลืมตัว มีความรู้สึกว่าปราสาทสะเทือนเลื่อนลั่นก็เข้าใจว่าจะเกิดแผ่นดินไหว ด้วยความตกใจและกลัวว่าปราสาทจะพังทับก็โกลาหลวิ่งออกจากปราสาทจีวรปลิวไปตาม ๆ กัน

กาลต่อมา **พระเจ้าคุฏฐมินี** แห่งศรีลังกาได้นำแบบไปก่อสร้าง เพื่อฉลองเอกราชที่ลังการบชนะพวกทมิฬ ณ กรุง **อนุราธปุระ** เมืองหลวงของลังกาเมื่อสองพันปีล่วงมาแล้ว โลหปราสาทที่สร้างนี้ได้เปลี่ยนแปลงรูปทรงไปบ้าง คือ มีขนาดกว้างยาวด้านละ 100 เมตร มี 9 ชั้น แต่มีจำนวนห้อง 1,000 ห้องเท่าเดิม เมื่อสร้างเสร็จก็ถวายให้เป็นที่อยู่ของสงฆ์ ปัจจุบันนี้ยังพอมีซากหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง

ส่วน **โลหปราสาทของไทย** ที่วัดราชนัดดาราม กรุงเทพมหานครนั้น ได้สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ยังไม่แล้วเสร็จพระองค์ก็ทรงสวรรคตเสียก่อน ค้างมาจนถึงสมัย **พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** โปรดเกล้า ฯ ให้สร้างต่อจนเสร็จสมบูรณ์ โลหปราสาทองค์นี้มี 3 ชั้น 1,000 ห้อง ชั้นที่ 1 มียอดอันสวยงาม 24 ยอด ชั้นที่ 2 มี 12 ยอด และชั้นที่ 3 มียอดสูงสุดยอดเดียว รวมทั้ง 3 ชั้นมี 37 ยอด เท่ากับจำนวนหลักธรรมใน **โพธิปักขิยธรรม**

โพธิปักขิยธรรม แปลว่าธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่งการตรัสรู้ หรือ ธรรมเกื้อหนุนแก่อริยมรรคมีองค์ 8 มี 37 ประการ คือ สติปัฏฐาน 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 และ มรรคมีองค์ 8

นางวิสาขามีบุตรหลานมากมาย ล้วนมีสุขภาพดีแทบทั้งนั้น แม้นางจะมีอายุยืนถึง 120 ก็ดูไม่แก่ และเป็นบุคคลที่ได้รับความนับถืออย่างกว้างขวางในสังคม ได้รับการยกย่องจากพระศาสดาว่าเป็น **เอตทัคคะ** (ผู้เป็นเลิศ) ในบรรดาทายิกาทั้งปวง.

สยํ กตานิ ปญฺญานิ ตํ มิตฺตํ สมฺปรายิกํ

บุญที่ทำไว้เอง จะเป็นมิตรติดตามไปภพหน้า

(พุทธ) **มิตตสูตร 15/50**

อนาถปิณฑิกเศรษฐี

ในกรุงสาวัตถีราชธานีแห่งแคว้นโกศล มีเศรษฐีผู้หนึ่งชื่อ **สุทัตตะ** เป็นคนใจบุญ ตั้งโรงบริจาคทานแก่คนยากจนอนาถาหาที่พึ่งมิได้ เขาจึงได้ชื่อว่า **อนาถบิณฑิกะ** แปลว่า ก้อนข้าวสารสำหรับคนไม่มีที่พึ่ง หรือเป็นที่พึ่งของคนยากจนนั่นเอง

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ อนาถบิณฑิกะได้มาสู่กรุงราชคฤห์ด้วยธุระบางอย่าง และได้มาพักอยู่กับราชคหเศรษฐีผู้เป็นน้องชายแห่งภริยาของตน

วันนั้นราชคหเศรษฐีนิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์มาฉันอาหารในวันรุ่งขึ้น จึงสาละวนอยู่กับการสั่งบริวารทั้งหลายให้จัดสถานที่และเตรียมอาหารอันประณีตในเวลาเช้าตรู่ จนไม่ได้ออกไปต้อนรับอนาถบิณฑิกะเหมือนเช่นเคย

อนาคถบิณฑิกะคิดว่า เมื่อเรามาครั้งก่อนราชคหเศรษฐีได้พักการงานทั้งปวง แล้วมาสนทนากับเราแต่ผู้เดียว มาคราวนี้ไม่เอาใจใส่เรา มัวยุ่งอยู่กับการสั่งบ่าวไพร่ คงจะมีการสมรสหรือเชิญเสด็จพระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยพลกายมาเลี้ยงในวันพรุ่งนี้เป็นแน่

เมื่อราชคหเศรษฐีสั่งการเสร็จแล้ว ก็มาต้อนรับอนาถ-บิณฑิกะ อนาบิณฑิกะจึงได้ไต่ถามตามที่ตนได้สงสัย

ราชคหเศรษฐีตอบว่า

"ท่านคหบดี ! ข้าพเจ้ามิได้ปรารภการสมรสหรือเชิญเสด็จพระเจ้าพิมพิสารมาเลี้ยงแต่ประการใดไม่ แต่ข้าพเจ้าได้นิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์มาฉันในวันพรุ่งนี้"

เมื่ออนาถบิณฑิกะได้ยินเสียงออกพระนามพระพุทธเจ้าก็รู้สึกปีติซาบซ่านงงงันไปครู่หนึ่ง แล้วย้อนถามเพื่อความแน่ใจว่าตนเองฟังไม่ผิดถึงสามครั้ง เมื่อราชคหเศรษฐียืนยัน อนาถ-บิณฑิกะถึงกับอุทานคำว่า **"พระพุทธเจ้า"** ออกมาด้วยความลืมตัว อยากเข้าเฝ้าพระองค์ท่านขึ้นมาทันที ขอร้องให้ราชคหเศรษฐีพาไป แต่ราชคหเศรษฐีเห็นว่ายังไม่ควร ขอให้รอไว้พรุ่งนี้เถิด

ในราตรีนั้น ท่านอนาถบิณฑิกะเฝ้าครุ่นคิดส่งจิตระลึกถึงพระพุทธเจ้าตลอดเวลาว่า พรุ่งนี้เช้า เราจะถวายบังคมด้วยอาการเคารพอย่างนั้น เราจะกราบทูลอย่างนั้น พระองค์จะทรงรับสั่งอย่างนั้น แล้วเราจะทูลสนองพระดำรัสอย่างนั้น ๆ ทำให้ตาตื่นอยู่ บางขณะหลับตางีบไปหน่อย ก็พลันตกใจตื่น คาดว่า

สว่างแล้ว รีบเปิดหน้าต่างดูท้องฟ้า เห็นดวงจันทร์กำลังโคจรอยู่ในกลุ่มดาวในราว ๆ ครึ่งคืน เสียงไก่เพิ่งแรกขัน ก็หับบานหน้าต่าง แล้วกลับลงนอนรอเวลา ผูกใจว่าจะลุกแต่เช้าพอหลับไปได้หน่อยก็ตื่นอีก เป็นอยู่เช่นนี้ถึง 3 ครั้ง

ในครั้งหลัง ตื่นได้เวลายามสาม เห็นว่าใกล้เวลาแล้วจึงเลิกนอน ลุกขึ้นล้างหน้า นึกว่าน่าจะไปได้แล้ว แต่แล้วก็กลับคิดว่า ยังมืดมากนัก ทรุดตัวนั่งรอเวลาอีก เฝ้าแต่ลุก ๆ นั่ง ๆ เดินวนเวียนอยู่เป็นครู่ จึงตัดสินใจว่า ไปแต่เวลานี้แหละดี เตรียมตัวย่างเท้าออกจากห้องเดินลงบันไดเรือน ออกจากบ้านไปทางประตูป่าสีตวัน อันเป็นทางเดินไปสู่พระเวฬุวันวิหาร ท่านอนาถบิณฑิกะเศรษฐีผู้มีพุทธานุสติเป็นอารมณ์ มุ่งก้าวเดินไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในที่สุดก็พ้นเขตป่าสีตวันผ่านเข้าเขตพระเวฬุวันวิหาร

เนื่องแต่เวลานั้นยังเป็นราตรีกาลอยู่ รุ่งอรุณของวันใหม่ยังไม่มา ความขมุกขมัวในเวลาใกล้รุ่งยังปกคลุมอยู่ ขณะนั้นพระผู้มีพระภาคกำลังเสด็จขึ้นสู่จงกรมหน้าบริเวณพุทธาวาส ทอดพระเนตรเห็นท่านอนาถบิณฑิกะเดินผ่านมาหน้าบริเวณวิหารเช่นนั้น จึงทรงพระกรุณาตรัสเรียก

"สุทัตตะ สุทัตตะ เข้ามานี่เถอะ"

แล้วเสด็จลงจากจงกรม ขึ้นประทับที่พระพุทธอาสน์หน้าพระคันธกุฎี

อนาถบิณฑิกะเกิดความปีติยินดีว่า พระผู้มีพระภาคได้เรียกชื่อเรา ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยพบหรือรู้จักกันมาก่อนเลย จึงเข้าไปกราบแทบพระยุคลบาทพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วทูลว่า

"พระองค์ทรงสำราญดีอยู่หรือ พระเจ้าข้า"

"สุทัตตะเอย ! พราหมณ์ผู้ดับทุกข์ได้แล้ว ย่อมอยู่เป็นสุขเสมอ ปกติคนไม่ติดกาม มีใจเย็น ไม่มีอุปธิคือสิ่งที่ยังระคนด้วยกิเลส ตัดความเกี่ยวข้องได้ทุกอย่าง บรรเทาความกระวนกระวายใจได้ ถึงความสงบจิต เป็นผู้สงบระงับแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุขทุกเมื่อ"

"ข้าแต่พระศากยมุนี ! เป็นโชคดีของข้าพระพุทธเจ้าอย่างยิ่งแล้ว ที่ได้มาเฝ้าพระองค์สมปรารถนา ข้าพระองค์รอคอยจนพระองค์เข้าเมืองเพื่อเสวยภัตตาหารไม่ไหว จึงออกมาเฝ้าแต่เช้ามืด

พระองค์ผู้เจริญ ! เมื่อคืนนี้ราตรีช่างยาวนานเสียเหลือเกิน ปรากฏแก่ข้าพระพุทธเจ้าเหมือนหนึ่งเดือน เป็นเวลานานเหลือเกินที่สัตว์โลกจะได้สดับคำว่า **"พระพุทธเจ้า"**

"ดูก่อนสุทัตตะ ! ผู้ตื่นอยู่มิได้หลับ ย่อมรู้สึกว่าราตรีหนึ่งยาวนาน ผู้เดินทางเมื่อยล้าแล้ว ย่อมรู้สึกว่าโยชน์หนึ่งเป็นหนทางที่ยืดยาว แต่สังสารวัฏ คือการเวียนเกิดเวียนตายของสัตว์ผู้ไม่รู้พระสัทธรรม ยังยาวนานกว่านั้น

ดูก่อนสุทัตตะ ! สังสารวัฏนี้หาเบื้องต้นเบื้องปลายได้โดยยาก สัตว์ผู้พอใจในการเกิด ย่อมเกิดบ่อย ๆ และการเกิดบ่อย ๆ นั้น ตถาคตกล่าวว่าเป็นความทุกข์เพราะสิ่งที่ติดตามความเกิดก็คือความแก่ชรา ความเจ็บปวดทรมานและตาย ความต้องพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ความต้องประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก ความแห้งใจ ความคร่ำครวญ ความทุกข์-กายทุกข์ใจและคับแค้นใจ อุปมาเหมือนเห็ดซึ่งโผล่ขึ้นจากดินและนำดินติดขึ้นมาด้วย หรืออุปมาเหมือนโคซึ่งเทียมเกวียนแล้วจะเดินไปไหน ก็มีเกวียนติดตามไปทุกหนทุกแห่ง

สัตว์โลกเกิดมา ก็นำทุกข์ประจำสังขารติดมาด้วย ตราบใดที่เขายังไม่สลัดความพอใจในสังขารออก ความทุกข์ก็ย่อมติดตามไปเสมอ เหมือนโคที่ยังมีแอกเกวียนครอบคออยู่ ล้อเกวียนย่อมติดตามไปทุกฝีก้าว

ดูก่อนสุทัตตะ ! เมื่อรากยังมั่นคง แม้ต้นไม้จะถูกตัดแล้ว มันก็สามารถขึ้นมาได้อีก ฉันเดียวกัน เมื่อบุคคลยังไม่ถอนตัณหานุสัยขึ้นเสียจากดวงจิต ความทุกข์ก็เกิดขึ้นบ่อย ๆ

สุทัตตะ ! น้ำตาของสัตว์ผู้ต้องร้องไห้เพราะความทุกข์โทมนัสทับถม ในขณะที่ท่องเที่ยวอยู่ในวัฏสงสารนี้มีจำนวนมากเหลือคณนา สุดที่จะกล่าวได้ว่ามีประมาณเท่านั้นเท่านี้ กระดูกที่เขาทอดทิ้งลงทับถมปฐพีดลเล่า ถ้านำมากองรวม ๆ กันมิให้กระจาย คงจะสูงเท่าภูเขา

บนพื้นแผ่นดินนี้ ไม่มีช่องว่างเลยแม้แต่นิดเดียวที่สัตว์ไม่เคยตาย ปฐพีนี้เกลื่อนกล่นไปด้วยกระดูกแห่งสัตว์ผู้ตายแล้วตายเล่า เป็นที่น่าสังเวชสลดจิตยิ่งนัก ทุกย่างก้าวของมนุษย์และสัตว์เหยียบย่ำลงบนกองกระดูก เขานอนบนกองกระดูก สนุกสนานเพลิดเพลินอยู่บนกองกระดูกทั้งสิ้น

ดูก่อนสุทัตตะ ! ไม่ว่าภพไหน ๆ ล้วนแต่มีลักษณะเหมือนกองเพลิงทั้งสิ้น สัตว์ทั้งหลายดิ้นรนอยู่ในกองเพลิงคือ ทุกข์ เหมือนเต่าอันเขาโยนลงแล้วในกองไฟฉะนั้น”

พระศาสดาทรงเทศนาอริยสัจแต่โดยย่อ แก่สุทัตตะ จนเศรษฐีได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นผู้มีศรัทธาไม่หวั่นไหวในพระ-รัตนตรัยแล้ว ทรงย้ำในตอนสุดท้ายว่า

"ดูก่อนสุทัตตะ ! การได้อัตภาพเป็นมนุษย์เป็นของยาก การดำรงชีพอยู่แห่งสัตว์ทั้งหลายเป็นของยาก การได้ฟังธรรมของสัตบุรุษเป็นของยาก และการอุบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นของยาก

ดูก่อนสุทัตตะ ! เพราะเหตุนั้น การแสดงธรรมของสัตบุรุษก็ตาม การเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าก็ตาม ล้วนเป็นเหตุนำความสุขความสงบมาสู่โลก"

สร้างอารามเชตวัน

อนาถบิณฑิกเศรษฐี หรืออีกนัยหนึ่ง คือ สุทัตตะคบดีซึ่งบัดนี้เป็นโสดาบันแล้วด้วยการฟังพระธรรมเทศนาเพียงครั้งเดียว ทูลอาราธนาพระตถาคตเจ้าเพื่อเสด็จสู่กรุงสาวัตถี ราชธานีแห่งโกศลรัฐ เมื่อพระพุทธองค์ทรงรับแล้ว เศรษฐีจึงมุ่งหน้ากลับสู่นครตนล่วงหน้าไปก่อน ตามรายทางเศรษฐีให้คนสร้างที่พักไว้เป็นแห่ง ๆ และป่าวประกาศให้ประชาชนสร้างที่พักเพื่อพระสงฆ์สาวก ตามที่พระศาสดาจะเสด็จไป

เมื่อถึงสาวัตถีแล้ว อนาถบิณฑิกะก็มองหาสถานที่จะสร้างอารามถวายพระศาสดาและพระภิกษุสงฆ์ เห็นที่อยู่แห่งหนึ่งเป็นสวนของเจ้าชายในราชตระกูล ผู้ทรงพระนามว่า **"เชตะ"** ได้ลักษณะควรเป็นอารามสำหรับพุทธนิวาส คือ ไม่ไกลจากพระนคร การคมนาคมสะดวก ไม่อึกทึกในเวลากลางวัน และเงียบสงัดในเวลากลางคืน ห่างจากหมู่บ้าน เหมาะสำหรับเป็นที่สำราญพระอิริยาบถของพระตถาคตเจ้า และเป็นที่ตรึกตรองธรรมอันลึกซึ้งสำหรับภิกษุสงฆ์

อนาถบิณฑิกะเข้าเฝ้าเจ้าชายเชตะ ขอซื้อสวนสร้างอาราม เบื้องแรกเจ้าชายทรงปฏิเสธ แต่เมื่อเศรษฐีขอร้องวิงวอนหนักเข้า ก็ทรงยอม แต่ทรงโก่งราคาแพงเหลือหลาย ถึงกับว่า ถ้าจะซื้อให้ได้ก็ต้องให้ราคาเท่ากับเอาทองไปปูลงให้เต็มสวนนั้น ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงดำริว่า ถ้าราคาแพงเกินไป เศรษฐีคงไม่ซื้อ แต่ทรงเข้าพระทัยผิด เศรษฐียอมตกลงซื้อ เมื่อตกลงแล้วก็วัดเนื้อที่ชำระเงินเป็นตอน ๆ ไป เหลือเนื้อที่อยู่อีกนิดหน่อย ซึ่งเศรษฐีกำหนดไว้ว่าจะทำซุ้มปราตูตรงนั้น บังเอิญเงินที่บรรทุกเกวียนมาวันนั้นหมดพอดี จึงต้องรอไปวันรุ่งขึ้น

เจ้าชายเชตกุมารเสด็จดูพนักงานตรวจนับเงินอยู่ มีความพอใจยินดีในการบริจาคทรัพย์ของท่านอนาถบิณฑิกะสร้างพระอาราม มีความประสงค์จะร่วมบุญเพื่อทรงรักษาพระเกียรติของพระองค์ในฐานะเจ้าของที่ดิน จึงตรัสกับท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีว่า

"ท่านเศรษฐี ! หยุดปูลาดเงินลงในที่ดินเพียงเท่านั้นแหละ ส่วนที่เหลือฉันขอร่วมทำบุญด้วย"

"ฝ่าพระบาทจะสร้างอะไรในที่นิดหน่อยเท่านี้ พระเจ้าข้า"

"ฉันตั้งใจจะสร้างซุ้มประตู ท่านเศรษฐีสร้างพระวิหารออกใหญ่โต แล้วไม่คิดจะสร้างซุ้มประตูหรือ ?"

"มิได้ฝ่าพระบาท กระหม่อมตั้งใจจะสร้างอยู่ หากจะรอไว้สร้างพระวิหารสำเร็จแล้ว"

"เช่นนั้นก็ดีแล้ว" เจ้าชายรับสั่ง

"สำหรับซุ้มประตู พระวิหาร ฉันขอรับเป็นเจ้าภาพเอง ท่านเศรษฐีจะเอาใหญ่โตขนาดไหน รูปร่างอย่างไรบอกมาเถิด ฉันยินดีบริจาคทั้งสิ่งของและค่าแรงทั้งหมด"

ท่านอนาถบิณฑิกะดำริว่า เจ้าชายองค์นี้ฉลาดนักต้องการเอาชื่อเสียงด้วยการสร้างซุ้มประตู เป็นงานออกหน้าออกตาแต่ไม่เป็นไร ด้วยเจ้าชายองค์นี้เป็นบุรุษเรืองนาม เรืองยศ มีคนเคารพยำเกรงและนับถือมาก งานพระศาสนาได้คนเช่นนี้เลื่อมใสบำรุงสนับสนุนนับว่าวิเศษ ดำริแล้วก็ทูลเจ้าชายว่า

"กระหม่อมยินดีถวายให้ฝ่าพระบาทร่วมงานมหากุศลสร้างซุ้มประตูวิหารนี้ตามพระประสงค์"

เมื่อเจ้าชายเชตกุมารได้รับการยินยอมจากท่านเศรษฐีแล้ว ก็โปรดให้สร้างซุ้มประตูลงในที่ดินผืนน้อยนั้น แล้วจารึกอักษรพระนามอารามไว้ที่ซุ้มประตูนั้นว่า

"เชตวัน"

แต่คนทั้งหลายมักจะต่อท้ายว่า

"อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี"

อันว่า เชตวันนี้เป็นอารามที่สวยงามที่สุดและใหม่ที่สุดอยู่ในเนื้อที่ ๘๐ ไร่เศษ อนาถบิณฑิกะได้สร้างกุฏิ วิหาร ห้อง-ประชุม ห้องเก็บของ ขุดสระใหญ่ปลูกบัวขาว บัวขาบ บัวหลวง บัวเขียว บานสะพรั่งชูดอกไสว ปลูกมะม่วงเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว ยังมีพันธุ์ไม้หลายหลากเป็นทิวแถว ที่ทำเป็นซุ้มเป็นพุ่มก็

มี สะอาด สวยงามและร่มรื่น ต้นไม้ส่วนมากมีผลอันจะเป็นประ-โยชน์แก่พระภิกษุสามเณร สิ้นเงินไปเพื่อการนี้ทั้งสิ้น 540 ล้าน

เชตวันเป็นอารามที่น่าอยู่น่าอาศัย มีสัปปายธรรมพร้อมทั้ง 4 ประการ คือ

1. เสนาสนะสัปปายะ ที่อยู่อาศัยสบาย

2. ปุคคลสัปปายะ มีมิตรสหายดี มีผู้เอาใจใส่พอสมควร

3. อาหารสัปปายะ มีข้าวปลาอาหารบริบูรณ์

4. ธัมมสัปปายะ มีธรรมเป็นที่สบาย คือ ธรรมที่จะปฏิบัติ เพื่อบรรลุคุณธรรมเบื้องสูงเหมาะแก่จริต อัธยาศัย และมีเรื่องราวต่าง ๆ โน้มน้อมใจไป**เพื่อละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อพยายามมิให้อกุศลที่ยังไม่เกิดได้เกิดขึ้น เพื่อทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดมีขึ้น และเพื่อรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่และเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป**

เมื่อสร้างเชตวันเสร็จแล้ว ก็ได้ประกาศถวายให้เป็น**สังฆเสนาสนะ** เพื่อเปิดโอกาสแก่พระสงฆ์ในจตุรทิศจะพึ่งอยู่อาศัยตามประสงค์ แก่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน

พระผู้มีพระภาคตรัสอนุโมทนาความว่า

"การถวายที่อยู่อาศัยแด่พระสงฆ์ เพื่อเร้นอยู่ของผู้ต้องการความสงบ เพื่อความสุข เพื่อเจริญฌาน เพื่อเจริญวิปัสสนา ผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญว่า **เป็นทานอันเลิศ**

เพราะฉะนั้น ผู้มีปัญญา เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ของตนพึงสร้างวิหารที่อยู่อาศัยอันรื่นรมย์ให้ภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นพหูสูตอยู่เถิด

อนึ่ง พึงถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะแก่พระภิกษุสงฆ์เหล่านั้นด้วยน้ำใจเลื่อมใสในท่านผู้ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกต้องทั้งกายและใจ

ท่านผู้ปฏิบัติชอบนั้น ย่อมแสดงธรรม อันเป็นทางบรรเทาความทุกข์ทั้งมวล ผู้ที่รู้ธรรมแล้ว จะเป็นผู้ที่ไม่มีอาสวะ และปรินิพพานในโลกนี้แล ฯ"

อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้รับการยกย่องเป็น **เอตทัคคะ** ในหมู่ทายกฝ่ายอุบาสก.

ทานญฺจ ยุทฺธญฺจ สมานมาหุ

ทานกับการรบ มีสภาพเสมอกัน

(โสธิสัตว์) อาหิตตชาดก 27/241

12

พระอินทร์ก็ทำบุญ

วันหนึ่ง พระมหากัสสปเถระออกจากนิโรธสมาบัติ (การพักผ่อนของพระอรหันต์) ซึ่งท่านเข้ามา 7 วันแล้ว มีความประสงค์จะสงเคราะห์คนจน (การทำบุญกับพระที่ออกจากนิโรธสมาบัติมีอานิสงส์แรง และให้ผลไม่ข้ามวัน) ท่านจึงต้องการไปโปรดคนจนคนใดคนหนึ่งในเมืองราชคฤห์ แต่พวกเทพอัปสรประมาณ 500 นางรู้เสียก่อนต้องการให้บุญเป็นของตน จึงเตรียมอาหาร 500 สำรับไว้คอยดักถวายพระเถระ ขอให้พระเถระรับอาหารเพื่อสงเคราะห์พวกตน

พระเถระรู้ว่า นี่เป็นเหล่าเทพธิดา จึงบอกให้หลีกไปเสีย ท่านจะไปสงเคราะห์คนยากจน พวกเทพธิดารวยอยู่แล้วจะโลภไปถึงไหน แม้พวกเทพธิดาจะอ้อนวอนสักเพียงใดก็หาฟังไม่

พวกเทพธิดารอหน้าไม่ติด จึงหลีกไปยังพิภพของตน ไปพบกับท้าวสักกะ ท้าวสักกะถามว่าไปไหนกันมา เมื่อทราบเรื่องจากเทพอัปสรทั้งหมดแล้ว จึงปลอมร่างเป็นชายแก่ยากจน เป็นช่างหูก (ช่างทอผ้า) แม้สุชาดาเทพกัญญาก็ปลอมแปลงตนเป็นหญิงแก่ช่างหูกเหมือนกัน ท้าวสักกะทรงเนรมิตถนนช่างหูกขนสายหนึ่ง ทอหูกอยู่

พระเถระมุ่งหน้าเข้าเมือง เพื่อสงเคราะห์คนจน เห็นถนนที่ท้าวสักกะเนรมิตขึ้นมาอยู่นอกเมือง ได้เห็นคนแก่สองคนทอหูกอยู่ พระเถระคิดว่า สองคนนี้แก่แล้วยังต้องทำงานอยู่ ในเมืองนี้เห็นจะไม่มีใครเข็ญใจยิ่งกว่า 2 คนนี้ เราจะรับอาหารเพื่อทำการสงเคราะห์คนชราทั้งสอง ดังนี้แล้วได้บ่ายหน้าไปยังเรือนของเขา

ท้าวสักกะทอดพระเนตรเห็นพระเถระกำลังเดินมายังเรือนตน จึงกระซิบนางสุชาดาว่า ให้ทำเป็นไม่เห็นท่านเสียชั่วระยะหนึ่ง ฉันจะลวงท่านสักครู่หนึ่งเพื่อให้ท่านตายใจแล้วถวายบิณฑบาต

พระเถระยืนอยู่ที่ประตูเรือน สองผัวเมียทำเป็นเสมือนไม่เห็นท่าน ก้มหน้าทำงานอยู่ ครู่หนึ่งผ่านไปท้าวสักกะจึงกล่าวขึ้นว่า

"ที่ประตูเรือน ดูเหมือนจะมีพระเถระยืนอยู่รูปหนึ่ง ยายลองไปดูซิ"

"ตาไปดูเองเถอะ ฉันยังยุ่งอยู่" สุชาดาตอบ

ท้าวสักกะเสด็จออกจากเรือน ทรงไหว้พระเถระ แล้วพระหัตถ์ทั้งสองยันพระชานุ (เข่า) ถอนพระทัย เสด็จลุกขึ้นย่อพระองค์ลงหน่อยหนึ่งพลางตรัสว่า

"พระผู้เป็นเจ้าเป็นพระเถระรูปไหนหนอตากระผมผ้าเสียแล้ว"

ดังนี้แล้ว ทรงป้องหน้าดู เมื่อเห็นชัดจึงตรัสว่า

"โอ ! พระผู้เป็นเจ้ามหากัสสปะของเรานั่นเอง นานๆ จะมายังประตูกระท่อมของพวกเราครั้งหนึ่ง มีอะไรอยู่ในเรือนบ้างไหมหนอ"

สุชาดาทำกุลีกุจอกุกกักอยู่หน่อยหนึ่ง จึงให้คำตอบออกมาว่า

"มี ตา"

ท้าวสักกะจึงตรัสกับพระเถระว่า

"ขอพระคุณเจ้าอย่าได้คิดว่า ทานนี้เศร้าหมองหรือประณีตเลย โปรดทำการสงเคราะห์แก่กระผมทั้งสองด้วยเถิด"

ดังนี้แล้ว ทรงรับบาตรของพระเถระ

ฝ่ายพระเถระก็คิดจะสงเคราะห์เขาจริง ๆ ว่า

"จะเป็นผักดองหรือรำกำหนึ่งก็ตาม เราจะรับบิณฑบาตเพื่อสงเคราะห์คนชราทั้งสองนี้"

ดังนี้แล้ว ได้มอบบาตรให้

ท้าวสักกะเสด็จเข้าไปในเรือน ทรงคดข้าวสุกออกจากหม้อ ใส่ให้เต็มบาตร มอบถวายแด่พระเถระบิณฑบาตนั้นมีแกงและกับมากมาย

พระเถระพิจารณาว่า ชายผู้นั้นมีศักดิ์น้อย แต่บิณฑบาตของเขาเสมือนคนมั่งคั่ง เขาเป็นใครหนอ พิจารณาไปจึงรู้ว่าเป็นท้าวสักกะ จึงต่อว่า ว่าทรงแย่งสมบัติคนเข็ญใจ ถวายบิณฑบาตแก่อาตมาภาพในวันนี้ พึงได้รับตำแหน่งและสมบัติ

"พระคุณเจ้า ! ข้าพเจ้าเป็นคนเข็ญใจเหมือนกัน ใคร ๆ อื่นจะเข็ญใจยิ่งกว่าข้าพเจ้ามิได้มี"

"พระองค์เสวยสิริทิพยสมบัติในเทวโลก จะเรียกว่าเป็นคนเข็ญใจอย่างไร" พระเถระกล่าว

ท้าวสักกะทูลว่า

"อย่างที่พระคุณเจ้าพูดมานั้นก็ถูกเหมือนกัน แต่ข้าพเจ้าได้กระทำกรรมดีไว้ตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติขึ้น แต่ในสมัยพระพุทธเจ้านี้เอง มีเทพบุตรใหม่ 3 องค์มีศักดิ์เสมอกัน คือ จูฬรถเทพบุตร มหารถเทพบุตร อเนกวรรณเทพบุตร ทำกรรมดีแล้วเกิดใกล้วิมานของข้าพเจ้า มีเดชและรัศมียิ่งกว่าข้าพเจ้า เมื่อเทพบุตรทั้งสามพาบาทบริจาริกา (หญิงผู้มีหน้าที่ปรนนิบัติและรับใช้) ออกนอกวิมาน ข้าพเจ้าต้องหลบหนีเข้าตำหนัก เพราะเดชจากสรีระของเทพบุตรทั้งสามนั้นท่วมสรีระข้าพเจ้า ข้าแต่พระคุณเจ้า ใครเล่าจะเข็ญใจยิ่งกว่าข้าพเจ้า"

"อย่างไรก็ตาม" พระเถระตอบ

"ตั้งแต่นี้ต่อไป ท่านอย่าได้ทำอย่างนี้อีก"

"เมื่อข้าพเจ้าลวงท่านถวายทาน กุศลจะมีแก่ข้าพเจ้าหรือไม่"

"มี พระองค์" พระเถระตอบ

"เมื่อเป็นดังนี้ การทำกุศลย่อมเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้า"

ท้าวสักกะตรัสดังนี้แล้ว ทรงไหว้พระเถระพาสุชาดาทำประทักษิณ (เวียนขวา) แล้วเหาะขึ้นสู่เวหาส (ท้องฟ้า) พลางเปล่งอุทานว่า

"โอ ! ทาน เป็นทานอันเยี่ยม เราได้ถวายดีแล้วแก่พระมหากัสสปะ" ดังนี้ 3 ครั้ง

กลิ่นกฤษณาและจันทน์ เป็นกลิ่นเล็กน้อย ส่วนกลิ่นของผู้มีศีล เป็นกลิ่นสูงสุด ย่อมฟุ้งไปในหมู่เทพ

น้ำใจ

บิต๊ก ชาวเมืองตองไฮ ซึ่งเป็นพ่อค้า ตอนที่บิต๊กเอาสินค้าไปขายที่เมืองลกเอียงนั้น ขากลับก็พบหญิงสาวคนหนึ่งขอโดยสารเกวียนมาด้วย บิต๊กสงสารว่าเป็นผู้หญิง จึงลงจากเกวียนเดินเอา แล้วให้หญิงคนนั้นนั่งเกวียนไป ตัวเองไม่กล้าจะขึ้นไปนั่งด้วย เกรงว่าจะถูกคนครหานินทาว่าเจ้าชู้

แต่หญิงคนนั้นกลับบอกให้บิต๊กขึ้นไปนั่งเกวียนด้วยกัน บิต๊กจึงไปนั่งบนเกวียนติดกับผู้หญิงคนนั้น แต่บิต๊กก็ไม่ได้คิดไปในทางอกุศลกับหญิงคนนั้นเลย เพราะบิต๊กเป็นคนมีใจบริสุทธิ์และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นนิสัย

พอกลับถึงเมืองตองไฮบ้านเกิด หญิงคนนั้นจึงบอกบิต๊กว่า หล่อนไม่ใช่มนุษย์หรอก แต่เป็นเทวดาลงมาจากสวรรค์ หล่อนบอกให้บิต๊กรีบขนทรัพย์สมบัติเงินทองออกจากบ้านโดยเร็ว เพราะที่หล่อนมาครั้งนี้ หล่อนได้รับคำสั่งจากเทพบุตรองค์หนึ่ง ซึ่งสั่งให้หล่อนมาวางเพลิงเผาบ้านบิต๊กเสีย เพราะกรรมที่เคยก่อไว้แต่ภพก่อน หล่อนบอกว่าหล่อนเห็นบิต๊กเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต

จึงคิดสงสารและเห็นใจบิ๊ตึก จึงบอกให้รู้ตัวแล้วไปขนทรัพย์สมบัติออกจากบ้านเสียก่อนที่หล่อนจะทำการเผา หล่อนบอกแล้วก็หายตัวไป

บิ๊ตึกดีใจมาก รีบขนของออกจากบ้านโดยเร็ว พอขนออกมาหมด ไฟก็ลุกไหม้บ้านเขาทันที

จากนั้นบิ๊ตึกก็เอาทรัพย์สมบัติเหล่านั้นออกแจกจ่ายให้ทานแก่คนยากจนหมด ตัวเองไม่เอาเก็บไว้เลย เพราะเห็นว่าเมื่อเทพบุตรลงโทษเรา จะเผาบ้านและทรัพย์สมบัติของเราเพราะกรรมที่เราทำไว้ การที่เราจะเอาทรัพย์สมบัติเหล่านี้มาก็เท่ากับเราขโมยเอาทรัพย์สมบัติของเทพบุตรองค์นั้น

คุณความดีและกิตติศัพท์อันนี้เองที่ทำให้โตเกียบเจ้าเมืองชีจิ๋วซึ่งเป็นเมืองใหญ่รู้ข่าว เกิดศรัทธาในตัวบิ๊ตึก จึงให้คนไปเชิญตัวมารับราชการอยู่ด้วย โดยตั้งให้เป็นที่ปรึกษา

Alms-giving never makes a man poor.

การบริจาคทานไม่เคยทำให้ใครยากจน

อานุภาพการบริจาค

สมัยหนึ่ง เกิดข้าวยากหมากแพงขึ้นในเมืองเวสาลี พวกคนยากจนตายก่อนเพราะความอดอยาก ศพทิ้งเกลื่อนกลาดทั่วไป พวกมนุษย์เข้าสู่นครด้วยได้กลิ่นซากศพนั้น

เพราะอมนุษย์ เพราะสิ่งปฏิกูลมาก อหิวาตกโรค กาฬโรคก็เกิดขึ้น ทำให้มนุษย์ต้องตายลงอีกมาก

มหาชนประชุมกัน กราบทูลพระราชาว่า

"ตั้งเจ็ดชั่วรัชกาลมาแล้ว ภัยเห็นปานนี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลย ภัยอย่างนี้จะไม่เกิดขึ้นในสมัยแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม"

พระราชารับสั่งให้มหาชนมาประชุมกันที่ท้องพระโรง ให้พิจารณาความประพฤติ หรือพระราชจริยาวัตรของพระองค์ว่ามีข้อบกพร่องอะไรบ้าง ประชาชนพิจารณาแล้ว ก็มิได้เห็นข้อบกพร่อง หรือการประพฤติผิดธรรมใด ๆ ของพระราชาเลย จึงปรึกษากันต่อไปว่า ทำอย่างไร ภัยเหล่านั้นจึงจะสงบลงได้

บางพวกออกความเห็นให้ทำพลีกรรม บวงสรวงเทวดา

บางพวกเสนอให้เชิญครูทั้ง 6 มา เพราะครูทั้ง 6 มีอานุภาพมาก

บางพวกเสนอให้ทูลอาราธนาพระพุทธเจ้ามาเพราะพระพุทธเจ้าทรงอานุภาพมาก เมื่อเสด็จมาภัยทั้งปวงจักระงับไป

ที่ประชุมตกลงให้ทูลเชิญพระพุทธเจ้า

เวลานั้น พระศาสดาประทับอยู่ที่เมืองราชคฤห์ ราชธานีของพระเจ้าพิมพิสาร ทางนครเวสาลีจึงส่งมหาลิจฉวีและปุโรหิตคนหนึ่ง เป็นผู้แทนไปทูลเชิญพระศาสดา และขอให้ไปขออนุญาตพระเจ้าพิมพิสารเสียก่อน

พระเจ้าพิมพิสาร ขอให้ราชทูตแห่งเวสาลีไปทูลอาราธนาพระศาสดาเอาเอง จะทรงรับหรือไม่ก็สุดแล้วแต่พระพุทธอัธยาศัย

ราชทูตไปเฝ้าพระศาสดา ทูลอาราธนาให้เสด็จเมืองเวสาลีเพื่อระงับภัย พระพุทธองค์ทรงใคร่ครวญแล้วเห็นว่า ภัยเหล่านั้นจักระงับเพราะการเสด็จของพระองค์ จึงทรงรับอาราธนา

พระเจ้าพิมพิสารมีรับสั่งให้ทำหนทางเสด็จพุทธดำเนินระหว่างกรุงราชคฤห์และแม่น้ำคงคา เป็นระยะทาง 5 โยชน์ และให้จัดสร้างที่พักไว้ทุก ๆ 1 โยชน์ และตลอดระยะทางที่เสด็จให้ประชาชนโปรยดอกไม้ 5 สี ให้ยกธงหลากสี และให้กั้นเศวตฉัตรสำหรับพระศาสดาและภิกษุสงฆ์

พระศาสดาพร้อมพุทธบริวาร 500 เสด็จจากราชคฤห์ถึงริมแม่น้ำคงคาเป็นเวลา 5 วัน ประทับเรือเพื่อข้ามฝั่งไปยังเมืองเวสาลี

พระเจ้าพิมพิสารส่งข่าวไปยังเมืองเวสาลีว่า ขอให้เตรียมรับเสด็จด้วยเถิด

ชาวเมืองเวสาลีคิดว่า จะทำพิธีต้อนรับพระศาสดาให้เป็นทวีคูณกับที่พระเจ้าพิมพิสารกระทำ จึงให้จัดหนทางให้สะอาดเรียบร้อยสวยงามเป็นระยะทาง 3 โยชน์ จากเวสาลีมายังริมแม่น้ำคงคา ให้คนถือฉัตรสำหรับพระศาสดา 4 คัน สำหรับพระภิกษุรูปละ 2 คัน มายืนรออยู่ที่ริมแม่น้ำคงคา

พระเจ้าพิมพิสารขนานเรือ 2 ลำ ให้ทำพลับพลา ให้ประดับด้วยพวงดอกไม้ เป็นต้น ทรงส่งเสด็จพระศาสดาในน้ำลึกเพียงพระศอ แล้วกราบทูลว่า พระองค์จะประทับรออยู่ทางฝั่งนี้จนกว่าพระศาสดาจะกลับ

พระศาสดาเสด็จโดยทางเรือเป็นระยะทางประมาณ 1 โยชน์จึงถึงเขตเมืองเวสาลี พวกเจ้าลิจฉวีแห่งเวสาลีลุยน้ำลงมาต้อนรับในน้ำลึกเพียงพระศอเหมือนกัน นำเรือเข้าฝั่ง เชิญเสด็จให้ขึ้นจากเรือ

พอพระศาสดาเสด็จขึ้นจากเรือเหยียบฝั่งแม่น้ำเท่านั้น ฝนโบกขพรรษก็ตกลงมา น้ำเจิ่งนองไปทั่ว พัดเอาซากศพทั้งปวงลงแม่น้ำไป ทำให้ภูมิภาคสะอาดเรียบร้อย

เจ้าลิจฉวี ทูลให้พระศาสดาประทับแรมในระยะทุก 1 โยชน์ ถวายทานทุกแห่งเป็นทวีคูณ เสด็จถึงเมืองเวสาลีใน 3 วัน

เมื่อพระศาสดาเสด็จถึง พวกทวยเทพก็ชวนกันมาเฝ้า ด้วยอานุภาพแห่งเทพผู้มีศักดิ์ใหญ่ พวกอมนุษย์หนีไปโดยมาก

ในเวลาเย็น พระศาสดาประทับยืนที่ประตูพระนครเวสาลี รับสั่งให้พระอานนท์เรียนรัตนสูตรจากพระองค์ ทำน้ำมนต์แล้วพรมไปทั่วนครเวสาลี ภายในกำแพง 3 ชั้น

พระอานนท์ รับพระพุทธบัญชาแล้ว เรียนรัตนสูตร เอาบาตรศิลาของพระศาสดาตักน้ำ ยืนอยู่ที่ประตูพระนคร ระลึกถึงคุณของพระพุทธองค์ มีพระบารมี 30 เป็นต้น แล้วเข้าไปยังพระนครทำปริตรในกำแพงสามชั้นตลอดคืน

พวกอมนุษย์ทั้งปวงได้หนีไป พวกมนุษย์ที่ได้รับน้ำพระพุทธมนต์ก็หายจากโรค

พระศาสดาทรงแสดงพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับรัตนสูตร (สูตรที่ว่าด้วยคุณของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์) ตลอด 7 วัน เมื่อจบเทศนา การบรรลุธรรมได้มีแก่ชนเป็นอันมาก

เมื่อทรงทราบว่าภัยทั้งปวงสงบลงแล้ว จึงเสด็จออกจากเมืองเวสาลี พวกเจ้าลิจฉวีส่งเสด็จด้วยสักการะยิ่งใหญ่มาถึงริมฝั่งแม่น้ำคงคา

ในการเสด็จกลับครั้งนี้ พระศาสดาได้รับการบูชาเป็นอันมากจากนาค มนุษย์ และเทวดาทุกเหล่าชั้นเป็นที่อัศจรรย์ยิ่งนัก

เมื่อพระพุทธองค์เสด็จข้ามฟากจากฝั่งเวสาลีมาสู่ฝั่งมคธแล้ว พระเจ้าพิมพิสารทรงต้อนรับ อัญเชิญพระพุทธองค์ให้เสด็จขึ้นจากเรือ กระทำสักการะเป็นทวีคูณนำพระศาสดาเสด็จสู่นครราชคฤห์เป็นเวลา 5 วันโดยนัยก่อน

เย็นวันนั้น พวกภิกษุประชุมสนทนากันที่ธรรมสภาถึงพุทธานุภาพที่มีอย่างมากล้น พระพุทธองค์ทรงเป็นที่เลื่อมใสของนาค มนุษย์และทวยเทพทั้งปวง

พระศาสดาเสด็จมา ทรงทราบเรื่องที่ภิกษุทั้งหลายสนทนากัน แล้วตรัสว่า

"ภิกษุทั้งหลาย เครื่องบูชาและสักการะนี้ มิได้บังเกิดขึ้นแก่เราด้วยพุทธานุภาพ มิได้เกิดขึ้นด้วยอานุภาพของนาค เทวดาหรือพรหม แต่เกิดขึ้นด้วยอานุภาพแห่งการบริจาคอันเล็กน้อยในอดีต"

เมื่อภิกษุทั้งหลายทูลอ้อนวอนให้ทรงแสดงเรื่องนั้น จึงตรัสเล่าเรื่อง **สุสิมมาณพ** ดังนี้

ในอดีตกาล ในเมืองตักกศิลา มีพราหมณ์คนหนึ่งชื่อ **สังขะ** มีบุตรคนหนึ่งชื่อ **สุสิมะ** เมื่ออายุ 15 ปี สุสิมะขออนุญาตบิดาเพื่อไปเรียนมนต์ที่เมืองพาราณสี สังขพราหมณ์จึงแนะนำให้บุตรไปหาอาจารย์ผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นสหายของตนอยู่ในเมืองพาราณสีนั้น

สุสิมะเป็นคนฉลาด จึงเรียนมนต์ได้รวดเร็ว เรียนได้มาก ที่เรียนแล้วก็จำได้แม่นไม่เลือน ถึงอย่างไรก็ดี ก็ได้เห็นแต่เบื้องต้นและท่ามกลางศิลปะที่ตนเรียนเท่านั้น ไม่เห็นที่สุด

เขาจึงบอกข้อความนั้นให้อาจารย์ทราบ อาจารย์รับว่า ตนก็ไม่เห็นเหมือนกัน เมื่อมาณพถามว่าใครเป็นผู้เห็นที่สุดแห่งมนต์ อาจารย์จึงแนะนำให้ไปหาฤาษีพวกหนึ่ง ที่อยู่ ณ ป่าอิสิปตนะ

สุสิมะเข้าไปหาพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายที่ป่าอิสิปต-นะขอเรียนที่สุดแห่งมนต์ พระปัจเจกพุทธะกล่าวว่า ไม่อาจบอกมนต์แก่ผู้ยังไม่บวชได้ ถ้าท่านประสงค์เรียนมนต์ก็ต้องบวช

สุสิมะยอมบวช ไม่นานนักได้บรรลุปัจเจกโพธิญาณ เพราะตนเป็นผู้มีอุปนิสัยสมบูรณ์แล้ว ปรากฏเป็นผู้เด่นดุจดวงจันทร์วันเพ็ญปรากฏในท้องฟ้า เป็นผู้เลิศด้วยลาภสักการะและยศ ไม่นานนักก็ปรินิพพาน พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายและมหาชน ได้ช่วยเผาสรีระของท่าน แล้วเก็บเอาพระธาตุประดิษฐานไว้ ณ สถูปใกล้ประตูเมืองพาระณสี

ฝ่ายสังขพราหมณ์ผู้เป็นบิดา เมื่อบุตรหายไปหลายปีใคร่จะได้เห็นบุตรบ้าง จึงออกจากตักกศิลามุ่งไปเมืองพาราณสี เห็นมหาชนประชุมกันอยู่ในที่แห่งหนึ่ง คิดว่าในกลุ่มชนเหล่านั้น คงจักมีใครสักคนหนึ่งที่รู้จักสุสิมะเป็นแน่ จึงถาม ทราบ

ความทั้งปวงแล้ว เศร้าโศกคร่ำครวญไปยังลานพระเจดีย์ ถอนหญ้าขึ้น เอาผ้าห่มนำทรายมาเกลี่ยลงที่ลานพระเจดีย์ ประพรมด้วยน้ำในลักจั่น บูชาด้วยดอกไม้ป่า เอาผ้าสาฎกทำธง ผูกฉัตรบนพระสถูป แล้วหลีกไป

พระศาสดานำเรื่องนี้มาเล่า แล้วตรัสต่อไปว่า

"ภิกษุทั้งหลาย เราได้เป็นสังขพราหมณ์ในกาลนั้น

เราได้ถอนหญ้าที่ลานพระเจดีย์ ด้วยอานิสงส์นั้น ชนทั้งหลายจึงทำทาง 8 โยชน์ให้ปราศจากตอและหนาม ทำให้สะอาดมีพื้นเสมอ

เราได้เกลี่ยทรายลงในลานพระเจดีย์ ด้วยผลแห่งกรรมนั้น ชนทั้งหลายจึงเกลี่ยทรายลงในทาง 8 โยชน์

เราบูชาดอกไม้ป่าที่สถูป ด้วยผลแห่งกรรมนั้น ชนทั้งหลายจึงโปรยดอกไม้หลากสีลงในทาง 8 โยชน์

เราได้ประพรมพื้นที่ลานเจดีย์ด้วยน้ำในลักจั่น ด้วยผลแห่งกรรมนั้น ฝนโบกขพรรษจึงตกลงในนครเวสาลี

เราได้ยกธง และผูกฉัตรไว้บนลานพระเจดีย์ด้วยผลแห่งกรรมนั้น จักรวาลจึงเป็นดุจมีมหสพโดยทั่ว ด้วยธงชัยธงแผ่นผ้า และฉัตร

ภิกษุทั้งหลาย ! เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวว่าบูชาสักการะที่เกิดขึ้นคราวนี้ หาใช่เพราะอานุภาพแห่ง พระพุทธเจ้า นาค มนุษย์ เทวดา หรือพรหมไม่ แต่เกิดขึ้นด้วยอานุภาพแห่งการบริจาคประมาณเล็กน้อยในอดีต ในสมัยเมื่อเราเป็นสังขพราหมณ์"

มตฺตาสุขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ
จเช มตฺตาสุขํ ธีโร สมฺปสฺสํ วิปุลํ สุขํ

นักปราชญ์มองเห็นอยู่ว่า เพราะสละสุขพอประมาณ
จึงประสบสุขอันไพบูลย์
ฉะนั้นจึงสละสุขพอประมาณเสีย เพื่อสุขอันไพบูลย์

"ธรรมบท"

13

ผ้ากัมพล

ในกรุงราชคฤห์ มีพราหมณ์คนหนึ่งชื่อ **มหาเสน** เป็นเพื่อนกับบิดาของพระสารีบุตร เคยมั่งมี แต่มาภายหลังยากจนลง

วันหนึ่งพระสารีบุตรมาบิณฑบาตที่บ้าน ด้วยความตั้งใจอนุเคราะห์ แต่มหาเสนพราหมณ์หลบหน้าเสียเพราะไม่มีอะไรถวาย ทำอยู่อย่างนี้หลายครั้ง

ต่อมาวันหนึ่งเขาได้ถาดเต็มด้วยข้าวปายาสและผ้าเนื้อหยาบในที่บอกลัทธิแห่งหนึ่ง พอกลับถึงเรือนก็นึกถึงพระสารีบุตรอยากถวาย

วันนั้นพระสารีบุตรออกจากสมาบัติ พิจารณาอยู่ เห็นไทยธรรมของพราหมณ์แล้ว ต้องการสงเคราะห์จึงไปยังที่นั้น พราหมณ์ได้ถวายข้าวปายาสที่บ้านของพราหมณ์นั้นเอง เมื่อพระเถระฉันเสร็จ พราหมณ์ได้กล่าวว่า

"ขอให้ข้าพเจ้าพึงได้บรรลุธรรมที่ท่านบรรลุแล้วด้วยเถิด"

พระสาลีบุตรอนุโมทนาว่า จงสำเร็จอย่างนั้นเถิดพราหมณ์ แล้วหลีกไป

พราหมณ์นั้น ถวายทานแล้ว มีปีติปราโมชอย่างยิ่ง และมีความเสน่หาในพระเถระเหลือประมาณ เพราะเหตุนั้น เขาทำกาละ (ตาย) แล้วไปเกิดในสกุลอุปัฏฐากพระสาลีบุตรในกรุงสาวัตถี

ขณะตั้งครรภ์ มารดาของเขาแพ้ท้อง ต้องการนุ่งห่มผ้ากาสายะ (ผ้าย้อมฝาด) และถวายข้าวมธุปายาสแก่พระสงฆ์ 500 มีพระสารีบุตรเป็นประธาน และนางได้นุ่งห่มผ้ากาสายะในขณะถวายทานนั้น ความแพ้ท้องได้สงบลง

ในวันคล้ายวันเกิด พวกญาติทำพิธีมงคลอีกได้ให้เด็กนั้นนอนบนผ้ากัมพล (ผ้าขนสัตว์) อย่างดีราคาแสนหนึ่ง เขานอนบนผ้ากัมพลแลดูพระเถระแล้วจำได้ คิดว่า

"เราได้สมบัติเห็นปานนี้ เพราะอาศัยพระเถระ"

จึงต้องการถวายผ้ากัมพลของตนแก่ท่าน เพราะฉะนั้นเมื่อมารดานำทารกมาให้ไหว้พระเถระ เขาเกี่ยวเอาผ้ากัมพลไว้ด้วยนิ้วก้อย แล้วทำให้ตกลงตรงหน้าพระเถระนั้นเอง

พวกญาติของเด็กชอบใจ มิได้คิดว่าเด็กทำไปโดยไร้เดียงสา แต่คิดว่าเด็กเจตนาถวายผ้าแก่พระเถระจึงกล่าวว่า

"ขอถวายผ้าผืนนี้แต่ท่าน ขอได้โปรดรับไปใช้เถิด"

มารดาเลื่อมใสพระสารีบุตรมาก จึงตั้งชื่อบุตรว่า **"ติสสะ"** เหมือนพระสารีบุตรเมื่อท่านเป็นคฤหัสถ์ **"อุปติส-สะ"**

เมื่ออายุเด็ก "ติสสะ" ได้ 7 ขวบ ก็ออกบวชเป็นสามเณรในสำนักพระสารีบุตรนั่นเอง สามเณรติสสะนั้นมีกุศลผลทานอันทำได้ดีแล้ว จึงเป็นผู้มีลาภมาก มีคนรักมาก เมื่อทราบว่าสามเณรจะเข้าไปบิณฑบาตในเมืองสาวัตถี ก็เตรียมอาหารและผ้าเป็นอันมากมาคอยดักถวาย สามเณรได้ผ้าสาฎก (ผ้าห่ม, ผ้าคลุม) เป็นจำนวนพันผืนในช่วงระยะเวลาเพียง 2 วันเท่านั้น เธอได้ถวายแก่ภิกษุผู้ขัดสนต่อไปอีก

การที่สามเณรมีลาภมาก คืออาหารและผ้าเหลือเฟือ ท่านว่าอานิสงส์แห่งการถวายอาหารและผ้าสาฎกเนื้อหยาบแด่พระสาลีบุตรในชาติที่เป็นมหาเสนพราหมณ์

วันหนึ่งในฤดูหนาว สามเณรเที่ยวเดินไปในวิหาร (ที่อยู่อาศัยของภิกษุ) เห็นภิกษุรูปนั่งผิงไฟอยู่ สามเณรถามว่าทำไมจึงต้องผิงไฟ ภิกษุทั้งหลายตอบว่าเพราะหนาว สามเณรบอกว่า เมื่อหนาวก็ควรห่มผ้ากัมพล เพราะผ้ากัมพลกันหนาวได้ ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า สามเณรมีบุญมาก มีผ้ากัมพลห่ม ส่วนพวกตนไม่มีบุญ จะเอาผ้ากัมพลมาจากไหน สามเณรจึงกล่าวว่า

"มาเถิดท่านผู้เจริญ ! จงตามกระผมไป ท่านทั้งหลายจะได้ผ้ากัมพลตามต้องการ"

ภิกษุผู้ต้องการผ้ากัมพลติดตามสามเณรไปถึงหนึ่งพันรูป สามเณรพาภิกษุเหล่านั้นไปนอกเมืองสาวัตถี และในเมืองสาวัตถี ประชาชนเห็นสามเณรไปเพื่อต้องการผ้ากัมพลถวายพระ ก็พากันนำผ้ากัมพลออกมาถวายจนครบจำนวนพันเพียงวันเดียว แม้แต่คนที่ตระหนี่ที่สุดไม่ต้องการถวาย แต่พอเห็นสามเณรก็อดถวายไม่ได้

ต่อมาสามเณรเห็นว่า อยู่ในวัดเชตวันไม่ค่อยสงบนัก เพราะมีผู้คนไปมาหาสู่มิได้ขาด จึงทูลลาพระศาสดาไปอยู่ในเสนาสนะป่าห่างจากวัดเชตวันถึง 120 โยชน์

อุบาสกผู้หนึ่งอยู่ปากทาง เห็นสามเณรแล้วเกิดความรักความเลื่อมใส พาสามเณรไปในวิหารอันตั้งอยู่ในป่า แล้วนิมนต์ให้ออกรับบิณฑบาตที่หมู่บ้านของพวกตนทุก ๆ เช้า

เขาออกจากป่า แล้วมาป่าวประกาศชาวบ้านว่า สามเณรวนวาสีติสสะ (วนวาสี = อยู่ป่า) มาอยู่ที่นี่แล้ว ขอให้เตรียมข้าวปลาอาหารไว้ถวายท่านด้วย

ตอนเช้า เมื่อสามเณรออกจากป่าไปบิณฑบาต ก็มีคนศรัทธาถวายกันมาก ถวายแล้วก็ไม่กลับเรือน ยืนมองดูสามเณรอย่างไม่อิ่มไม่เบื่อ และหมอบลงแทบเท้าของสามเณร แล้ววิงวอนให้อยู่จำพรรษา ณ ที่นั่น พวกเขาจักรับสรณะ 3 รับศีล 5 ศีล 8 และศีลอุโบสถตามสมควร

สามเณรรับว่า จะอยู่จำพรรษาที่นั่น และให้พรชาวบ้านเหล่านั้นว่า

"ขอท่านทั้งหลายจงมีความสุข จงพ้นจากทุกข์เถิด"

ทุกครั้งที่มีผู้ศรัทธาถวายของ สามเณรจะกล่าวเพียงเท่านี้

เมื่อออกพรรษาแล้ว พระสารีบุตรและพระสาวกผู้ใหญ่ไปเยี่ยมสามเณรกันมาก ได้รับการต้อนรับจากชาวบ้านซึ่งเป็นอุปัฏฐากของสามเณรเป็นอย่างดี และขอฟังธรรมจากพระเถระ มีพระสารีบุตรเป็นต้น พระสารีบุตรจึงบอกให้สามเณรแสดงธรรมแก่พวกอุบาสกอุบาสิกาลุกขึ้นพร้อมกัน แล้วเรียนให้พระสารีบุตรทราบว่า สามเณรไม่เคยพูดอะไรอื่นเลย นอกจาก

"ขอท่านทั้งหลายจงมีสุข จงพ้นจากทุกข์เถิด"

เพราะฉะนั้นขอให้พระเถระรูปอื่นแสดงธรรมเถิด อย่าให้สามเณรแสดงธรรมเลย

พระสารีบุตรจึงให้สามเณรอธิบายให้อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายฟังว่า ทำอย่างไรจึงจะมีความสุข ทำอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์

สามเณรกล่าวธรรมกถา (ถ้อยคำที่เป็นธรรม) ได้อย่างไพเราะพิสดารในหัวข้อเรื่องว่า ทำอย่างไรจึงจะมีความสุข ทำอย่างไรจึงจะพ้นจากทุกข์ และสรุปลงว่า

"ผู้บรรลุอรหันต์แล้ว ชื่อว่าเป็นผู้ถึงความสุขและพ้นจากทุกข์

คนนอกนั้น ยังไม่ชื่อว่าพ้นจากทุกข์"

พระเถระอนุโมทนา (พอใจ) ในธรรมกถาของสามเณรแล้วให้สรภัญญะ (สวดทำนองที่เป็นฉันท์) ต่อ สามเณรก็ว่าอย่างคล่องแคล่วและไพเราะ

ประชาชนผู้ฟังแบ่งออกเป็น 2 พวก พวกหนึ่งติเตียนสามเณรว่า มีความรู้ความสามารถดีถึงขนาดนี้ แต่ไม่เคยแสดงธรรมให้อุปัฏฐากผู้มีอุปการะฟังเลย อีกพวกหนึ่งสรรเสริญและเลื่อมใสยิ่งขึ้น

เช้าวันนั้น พระศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลก ได้ทรงทราบเหตุนั้นแล้ว ทรงดำริว่า หากไม่เสด็จไป พวกที่ไม่พอใจสามเณรจะตกนรก จึงเสด็จไปยังที่นั่น ทุกคนมีใจร่าเริงยินดีที่ได้

เห็นพระตถาคตเจ้าโดยมิได้คาดหมาย ได้ชวนกันถวายยาคู และภัต (อาหาร) เป็นอันมากแด่ภิกษุสงฆ์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เมื่อเสวยเสร็จแล้ว พระศาสดาทรงอนุโมทนาว่า

"เป็นลาภของท่านทั้งหลายแล้ว ที่พระอสีติมหาสาวก (พระสาวกผู้ใหญ่) มาที่นี่ และเราก็มาที่นี่ เพราะสามเณรติสสะเป็นต้นเหตุ ท่านทั้งหลายได้ดีแล้ว"

ชนทั้งหลายต่างชื่นชมยินดีทั่วหน้ากัน พวกที่โกรธสามเณรก็กลับยินดีปรีดา พวกที่ยินดีอยู่แล้วก็เลื่อมใสยิ่งขึ้น เมื่อจบอนุโมทนา มหาชนได้สำเร็จอริยผลเป็นอันมาก

พระศาสดาเสด็จกลับกับสามเณร ตรัสถามถึงสถานที่ต่าง ๆ ในระหว่างทาง สามเณรกราบทูลถูกต้องทุกอย่างจนกระทั่งเสด็จถึงที่อยู่ของสามเณร เสด็จขึ้นสู่ยอดเขา ทอดพระเนตรเห็นมหาสมุทร ตรัสถามสามเณรว่า คิดอย่างไรเมื่อเห็นมหาสมุทร สามเณรทูลว่า

"เมื่อร้องไห้อยู่ในสังสารวัฏ น้ำตามีมากกว่าน้ำในสมุทร"

พระศาสดาตรัสอนุโมทนาว่าถูกต้องแล้ว

เมื่อถึงเงื้อมแห่งภูเขา พระศาสดาตรัสถามว่า คิดอย่างไร สามเณรทูลตอบว่า

"สถานที่ทิ้งสรีระของบุคคลผู้ตายแล้วตายเล่าอยู่ในสังสารวัฏนี้กำหนดไม่ได้"

พระศาสดาทรงอนุโมทนาว่าถูกต้องแล้ว และตรัสต่อไปว่า

"พราหมณ์ ชื่อ อุปสาฬหกะ ถูกเผาตรงนี้ถึงหนึ่งหมื่นสี่พันครั้ง สถานที่ที่สัตว์ไม่เคยตาย ไม่มีในโลก

สัจจะ 1 ธรรม 1 อหิงสา 1 สัญญมะ 1 ทมะ 1 อยู่ที่ใด พระอริยะเจ้าทั้งหลายย่อมเสพที่เช่นนั้น สถานที่อันสัตว์ไม่เคยตายไม่มีในโลก"

พระศาสดาตรัสถามสามเณรว่า อยู่ในป่าเช่นนี้ไม่กลัวเสียงสัตว์หรือ สามเณรทูลตอบว่า ไม่กลัว การได้ยินเสียงสัตว์ทำให้มีความพอใจในเสนาสนะป่ามากขึ้น

เมื่อพระศาสดาจะเสด็จกลับสู่เชตวนาราม ตรัสถามสามเณรว่าจะไปด้วย หรือจะกลับสู่ที่ตน สามเณรทูลว่า แล้วแต่พระอุปัชฌาย์คือพระสารีบุตร แต่อัธยาศัยของเธอใคร่จะกลับ พระสารีบุตรรู้อัธยาศัยจึงกล่าวว่า

"ติสสะ ! ถ้าเธอปรารถนาจะกลับ ก็จงกลับเถิด"

สามเณรถวายบังคมลาพระศาสดา และไหว้ภิกษุสงฆ์ แล้วกลับสู่ที่ของตน พระศาสดากลับเชตวันวิหาร

วันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในธรรมสภาว่า สามเณรติสสะทำสิ่งที่ทำได้ยาก สละลาภสักการะเป็นอันมากในบ้านเมืองเสีย แล้วเข้าไปอยู่ในป่าแต่ผู้เดียว ฉันอาหารที่คลุกเคล้ากัน

พระศาสดาเสด็จมาสู่ธรรมสภา ทรงทราบการสนทนานั้นแล้ว ตรัสว่า

อัญฺญา หิ ลาภูปนิสา อญฺญา นิพฺพานคามินี
เอวเมตํ อภิญฺญาย ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
สกฺการํ นาภินนฺเทยฺย วิเวกมนุพฺรูหเย
ปฏิปทาเพื่อให้เกิดลาภเป็นอย่างหนึ่ง
ปฏิปทาอันให้ถึงนิพพานเป็นอีกอย่างหนึ่ง
ภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้ารู้ชัดอย่างนี้แล้ว
ไม่เพลิดเพลินในสักการะ พึงพอกพูนวิเวก.

ปล่อยปลา

สุขะสามเณร เป็นศิษย์ของพระสารีบุตร วันหนึ่งพระสารีบุตรพิจารณาเห็นว่าสามเณรองค์นี้ชะตาถึงฆาต

เมื่อสามเณรสุขะทราบว่าจะตายในตอนเย็นวันนั้น ก็เศร้าโศกเสียใจ คิดว่าไหน ๆ ก็จะต้องตายแน่จึงขออนุญาตพระสารีบุตรกลับไปนอนตายใกล้ ๆ มารดาที่บ้านของตน

ในระหว่างที่เดินทางกลับบ้าน พบปลาตัวหนึ่งนอนกลิ้งกระเดือก ๆ อยู่ในโคลนตม จะตายมิตายแหล่

สามเณรสุขะนึกสงสารจึงค่อย ๆ ลุยโคลนลงไปช้อนทั้งโคลนและตัวปลาขึ้นมานำไปปล่อยลงแม่น้ำใหญ่แล้วเดินทางต่อไป

เมื่อไปถึงบ้าน บิดามารดาทราบจากบุตรว่า บุตรของตนจะต้องตายก็เสียใจพากันร้องไห้เป็นการใหญ่ เตรียมจัดที่จัดทางให้สามเณรนอนตายในห้อง แล้วนั่งเฝ้ารอดูการจากไปของสามเณรด้วยความเศร้าสลดใจเป็นที่ยิ่ง

เวลาผ่านไป ผ่านไป ผ่านไป จนค่ำ สุขะสามเณรก็ยังไม่ตาย

สามเณรจึงลุกขึ้น แล้วเดินทางกลับไปหาพระสารีบุตรผู้เป็นพระอาจารย์ พระสารีบุตรแปลกใจว่าทำไมสามเณรรอดชีวิตมาได้ จึงได้ซักถามถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ หลังจากท่านได้อนุญาตให้กลับไปตายที่บ้าน สามเณรก็เล่าให้ฟังโดยละเอียด

พระสารีบุตรจึงว่า

"การช่วยเหลือนำปลาตกคลักไปปล่อยนั่นเองเป็นสาเหตุให้เธอมีอายุยืนยาวต่อมาได้"

มาวมญฺเญถ ปุญฺญสฺส น มตฺตํ อาคมิสฺสติ

อย่าพึงดูหมิ่นว่าบุญเล็กน้อยจะไม่มีผล.

(พุทธ) **ธรรมบท 25/26**

ปล่อยเต่า

พระภิกษุธนสิริ สิริสัมพันธ์ (กนฺตสิริ) แห่งวัดราชประดิษฐ์ได้เล่าไว้ด้วยตนเอง เมื่อ พ.ศ. 2497 ว่า.

เมื่อประมาณอายุ 27 ปี ตอนนั้นยังไม่ได้บวช เป็นโรคกระเพาะอาหารและลำไส้ ไปหาหมอ หมอตรวจแล้วบอกว่าต้องรักษาด้วยการผ่าตัด

ในวันที่ 1 กันยายน 2485 หมอจึงวางยาสลบเพื่อจะผ่าตัด ขณะที่สลบไป มีความรู้สึกว่า มีชายผิวดำพาไปยมโลก เมื่อไปยืนหน้าบัลลังก์ ไก่ตัวใหญ่ตัวหนึ่งซึ่งเกาะอยู่ที่ราวบันไดหินอ่อน ได้พูดเป็นภาษาคนฟ้องต่อยมบาลว่าคนนี้เคยฆ่าเขามาหลายครั้ง เขาจำไม่ผิด ไก่ตัวอื่นก็ฟ้องเช่นกัน และยังมีนกกระจาบฟ้องอีก

ยมบาลหันมาถามอาตมา อาตมาก็ตอบรับว่าจริง ยมบาลจึงกล่าวว่า

"เธอทำบาปไว้มาก ถึงเวลาแล้วที่จะต้องชดใช้กรรมที่เธอทำไว้ ต่อไปเธอจะต้องไปเกิดเป็นไก่หรือนกจนครบทุกชีวิต แล้วถูกฆ่าเช่นเดียวกัน เมื่อใช้กรรมหมดแล้ว จึงจะไปเกิดในสุคติภพ เพราะบุญกุศลที่เธอได้สร้างไว้ก็มีเหมือนกัน"

พูดเท่านั้นก็สั่งให้เจ้าหน้าที่พาไปจัดการ แต่พอหันหลังกลับจะเดิน ก็ได้ยินเสียงตะโกนมาจากสนามหญ้าว่า

"รอประเดี๋ยวก่อน อย่าเพิ่งพาไป เขายังมีความดีอยู่ ไม่ควรที่จะตาย"

อาตมาหันไปดูตามเสียง เห็นเต่าใหญ่ตัวหนึ่งคลานต้วมเตี้ยม ๆ มาที่หน้าบัลลังก์ เมื่อถึงหน้าบัลลังก์ยมบาลจึงถามว่า

"คนนี้มีความดีอย่างไร ?"

"ครั้งหนึ่ง มีชายหนึ่งจับข้าพเจ้าได้แล้วและกำลังจะฆ่า ชายคนนี้ได้ช่วยชีวิตไว้ โดยพาข้าพเจ้าไปปล่อยในสระแห่งหนึ่ง ในสระนั้นมีอาหารการกินอย่างสมบูรณ์

"มีหลักฐานอะไร ?"

"เขาเขียนชื่อเขาไว้ที่ท้องของข้าพเจ้า"

ยมบาลจึงสั่งให้ผู้คุมพลิกดู เห็นรอยขีดเขียนจำได้ว่าเป็นลายมือของอาตมาเอง แต่ชื่อนั้นเป็นชื่อของพี่สาวของอาตมา โดยเต่าตัวนี้พี่สาวซื้อมาจากนักเลงสุราที่กำลังจะฆ่ากินแกล้มเหล้าเป็นเงิน 4 บาท ตัวโตประมาณ 2 ฝ่ามือกาง ๆ นำมาให้อาตมาไปปล่อย อาตมาได้เขียนชื่อไว้ที่ท้อง แล้วอุ้มไปปล่อยในสระของวัดหนึ่ง ซึ่งมีพระท่านคอยดูแล

ยมบาลเมื่อได้หลักฐานก็เชื่อ แล้วได้เทศนาสั่งสอนอาตมา ไม่ให้ฆ่าสัตว์ ให้หมั่นทำบุญทำทานจะได้ไปเกิดในสุคติ จากนั้นอาตมาก็รู้สึกตัว

เมื่อแผลผ่าตัดหายเป็นปกติแล้ว จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุมีฉายาว่า **“กนฺตสิริภิกฺขุ”**

น กมฺมุนา กิญฺจน โมฆมตฺถิ

กรรมแม้จะเล็กน้อย ที่จะไม่ให้ผลเป็นไม่มี

(โพธิสัตว์) จิตตสัมภูตชาดก 27/383

มีบ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่งชื่อ มาติกคาม ใกล้เชิงเขาแห่งแคว้นโกศล

วันหนึ่งมีภิกษุประมาณ 60 รูปเรียนกัมมัฏฐานจากสำนักพระศาสดาแล้วไปสู่มาติกคามนั้น ได้มารดาของผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้อุปถัมภ์ให้บำเพ็ญสมณธรรมโดยสะดวก

ภิกษุเป็นหัวหน้าได้ให้โอวาทเพื่อนภิกษุด้วยกันว่า

"ท่านทั้งหลาย ! พวกเราไม่ควรประมาท หากเราประมาท มหานรก 8 ขุม (สัญชีพ, กาลสุต, สังฆาฏ, โรรุวะ, มหาโรรุวะ, ตาป, มหาตาป, อเวจี) คงจักต้องเป็นเช่นเรือนนอนของพวกเราเป็นแน่แท้

อนึ่ง พวกเราเรียนกัมมัฏฐานจากสำนักของพระศาสดาก็เพราะศาสดาพระองค์นั้น ไม่ทรงโปรดปรานคนโอ้อวด มีมายา และเกียจคร้าน แม้ผู้นั้นจะเที่ยวติดตามอยู่ใกล้ชิดก็ตาม แต่ทรงโปรดปรานบุคคลผู้มีอัธยาศัยงาม

ขอท่านทั้งหลาย จงอยู่ด้วยความไม่ประมาท พวกเราไม่ควรอยู่ร่วมกัน 2 รูป นอกจากเวลามาสู่ที่บำรุง พระเถระในเวลาเย็นและเวลาออกบิณฑบาตในตอนเช้า

อนึ่ง หากพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งไม่มีความผาสุก ขอให้มาตีระฆังซึ่งอยู่ส่วนกลาง พวกเราจักประชุมกันทำยาให้ภิกษุนั้น”

ภิกษุทั้งหลายได้ประพฤติอย่างที่ได้ทำกติกากันไว้อย่างสม่ำเสมอ

วันหนึ่ง อุบาสิกามาหาภิกษุ ให้คนใช้ถือเนยใสและน้ำอ้อยเป็นต้นมาด้วย นางไม่เห็นภิกษุในท่ามกลางวิหาร จึงถามคนที่นั่น นางได้ทราบว่า ภิกษุทั้งหลายอยู่เฉพาะในที่พักกลางคืนและกลางวันของตน ๆ ไม่ออกมาพลุกพล่าน จึงปรารภว่า ทำอย่างไรหนอจึงจะสามารถพบพระคุณเจ้าได้

คนที่อาศัยอยู่ที่นั้นบอกว่า เมื่อใครตีระฆังพระคุณเจ้าทั้งหลายจะออกมาจากที่อยู่ของตน นางจึงให้ตีระฆัง ภิกษุทั้งหลายได้ยินเสียงระฆังจึงออกมาด้วยสำคัญว่าภิกษุบางรูปคงจะไม่สบาย

ภิกษุเหล่านั้น ต่างองค์ต่างมา ไม่มาด้วยกัน อุบาสิกาเข้าใจว่า พระทะเลาะกันจึงมิได้มาด้วยกัน จึงเรียนถามข้อสงสัยนั้นพระตอบว่าทำกติกากันไว้ว่า เวลาทำสมณธรรมให้แยกกันอยู่

“สมณธรรมนั้นคืออะไรเล่า พระคุณเจ้า”

อุบาสิกาถาม

"อาตมาทำการสาธยายอาการ 32 มี ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น โดยความเป็นปฏิกูลคือไม่สะอาดและพิจารณาความสิ้นและความเสื่อมในอัตตภาพ"

พระตอบ

"การสาธยายและพิจารณาอย่างนั้น สมควรแก่พวกท่านเท่านั้นหรือ ไม่สมควรแก่ข้าพเจ้าบ้างหรือ"

"อุบาสิกา ! ธรรมนี้ พระศาสดามิได้ทรงห้ามผู้ใด ใครจะสาธยายก็ได้"

"ถ้าอย่างนั้นขอได้โปรดบอกแก่ข้าพเจ้าบ้าง"

ภิกษุได้ให้อุบาสิกาเรียนอาการ 32 อุบาสิกาสาธยายอยู่ไม่นานก็ได้บรรลุอนาคามิมรรค อนาคามิผลก่อนภิกษุเหล่านั้นเสียอีก

นอกจากนี้ได้ปฏิสัมภิทา 4 (คือมีปัญญาแตกฉานสามารถในการขยายความย่อให้พิสดาร สามารถย่อความที่พิสดารให้สั้น สามารถพูดให้คนเข้าใจได้ดี สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ฉับพลัน) และได้โลกียอภิญญา 5 คือ แสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ได้ หูทิพย์ ตาทิพย์ ทายใจคนอื่นได้ และระลึกชาติได้

นางได้ออกจากสุขอันเกิดจากมรรคและผลแล้ว ตรวจดูด้วยทิพยจักษุ ใคร่ครวญอยู่ว่า

"เมื่อไรหนอพระคุณเจ้าทั้งหลายจะบรรลุธรรมนี้

พระคุณเจ้าทั้งหลายยังมีราคะ โทสะ และโมหะ ยังไม่ได้แม้แต่ฌานและวิปัสสนา

อุปนิสัยแห่งอรหัตตมรรค–ผลของพระคุณเจ้ามีอยู่หรือไม่หนอ ?"

ได้เห็นว่ามีอยู่ จึงรำพึงต่อไปว่า

"พระคุณเจ้ายังขาดอะไรอยู่ เสนาสนสัปปายะ ?"

"เพียงพอสบาย"

"บุคคลสัปปายะ ?"

"มิได้ขาด"

อาหารสัปปายะ คือ อาหารเป็นที่สบายอยู่หรือไม่หนอ ?"

นางได้เห็นว่า พระคุณเจ้าทั้งหลายยังขาดอาหารเป็นที่สบาย หรืออาหารอันสมควรแก่การทำความเพียร

ตั้งแต่วันนั้นมา นางสั่งให้จัดอาหารอันประณีตหลายอย่างไปถวาย แล้วแต่จะเลือกฉัน

เมื่อภิกษุได้อาหารเป็นที่สบาย สรีระกระปรี้กระเปร่า จิตก็ดิ่งลงสู่อารมณ์เดียว เจริญวิปัสสนาไม่นานนักก็ได้บรรลุอรหัตตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย เธอเหล่านั้นระลึกถึงอุปการะของอุบาสิกาว่า การแทงตลอดมรรคครั้งนี้ เพราะได้อาศัยอาหารอันดีของอุบาสิกา

เมื่อออกพรรษา ปวารณาแล้ว (ยอมให้ขอ เปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือน) ภิกษุเหล่านั้นได้ลาอุบาสิกาเพื่อไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าที่เชตวันมหาวิหาร

อุบาสิกาได้ตามมาส่งในสถานที่อันควร กล่าวคำอันเป็นเหตุให้ระลึกถึง และขอร้องให้ภิกษุเหล่านั้นมาเยี่ยมอีก แล้วกลับสู่เรือนของตน

ฝ่ายภิกษุเหล่านั้นเข้าเฝ้าพระศาสดา เมื่อตรัสถามถึงเรื่องต่าง ๆ มีเรื่องอาหารบิณฑบาตเป็นต้น ภิกษุเหล่านั้นทูลเล่าถึงอุปการะของอุบาสิกา ผู้เป็นมารดาของนายมาติกะ และสรรเสริญอุบาสิกานั้นเป็นเอนกประการ เช่น เป็นผู้ถวายอาหารบิณฑบาตอันประณีต และ สามารถรู้วาระจิตของพวกตนว่าต้องการอะไร ไม่ต้องการอะไรเป็นต้น

ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่เฝ้า ได้สดับคำสรรเสริญคุณของอุบาสิกาแล้ว ปรารถนาจะไปอยู่ที่บ้านนั้น จึงเรียนกัมมัฏฐานจากพระศาสดา ทูลลาไป

เมื่อไปถึงวิหารในบ้านบ้านนั้นจึงคิดว่า เขาลือกันว่าอุบาสิการู้วารจิตของผู้อื่น บัดนี้เราเดินทางมาเหน็ดเหนื่อย ไฉนหนอนางจึงไม่ส่งคนมาปัดกวาดวิหาร

อุบาสิกานั่งอยู่ในเรือน ทราบความนั้นแล้วจึงส่งคนไปปัดกวาดวิหาร

ต่อจากนั้น ภิกษุคิดอยากดื่มน้ำละลายน้ำตาลกรวด

วันรุ่งขึ้นอยากฉันข้าวต้มและแกงอย่างใด อุบาสิกาก็จัดของนั้นมาถวายทุกอย่าง

ภิกษุคิดอยากพบอุบาสิกา นางก็มาหา เมื่อฉันอาหารเสร็จแล้ว ภิกษุถามว่า

"อุบาสิกา ! ท่านหรือชื่อมาติกมารดา ?"

"ถูกแล้ว ท่าน" อุบาสิกาตอบ

"ท่านทราบวารจิตของคนอื่นหรือ ?"

"ทำไมท่านจึงถามอย่างนั้น ?"

อุบาสิกาย้อนถาม

"ท่านทำทุกอย่างที่อาตมาคิด"

"ภิกษุที่รู้จิตคนอื่นก็มีอยู่มาก"

อุบาสิกาตอบเสียง

"อาตมามิได้ถามถึงคนอื่น อาตมาถามท่าน"

"ธรรมดาคนที่สามารถรู้วารจิตของคนอื่นได้ย่อมทำอย่างนั้น" อุบาสิกามิได้ตอบตรง ๆ

ภิกษุนั้นคิดว่า เราได้ทำกรรมหนักเสียแล้วธรรมดาปุถุชนย่อมคิดสิ่งที่ดีบ้างชั่วบ้าง ถ้าเราคิดสิ่งอันไม่ควร อุบาสิกาก็จะพึงตำหนิเรา ทำให้เราละอาย อย่ากระนั้นเลย เราไปจากที่นี่เสียดีกว่า แล้วก็ไปลาอุบาสิกา

"ท่านจะไปไหนคะ"

"จะไปสำนักพระศาสดา"

"นิมนต์อยู่ที่นี่ก่อนเถอะค่ะ"

"อาตมาอยู่ไม่ได้อุบาสิกา อาตมาต้องไปแน่นอน"

เธอได้เดินทางไปยังสำนักพระศาสดาแล้ว อุบาสิกาก็รู้เหมือนกันว่า เพราะเหตุไรพระคุณเจ้าจึงกลับไป

เมื่อพระศาสดาตรัสถามว่าทำไมจึงรีบกลับมาเสีย เธอทูลว่า อุบาสิกานั้นรู้วารจิตทุกอย่าง ธรรมดาปุถุชนย่อมคิดดีบ้างไม่ดีบ้าง

"เธอควรอยู่ที่นั่นแหละภิกษุ"

พระศาสดาตรัสบอก

"ข้าพระองค์อยู่ไม่ได้แน่พระเจ้าข้า"

"ภิกษุ ! เธอสามารถรักษาอะไรสักอย่างหนึ่งได้ไหม?"

"อะไรพระเจ้าข้า ?"

รักษาจิตของเธอที่ข่มได้ยาก จงข่มจิตไว้ให้ได้ อย่าให้คิดถึงอะไรอื่น ให้ดิ่งลงในอารมณ์อันควรแก่สมณะ"

และแล้วพระศาสดาตรัสย้ำว่า

"จิตนี้ข่มได้ยาก เกิดดับเร็ว มันตกไปในอารมณ์อันน่าใคร่ การฝึกจิตนั้นเป็นการดี เพราะจิตที่ฝึกแล้ว นำความสุขมาให้"

เมื่อภิกษุรับว่า "ได้" แล้ว พระศาสดาจึงทรงประทานโอวาทอื่นอันเป็นปัจจัยแก่การอยู่ป่า และการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุมรรคผล

ภิกษุไปอยู่ที่เดิม บังคับจิตอยู่ ไม่คิดอะไรนอกลู่นอกทาง

มหาอุบาสิกา รู้พฤติการณ์ทั้งปวงนั้นแล้ว จึงจัดอาหารอันประณีตมาถวาย 2–3 วัน

ต่อมาภิกษุนั้นได้บรรลุอรหัตตผล เธอมีความสุขอยู่ในมรรคและผลนั้น พลางรำพึงถึงอุปการะของอุบาสิกาว่า

"น่าขอบใจจริงหนอ อุบาสิกามีอุปการะมากแก่เรา เราได้อาศัยอุบาสิกาแล้วแล่นออกจากภพได้ มหาอุบาสิกาเป็นที่พึ่งของเราเฉพาะในอัตภาพนี้หรือหนอ ? นางเคยเป็นที่พึ่งของเราในอัตภาพอื่นบ้างหรือไม่หนอ ?"

ท่านตามระลึกถึงชาติในอดีตถอยหลังไป 99 ชาติ ได้เห็นว่า อุบาสิกานั้นเคยเป็นภรรยาของท่านมา 99 ชาติ นางมีจิตปฏิพันธ์ในชายอื่น ได้ฆ่าท่านเสียถึง 99 ชาติ มาแล้ว ท่านปลงธรรมสังเวชว่า

"น่าสังเวชจริงหนอ ! อุบาสิกาทำกรรมหนักมาแล้วเหลือหลาย"

อุบาสิกานั่งอยู่ในเรือน ใคร่ครวญอยู่ ได้รู้เหตุทั้งปวงนั้นแล้วพิจารณาขึ้นไปถึงชาติที่ 100 ได้เห็นว่า ในชาตินั้นตนได้สละชีวิตคือตายแทนภิกษุนั้น จึงส่งกระแสจิตไปยังภิกษุ เตือนว่า

"ขอท่านได้โปรดพิจารณาถึงชาติที่ 100 เถิด"

ภิกษุได้สดับเสียงของอุบาสิกาด้วยโสตธาตุอันเป็นทิพย์ แล้วระลึกถึงอัตภาพที่ 100 ได้เห็นอุปการะของอุบาสิกานั้นและปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ (ดับทั้งกิเลสและสังขาร–พระอรหันต์ตาย) ณ ที่นั้นนั่นเอง.

เอวํ อนาวิลมฺหิ จิตฺเต

โส ปสฺสติ อตฺต ทตฺถํ ปรตฺถํ

เมื่อจิตไม่ขุ่นมัว คนย่อมมองเห็นทั้งประโยชน์ตน และผู้อื่นได้

(โพธิสัตว์) อนภิรติชาดก 27/63

หลวงปู่พรหม จิรปุญโญ

หลวงปู่พรหม จิรปุญโญ พระอริยเจ้าแห่งบ้านดงเย็น ท่านได้เล่าให้ฟังถึงสมัยเมื่อท่านยังเป็นฆราวาสว่า

ท่านอาจารย์สาร แห่งจังหวัดอุบลราชธานีท่านเป็นพระธุดงคกรรมฐาน เป็นศิษย์องค์หนึ่งของ **หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ปีนั้นได้เดินธุดงค์ผ่านมายังหมู่บ้านของท่าน ณ บ้านดงเย็น ท่านทราบข่าวจึงได้นำเครื่องสักการะออกไปถวายต้อนรับ หลังจากนั้นได้สนทนาธรรมกัน

ท่านเรียนถามความในใจเกี่ยวกับความสุขที่แท้จริงในชีวิต อันเป็นเรื่องที่ท่านหาคำตอบไม่ได้มาเป็นเวลานานปีแล้ว ท่านอาจารย์สารได้ตอบให้ฟังว่า...

"ขอให้ท่านละอารมณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับจิตใจคือ ละจากกามคุณทั้ง 5 ได้แก่ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สัมผัสทางกาย อันเป็นเหยื่อล่อให้ติดอยู่ในกองทุกข์

เมื่อละสิ่งนี้ได้ ความสุขที่จิตใจปรารถนาอยู่ก็จะปรากฏให้เห็นได้หมดจด หายสงสัยเป็นแน่แท้"

คำตอบเป็นที่ถูกใจท่านมาก อุปมาเหมือนกับบุคคลที่ถูกปิดหน้าต่างประตูอยู่ในความมืด ครั้นมีบุคคลผู้สามารถเปิดประตูหน้าต่างออก ความสว่างที่อยู่ภายนอกก็สาดแสงขจัดความมืดภายในห้องนั้นให้สว่าง ความมืดมนอนธการได้สูญหายไปสิ้นจากดวงใจของท่าน นำความเบิกบานปราโมทย์กลับไปยังบ้าน

หลังจากท่านได้ฟังธรรมแล้ว ตอนนั้นอายุประมาณ 36 ปี ท่านได้นำธรรมนั้นไปพิจารณา ครั้นแล้วความคิดก็เกิดขึ้นว่า.

"ตราบใดที่เรายังพัวพันอยู่กับครอบครัว อันประกอบด้วยภรรยาและญาติพี่น้อง ตลอดถึงทรัพย์สมบัติที่มีอยู่นี้ ความสุขที่แท้จริงดังที่เราต้องการ คงจะไม่ได้พบแน่

เราตกลงใจที่จะสละครอบครัว และทรัพย์สมบัติทั้งหมดเสียให้สิ้น ก่อนที่ตัวเองจะออกบวช"

เมื่อคิดดังนี้แล้ว วันหนึ่งท่านได้เอ่ยปากถามภรรยาของท่านว่า

"เธอจะบวชไหม ?"

ฝ่ายภรรยานึกว่าท่านพูดเล่น ก็เลยตอบท่านไปว่า

"บวชก็บวชซิ"

เมื่อได้คำตอบแล้ว ท่านได้สั่งให้เตรียมหุงหาอาหาร เพื่อไปวัดในวันรุ่งขึ้น

พอรุ่งเช้าแห่งวันทรงจำ ท่านกับภรรยาก็ได้ไปวัด แล้วท่านก็แจ้งความประสงค์ต่อท่านเจ้าอาวาส เพื่อให้ภรรยาของท่านบวช

ภรรยาของท่านถึงกับพูดไม่ออก แต่เมื่อได้รับปากกับท่านไปแล้ว ก็ถือว่าเลยตามเลย

ภายหลังจากบวชชีให้แก่ภรรยาแล้ว ท่านก็กลับไปบ้านเพื่อรวบรวมทรัพย์สมบัติของท่านทั้งหมด ไม่มีอะไรเหลือติดบ้านเลย ใส่กระบุงกองไว้

รุ่งเช้า ท่านก็ปูเสื่อ 3 ผืนที่นอกชาน แล้วนำสมบัติที่บรรจุไว้ในหีบในไห นำออกมาเทกองบนเสื่อทั้ง 3 ผืนนั้น แล้วประกาศให้คน แม้จะอยู่ไกลแสนไกลให้มารับทานครั้งนี้

ท่านผู้เห็นเหตุการณ์ได้เล่าไว้ดังนี้ว่า

หลวงปู่พรหม ท่านสละทรัพย์สมบัติทั้งหมดตั้งแต่แก้วแหวนเงินทองทั้งหมดที่ท่านหามาได้

การแจกทานอันยิ่งใหญ่ ท่านแจกคนละ 1 บาท (สมัยก่อน) ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ให้เหมือนกันหมดทุกคน แต่เป็นการให้เฉพาะผู้เดินทางมาเท่านั้น บรรดาญาติพี่น้อง ถ้าไม่มาก็ไม่ให้

ท่านได้แจกข้าวของเงินทองและสมบัติอื่น ๆ ของท่านอยู่ถึง 3 วันเต็ม ๆ จนกระทั่งเหลืออยู่แค่บ้านว่าง ๆ 2 หลังเท่านั้น

ที่เหลือบ้านไว้นี้ ท่านปรารภว่า เผื่อไว้ให้แม่ชี ถ้าแม้ว่าทนการอยู่เป็นแม่ชีไม่ได้ต่อไป หากสึกออกมาก็จะได้มีบ้านอยู่อาศัย แต่ถ้าไม่สึกออกมาก็ถือว่าเป็นบุญของเขา

นอกจากนี้ ก็มีเงินอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งท่านขอเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการอุปสมบทตัวของท่านเอง

และมีของอีกจำนวนหนึ่ง ท่านไม่ยอมที่จะให้ใคร สิ่งนั้น คือ

ปืนผาหน้าไม้ ตะกั่ว ดินปืน แห อวน ลอบ ไซต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องดักสัตว์ เพราะท่านถือว่าเป็นของต้องห้าม

ของเหล่านี้ แม้ใครจะได้ไป เขาก็จะไปก่อกรรมก่อภัยแก่ตนเองอีก ท่านจึงไม่ยอมให้ใครเลย

ท่านได้นำสิ่งเหล่านี้ไปฝังดินเสียทั้งหมด และการที่ท่านนำไปฝังดินนี้ ไม่มีใครทราบสถานที่ จนกระทั่งบัดนี้

หลังจากนั้นท่านก็ออกบวช.

สุเมธบัณฑิต

ในสมัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของเราเสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์ พระพุทธองค์ได้อุบัติขึ้นในตระกูลของเศรษฐีแห่งอมรวดี เมื่ออุบัติขึ้นแล้วบิดามารดาทั้งสองได้ถึงแก่อสัญกรรมลง พระโพธิสัตว์นามว่า **สุเมธ** ต้องกลายเป็นเด็กกำพร้ามาแต่เยาว์วัย

ครั้งนั้น พระราชาผู้เป็นประมุขแห่งอมรวดีมหานครต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่มาพิทักษ์รักษาทรัพย์สมบัติและได้ส่งเสริมให้สุเมธกุมารได้ศึกษาศิลปวิทยาจนเจนจบ

เมื่ออายุบรรลุนิติภาวะแล้ว พระราชาจึงมอบทรัพย์มรดกเหล่านั้นให้สุเมธได้ปกครองสืบไป

วันหนึ่ง เจ้าหน้าที่แห่งท้องพระคลังหลวงได้นำสุเมธมาณพไปสู่ท้องพระคลัง แล้วชี้ให้ดูกองมรดกอันมหมาที่กองอยู่แถลงให้ทราบว่า ทรัพย์มรดกกองนี้เป็นของบรรพบุรุษของท่านที่สะสมมาถึง 7 ชั่วโคตร กองนี้เป็นของบิดามารดาของท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว บัดนี้ท่านเจริญเติบโตเป็นหนุ่ม บรรลุนิติภาวะแล้ว

พอที่จะครอบครองทรัพย์สมบัติเหล่านี้ด้วยตัวเองได้ จึงขอมอบให้ท่านนำทรัพย์เหล่านี้ไป เพราะท่านเป็นเจ้าของอย่างสมบูรณ์

เมื่อเจ้าหน้าที่ชี้แจงให้ทราบแล้ว แทนที่สุเมธมาณพจะดีใจว่า เราโชคดีเหลือเกิน บิดามารดา ปู่ย่าตายายสะสมมรดกไว้ให้มาก เราจะได้ใช้จ่ายให้ชื่นใจตลอดชีวิตในชาตินี้ กลับแสดงอาการตรงกันข้าม ยืนหน้าเศร้าด้วยความปริวิตกกังวล ไม่แสดงอาการกระตือรือร้นให้ปรากฏแต่ออย่างใด

เจ้าหน้าที่เห็นอากัปกิริยาเช่นนั้น จึงถามขึ้นด้วยความสงสัยว่า เพราะเหตุใดท่านจึงไม่ดีใจในทรัพย์มรดกเหล่านี้

สุเมธมาณพตอบว่า

"ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจเหลือเกิน เมื่อได้เห็นทรัพย์มรดกเหล่านี้ เพราะทำให้ข้าพเจ้านึกย้อนไปถึงบรรพบุรุษของข้าพเจ้าที่ท่านสู้อุตส่าห์สละหยาดเหงื่อแรงกายแสวงหาทรัพย์มรดก แล้วสะสมไว้ให้เป็นจำนวนมาก บัดนี้ชีวิตของท่านเหล่านั้นมิอยู่แล้ว ต่างก็ตายกันไปหมดเป็นที่น่าสงสารท่านเหล่านั้นหาได้นำทรัพย์เหล่านี้ติดตัวไปได้ไม่ แม้สักกหาปณะเดียวก็ยังเอาไปไม่ได้ ต้องทอดทิ้งไว้เป็นของประจำโลกอย่างนี้ ข้าพเจ้า

จึงคิดหาอุบายว่า เราจะทำอย่างไรดีหนอจึงจะนำทรัพย์มรดกเหล่านี้ไปสู่ปรโลกได้”

ผลสุดท้ายสุเมธบัณฑิต ก็ได้นำทรัพย์มรดกเหล่านั้นมาบริจาคทานจนหมดสิ้น แม้แต่บ้านของตนเองก็ได้สละให้เป็นสาธารณประโยชน์ แล้วออกบวชเป็นฤาษีบำเพ็ญพรต เพื่อมุ่งแสวงหาสันติสุขต่อไป

สมัยนั้น พระทีปังกรสัมมาพุทธเจ้า (พระพุทธเจ้าองค์แรกที่พระโคดมพุทธเจ้า–องค์ปัจจุบัน ได้ทรงพบและทรงพยากรณ์ว่าจะได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันเป็นองค์ที่ 25) ได้ทรงอุบัติขึ้นในโลก และได้จาริกประกาศพระศาสนาไปยังแคว้นต่าง ๆ สุเมธดาบสได้ทราบถึงกิตติศัพท์อันดีงามของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และได้มีโอกาสถวายการต้อนรับ ด้วยการทอดกายของตนต่างสะพานรองรับพระพุทธบาทให้พระทีปังกรสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จเหยียบไปบนหลังของตน และด้วยกุศลศรัทธาอันแรงกล้าที่เคยอบรมมาแต่อดีตชาตินี่เอง สุเมธดาบสจึงละทิ้งอรหัตตมรรคอรหัตตผลอันตนจะพึงได้ในชาตินั้น ตั้งจิตปรารถนาสัมมาสัมโพธิญาณ ณ แทบบาทมูลแห่งพระทีปังกรสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่นั้นมา

จากนั้น ก็ได้บำเพ็ญพุทธการกธรรม (การบำเพ็ญธรรมเพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า คือ ทศบารมีประกอบด้วย ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา) มาโดยตลอด จนกระทั่งได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบันนี้.

อทฺธา หิ ทานํ พหุธา ปสตฺถํ
ทานา จ โข ธมฺมปทํว เสยฺโย
ทานท่านผู้รู้สรรเสริญไว้มากก็จริง
แต่ธรรมะย่อมประเสริฐกว่าทาน

(โพธิสัตว์) **อาทิตตชาดก 27/242**

15

ติดรส

ครั้งหนึ่งเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งห่มจีวร แล้วทรงถือบาตรเสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอุทัยพราหมณ์

ลำดับนั้น อุทัยพราหมณ์เอาข้าวใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็ม

ครั้งที่สองในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งห่มจีวร แล้วทรงถือบาตรเสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอุทัยพรหมณ์

ลำดับนั้น อุทัยพราหมณ์เอาข้าวใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็ม

ครั้งที่สามในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งห่มจีวร แล้วทรงถือบาตรเสด็จเข้าไปยังที่อยู่ของอุทัยพราหมณ์

แม้จะเป็นครั้งที่สาม อุทัยก็เอาข้าวใส่บาตรถวายพระผู้มีพระภาคจนเต็มเช่นกัน หากแต่ได้กราบทูลด้วยความสงสัยพระองค์ว่า

"ข้าแต่พระโคดม ! พระองค์ท่านติดในรสอาหารหรือจึงเสด็จมาบ่อย ๆ"

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

“กสิกรย่อมหว่านพืชบ่อย ๆ

ฝนย่อมตกบ่อย ๆ

ชาวนาย่อมไถนาบ่อย ๆ

แว่นแคว้นย่อมบริบูรณ์ด้วยธัญญาหารบ่อย ๆ

ยาจกย่อมขอบ่อย ๆ

ทานบดีย่อมให้บ่อย ๆ

ทานบดีให้บ่อย ๆ ย่อมเข้าถึงสวรรค์บ่อย ๆ

ผู้ต้องการนมย่อมรีดนมบ่อย ๆ

ลูกโคย่อมเข้าหาแม่โคบ่อย ๆ

บุคคลที่ลำบากย่อมดิ้นรนบ่อย ๆ

คนเขลาย่อมเข้าถึงครรภ์บ่อย ๆ

สัตว์ย่อมเกิดและตายบ่อย ๆ

บุคคลทั้งหลายย่อมนำซากศพไปป่าช้าบ่อย ๆ

ส่วนผู้มีปัญญา ถึงจะเกิดบ่อย ๆ ก็เพื่อให้ได้มรรคแล้วไม่เกิดอีก”

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสจบ อุทยพราหมณ์ได้กราบทูลพระองค์ว่า

"ข้าแต่พระโคดม ! ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย **ดุจหงายภาชนะที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง ส่องประทีปในที่มืด เพื่อหวังว่า คนมีจักษุจะมองเห็นรูปได้**

ข้าแต่พระโคดม ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ

ขอพระองค์จงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะจนตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป"

สุขา สทฺธมฺมเทสนา

การแสดงสัทธรรมนำความสุขมาให้

(พุทธ) ธรรมบท 25/34

พระพุทธเจ้าห้ามทาน ?

ครั้งหนึ่ง ปริพาชก คือนักบวชนอกศาสนาคนหนึ่ง ชื่อเต็มว่า **วัจฉโคตรปริพาชก** มาถามพระพุทธเจ้าว่า พระพุทธเจ้าทรงห้ามไม่ให้ทานแก่นักบวชศาสนาอื่นหรือ ?

พระพุทธเจ้าทรงตอบว่า

"ดูก่อนวัจฉะ ! ผู้ห้ามผู้อื่นซึ่งกำลังให้ทานชื่อว่าทำอันตรายแก่บุคคล 3 ฝ่าย คือ

1. ทำอันตรายแก่บุญของผู้ให้ทาน
2. ทำอันตรายแก่ลาภของผู้รับทาน
3. ทำลายกุศลธรรมของตนเอง

ดูก่อนวัจฉะ ผู้เทน้ำล้างถาด เทน้ำล้างชามลงในน้ำครำหรือหลุมโสโครก ด้วยเจตนาให้สัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำนั้นได้ยังชีพ เรายังกล่าวว่าการกระทำเช่นนั้น เป็นที่มาแห่งบุญ จะป่วยกล่าวไปไย ถึงการให้ทานในสัตว์มนุษย์เล่า

ดูก่อนวัจฉะ แต่เรากล่าวว่า ทานที่ให้แก่ผู้มีศีลมีผลมาก ส่วนทานที่ให้แก่คนทุศีลหาเหมือนเช่นนั้นไม่"

ครั้งหนึ่ง พระพุทธองค์ประทับอยู่ในวิหารเชตวัน เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เสด็จเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ตรัสกับ พระเจ้าปเสนทิโกศลว่า ในโลกมนุษย์นี้มีบุคคลอยู่ 4 จำพวก คือ บุคคลผู้มืดแล้ว มืดต่อไป 1 บุคคลผู้มืดแล้วกลับสว่างต่อไป 1 บุคคลผู้สว่างแล้วกลับมืดต่อไป 1 และบุคคลผู้สว่างแล้ว สว่างต่อไป 1 แล้วทรงอธิบายดังต่อไปนี้

ดูก่อนมหาบพิตร บุรุษเข็ญใจ ไม่มีศรัทธาเป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น มีความดำริชั่ว มีมิจฉาทิฏฐิ ไม่มีความเอื้อเฟื้อ ย่อมด่า ย่อมบริภาษสมณะหรือพราหมณ์หรือวณิพกอื่น ๆ เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็นคนมักขังเคียดย่อมห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ คนเช่นนี้เมื่อตายไปแล้วย่อมได้เกิดในนรกอันร้ายแรง อย่างนี้แหละได้ชื่อ **เป็นผู้มืดแล้วมืดต่อไป**

ดูก่อนมหาบพิตร บุรุษเข็ญใจ เป็นคนมีศรัทธาไม่มีความตระหนี่ มีความดำริอันประเสริฐ มีใจไม่ฟุ้งซ่าน ย่อมให้

ท่าน ย่อมลุกขึ้นรับสมณะหรือพราหมณ์หรือวณิพกอื่น ๆ ย่อมสำนึกถึงจรรยามารยาท ไม่ห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ คนเช่นนี้ เมื่อตายไปแล้วย่อมได้เกิดในไตรทิพยสถาน อย่างนี้แหละได้ชื่อว่า **เป็นผู้มืดแล้วกลับสว่างไป**

ดูก่อนมหาบพิตร บุรุษบางคนในโลกนี้ ไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น มีความดำริชั่ว มีมิจฉาทิฏฐิ ไม่มีความเอื้อเฟื้อ ย่อมด่า ย่อมบริภาษสมณะหรือพราหมณ์หรือวณิพกอื่น ๆ เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็นคนมักขึ้งเคียด ย่อมห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ คนเช่นนี้ เมื่อตายไปแล้วย่อมได้เกิดในนรกอันร้ายแรง อย่างนี้แหละได้ชื่อว่า **เป็นผู้สว่างแล้วกลับมืดต่อไป**

ดูก่อนมหาบพิตร บุรุษบางคนในโลกนี้ เป็นคนมีศรัทธาไม่มีความตระหนี่ มีความดำริอันประเสริฐ มีใจไม่ฟุ้งซ่านย่อมให้ทาน ย่อมลุกขึ้นรับสมณะหรือพราหมณ์หรือวณิพกอื่น ๆ ย่อมสำนึกถึงจรรยามารยาท ไม่ห้ามคนที่กำลังจะให้โภชนาหารแก่คนที่ขอ คนเช่นนี้ เมื่อตายแล้วย่อมได้เกิดในไตรทิพยสถาน อย่างนี้แหละได้ชื่อว่า **เป็นผู้สว่างแล้วกลับสว่างต่อไป.**

สักแต่ว่าให้

เจ้าชายปายาสิ ผู้ครองนครที่ขึ้นกับพระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นมิจฉาทิฏฐิ เห็นว่าโลกหน้าไม่มี ผลของการทำความดีและความชั่วไม่มี แต่พระกุมารกัสสปได้เทศนาทางถูกให้ฟัง จนเจ้าปายาสิกลับเป็นสัมมาทิฏฐิ และได้บริจาคทานเป็นประจำ

แต่การบริจาคทานนั้น เจ้าปายาสิให้ทานโดยไม่เคารพ ไม่ให้ทานด้วยมือของตน ให้ทานด้วยความไม่นอบน้อม ให้ทานอย่างทิ้งให้ เจ้าปายาสิได้มอบหมายให้อุตตรมาณพผู้เป็นบ่าว เป็นผู้ให้ทานแทน

ส่วนอุตตรมาณพนั้น ได้ให้ทานโดยเคารพ ให้ทานด้วยมือของตนเอง ให้ทานด้วยความนอบน้อม มิได้ให้ทานอย่างทิ้งให้

ผลปรากฏว่า หลังจากบุคคลทั้งสองได้ละโลกนี้ไปแล้ว

เจ้าปายาสิได้ไปเกิดในวิมานชื่อ **"เสรีสกะ"** ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราช ซึ่งเป็นสวรรค์ชั้นต่ำสุดในบรรดาสวรรค์ทั้งหมด และวิมานนั้นว่างเปล่าไม่มีเครื่องประดับประดาอะไรเลย และไม่มีนางฟ้าเป็นบริวารแวดล้อมด้วย

ส่วนอุตตรมาณพ ได้ไปเกิดในสวรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งสูงกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชชั้นหนึ่ง และพรั่งพร้อมด้วยยศและบริวารเป็นอันมาก

การกระทำในอดีต ส่งผลถึงปัจจุบัน

การกระทำในปัจจุบัน ส่งผลถึงอนาคต.

"โซโรอัสเตอร์"

พรหมเทวะ เป็นบุตรชายของนางพราหมณีคนหนึ่ง เป็นผู้มีศรัทธาออกบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า และต่อมาก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์

พระพรหมเทวะมาบิณฑบาตที่บ้านโยมแม่ทุกวันแต่โยมแม่ไม่เคยใส่บาตรให้พระลูกชายเลย แม้กระนั้นก็ตามท่านก็มายืนโปรดอยู่ทุกวัน

พราหมณีเลื่อมใสพระพรหม ไม่ได้เลื่อมใสพระพุทธเจ้า ทุกวันท่านจะจัดอาหารคาวหวานบูชาพระพรหม จนร้อนถึงพระพรหมองค์จริงบนพรหมโลก ต้องลงมาชี้แจงความจริงให้นางเข้าใจ

"แม่พราหมณี ! ข้าวปลาอาหารและสิ่งของต่าง ๆ ที่ท่านสังเวยและบูชาเราเป็นประจำนั้น เราขอบอกว่า เรากินอาหารเหล่านั้นของท่านไม่ได้ เรามีอาหารของเราอยู่แล้ว และอาหารของเราก็ไม่เหมือนกับอาหารที่คนในโลกมนุษย์เขากินกัน

อนึ่ง การที่ท่านบ่นเพ้ออ้อนวอนขอพรจากเราด้วยประการต่าง ๆ นั้น ก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะพรหมไม่สามารถจะบันดาลอะไร ๆ ให้ได้ตามที่ท่านขอได้ดอก

แม่พราหมณี ! ลูกชายของท่านที่ออกบวชอุทิศแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีความบริสุทธิ์ยิ่งกว่าเทวดาหรือพรหมชั้นใด ๆ ท่านมาขออาหารที่เรือนของแม่พราหมณีทุกวัน ท่านเป็นพระที่ควรกราบไหว้บูชา และควรแก่การถวายอาหาร เป็นปูชนียบุคคลที่เลิศที่สุดในโลกเพราะท่านหมดกิเลสแล้ว

ท่านควรจะเอาอาหารคาวหวาน ที่จัดไว้บูชาพระพรหมนั้นถวายแก่ท่านเสียเถิด แล้วทานของท่านจะได้ผลเลิศ."

อนุปาเยน โย อตฺถํ อิจฺฉติ โส วิหญฺญติ
ผู้หวังประโยชน์ด้วยอุบายไม่แยบคาย ย่อมเดือดร้อน
(โพธิสัตว์) เวทัพพชาดก 27/15

ขาดสติ

ในสมัยพุทธกาล มีภิกษุรูปหนึ่งชื่อ **นันทะ** อยากถวายจีวรที่ดีที่สุดของตนให้แก่อาจารย์ชื่อ **สังการะ** ซึ่งเป็นพระอรหันต์

นันทะรู้สึกชื่นชมในความคิดของตัวเองมากและคิดว่าการกระทำเช่นนี้ จะเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ และ จะมีผลต่อการพัฒนาทางจิตวิญญาณ ซึ่งจะทำให้ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในไม่ช้านี้แน่

พอวันรุ่งขึ้น นันทะก็รอจนอาจารย์สังการะออกจากกุฏิ พออาจารย์ลับตาไปแล้ว ก็ลงมือกวาดกุฏิ ตักน้ำดื่มน้ำใช้ จัดเตรียมที่นั่งและดอกไม้ให้อาจารย์ และวางจีวรที่จะถวายไว้ แล้วก็นั่งรออาจารย์กลับ

เมื่อเห็นอาจารย์เดินมา นันทะก็รีบออกไปที่ถนนกล่าวต้อนรับอาจารย์อย่างนอบน้อม แล้วเดินนำไปยังกุฏิ

เมื่ออาจารย์เห็นความเรียบร้อยภายในห้องก็รู้สึกยินดีในความขยันขันแข็งและความมีน้ำใจของลูกศิษย์

นันทะเชื้อเชิญให้อาจารย์นั่งบนที่จัดให้ ตักน้ำให้อาจารย์ฉัน แล้วนำพัดมาโบกให้ จากนั้นก็พร่ำพรรณนาถึงของขวัญ และเรียนท่านว่าตนจะถวายจีวรที่ดีที่สุดแด่อาจารย์

อาจารย์รู้ว่าศิษย์หนุ่มรูปนี้ ยังไม่รู้เท่าทันถึงความทะยานอยากของตน และยึดติดอยู่กับความคิดที่จะให้ของขวัญ ท่านเห็นว่าขณะนี้เป็นโอกาสดีที่จะได้สอนให้นันทะได้ตระหนักถึงอันตรายของการขาดสติ จึงตอบนันทะไปว่าท่านมีจีวรที่ดีที่สุดอยู่แล้ว ควรนำไปให้พระรูปอื่นที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ดีกว่า

การปฏิเสธอย่างสุภาพของอาจารย์ ทำร้ายความรู้สึกของนันทะมาก และทำให้เกิดความขุ่นเคืองขึ้นในใจเป็นที่สุด นันทะคิดว่า

"ในเมื่ออาจารย์ไม่เต็มใจที่จะขอรับของขวัญ เราจะบวชเป็นพระอยู่อย่างนี้ต่อไปทำไม กลับไปเป็นฆราวาสอย่างเดิมดีกว่า"

แล้วความคิดก็เริ่มล่องลอยออกไปอย่างไม่มีขอบเขต ใจไม่ได้อยู่กับปัจจุบันซึ่งกายกำลังพัดให้อาจารย์อยู่

"สมมติว่า เรากลับไปเป็นฆราวาสอีกครั้ง"

นันทะยังคงคิดเรื่อยเปื่อย

"เราจะขายจีวรผืนนี้เสีย แล้วเอาเงินไปซื้อแพะตัวเมียมาเลี้ยง พอมันออกลูกได้ 4 ตัว ก็จะขายเอากำไร เมื่อได้กำไรมากพอ ก็แต่งงานกับผู้หญิงสักคน จากนั้นก็มีลูกชาย จะเอาลูกชายใส่รถเข็น แล้วพากันมาทั้งพ่อแม่ลูกเพื่อเยี่ยมคารวะอาจารย์สังการะ ในระหว่างเดินทางภรรยาสงสารสามีเพราะเข็นทั้งรถทั้งลูกจึงช่วยอุ้มลูกแล้วให้สามีเข็นรถเปล่าไป ขณะที่เข็นรถไปภรรยาเกิดความเมื่อยล้า จึงทำลูกตกกลิ้งไปอยู่ใต้ล้อรถ สามีไม่ทันได้ระวังก็เข็นรถทับลูกตาย สามีโกรธจัดเอาไม้ตีหัวภรรยา"

นันทะคิดไปในขณะที่พัดให้อาจารย์อยู่ จึงเหวี่ยงพัดไปถูกศีรษะอาจารย์ อาจารย์ล่วงรู้ถึงความคิดของศิษย์จึงพูดกับนันทะว่า

"นันทะ ! เธอตีภรรยาเธอ แต่ทำไมมาถูกหัวครูล่ะ ?"

นันทะวางพัดก้มลงกราบขอโทษเป็นการใหญ่และบอกว่าที่ทำไปเพราะว่าขาดสติ

พระอาจารย์กล่าวยกโทษ และพูดขึ้นเรียบ ๆ ว่า

"นั่นทะ ! เธอเห็นหรือยังล่ะ ว่าเธอไม่มีความพยายามที่จะเฝ้าดูความคิดของเธออย่างมีสติ เธอต้องทนทุกข์โดยไม่จำเป็นเพราะความคิดฟุ้งซ่านของเธอมิใช่หรือ ?

เธอเห็นถึงโทษของการคิดอย่างขาดสติหรือยัง เธอเห็นไหมล่ะว่า ถ้าเธอไม่คอยเฝ้าดูจิตใจของเธออย่างระมัดระวังแล้ว เธอก็จะหมกมุ่นอยู่กับสภาวะจิตอันเป็นอกุศลอย่างเจ็บปวด

สภาวะจิตที่เป็นอกุศล จะทำให้จิตใจอ่อนแออ่อนไหวไปกับเรื่องโน้นเรื่องนี้

ด้วยเหตุนี้ จิตใจที่อ่อนแอเพราะความทะยานอยากและความยึดมั่น จะทำให้เธอไปสู่ความผิดหวัง ความขุ่นเคืองใจ ความหลงผิด และความเสียใจอย่างที่เธอเป็นอยู่ในขณะนี้

นั่นทะ ! จงปฏิบัติอย่างอ่อนโยนและพากเพียร เพื่อที่จะพัฒนาสติ ความรู้ตัวทั่วพร้อม อย่างที่เธอได้รู้เห็นแล้วว่า การมีชีวิตอยู่อย่างขาดสติ จะต้องประสบกับความเจ็บปวดครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งต่างกับการเรียนรู้เฝ้าดูตัณหาอันไม่มีที่สิ้นสุด และเฝ้าดูความยึดมั่นอันเจ็บปวดของจิตใจอยู่อย่างต่อเนื่อง จะทำให้เธอหลุดพ้นจากบ่วงแห่งความทุกข์ทรมานได้ในไม่ช้า"

บุญหรือบุณย์

คำว่า **บุญ** หรือ **บุณย์** ในภาษาเดิม คือ ภาษาบาลีและสันสกฤตมีความหมายว่า **เครื่องชำระสันดาน คุณธรรม กุศล ความสุข** ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า **การกระทำตามหลักคำสอนในศาสนา ความดี คุณงามความดี**

ทำบุญทำไม

การครองชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาถือว่าการทำบุญย่อมนำสุขมาให้ มีพุทธภาษิตรับรองคำกล่าวนี้ว่า

สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย

การสะสมบุญเป็นสุข

บุญที่ทำแล้วยังเป็นที่พึ่งที่ยึดของจิตใจฝ่ายดีภายหลังจากได้ทำบุญแล้วอีกด้วย มีพุทธภาษิตรับรองคำกล่าวนี้ว่า

ปุญฺญํ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหติ

บุญเป็นที่พึ่งในกาลภายหน้า

ทำบุญ คือ ทำอะไร

การทำบุญ คือ การทำประโยชน์เกื้อกูลทั้งตนเองและผู้อื่น เพื่อพัฒนาตน (จิต) พัฒนาสังคม และพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเสมอภาคในความสุข สงบและมั่งคั่งสมบูรณ์ของชีวิต

ในทางพุทธศาสนาวางกำหนดชนิดของบุญไว้เป็น 3 ประการ คือ ให้**ทาน** รักษา**ศีล** และเจริญ**ภาวนา** เรียกว่า **บุญกิริยาวัตถุ** ได้แก่

1. **ทานมัย** การทำบุญ คือ การบริจาคทานการแบ่งปัน
2. **ศีลมัย** การทำบุญ คือ การรักษาศีล การสะกัดกั้นกิเลสของตนเองเพื่อประโยชน์มวลชน สร้างความมีระเบียบวินัยในสังคม
3. **ภาวนามัย** การทำบุญ คือ การเจริญภาวนา กำหนดบังคับฝึกจิตเป็นปัจจุบัน ข่มใจ อดทน ยกระดับจิตอยู่เหนือกิเลส

ทำบุญ ทำอย่างไร

วิธีทำบุญให้ได้บุญ หรือความสุขเกิดคุณธรรมตามแนวแห่ง **บุญกิริยาวัตถุ 3** นั้น ได้กำหนดขยายวิธีไว้เป็น 10 อย่าง เรียกว่า **บุญกิริยาวัตถุ 10** ทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้รับผลตามที่ทำนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1. **ทานมัย** ทำบุญด้วยการบริจาคทาน การให้ปั่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค สูงสุดคืออภัยทาน และธรรมทาน

2. **ศีลมัย** ทำบุญด้วยการรักษาศีล เว้นจากการเบียดเบียน ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงเกินลูกเมียผู้อื่น ไม่พูดเท็จ ไม่เสพของมึนเมา และยาเสพติด

3. **ภาวนามัย** ทำบุญด้วยการเจริญภาวนาอบรมจิตให้สงบผ่องแผ้ว พร้อมที่จะทำดีและละเว้นการกระทำชั่วอยู่เสมอ

4. **อปจายนมัย** ทำบุญด้วยการอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อื่น ไม่ทำตัวเป็นอันธพาลเกเร หยิ่งยโส อวดดี อวดเก่ง

5. **ไวยยาวัจจมัย** ทำบุญด้วยการขวนขวายช่วยกิจกรรมที่ชอบที่ถูกต้องของผู้อื่น เช่นการรับใช้บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนคนที่เราไม่รู้จัก

6. **ปัตติทานมัย** ทำบุญด้วยการเฉลี่ยความดีให้ผู้อื่น การให้ส่วนบุญ

7. **ปัตตาโมทนามัย** ทำบุญด้วยการโมทนาส่วนบุญ พลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นทำบุญ สร้างสรรค์ความดี

8. **ธัมมัสสวนมัย** ทำบุญด้วยการฟังธรรม รับฟังความรู้ที่เป็นประโยชน์ เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ และตั้งมั่นอยู่ในความคิดเห็นที่ดีงาม

9. **ธัมมเทสนามัย** ทำบุญด้วยการอธิบายชี้แจงแสดงข้อธรรมแก่ผู้อื่น ชี้ชั่วดี ถูกผิด อะไรควรเว้น อะไรควรทำแก่ผู้อื่น

10. **ทิฏฐุชุกรรม** ทำบุญด้วยการปรับ ทำความเห็นของตนให้ตรง ไม่ออกนอกลู่นอกทางเป็นสัมมาทิฏฐิ เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ใช้ปัญญาใคร่ครวญอยู่เสมอว่าอะไรผิดอะไรถูก

การทำบุญสร้างสรรค์ความดี สร้างความสุขให้แก่ตนทางพุทธศาสนานั้น ใน 10 วิธีนี้ ที่ต้องจ่ายทรัพย์สินเงินทองมีเพียงวิธีเดียวเท่านั้น คือ ข้อ 1 ทานมัย การบริจาคทานขั้นต่ำนอกจากนั้นไม่ต้องจ่ายทรัพย์ เพราะฉะนั้นในวันหนึ่ง ๆ หากเรามีความตั้งใจดี โอกาสทำบุญมีมากมาย

การสั่งสมทรัพย์ อาจมีทั้งคุณและโทษ คนต้องเสียชีวิตเพราะการคุ้มครองทรัพย์มีมาก แต่การสั่งสมบุญสั่งสมความดีมีแต่คุณโดยส่วนเดียว

ทรัพย์ เลี้ยงชีวิตให้เป็นสุขในโลกนี้ แต่บุญความดีให้ความสุขความชื่นใจทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ทรัพย์ ติดตามไปปรโลกไม่ได้ แต่บุญกุศลหรือความดีติดตามไปได้ คอยพิทักษ์รักษาผู้มีความดีให้ปลอดภัย เป็นผู้คุ้มครองที่เหนือกว่าผู้คุ้มครองอื่นใด

ดังนั้นการทำบุญโดยวิธีของพระพุทธเจ้านี้ จึงมิได้ทำให้ผู้คนหรือประเทศชาติจนลงแต่อย่างใด หากแต่จะได้รับแต่ผลบุญอันเลิศซึ่งจะทำให้ตนและสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นด้วย.

อาปูรติ ธีโร ปุญฺญสฺส โถกํ โถกํปิ อาจินํ

คนฉลาดสร้างความดีทีละน้อย ก็เต็มเปี่ยมไปด้วยความดี

(พุทธ) **ธรรมบท 25/26**

ทานเสื่อนชั้นจิต

พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ฝั่งสระโบกขรณีคัคครา เมืองจำปา พระสารีบุตรได้พาพวกอุบาสกชาวนครจำปาเข้าเฝ้า และทูลถามปัญหาถึงผลของทานที่มีผลมาก และมีอานิสงส์มาก

พระพุทธองค์ได้ตรัสตอบ และทรงแสดงผลของทานตามลำดับดังนี้

1. คนบางคนในโลกนี้ มีความหวัง แล้วให้ทาน มีจิตผูกพันในทาน มุ่งการสั่งสมทาน ด้วยคิดว่าเราตายไปจะได้รับผลของทานนี้

เมื่อตายไป ย่อมไปเกิดเป็นเทวดาชั้น **จาตุมหาราชา** เมื่อสิ้นกรรม **ก็มาเกิดอย่างนี้อีก**

2. คนบางคนในโลกนี้ ไม่มีความหวัง แล้วให้ทาน ไม่มีจิตผูกพันในผลของทาน ไม่มุ่งการสั่งสมทานไม่คิดว่าตายแล้วจะได้รับผลของทานนี้ แล้วจึงให้ทาน แต่ให้ทานด้วยการคิดว่าเป็นของดี

เมื่อตายไป ย่อมไปเกิดเป็นเทวดาชั้น **ดาวดึงส์** เมื่อสิ้นกรรม **ก็มาเกิดอย่างนี้อีก**

๓. คนบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า ทานเป็นของดี แต่ให้ทานด้วยคิดว่า บิดามารดา ปู่ย่าตายาย เคยให้เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณีแล้วจึงให้ทาน

เมื่อตายไป ย่อมไปเกิดเป็นเทวดาชั้น **ยามา** เมื่อสิ้นกรรม **ก็มาเกิดอย่างนี้อีก**

4. คนบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้เคยทำมา แต่ให้ด้วยคิดว่า เราหุงหากิน พวกนักบวชเหล่านี้ไม่ได้หุงหากิน เราหุงหากินได้ จะไม่ให้ทานแก่ผู้ไม่หุงหาดูเป็นการไม่สมควร แล้วจึงให้ทาน

เมื่อตายไป ย่อมไปเกิดเป็นเทวดาชั้น **ดุสิต** เมื่อสิ้นกรรม **ก็มาเกิดอย่างนี้อีก**

5. คนบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราหุงหากินได้แต่นักบวชเหล่านี้หุงหากินไม่ได้ จึงให้ทาน แต่ให้ทานด้วยคิดว่า เราเป็นผู้บริจาคทานเหมือนฤาษีต่าง ๆ ในอดีตแล้วจึงให้ทาน

เมื่อตายไป ย่อมไปเกิดเป็นเทวดาชั้น **นิมมานรดี** เมื่อสิ้นกรรม **ก็มาเกิดอย่างนี้อีก**

6. คนบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราจะเป็นผู้บริจาคทาน เหมือนฤาษีต่าง ๆ ในอดีต แต่ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเลื่อมใสเกิดความปลื้มใจและโสมนัส แล้วจึงให้ทาน

เมื่อตายไป ย่อมไปเกิดเป็นเทวดาชั้น **ปรนิมมิตวสวัตดี** เมื่อสิ้นกรรม **ก็มาเกิดอย่างนี้อีก**

7. คนบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเลื่อมใส แต่ให้ทานเพื่อเป็นเครื่องปรุงแต่งจิต คือเพื่อเลื่อนชั้นจิต แล้วจึงให้ทาน

เมื่อตายไป ย่อมไปเกิดเป็นเทวดาชั้น **พรหม** เมื่อสิ้นกรรมแล้ว **ก็ไม่ต้องกลับมาสู่โลกนี้อีก**

นี่แลเป็นเหตุและปัจจัย ที่คนบางคนในโลกนี้ให้ทานแล้วจึงมีผลมาก มีอานิสงส์มาก.

อปฺปมฺปิ เจ สทฺทหาโน ททาติ

เตเน ว โส โหติ สุขี ปรมฺถ

ถ้าคนเชื่อกรรมและผลของกรรม การให้ทานแม้น้อยย่อมมีความสุขในโลกหน้าด้วยทานเล็กน้อยนั้น

(โพธิสัตว์) **อาทิตตชาดก 27/241**

เลือกทาน

สมัยหนึ่ง พระบรมศาสดาเสด็จไปโปรดพระพุทธมารดา เมื่อพระศาสดาเสด็จประทับเหนือแท่นบัณฑุกัมพลศิลาของท้าวสักกะเทวราช ชั้นดาวดึงส์ พวกเทพมาเฝ้ากันมาก

อังกุรเทพบุตรมาก่อนผู้อื่น นั่งใกล้แท่นบัณฑุกัมพล แต่เมื่อเทพผู้มีศักดิ์ใหญ่ทะยอยกันมา อังกุรเทพบุตรก็ถอยออกไปเรื่อย ๆ ถึง 12 โยชน์

ส่วนอินทกเทพบุตร หาต้องถอยไปไม่ ยังคงนั่งอยู่ที่เดิมนั่นเอง

พระตถาคตเจ้า ทรงมองดูเทพบุตรทั้งสองแล้ว มีพระประสงค์จะทรงประกาศความแตกต่างแห่งทานที่บุคคลถวายในทักขิไณยบุคคล (บุคคลที่ควรแก่การถวายทานในศาสนาของพระองค์) และทานที่บุคคลให้แล้วแก่โลกียมหาชน จึงตรัสถามอังกุรเทพบุตรว่า

"ดูกรอังกุระ ! ท่านให้ทานมาเป็นเวลานานถึงหมื่นปี แถวเตาไฟหุงต้มเพื่อบริจาคทานยาวถึง 12 โยชน์ แต่เมื่อท่านมาสู่สมาคมของเรา ต้องนั่งไกลไปถึง 12 โยชน์ ไกลกว่าเทพบุตรทั้งปวง นั่นเพราะเหตุไร"

อังกุรเทพบุตรกราบทูลว่า

"ข้าพระพุทธเจ้าได้บริจาคทานมากจริง ในสมัยที่เป็นมนุษย์ แต่ได้ให้ทานแก่โลกียมหาชน ให้ทานในเขตอันว่างจากทักขิไณยบุคคล ส่วนอินทกะ ได้ถวายทานนิดหน่อย แต่ได้ทำในทักไขณยเขต จึงรุ่งเรืองกว่าข้าพระองค์เหมือนดวงจันทร์ในหมู่ดาว"

พระศาสดาจึงตรัสถามอินทกเทพบุตรผู้นั่งอยู่กับที่มิได้เคลื่อนย้ายเลย แม้เทพบุตรผู้มีศักดิ์ใหญ่ทะยอยกันมา อินทกเทพบุตรทูลว่า

"ข้าพระองค์ได้ทักขิไณยสมบัติในการให้ทานดุจหว่านพืชนิดหน่อยลงในดินดี

พืชแม้มากที่บุคคลหว่านลงในนาดอน ผลย่อมไม่ไพบูลย์ ชาวนาเองก็ไม่ปลื้มใจ ฉันใด

ทานแม้มากที่บุคคลให้แล้วในผู้ทุศีล ผลย่อมไม่ไพบูลย์ ทายก (ผู้ให้ทาน) ก็ไม่ปลื้มใจ ฉันนั้น

ส่วนพืชแม้น้อย แต่บุคคลหว่านลงในนาดี ย่อมมีผลไพบูลย์ ชาวนาก็ปลาบปลื้ม ฉันใด

ทานเล็กน้อย ที่บุคคลทำในบุญเขตในท่านผู้มีศีล มีคุณคงที่มั่นคง ย่อมอำนวยผลไพบูลย์ ยังผู้ให้ชื่นชมยินดีฉันนั้น"

เมื่ออินทกเทพบุตรทูลดังนี้ พระศาสดาจึงตรัสกับอังกุรเทพบุตรว่า

"ธรรมดาการให้ทานควรเลือกให้ ทานนั้นจึงจะมีผลมาก เหมือนการหว่านพืชในนาดี แต่เธอหาทำอย่างนั้นไม่ ทานของเธอจึงไม่มีผลมาก

ทานอันบุคคลให้แล้วในเขตใดมีผลมาก ควรเลือกให้ในเขตนั้น การเลือกให้อันพระสุคตสรรเสริญแล้ว ทานที่ให้ในทักขิไณยบุคคลย่อมมีผลมาก เหมือนพืชที่หว่านลงในนาดี"

เพื่อจะทรงแสดงพระธรรมเทศนาให้ยิ่งขึ้นไป พระศาสดาจึงตรัสต่อไปว่า

"นาทั้งหลาย มีหญ้าเป็นเครื่องประทุษร้าย หมู่ชนมีราคะ โทสะ โมหะ และความอยากเป็นเครื่องประทุษร้าย

ดังนั้น ทานที่บุคคลให้แล้วในท่านผู้ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ และความอยากจึงมีผลมาก"

ในการจบเทศนา อังกุรเทพบุตรและอินทกเทพบุตรได้บรรลุโสดาปัตติผล.

พระนางมหาปชาบดีโคตมี ทรงเลื่อมใสและรักใคร่ในพระผู้มีพระภาคยิ่งนัก คราวหนึ่งทรงปรารภว่าศากยวงศ์อื่น ๆ ได้ถวายสิ่งของแด่พระผู้มีพระภาคบ้าง ได้ออกบวชตามบ้าง ส่วนพระนางเองยังมิได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอันเพื่อพระองค์เลย จึงตัดสินพระทัยจะถวายจีวรแด่พระผู้มีพระภาค พระนางเริ่มตั้งแต่ปั่นฝ้ายเอง ทอเอง ตัดและเย็บย้อมเอง เสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปถวายพระศาสดา

"ข้าแต่พระผู้มีพระภาค หม่อมฉันทำจีวรผืนนี้ด้วยมือของตนเองโดยตลอดตั้งแต่เริ่มต้น ขอพระผู้มีพระภาคทรงรับเพื่ออนุเคราะห์หม่อมฉันด้วยเถิด"

"อย่าเลย อย่าถวายตถาคตเลย ขอพระนางได้นำไปถวายพระภิกษุรูปอื่นเถิด ตถาคตมีจีวรใช้อยู่แล้ว"

พระนางอ้อนวอนถึงสามครั้ง แต่พระศาสดาหาทรงรับไม่ คงยืนยันอย่างเดิม พระนางถึงแก่โทมนัสเป็นอย่างยิ่งไม่อาจทรงกลั้นอัสสุชลไว้ได้ ทรงน้อยพระทัยที่อุตส่าห์ตั้งพระทัยทำเองโดย

ตลอด ยิ่งระลึกถึงความหลังครั้งอดีตที่เคยโอบอุ้มเลี้ยงดูพระพุทธ-องค์มาตั้งแต่ยังเยาว์วัยด้วยแล้ว ยิ่งน้อยพระทัยยิ่งขึ้น พระนางทรงกรรแสง นำจีวรผืนนั้นไปสู่สำนักพระสารีบุตร เล่าเรื่องให้ท่านทราบและตรัสว่า

"ขอพระคุณเจ้าได้โปรดรับจีวรผืนที่ไว้ด้วยเถิดเพื่ออนุเคราะห์ข้าพเจ้า"

พระสารีบุตรทราบเรื่องแล้วก็หารับไม่ แนะให้นำไปถวายพระภิกษุรูปอื่น และปรากฏว่าไม่มีใครรับจีวรผืนนั้นเลย พระนางยิ่งเสียพระทัยเป็นพ้นทวี

ในที่สุดพระพุทธองค์รับสั่งให้ประชุมสงฆ์ แล้วให้พระนางถวายแก่ภิกษุบวชใหม่รูปหนึ่ง แล้วทรงปลอบให้พระนางคลายจากความโศกและให้ร่าเริงบันเทิงด้วยบุญกิริยาอันยิ่งใหญ่กว่านั้นว่า

"ดูก่อนโคตมี ! ผ้าที่ท่านถวายแล้วนี้ ได้ชื่อว่าถวายสงฆ์ ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ผลานิสงส์มีมากกว่าการถวายเป็นส่วนบุคคลแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง หรือกว่าการถวายพระพุทธเจ้าเอง

โคตมีเอย ! การที่ตถาคตไม่รับจีวรของพระนางนั้น มิใช่เพราะใจไม้ไส้ระกำอะไร แต่เพราะมุ่งประโยชน์อันสูงสุดที่จะพึงมีแก่ท่านเอง ปาฏิบุคลิกทานใด ๆ จะมีผลเท่าสังฆทานหามิได้"

"อานนท์เอย ! ข้อที่เธออ้อนวอนเราเพื่อรับจีวรของพระนางโคตมี โดยอ้างว่าพระนางมีอุปการะมากแก่เรา เคยเลี้ยงดู เคยให้นม และถือว่าเป็นผู้มีอุปการะมากนั้น เราก็เห็นอยู่ แต่เพราะเห็นอย่างนั้นเอง เราจึงต้องการให้พระนางได้รับประโยชน์อันไพศาล โดยการนำจีวรถวายแก่สงฆ์ ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

อานนท์เอย ! การที่บุคคลได้อาศัยผู้ใดแล้วถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ได้งดเว้นการ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น การที่จะตอบแทนผู้นั้น มิใช่เป็นสิ่งที่จะทำได้โดยง่ายเลย การทำการตอบแทนด้วยการถวายข้าวน้ำ และเครื่องใช้ต่าง ๆ และการเคารพกราบไหว้ เป็นต้น ยังเป็นสิ่งเล็กน้อย คือไม่สามารถตอบแทนคุณความดีของท่านผู้นั้นได้ด้วยเหตุเพียงเท่านี้

อานนท์ ! ปาฏิบุคลิกทานมีอยู่ 14 ชนิด ซึ่งจะให้ผลมากน้อยตามลำดับกัน ดังนี้

1. ของที่ถวายแก่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

2. ของที่ถวายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า

3. ของที่ถวายแก่พระอรหันตสาวก

4. ของที่ถวายแก่ผู้ปฏิบัติ เพื่อบรรลุอรหัตตผล

5. ของที่ถวายแก่พระอนาคามี

6. ของที่ถวายแก่ผู้ปฏิบัติ เพื่อบรรลุอนาคามิผล

7. ของที่ถวายแก่พระสกทาคามี

8. ของที่ถวายแก่ผู้ปฏิบัติ เพื่อบรรลุสกทาคามิผล

9. ของที่ถวายแก่พระโสดาบัน

10. ของที่ถวายแก่ผู้ปฏิบัติ เพื่อบรรลุโสดาปัตติผล

11. ของที่ให้แก่คนนอกพระพุทธศาสนา ซึ่งปราศจากกามราคะ

12. ของที่ให้แก่ปุถุชนผู้มีศีล

13. ของที่ให้แก่ปุถุชนคนทุศีล

14. ของที่ให้แก่สัตว์ดิรัจฉาน

อานนท์ ! ของที่ให้แก่สัตว์ดิรัจฉานยังมีผลมาก ผลไพศาล ได้ผลเป็นร้อยเท่า ให้แก่ปุถุชนคนทุศีล ได้ผลพันเท่า ให้แก่คนผู้มีศีลได้ผลแสนเท่า ให้แก่คนนอกพระพุทธศาสนาซึ่งปราศจากกามราคะ ได้ผลแสนโกฏิเท่า หากได้ถวายแด่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผลของท่านนับประมาณมิได้เลย

อานนท์ ! คราวหนึ่งเราเคยกล่าวแก่ปริพาชกผู้หนึ่งว่า บุคคลเทน้ำล้างภาชนะลงในดินด้วยความตั้งใจว่า ขอให้สัตว์ในดินได้อาศัยอาหารที่ติดน้ำล้างภาชนะนี้ได้ดื่มกินเถิด แม้เพียงเท่านี้เรายังกล่าวว่า ผู้กระทำได้ประสบบุญแล้วเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้นจะกล่าวไปใย ในทานที่บุคคลให้แล้วแก่ปุถุชน ผู้มีศีลหรือผู้ทุศีล จนถึงพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า จะไม่มีผลมากเล่า

แต่ทั้งหมดนี้เป็นปาฏิบุคลิกทาน คือ ทานที่ให้เจาะจงบุคคล เรากล่าวว่า **ปาฏิบุคลิกทานใด ๆ จะมีผลเท่าสังฆทานมิได้เลย**

อานนท์เอย ! ต่อไปเบื้องหน้าจักมีแต่โคตรภูสงฆ์ คือสงฆ์ผู้ทุศีล มีธรรมทราม สักแต่ว่ามีกาสาวพัสตร์พันคอ การให้ทานแก่ภิกษุผู้ทุศีลเห็นปานนี้ แต่อุทิศสงฆ์ก็ยังเป็นทานที่มีผลมาก มีอานิสงส์ไพศาลประมาณมิได้"

แล้วทรงหันไปตรัสแก่พระนางผมจวรอันจักถวายว่า

"ดูก่อนโคตมี ! เพราะฉะนั้นการที่พระนางได้ถวายจีวรแก่สงฆ์ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขในครั้งนี้ จึงจัดเป็นโชคลาภอันประเสริฐยิ่งแล้ว"

สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน กรุงสาวัตถี ครั้งนั้น เมื่อพระพุทธองค์แสดงถึงอานิสงส์แห่งการเจริญเมตตา ได้ยกเอาการให้ทานมาเป็นเครื่องเปรียบเทียบดังนี้

"ภิกษุทั้งหลาย ! ผู้ใดพึงให้ทานประมาณ 100 หม้อใหญ่ในเวลาเช้า 100 หม้อใหญ่ในเวลาเที่ยง และ 100 หม้อใหญ่ในเวลาเย็น

เมื่อเทียบกับผู้เจริญเมตตาธรรมในเวลาเช้าโดยที่สุดแม้เพียงชั่วเวลารีดนมวัวกระฉูดเดียว

หรือผู้เจริญเมตตาธรรมในเวลาเที่ยง โดยที่สุดแม้เพียงชั่วเวลารีดนมวัวกระฉูดเดียว

หรือผู้ที่เจริญเมตตาธรรมในเวลาเย็น โดยที่สุดแม้เพียงชั่วเวลารีดนมวัวกระฉูดเดียว

เรากล่าวว่า การเจริญเมตตาธรรมนี้ มีผลมากกว่าทานที่บุคคลให้แล้ว 3 ครั้งในวันหนึ่งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย ! เธอพึงเจริญเมตตาธรรมให้มาก และ

เนือง ๆ เพราะเมตตาธรรมมีผลมาก มีอานิสงส์ถึง 11 ประ-
การ คือ

หลับ ก็เป็นสุข

ตื่น ก็เป็นสุข

ไม่ฝันลามก

เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย

เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย

เทวดาย่อมรักษาคุ้มครอง

ไฟ ยาพิษหรือสาตราย่อมไม่กล้ำกรายได้

จิตตั้งมั่นโดยเร็ว

สีหน้าผ่องใส

เป็นผู้ไม่ลุ่มหลงทำกาลกิริยาตาย

เมื่อไม่แทงตลอดคุณธรรมอันยิ่ง ย่อมเป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก"

และอีกครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนพระราหุลถึงธรรมที่เป็นคู่ปรับกัน 6 คู่

"ราหุล ! เธอจงเจริญเมตตาภาวนาเถิดเพราะเมื่อเธอเจริญเมตตาภาวนาอยู่ จักละพยาบาท (คือ ความคิดที่จะแก้-แค้น) ได้

เธอจงเจริญกรุณาภาวนาเถิด เพราะเมื่อเธอเจริญกรุณาภาวนาอยู่จักละวิหิงสา (คือความเบียดเบียน) ได้

เธอจงเจริญมุทิตาภาวนาเถิด เพราะเมื่อเธอเจริญมุทิตาภาวนาอยู่จักละอรติ (คือความริษยา) ได้

เธอจงเจริญอุเบกขาภาวนาเถิด เพราะเมื่อเธอเจริญอุเบกขาภาวนาอยู่ จักละปฏิฆะ (ความขัดใจ) ได้

เธอจงเจริญอสุภภาวนาเถิด เพราะเมื่อเธอเจริญอสุภภาวนาอยู่ จักละราคะ (คือความยินดีในกาม) ได้

เธอจงเจริญอนิจจสัญญาภาวนาเถิด เพราะเมื่อเธอเจริญ อนิจจสัญญาภาวนาอยู่ จักละอัสมิมานะ (คือความถือตัว) ได้.

ยสฺส สพฺพมโหรตฺตึ อหึสาย รโต มโน

เมตฺตโส สพฺพภูเตสุ เวรนฺตสฺส น เกนจิ

ผู้ใดมีความยินดีในความไม่เบียดเบียนทั้งกลางวันและกลางคืน และเป็นผู้มีความเมตตาแก่สรรพสัตว์ ย่อมพ้นจากเวร

มณิภัททสูตร 15/289

การเจริญเมตตา

ก่อนที่จะกล่าวถึงการเจริญเมตตา ควรจะทราบได้ถึงลักษณะของเมตตาเสียก่อนว่าเป็นอย่างไร

เมตตา มีลักษณะในการไม่ประทุษร้าย ไม่พิโรธ ไม่แค้นเคือง แต่กลับมีแต่ความรัก ความหวัง ความปรารถนาที่จะเห็นคนอื่น สัตว์อื่น มีความสุขกาย สบายจิต

จิตที่ประกอบด้วยเมตตา คือ จิตที่ไม่คิดประทุษร้ายใคร หากมีแต่ความรักใคร่ ปรารถนาที่จะให้สัตว์ทั้งหลายมีความสุข

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เมตตาจิต เมื่อเกิดขึ้นแก่บุคคลใดก็สามารถกำจัดความอาฆาต พยาบาทหรือความเร่าร้อนใจเพราะผูกความโกรธ ความไม่พอใจครอบงำให้ไปจากจิตใจได้ มีแต่ความผ่องใส ร่มเย็นปรากฏเกิดขึ้นในจิตนั้น

เมตตามีวิธีเจริญอย่างไร ?

เมตตาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการทำใจ หรือ การนึกคิดพิจารณาด้วยวิธีอันแยบคาย คือ การสร้างความรู้สึกให้เกิดขึ้น

"คนเราทุกคนเกิดมาในโลก มีความต้องการที่เหมือนกันประการหนึ่ง คือ **ความรักสุข เกลียดทุกข์**

ให้สร้างความรู้สึกขึ้นว่า **เรารักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด แม้คนอื่นสัตว์อื่นก็ย่อมรักสุขเกลียดทุกข์ฉันนั้น"**

ลำดับแห่งการเจริญเมตตา

1. เมื่อสร้างจิตตานุภาพแห่งความเมตตาแล้ว ให้ทำความรู้สึกต้องการจะเห็นตนเองมีความสุขและปราศจากทุกข์เป็นเบื้องต้นก่อน เพราะตนเป็นที่รัก รักตนต้องทำตนให้ดีก่อน ไม่ตามใจตน ถ้าตามใจตนยอมให้ทำชั่ว พระพุทธเจ้าเรียกว่า **ฆ่าตน** เพราะฉะนั้นต้องประกอบตนในทางที่ดี

2. ขยายความรู้สึกนั้นไปถึงผู้ที่เรารักที่สุด เช่น พ่อ แม่ ลูก แต่มิใช่คู่รัก เพราะมันจะเป็นสิเนหาไป (ความรักใคร่เฉพาะบุคคล)

3. เมื่อจิตมีพลังเมตตาเพิ่มมากขึ้น ก็แผ่ขยายไปยังผู้ที่เราไม่รักไม่เกลียด ผู้ที่ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกัน

4. แผ่ขยายไปถึงผู้ที่เป็นศัตรูกัน เมื่อสามารถแผ่เมตตาไปถึงคนที่เป็นศัตรูกันได้ ก็ย่อมได้ชื่อว่า เราใช้เมตตา

กำจัดความอาฆาตพยาบาทออกไปจากจิตใจได้แล้ว จึงนับว่าได้ประสบรสของเมตตาอย่างแท้จริง

5. ให้แผ่กว้างออกไปอีกโดยปรารถนาที่จะเห็นคนทั้งหลายตลอดถึงสัตว์อันเป็นเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตาย ให้มีความสุขเช่นเดียวกับเรา

การเจริญเมตตาเช่นนี้ จนทำให้ผู้อื่นได้รับผลคือความสุขหรือไม่ ?

ความสุขและความทุกข์ย่อมเป็นของแต่ละคนแต่การที่เราปลูกเมตตาขึ้นในใจของเรานั้น ก็เพื่อกำจัดความอาฆาตพยาบาท ความประทุษร้ายที่มีอยู่ในใจให้หมดไป ยังผลให้จิตใจผ่องใสปลอดโปร่ง ส่วนผู้อื่นจะมีความสุขตามที่เราต้องการให้เขาหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าเขาประสบทุกข์ ก็ขอเพียงอย่าให้เขาต้องทุกข์เพราะความอาฆาตพยาบาทของเรา ก็น่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว

คำแผ่เมตตาที่ใช้กันทั่วไปมีดังนี้

สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น

อะเวรา จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัพยาปัชฌา จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

อะนีฆา จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย

สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด.

"ความรัก เป็นธรรมดาของมนุษย์
แต่ความเมตตา ทำให้มนุษย์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น"

ในบรรดา ทาน ทั้งหลาย **สังฆทาน** คือ **ทานเพื่อสงฆ์** หรือ การถวายแก่สงฆ์ ไม่จำเพาะเจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง มีอานิสงส์สูงสุด

ในบรรดา **สังฆทาน** ด้วยกัน **เสนาสนทาน** คือ การให้ที่อยู่อาศัย มีอานิสงส์เลิศกว่าอย่างอื่น

การถึง **ไตรสรณคมน์** คือ การยอมรับนับถือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก เป็นแนวทางดำเนินชีวิต มีอานิสงส์มากกว่า **เสนาสนทาน**

การรักษา ศีล 5 คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากของเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีอานิสงส์มากกว่า **การถึงไตรสรณคมน์**

การเจริญ **เมตตา** ทำให้จิตใจอ่อนโยนในสัตว์ทั้งหลาย ไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย มีอานิสงส์มากกว่า **การรักษาศีล 5**

การเจริญ **ไตรลักษณ์** คือ การเห็นอนิจจัง–ความไม่เที่ยง ทุกขัง–ความเป็นทุกข์ทนยาก และอนัตตา–ความมิใช่ตัวตน ด้วยปัญญา มีอานิสงส์มากกว่า **การเจริญเมตตา**

การ **สิ้นกิเลส** หรือ **นิพพาน** เป็นการดับกิเลสคือดับสิ่งที่ทำให้ใจเศร้าหมอง หรือดับความชั่วที่แฝงอยู่ในความรู้สึกนึกคิด ซึ่งทำให้จิตใจขุ่นมัวไม่บริสุทธิ์ และดับกองทุกข์ทั้งปวง มีอานิสงส์สูงสุดในการประพฤติความดีทั้งหลาย

ตามนัยแห่งพุทธพจน์จะเห็นว่า การทำความดีโดยการลงทุนเรื่องทรัพย์สินเงินทองให้น้อยลง หรือไม่ต้องใช้เงินเลย เป็นความดีอย่างประหยัดและฉลาด ยิ่งทำยิ่งฉลาด และมีอานิสงส์สูงสุด.

นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ

นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง

(พุทธ) **ธรรมบท 25/35**

ครั้งหนึ่ง มีผู้ได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า การให้อะไรเป็นการให้ที่ดีที่สุด รสของอะไรเป็นรสที่ดีที่สุด ความยินดีอะไรเป็นความยินดีที่สุด อะไรเป็นเครื่องระงับกิเลสและความทุกข์ได้สิ้นเชิง

พระพุทธองค์ได้ตรัสตอบปัญหาทั้งสี่ข้อนี้ รวมด้วยคำ ๆ เดียวว่า

"ธรรม"

ผู้ถามได้ทูลขอให้พระองค์ทรงอธิบายให้กระจ่างขึ้นเล็กน้อย

พระองค์ได้ตรัสอธิบายว่า

"การให้สิ่งของ แม้จะเป็นการกระทำที่ดีก็จริง แต่ไม่สามารถทำให้ผู้รับเดินไปตามทางแห่งนิพพานได้

ธรรมเท่านั้นที่จะทำให้คนเดินไปตามทางแห่งนิพพานได้

เพราะฉะนั้น การทำคนให้รู้จักธรรม ซึ่งผู้ทำอาจจะได้รับความลำบากบ้าง นั่นแหละเรียกว่าการให้ธรรมในที่นี้ และเป็นการให้ที่ดีที่สุด

เมื่อใดรู้ธรรม เมื่อนั้นจิตใจก็เต็มไปด้วยความสดชื่นแจ่มใส เกิดความรู้สึกพอใจในรสของธรรมนั้น ธรรมนั้นจะทำลายกิเลสต่าง ๆ ซึ่งทำคนให้เป็นทุกข์นั้นหมดไป และทำให้ประสบความไม่มีทุกข์เลย ซึ่งเรียกว่า **นิพพาน** ในที่สุด

เพราะฉะนั้น ธรรม จึงเป็นสิ่งที่มีรสเลิศ นำมาซึ่งความยินดียิ่ง และเป็นสิ่งที่เลิศที่สุดในโลกที่สามารถทำกิเลสให้สูญไป

ท่านจงให้ธรรมแก่คนทั้งหลายเถิด จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำการให้ที่ดีที่สุด ดีกว่าการให้ทั้งหลายแก่ผู้ที่อยู่ในโลกมนุษย์และผู้ที่อยู่ในสวรรค์"

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
การให้ธรรม ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

(พุทธ) **ธรรมบท 25/52**

ชีวิตที่สร้างชีวิต

1 กิโลเมตรเศษจากปากซอยวัชรพล ถนนราม-อินทรา ซึ่งกำลังจะกลายเป็นจุดตัดสำคัญของทางด่วนสายเอกมัย-รามอินทรา เชื่อมย่านพักอาศัยแถบนี้กับใจกลางเมือง ฝั่งซ้ายมือของซอยซึ่งกว้างใหญ่กว่าถนนหลายสาย ล้อมรั้วสังกะสีเขียวไว้แสดงอาณาเขตให้รู้ว่า ในอนาคตอันใกล้นี้จะมีศูนย์การค้าใหญ่ตระหง่านขึ้น ฝั่งขวามือถัดเข้าไปหน่อยเป็นแนวของตึกแถวนับร้อยคูหาที่กำลังสร้างจะแล้วเสร็จ รองรับการพาณิชย์ที่ขยายตัวถึงรอบนอกแล้ว เมืองและความจอแจแออัดกำลังจะเกิดขึ้นที่นี่

แต่ชีวิตสงบชีวิตหนึ่งกับงานอุทิศกายใจของเธอยังคงดำ-รงอยู่ในท่ามกลางแมกไม้เขียว อาณาบริเวณ 13 ไร่เศษฝั่งตรงข้ามกับแท่งคอนกรีตของอาคารพาณิชย์กลุ่มใหญ่เหล่านั้น ในทำเลทองของที่ดินย่านนี้

อาณาจักรแห่งนี้ไม่มีสัญลักษณ์โดดเด่นเป็นพิเศษใด ๆ นอกจากแนวไม้ใหญ่ร่มครึ้มทั่วอาณาบริเวณต่างไปจากพื้นที่โล่งว่างเปล่าทั่วไปในบริเวณนั้นที่รอการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ

ตรงทางเข้ามีเพียงป้ายจัดทำง่าย ๆ บอกให้รู้ว่าเป็น **"เสถียรธรรมสถาน"**

แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ออกบวชอุทิศตัวปฏิบัติธรรมมานาน 12 ปีแล้ว ที่วัดศิริพงษ์ วัดเล็ก ๆ ในย่านชุมชนแถบนั้นที่ไม่นิยมแข่งสร้างอุโบสถงดงามตระการตา เหมือนที่อื่นแต่กลับนำเงินบริจาคของพุทธศาสนิกชนไปลงทุนกับการสร้างศูนย์พัฒนาเยาวชน เป็นโรงเรียนพุทธศาสนาที่น่าทึ่งแห่งหนึ่ง

ในถนนสายที่พ้นทุกข์แล้ว เราต่างไม่อยากเข้าไปรื้อค้นเรื่องเบื้องหลังซึ่งเรียกคืนมาไม่ได้อีกแล้ว ไม่อยากตั้งคำถามซ้ำซากถึงเหตุจูงใจทั้งหลายแหล่ที่ใครต่อใครมักใส่ใจใฝ่รู้เสียยิ่งกว่าเนื้อหาสาระแท้ ๆ ของการอุทิศชีวิตเพื่อสิ่งศรัทธาในใจไม่ว่าจะเป็นเนื้อเรื่องทางโลกหรือทางธรรม

การบวชชีไม่ใช่เพื่อหนีทุกข์เสมอไป แล้วก็มิใช่ทางออกง่าย ๆ ให้กับปัญหาสารพัน

"ตอนที่ดิฉันบวชก็ปรึกษาท่านเจ้าอาวาสรูปก่อนซึ่งเสียชีวิตไปแล้วว่า อยากจะทำอะไรให้ชีวิตสงบเย็น อยากจะให้ อยากจะแบ่งปัน เพราะเข้ามาอย่างคนไม่รู้เรื่อง ท่านก็แนะนำว่า ไม่ให้พิจารณาเพ่งโทษคนอื่น แต่ให้พิจารณาตัวเองเพื่อ

ให้เห็นทิศทางที่ถูกต้อง" แล้วท่านเองก็เป็นคนแนะนำให้ดิฉันซื้อที่ดินแปลงนี้ไว้"

แม่ชีศันสนีย์ซื้อที่ดินแปลงงามกลางซอยวัชรพล เมื่อ 4 ปีมานี้เอง ช่วงนั้นหมู่บ้านจัดสรรบางแห่งเริ่มขึ้นโครงการแล้ว แต่แปลงที่ซื้อเป็นสวนเก่ามีน้ำขังต้องลงทุนถมให้สูงขึ้นเกือบ 3 เมตร แล้วลงมือเนรมิตสวนที่เกือบจะรกร้างเดิมนั้นให้กลายเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่เงียบสงบร่มรื่น ใจกลางเมือง ในงบประมาณที่คนมีสตางค์แต่เห็นแก่ตัวทั้งหลาย ไม่กล้าหยิบยื่นให้

เพราะที่ดินแปลงใหญ่ขนาดนี้ราคาซื้อขาย ช่วงนั้นเริ่ม "ร้อน" กันแล้ว เงินพัฒนาก้อนใหญ่ที่ทุ่มลงไปหากมิใช่ด้วยจิตบริสุทธิ์และการหนุนช่วยของครอบครัว "เสถียรสุต" ภายใต้ **กองทุนเสถียรธรรม** แล้ว โครงการนี้ก็ไม่อาจสำเร็จเป็นรูปร่างงดงามในพริบตาได้

"คือที่บ้านก็ชอบทำบุญเป็นปกติอยู่แล้ว **ฉะนั้น**แทนที่เราจะเอาเงินทำบุญกระจายไปตามแหล่งต่าง ๆ ดิฉันก็ขอให้รวบรวมเป็นก้อนมาพัฒนาสถานที่แห่งนี้ ซึ่งเป็น **บ้าน** อีกแห่งหนึ่ง บ้านที่ดิฉันสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้ สามารถสร้างปัญญาให้กับเพื่อนร่วมโลก โดยเฉพาะพวกเยาวชนทั้งหลาย ดิฉันถือว่าการทำกิจกรรมทางศาสนาให้กับเยาวชน

ถือว่าเป็นงานด้านวัฒนธรรมอันหนึ่ง"

เสียงบอกเล่าของเธอเรียบเย็นแจ่มใส ใบหน้าอิ่มเอิบเยี่ยงคนอิ่มบุญทั้งหลาย

แม่ชีศันสนีย์ตั้งใจสร้าง "เสถียรธรรมสถาน" ขึ้นมาเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติธรรมแก่ผู้สนใจทุกคน โดยไม่จำกัดเชื้อชาติและศาสนา พร้อม ๆ กับอุทิศให้เป็นสถานฝึกอบรมจิตใจเยาวชน นับแต่งานตกแต่งสถานที่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาเมื่อ 3 ปีก่อน

งานอบรมเยาวชนในเรื่องการปฏิบัติจิตใจและฝึกสมาธินั้น เธอประสานกับโรงเรียนชั้นนำของกรุงเทพ ฯ กว่า 30 แห่ง จัดอบรมขึ้นในช่วงปิดภาคการศึกษาของทุกปี ๆ ละ 2 ครั้งในเดือนเมษายนและตุลาคม ซึ่งจะมีเยาวชนหญิง–ชายเข้าร่วมกิจกรรมคราวละ 200–250 คน ส่วนการฝึกปฏิบัติธรรมเจริญภาวนาของศาสนิกชนทั่วไปตามแนวทางของท่านพุทธทาสภิกขุ และท่านปัญญาฯ ๆ นั้นกระทำมาสม่ำเสมอตลอดปี โดยเฉพาะการการอบรมอานาปานสติภาวนา ซึ่งนำโดยศาสตราจารย์อุบาสิกาคุณรัญจวน อินทรกำแหง และมีแม่ชีดังฤดี จันทรประภา เป็นผู้ช่วย โดยทางกองทุนเสถียรธรรมเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ในปี 2535 นี้แม่ชีศันสนีย์ได้เพิ่มกิจกรรมใหม่ขึ้นมาอีกงานหนึ่งคือ การสร้าง **บ้านแม่และเด็กนอกสมรส** ขึ้น

แม่ชีศันสนีย์ยืนยันว่าสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ **เป็นแบบฝึกหัดของชีวิต**

ภายในสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้เพื่อให้แม่ที่มีปัญหาชีวิต และกำลังจะทอดทิ้งลูก ได้มีที่อยู่อาศัยชั่วคราว และมีโอกาสได้เลี้ยงดูใกล้ชิดลูกเล็กชั่วระยะเวลาหนึ่งก่อนจะตัดสินใจทำอะไรลงไป โดยแม่ชีศันสนีย์ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากกองทุนช่วยเหลือเด็กแห่งสหราชอาณาจักร และนักสังคมสงเคราะห์โรงพยาบาลเด็ก โดยสามารถรองรับแม่ที่มีปัญหาได้ 5 คนพร้อมกัน มีระยะเวลาพักอาศัยรวม 6–9 เดือน

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่อเนื่องส่งเสริมจิตใจเด็กมีปัญหาอีกต่างหาก ทุกวันที่ 25 มกราคมของทุกปี แม่ชีศันสนีย์จะเชิญเด็กตาบอดและพิการซ้ำซ้อนมาร่วมกิจกรรมสังสรรค์ในวัน "สายสัมพันธ์วันคู่บุญ" ให้เด็ก ๆ เหล่านี้ได้สนุกสนานด้วยการละเล่นและกิจกรรมกีฬาหลากประเภท ในวันนั้นเสถียรธรรมสถานจะตกแต่งไฟงดงามพราวตาเปลี่ยนบรรยากาศไปอีกแบบ

"กิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กเราก็จะมีบรรยากาศสนุกสนาน เพราะไม่อยากให้มีความแตกต่างกันมากมายเกินไป ระหว่างชีวิตปกติทางโลกกับทางธรรม และอะไรที่เกี่ยวกับเด็ก ๆ นี่ เราไม่อยากทำให้สุดโต่ง อยากให้พอดี ๆ"

"ชีวิตที่สมบูรณ์นั้นคือชีวิตที่สงบเย็น เป็นชีวิตที่ใช้วัตถุที่มีอยู่ในทิศทางที่ถูกต้อง และรู้จักแบ่งปัน ถ้าเราสักแต่ว่าให้เงินช่วยเหลือไปโดยไม่มีปัญญาควบคุมมันก็ไม่มีประโยชน์ การให้นั้นต้องไม่ผลักให้ผู้รับตกเหวด้วยและถ้าเราจัดสรรด้วยความพอใจ ไม่ว่าอะไรจะอยู่ตรงไหน ก็ยังได้ประโยชน์ แม้เมืองจะมาล้อมเราในอนาคต สถานที่แห่งนี้ก็ยังให้สิ่งทดแทนจิตใจได้เช่นเดิม

สำหรับตัวเธอทุกวันนี้มีปัญญาอยู่เหนือวัตถุแล้ว "เรื่องการงาน" ดิฉันคิดว่ายิ่งตัวเราเล็กลงเท่าไหร่ เราก็ประสบความสำเร็จเท่านั้น"

ขณะนี้การก่อสร้างสถานปฏิบัติธรรมของแม่ชีศันสนีย์ยังไม่เสร็จเรียบร้อยดี ฉะนั้นการเข้าไปเยี่ยมชมจึงอาจจะยังไม่สะดวกนัก แต่หากผู้ใดต้องการที่พักใจอันสงบเงียบแล้ว เสถียรธรรมสถานก็พร้อมจะต้อนรับเสมอ เพียงแต่แจ้งความประสงค์ที่ยามรักษาการณ์เท่านั้น

เพราะแม่ชีเชื่อว่าทุกชีวิตนั้นมีค่า ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ หรือต้นไม้ทุกต้นที่นำมาลงไว้ให้ความร่มเย็นแก่ผู้คน.

โปรดสุภัททปริพาชก

ปริพาชกผู้หนึ่ง ชื่อว่า **สุภัททะ** เป็นชาวเมืองกุสินารา สุภัททปริพาชกนั้นได้ยินข่าวว่า พระสมณโคดมจักปรินิพพานในที่สุดแห่งราตรีนี้แล้ว จึงคิดว่า

"ความสงสัยของเรามีอยู่ ควรจะรีบออกไปเฝ้าทูลถามให้พระองค์ตรัสบอกบรรเทาความในใจของเราเสีย"

แล้วสุภัททปริพาชก ก็ออกจากเมืองกุสินาราเข้าไปพบพระอานนท์ที่ยังอุทยานสาลวัน เพื่อขอโอกาสได้เข้าเฝ้า พระอานนท์เถระเจ้าได้ทัดทานว่า

"อย่าเลย สุภัททะ ท่านอย่าเบียดเบียนพระตถาคตเจ้าเลย"

ขณะนั้นพระตถาคตเจ้าก็ทรงลำบากพระการหนักอยู่แล้ว แม้สุภัททปริพาชกจะได้วิงวอนอยู่ถึง 2 ครั้ง 3 ครั้ง พระอานนท์เถระเจ้าก็ไม่ยอมให้เข้าเฝ้า พระผู้มีพระภาคได้สดับเสียงพระอานนท์ และสุภัททปริพาชกเจรจากันอยู่ จึงตรัสเรียกพระอานนท์ว่า

"อานนท์ ! อย่าห้ามสุภัททะเลย ให้สุภัททะได้เห็นตถาคตเถิด แม้สุภัททะจะถามปัญหาอันใดกับตถาคตก็จะไม่เบียดเบียนตถาคตให้ลำบาก สุภัททะจักตรัสรู้ทั่วถึงธรรมในปัญหาทั้งปวงที่ตถาคตได้พยากรณ์แล้ว"

ลำดับนั้น พระอานนท์จึงบอกปริพาชกว่า

"สุภัททะ บัดนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระกรุณาประทานโอกาสแก่ท่านแล้ว ท่านจงเข้าไปเฝ้าเถิด"

สุภัททปริพาชก มีความเบิกบานใจ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถวายบังคม แล้วทูลถามถึงครูทั้ง 6 ซึ่งเป็นเจ้าลัทธิมีปูรณกัสสปเป็นต้น ปฏิญญาว่าเป็นผู้วิเศษ ได้ตรัสรู้ยิ่งด้วยปัญญานั้น สมจริงดังคำปฏิญญาหรือไม่"

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

"อย่าเลยสุภัททะ เราจักแสดงธรรมแก่เธอ เธอจงตั้งใจฟัง แล้วทำไว้ในใจให้สำเร็จประโยชน์เถิด"

แล้วพระผู้มีพระภาคได้ตรัสอริยมรรค 8 ประการ ว่า เป็นมรรคประเสริฐมีอยู่ในธรรมวินัยใดแล้ว สมณะคือท่านผู้สงบระงับดับกิเลสได้จริง ย่อมมีอยู่ในธรรมวินัยนั้น **อริย-มรรคทั้ง 8 นั้น ก็มีอยู่เฉพาะในธรรมวินัยนี้เท่านั้น แม้สมณะดังกล่าวแล้ว ก็มีอยู่แต่ในธรรมวินัยนี้แห่งเดียว**

สุภัททะ หากภิกษุทั้งหลายจะพึงปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในธรรมนี้แล้วไซร้ โลกนี้จักไม่พึงว่างเปล่าจากพระอรหันต์"

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสแสดงธรรมนี้ สุภัททปริพาชกมีความเชื่อเลื่อมใส ทูลสรรเสริญพระธรรมเทศนาพร้อมกับขอปฏิญาณตนเป็นอุบาสก และทูลขอบรรพชาอุปสมบทในสำนักพระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสให้พระอานนท์รับธุระจัดให้สุภัททอุบาสกบรรพชาอุปสมบทตามความปรารถนา เมื่อสุภัททะได้อุปสมบทแล้ว หลีกออกไปบำเพ็ญสมณธรรม ได้บรรลุพระอรหัตผลในราตรีวันนั้น และได้เป็นพระอรหันต์ปัจฉิมสาวกของพระผู้มีพระภาคทันพระชนม์ชีพของพระบรมศาสดา.

นตฺถิ เจตสิกํ ทุกฺขํ อนเปกฺขสฺส คามณิ

ความทุกข์ ย่อมไม่เกิดแก่ผู้ไม่ห่วงใยในชีวิต

(เถระ) อธิมุตตเถรคาถา 26/366

เด็กหนุ่มคนหนึ่ง ได้ยินคนทั่วไปพูดกันอยู่เสมอว่า **"นิพพาน เป็นสุขอย่างยิ่ง"**

อยากจะสุขอย่างเขาว่าบ้าง แต่ไม่ทราบว่านิพพานคืออะไร ? และนิพพานอยู่ที่ไหน ? จึงเดินไปถามหลวงปู่ที่วัดใกล้บ้านว่า

"หลวงปู่ครับ ! ผมอยากจะไปอยู่นิพพาน นิพพานอยู่ที่ไหนครับ ?"

"นิพพานอยู่เหนือสุดของโลก"

เมื่อได้ฟังดังนั้น ก็กราบลาหลวงปู่รีบกลับบ้านจัดเสื้อผ้าข้าวของเครื่องใช้ลงกระเป๋า แล้วเดินทางมุ่งไปทางทิศเหนือทันที เขาเดินไปจนรู้สึกเหนื่อยอ่อนเมื่อยล้าแต่ก็ยังไม่มีวี่แววว่าจะถึงนิพพานสักที ขณะที่กำลังท้อแท้อยู่นั้น ก็บังเอิญเห็นพระธุดงค์เดินสวนมา จึงทรุดตัวลงนั่งยอง ๆ ยกมือประนม แล้วนมัสการถามท่านว่า

"หลวงพ่อครับ ! ที่เขาว่านิพพาน ๆ น่ะมันอยู่ที่ไหนกันแน่ครับ ?"

"นิพพานน่ะรึโยม ก็อยู่ตรงที่เกิดนะซี เกิดอยู่ที่ไหน นิพพานก็อยู่ที่นั้น"

งง ! สับสนไปหมด พระสององค์พูดไม่เหมือนกัน หลวงปู่บอกว่า "อยู่เหนือสุดโลก" พระธุดงค์บอกว่า "อยู่ตรงที่เกิด" ไม่รู้จะเชื่อคำตอบใครดี เอาล่ะกลับบ้านไปถามแม่ดูดีกว่าว่าที่เกิดอยู่ที่ไหน เมื่อรู้ที่เกิดแล้ว นิพพานก็คงจะหาไม่ยาก คงจะดีกว่าเดินทางต่อไปจนเหนือสุดโลก เพราะมันกว้างไกลเหลือเกิน เขากราบขอบพระคุณพระธุดงค์ แล้วก็ลุกขึ้นเดินทางกลับบ้าน

"แม่ครับ ! ผมเกิดที่ไหนครับ ?"

"เอ็งเกิดอยู่หน้ากุฏิหลวงปู่น่ะซี ถามทำไม ตอนนั้นข้าไปถวายจังหัน–วันพระพอดี เกิดปวดท้องขึ้นมาทนไม่ไหว จึงคลอดเอ็งที่นั่น"

เขารีบจ้ำอ้าวไปที่กุฏิหลวงปู่ ครั้นถึงก็ยืนนิ่งอยู่ แต่ก็ไม่เห็นว่ามันจะมีความสุขตรงไหน นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง คงจะไม่จริงละกระมัง จึงเดินขึ้นไปถามหลวงปู่บนกุฏิเพื่อให้หายสงสัย

"หลวงปู่ครับ ! นิพพานแท้ ๆ คืออะไรกันแน่ครับ หายากจริง ๆ"

หลวงปู่อมยิ้ม แล้วย้อนถามออกไปด้วยความเมตตาว่า

"ถ้าเอ็งอยากรู้จริง ๆ เอ็งจะทำตามข้าบอกไหมล่ะ ถ้าเอ็งทำตามข้าบอก เอ็งก็จะถึงนิพพานอย่างแน่นอน แล้วเอ็งก็จะรู้ได้เองว่านิพพานเป็นอย่างไร"

เด็กหนุ่มน้อมรับว่าจะทำตามหลวงปู่ทุกอย่างหลวงปู่จึงบอกธรรม 3 ประการให้เขานำไปปฏิบัติ ดังนี้

ประการแรก จงระวังอย่าให้เกิดความยินดี ยินร้าย อย่าเกลียด อย่ารัก ในเมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายถูกต้องกับสิ่งที่มาสัมผัสทางกาย และเวลาที่ใจได้รับอารมณ์ ในเมื่อสิ่งทั้ง 6 นี้เกิดขึ้นหรือมาสัมผัสให้เกิดความรู้สึก จงคิดเสียว่า มันเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ทนอยู่ไม่ได้ และเป็นของว่างจากสภาพที่เป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา อย่าปรุงแต่งว่ามันดีหรือไม่ดี ว่าน่ารักหรือไม่น่ารัก

ประการที่สอง จงรู้จักกินอยู่แต่พอดี ให้เป็นคนมักน้อยสันโดษ ใช้สอยปัจจัย 4 คือนุ่งห่มอาหาร ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยเท่าที่จำเป็น และอย่าทะเยอทะยานอยาก

ประการที่สาม จงพากเพียรพยายามตามกำหนดรู้การเคลื่อนไหว คือ อิริยาบถของกาย เดินก็รู้ นั่งก็รู้ นอนก็รู้ ยืนก็รู้ คู้แขนเข้า เหยียดแขนออก ฯลฯ ก็รู้ และตามดูจิตของตนอยู่

ตลอดเวลา มันจะรู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์ พอใจ ไม่พอใจ ดีใจ สงบหรือวุ่นวายอะไร ๆ ก็ตาม อย่าไปคิดเอาดีเอาได้อะไรกับมัน อย่าไปคิดอยากจะให้เป็นอย่างนั้น อย่าไปคิดไม่อยากจะให้เป็นอย่างนี้ ให้เอ็งตามดูจิตของตนเองไปเรื่อย ๆ แล้วพยาปล่อยวาง ให้จิตว่างอยู่เสมอ

เมื่อปฏิบัติทั้ง 3 ประการนี้แล้ว เอ็งก็จะหายสงสัย ไม่ต้องไปเที่ยวถามใครอีกต่อไป

เด็กหนุ่มกราบลาหลวงปู่ แล้วปฏิบัติตามธรรมที่ท่านบอกอย่างเคร่งครัดจริงจัง กายเคลื่อนไหวอย่างไรก็กำหนดรู้ กำหนดรู้อยู่กับปัจจุบันตลอดเวลา ไม่คร่ำครวญถึงอดีต ไม่เพ้อฝันถึงอนาคต ไม่ช้าไม่นาน ราคะ โทสะ โมหะ ที่เคยเกิดก็เกิดไม่ได้ ส่วนที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมสลายไป มีความรู้ ความตื่น ความเบิกบานด้วยธรรมเข้ามาแทนที่ จิตหยุดความเร่าร้อน เข้าใจคำพูดของพระธุดงค์ได้อย่างแจ่มชัดว่า **เกิดที่ไหน นิพพานที่นั่น** หมายถึง ทุกข์ที่ไหน ก็จงนิพพานคือดับทุกข์ที่นั่น เปรียบดังไฟไหม้บ้านเรา ต้องดับที่บ้านเรา จะไรดับที่บ้านอื่น ไฟจะดับได้อย่างไร

เมื่อรู้แจ้งเช่นนี้แล้ว ความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นธรรมดาของโลก ก็ไม่สามารถจะรบกวนจิตใจได้ จิตแยกจากอารมณ์ได้อย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง จิตจึงเป็นภาวะที่อยู่เหนืออารมณ์ อยู่เหนือธรรมดาของโลก **ภาวะของนิพพานอยู่เหนือภาวะของโลก เป็นภาวะที่เป็นสุขอย่างยิ่งเช่นนี้เอง.**

อสฺมิมานสฺส วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขํ

ถ้ากำจัด "ความมีตัวกู" นี้ออกเสียได้

นั่นแหละ คือ ยอดแห่งความสุข

(พุทธ) **มุจจลินสูตร 25/74**

ทานธรรม

สมภพ วังวิทยา

ขอขอบคุณ

นิคม	โพธิพงษ์	ปรึกษา
พินิจ	ถัดทะพงษ์	ปรึกษา
นพ	กลิ่นจันทร์	ปรึกษา
วัลลภ	เอี่ยมวุฒิ	ปรึกษา
วาสนา	นาเลา	ปรึกษา
พรชัย	เลาเศรษฐกุล	ปรึกษา
อาทิตย์	ทองประเจียด	ปรึกษา
กันยา	วังวสุ	ปรึกษา
ศีตลา	วังวิทยา	ปรึกษา
จินตนา	วังวิทยา	ปรึกษา
จิรฐิติ	วังวิทยา	พิมพ์ต้นฉบับ
อภิรดี	วังวิทยา	พิมพ์ต้นฉบับ
ธนิษฐา	วังวิทยา	พิสูจน์อักษร
เชษฐา	คำกองแก้ว	พิสูจน์อักษร

เอกสารที่ใช้ประกอบการเรียบเรียง

กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ : วิสาขามหาอุบาสิกา

โกวเล้งและ น. นิรนาม : ที่สุดสำคัญที่ใจ

ขุนประจักษ์ : ปัญญาในพุทธศาสนานิกายเซ็น

คณะกรรมการกองตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย : พุทธศาสนสุภาษิต

จินตนา อสุภรัตน์ : เรื่องสั้นจากชีวิตจริง

ช่อมะกอก : สยามรัฐ "นอกสยามรัฐ"

ชุมนุมศึกษาพุทธศาสตร์และประเพณี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : พุทธศาสตร์ปริทัศน์ รวมเล่มที่ 4

ดำรงค์ ภูระย้า : หลวงปู่พรหม จิรปุญโญ (หนังสือทิพย์)

ตุ๊ยตุ่ย : สยามรัฐ "ลุยวันอาทิตย์"

ไต้ ตามทาง : สู่แดนพุทธภูมิ

ทวี วรคุณ : แม่พรงผู้ใจบุญ

ธรรมรักษา : พระไตรปิฎกฉบับเก็บตก, ฉบับเซ็น, ฉบับดับทุกข์, ฉบับสาระ, ฉบับสุภาษิต

น.ต. ทองใบ หงษ์เวียงจันทร์	:	พุทธธรรมมหายานแบบญี่ปุ่น
นพรัตน์	:	โลกทิพย์ "ตายแล้วไปไหน"
น.ส.พ. ชาวพุทธเชียงใหม่	:	แนะนำให้รู้จักพุทธศาสนาอย่างเซ็นโดยวิธีเล่านิทาน
น.อ. (พิเศษ) อ่อน บุญญพันธ์	:	คลายเครียด
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	:	ที่นี่ขัดข้องหนอ
บุญเรือง อินทวรัตน์	:	พระพุทธมนต์และคุณค่าทางจริยธรรม
ประสก	:	สยามรัฐ "ข้างวัด"
ผศ. ปุฬาณี ฐิติวัฒนา	:	เรื่องไทย ๆ
พจนา จันทรสันติ	:	กุญแจเซ็น, ปรัชญานิกายเซ็นโพธิสัตว์ธรรม
พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)	:	พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์
พระธรรมโกศาจารย์	:	พุทธประวัติทัศนศึกษา, อนาถบิณฑิกเศรษฐี
พระราชวิริยาภรณ์	:	ธรรมบรรณาการและศาสนพิธีโดยย่อ
พระโสภณคณาภรณ์	:	ข้อข้องใจผู้ใฝ่ธรรมเล่ม 2, ตอบปัญหาทางพระพุทธศาสนา

พ.อ. (พิเศษ) ปาน จันทรานุตร	:	วิปัสสนา คือ ยาแก้ปัญหาชีวิต
พุทธทาสภิกขุ	:	พุทธประวัติสำหรับยุวชน
แพรเยื่อไม้	:	หลวงตา
ไพรัตน์ แย้มโกสุม	:	สยามรัฐ ฉบับวันที่ 8 สิงหาคม 2531 (ข้างวัด – ประสก)
เมย์ทิวา	:	ประกายคารมณ์
รุ่งเรือง บุญโญรส	:	พระไตรปิฎกฉบับสาระสำคัญ
วเณช (แปล)	:	พุทธธรรมนิกายชน
วรกมล	:	สะพานแห่งการเปลี่ยนแปลง
วรรณไว พัธโนทัย	:	ขบวนการบัณฑิต
วศิน อินทสระ	:	ทางแห่งความดี, เพื่อชีวิตที่ดี, ลีลากรรมของสตรีสมัยพุทธกาล, สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค, อานนท์พุทธอนุชา

วัดสังฆทาน : ธรรมสว่างใจ ฉบับที่ 7

วันทิพย์ : จีน : สุภาษิตชวนพินิจ

วิชัย สุธีรชานนท์ : บุคคลตัวอย่างทางวัฒนธรรม

วิทยา จิตรภาส : คติพจน์บุคคลสำคัญและ
สุภาษิตนานาชาติ

เว่ย จินจือ : นิทานอุปมาจีนโบราณ

ศานตรสกวางโจน : อินทาอาณาจักรเถื่อน

สมิทธิ์ จิตตานุภาพ : คิดอย่างจีน

สหจร : ไตรปิฎกนอกวัด

สุชาตะ (พิริยา–เรียบเรียง) : สัมผัสชีวิต

สุมิตรา จันทร์เงา : ประชาชาติธุรกิจ
15–18 ธ.ค. 2534
"ชีวิตที่สร้างชีวิต"
แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต

เสฐียรพงษ์ วรรณปก : จุดศูนย์ถ่วง, นิทานปรัชญาเต๋า

อ. ศิวกุล : ขำขัน

อิสระมุนี : เฮฮานิทานธรรม

พิมพ์ที่ จุฑารัตน์การพิมพ์ 96/11 ถ. รัตนาธิเบศร์
(ตรงข้ามสยามจัสโก้) ต. บางกระสอ อ. เมือง จ. นนทบุรี
นางอรพรรณ พงศ์ไพโรจน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. 5271630

มีขอทานคนหนึ่งถามท่านผู้รู้ว่า

"ในโลกนี้ จะมีใครบ้างไหมที่หิวโหยเหมือนคนขอทานอย่างข้า?"

"มี" ท่านผู้รู้ตอบ

"คนที่เห็นแก่ตัว ตระหนี่เหนียวแน่น ไม่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย ไม่เคยทำบุญให้ทานแก่พ่อแม่และพระสงฆ์องค์เจ้า คนเช่นนี้ ไม่เพียงแต่จะหิวโหยในขณะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้เท่านั้น เมื่อตายไป ยังจะตกนรกหมกไหม้เป็นเปรต เสวยทุกขเวทนาเพราะความหิวโหยชั่วนิจนิรันดร์"

ทานธรรม

สมภพ วังวิทยา